

DE SPREUKEN VAN SALOMO.

De Spreuken van Salomo, in het Hebr. genaamd Mischle Schelomoh, in de Septuaginta, Paroimiai Salomontos en in de Vulgata, Proverbia Salomonis, zijn een vrucht van het geheiligd nadenken, onder de bijzondere en buitengewone inwerking des Heiligen Geestes, over wat de Heere God aan Israël op bijzondere wijze had geopenbaard en wat de heilige schrijver vervuld zag in de lotgevallen, zowel van het volk Israël en andere volken als van den enkelen mens.

Het zijn geen spreekwoorden, die altijd uit het volk hun oorsprong hebben, maar Spreuken, dat is, op zich zelve staande, pittige en puntige waarheden, of aaneengeschakelde, zodat zij redenen vormen, die immer ten doel hebben af te manen van de zonde, in hare innerlijke dwaasheid ten toongesteld, en aanmanen tot een leven naar Gods ordinantiën en instellingen.

Zij bedoelen derhalve het geluk en de welvaart van het volk in het algemeen en van den mens in het bijzonder, niet alleen het geestelijke maar ook het tijdelijke geluk.

Zij bewegen zich daarom niet alleen op de lijn van de particuliere, maar ook, en niet gering, op die van de gemene genade.

Het Boek zelf laat zich verdelen in drie delen, voorafgegaan door een opschrift en gevolgd door twee aanhangsels.

Het opschrift wordt gevonden in Hoofdstuk 1: 1-7.

Het eerste deel (Hoofdstuk 1: 8-Hoofdstuk 9) beveelt op levendig schilderende en aaneengeschakelde wijze de wijsheid met bijzonderen aandrang aan;

Het tweede deel (Hoofdstuk 10-24) bevat of een verzameling van afzonderlijke, los op elkaar volgende spreuken, waarin aan de ene zijde de wijsheid en de vreze Gods, en aan de andere zijde de dwaasheid en het verlaten van God, het Gode tegenstaan, wordt geschetst, of uit meer samenhangende spreuken, die weer gevolgd worden door dezulke die in den vorm van gebod en verbod zijn neergeschreven.

Het derde deel (Hoofdstuk 25-29) bevat spreuken van Salomo, samengebracht door de mannen aan Hizkia, den koning van Juda, die de spreuken meer in haar karakter van vergelijking en tegenstelling doen uitkomen, en wier bedoeling evenzeer is de vrede en het geluk van het volk te bevorderen.

De Aanhangsels (Hoofdstuk 30 en 31) bevatten: a. de Spreuken van Agur, die geheel passen in het kader van de Spreuken van Salomo, dewijl zij evenzeer de ware wijsheid roemen en tevens de toepassing op het leven aangeven; b. de Spreuken van Lemuël, hem door zijn moeder geleerd, welke eindigen met den lof te bezingen van ene degelijke huisvrouw.

Wat de Apostel Jakobus in zijn Zendbrief (Hoofdstuk 3: 17) zegt van de wijsheid, daarmee is zo volledig en duidelijk mogelijk de aard en de inhoud van de prediking van den wijzen Koning Israël's in zijn Boek der Spreuken weergegeven.

HOOFDSTUK I.

WAARDOOR DE WIJSHEID VERKREGEN OF VERHINDERD WORDT.

Op de wijze van een Oosters titel voor een boek, gaat een vrij uitvoerig opschrift het gehele werk voor.

Vs. 1-6. Dit opschrift noemt in de eerste plaats den Schrijver van de meeste Spreuken, die in dit Boek worden gevonden, wijst vervolgens haar doel aan, en roemt eindelijk hare nuttigheid, zowel voor degenen, die met de wijsheid een aanvang maken, als voor hen, die daarin reeds vorderden.

1. De woorden, die in het nu volgend Boek worden gevonden, zijn, ten minste voor 't grootste gedeelte, de spreuken van Salomo, den door zijne wijsheid zo beroemden (1 Koningen 4: 19 vv.) zoon van David, den koning van Israël, wij vinden hier wel niet al zijne spreuken, want hij sprak er drie duizend, maar wel zijn de gewichtigste en schoonste uitgekozen (1 Koningen 4: 31) uit een grotere verzameling, door den wijze zelven langzamerhand bijeengebracht.

2. Zij zijn verzameld tot nut en stichting van den lezer, om wijsheid en tucht 1) te weten, om te weten, wat ware wijsheid (Job 28: 12) en zedelijke opvoeding is, om te verstaan redenen des verstands, 1) om te vernemen uitspraken, waarin scherp en diep verstand is en waardoor men het ware van het valse kan onderscheiden.

1) Om zich ene vaste kennis en wetenschap eigen te maken, echter een gegronde wijsheid te verkrijgen en zich door den band der tucht te laten leiden, om zich in alle plichten zijns levens wijselijk te gedragen en te leren, hoe men de dwalingen moet vermijden, in welke wij, mensen, lichtelijk vallen, of hoe ze te verbeteren, als wij er eens in gevallen zijn..

Wijsheid en tucht worden hier op het nauwst met elkaar verbonden. Onder wijsheid is te verstaan, het kennen der dingen, in haar diepste wezen en in de werkelijkheid van haar bestaan en onder tucht de zedelijke terechtwijzing. Wie de tucht beoefent, laat zich door de hoogste levenswijsheid beheersen. Daarom hebben we onder het weten ook in den grond der zaak het in zich opnemen te verstaan, het zich te laten leiden door de wijsheid en de tucht.

3. Om aan te nemen onderwijs van goed verstand, 1) gerechtigheid, en recht, en billijkheden, om te leren zó te leven, dat het overeenkomstig is met den wil van God en billijk tegenover alle mensen.

1) In het Hebr. lksx rowm (Moesar haskeel). Hetzelfde woord moesar is in vs. 2 door tucht vertaald, en die betekenis moeten wij ook hier weer hebben. Beide woorden betekenen dan ook tucht, waarvan het heil wordt ingezien d.w.z. zulk een tucht, zulk een zedelijkheid die niet vrucht is van opvoeding of navolging, maar omdat men zelf heeft voorzien, waarom zulk een zedelijkheid gevorderd wordt en waartoe zij leidt en waardoor men er toe gebracht wordt, om naar Gods Wet als maatstaf recht te doen, gerechtigheid lief te hebben en de billijkheid te betrachten.

4. Om den slechten, den onervarenen, die onkundige harten (Rom. 16: 18), die voor alle uitwendige indrukken zo toegankelijk zijn, en daarom zo licht verleid worden, kloekzinnigheid te geven, zodat zij voor die schade worden bewaard; den jongelingen, die nog weinig ervaring en overleg bezitten, wetenschap en bedachtzaamheid, om hun leven op de rechte wijze in te richten.

Het onderwijs hier gegeven is eenvoudig, duidelijk, licht bevatbaar, voor het geringste verstand zelf en een onkundig reiziger kan er zelfs niet in dwalen, ja, waarschijnlijk zullen zij er het meeste nut in vinden, die gevoelig zijn voor hun eigene onkunde en weten, hoezeer zij ze van node hebben, om onderwezen te worden en die hierom ook naar onderrichting reikhalzen..

5. Deze bloemlezing van spreuken der wijsheid is niet alleen met het oog op de onwijzen zaamgesteld, om hun wijsheid te leren, integendeel: die wijs is zal horen en zal in lere toenemen; hij vindt hier gelegenheid, om, wanneer hij zijne oren met opmerkzaamheid op het gezegde richt, in kennis en inzicht te winnen; en die verstandig is, die ontwikkeling en een helder oordeel bezit, zal wijzen raad bekomen; door de aanwijzingen, die hier worden gegeven, zal hij enen juisten en zekeren levensregel verkrijgen, zodat hij de dwaalwegen en ondiepten in den zedelijken wandel vermijdt.

6. Gij zijn hem gegeven ter bevestiging van het woord, dat die heeft, dien gegeven zal worden (Matth. 13: 12), om te verstaan, zich toe te eigenen en steeds beter in toepassing te brengen, ene spreuk en schat van Salomonische wijsheid, en de uitlegging van deze, die soms moeilijk is, eveneens de woorden der andere wijzen, die nog veel diepzinniger redenen voor deze verzameling hebben geleverd (zie Hoofdstuk 22: 17; 24: 23; 30: 1; 31: 1 hun raadselen, die zozeer tot opscherping van het verstand dienen (1 Koningen 10: 1)

De rechte, ware wijsheid wordt ons niet aangeboren, maar men moet haar uit den mond der wijzen opvangen, die van God geleerd zijn (Jes. 54: 13. 1 Thess. 4: 9)..

God zal Zijnen heiligen Geest schenken aan hen, welke dien regeren, niet aan hen die dien verachten, niet aan hen die tegenstreven met ene barbaarse en wilde woestheid. De schrijver zegt dat deze verachters van God, als Epikureërs en dergelijken, hier geen voordeel kunnen verkrijgen, maar anderen, in wie de beginselen zijn van de vreze Gods en die begeren door God bestendigd te worden. Tot deze wordt gezegd: "jaagt ze en ontvangt."

7.

Nu volgt het motto, of de zinspreuk van het gehele Boek, als aansporing, om het met de vereiste gezindheid te lezen, zonder welke alle lering te vergeefs is.

Vs. 7. Het scheppend begin, waarin tevens voortgang en einde van die wijsheid, die hier moet geleerd worden, besloten ligt is de vreze des Heeren. (Hoofdstuk 9: 10. Psalm 34: 10).

7. a) De vrees, niet ene algemene religiositeit, nog veel minder een los geworden zijn van al het positieve en geschiedkundige, maar de vreze des HEEREN, het vrezen van Jehova, den aan Israël geopenbaarden God, (Exodus 3: 13; 6: 2) is het beginsel der wetenschap, is het fundament van die kennis, waarom het hier te doen is; de dwazen daarentegen, die niets van God willen weten (Psalm 14: 1. Jer. 14: 22), verachten wijsheid en tucht, zij zullen naar onze woorden niet horen, en kunnen ook niet verstaan, wat geestelijk is.

a) Job 28: 28. Psalm 111: 10. Spreuken 9: 10. Prediker 12: 13.

De heilige wijsheid stelt zich met deze zinspreuk in openbare tegenstelling tegen de ijdele filosofie (Kol. 2: 8) van wereldse wijsheid-leraars. Deze willen ene wetenschap, die onafhankelijk is van het religieus-zedelijke gevoel, ene wetenschap, die alleen rust op het blote denken van den onderzoekenden geest en die de zekerste bevestiging voor de waarheid harer stellingen daarin vindt, dat zij juist hare conclusiën verkregen heeft met verloochening aan alle overgeleverde ideën. De wijsheid der Salomonische Schriften daarentegen rust niet alleen op den gegeven grondslag van den geopenbaarden godsdienst, wier waarheden zij vooraf als vast erkent, maar zij is ook zonder opname dier waarheden in het inwendige even niet mogelijk. Zonder vreze voor den alleen waren God van Israël is gene zedelijke kennis denkbaar; die vrees is integendeel het begin of de eerste trap van deze kennis, van deze overtuiging, die haren wortel heeft in de volkomene overgave aan den Heere. Godsvrucht en wijsheid zijn dus de ene zonder de andere onmogelijk..

Dwazen zijn zij, die de ware wijsheid verachten, die hun eigene meningen volgen, zonder acht te slaan op den eerbied voor God.).

Salomo spreekt van de gewichtigste stukken der waarheid, en Een, groter dan Salomo, is hier. Christus spreekt door Zijn woord en Zijnen Geest. Hij opent het verstand der mensen, dat zij de Schriften verstaan. Christus is het woord en de wijsheid van God, en Hij is ons tot wijsheid geworden. Dat wij op Hem, als onze wijsheid vertrouwen, opdat Zijn Geest in onze harten moge schrijven de dingen, die geschreven zijn in dit Boek, zo zullen onze gesprekken levende commentaren worden op de Spreuken van Salomo..

De heilige Schrijver wil zeggen, dat de ware wijsheid van Boven komt, uit God is, en den mens in het hart gegeven wordt, zodat alleen hij, die waarlijk den Heere vreest, deze wijsheid kan deelachtig worden. Niet de dwazen, niet degenen, die God verachten, met Hem spotten, of zich om Hem niet bekommeren. Deze verachten de hoogste wijsheid, deze spotten met de ware zedelijkheid en zijn onvatbaar er voor, om haar in zich op te nemen. Het laatste gedeelte van dit vers slaat kennelijk terug op vs. 2.

8.

De eigenlijke Spreuken beginnen eerst met hoofdstuk 10. Als ene soort van inleiding gaat vooraf ene rij van vijftien op elkaar volgende redenen in den vorm aan spreuken.

I. Vs. 8-19. De eerste dezer redenen bevat ene vermaning van den leraar der wijsheid aan zijnen leerling, welke met twee hoofdregels begint voor de jeugd, die in de wijsheid moet worden onderwezen, de ene is: "hoor naar vader en moeder," en de andere: "hoor niet naar de goddelozen!" De laatste vermaning wordt vervolgens uitgewerkt ten opzichte van een enkel bepaald geval, dat zeer geschikt is, om het tegendeel der godsvrucht, de roekeloosheid als de ergste dwaasheid te karakteriseren, en om op aanschouwelijke wijze voor te stellen, hoe roekeloze misdadigers door hun goddeloos drijven zich geheel en al te gronde richten.

8. Mijn geestelijke zoon, met wien ik, de leraar der wijsheid, het als een geestelijk vader te doen heb (Spreuken 4: 1. Richteren 14: 10. 2 Koningen 2: 12. 1 Samuel 3: 16. Filemon 1: 10)! hoor de tucht, de terechtwijzinguws lichamelijken vaders, en verlaat de leer uwer moeder niet, als die u het eerst hebben gewezen op de vreze des Heeren en daardoor op de ware wijsheid.

9. Want zij, die hand des vaders en die leer der moeder, zullen uwen hoofde een aangenaam toevoegsel, een lieflijk sieraad zijn, en ketenen aan uwen hals, zij zijn gene lastige en vernederende boeien, maar het gehoor geven daaraan geven ene grootheid en een adel, gelijk de diadeem op het hoofd en de halsketen vorsten en mannen van hogen stand kenmerken; zij maken u aangenaam voor God en voor mensen (Hoofdstuk 3: 3; 6: 21).

10. Mijn zoon! bij deze vermaning heb ik nog ene tweede te voegen, indien de zondaars, de spotters, de verachters van God, met welke de rechtvaardigen gene gemeenschap mogen hebben (Psalm 1: 1) u aanlokken, om met hen gemeenschappelijke zaak te maken, a) bewillig niet, maar wijs hen met beslistheid van u af.

Gelijk ene goede opvoeding der kinderen den eersten grond legt tot hun waar geluk, zo legt de verleiding den eersten grond tot hun verderf; wie met liederlijke mensen omgang heeft is reeds meer dan half verloren..

Wordt in den eersten Psalm welgelukzalig genoemd, die niet wandelt in den raad der goddelozen en niet zit in het gestoelte der spotters, die zich niet verenigt derhalve met de goddelozen, de Spreukendichter begint zijne redenering met de vermaning, om hun gezelschap te vlieden en zich niet door hun valse redeneringen te laten verleiden.

11. Indien zij 1), om nader op een bepaald geval te wijzen, tot u zeggen: Ga met ons den weg op, dien wij ons hebben voorgesteld, laat ons uit onze heimelijke schuilplaats loeren op bloed (Micha 7: 2), ons versteken tegen den onschuldige zonder oorzaak 2), tegen hen, die ons wel niets hebben misdaan, maar naar wier geld en goed wij begeren;

1) Het is van belang, zich een recht begrip te maken wie hier bedoeld worden, daar het toch bezwaarlijk rovers der grote wegen, huisbrekers en moordenaars zijn kunnen, tegen wier verleiding de zedemeester waarschuwt. Men denke dan liever aan groten, aan pacha's en gezaghebbers ouder de willekeurige Oosterse regeringen, die niet alleen door afpersingen en knevelarijen zich verrijken, maar ook door onschuldigen onder nietige voorwenselen ter dood te doen brengen, wier goederen zij dan na zich slepen, en die men dit zo lang laat doen, totdat

zij rijk genoeg geworden zijn, om tot slachtoffers van nog machtiger heb- en roofzucht te strekken. Die de Oosterse geschiedenis en zeden kent, zal dit geheel verstaan..

2) Eigenlijk staat er: "de vergeefs onschuldige;" zo worden door de goddelozen met opzet genoemd, die in hun bekrompenheid menen, dat hun schuldeloos leven hun recht geeft te wachten, dat hun leven deels op Gods hulp, deels op bescherming der mensen recht geeft. De zodanigen willen de goddelozen zo plotseling verslinden, gelijk de dood levende en krachtvolle mensen wegrukt..

12. Laat ons hen levend verslinden (Psalm 124: 3), als het graf soms midden uit het krachtige en blijde leven zijne offers wegrooft (Num 16: 30); ja geheel en al 1) zullen wij hen vernietigen, gelijk die in den kuil nederdalen (Psalm 28: 1; 143: 7).

1) In het Hebr. Mymymt (Themimim). D.i. terwijl zij in het volle genot van gezondheid en welstand verkeren. Hierdoor en in de gehele uitroeping komt uit, die diepe haat tegen alle tucht, die verborgen vijandschap tegen degenen, die onder den zegen Gods een gerust en stil leven leiden mogen.

13. Wij hebben gegronde reden voor die zaken; het brengt ons groot voordeel aan, want alle kostelijk goed zullen wij vinden, onze huizen zullen wij met roof vullen, dien wij den vermoorden hebben ontnomen;

Achter dit voornemen ligt op den diepsten grond des harten de nijd van Kaïn, die tegen den rechtvaardigen Abel vergrimde, omdat die door het geloof een groter offer gebracht had dan hij (Genesis 4: 3 vv. Hebr. 11: 4). Zie vs. 12..

14. Kom, ga met ons. Gij zult uw lot midden onder ons werpen, wij zullen te zamen handelen, als broeders zamen lief en leed dragen; wij zullen allen éénen buidel hebben, alle winst gelijkelijk delen.

15. Mijn zoon! wanneer de verleiders met zulke verzoekingën tot u komen, al spreken zij het ook niet openlijk uit, gelijk ik hier met ronde woorden verklaarde en hun afschuwelijk voornemen karakteriseerde -zij weten integendeel hun schandelijke daden met de fijnste kleuren te schilderen-wandel niet met hen op den weg; weer uwen voet van hun pad, dat die geen lust verkrijge om het te betreden.

16. Want hun voeten lopen ten boze, zoals gij hier kunt zien, nu hun handelen en trachten u naakt en open is voorgehouden; en zij haasten zich om bloed te storten, waaruit gij dan ook kunt afleiden, dat het einde van hun weg geen geluk, gene winst zal zijn, zoals zij u voorspiegelen, maar onheil en verderf (Jes. 59: 7. Rom. 3: 15).

17. Die goddelozen zelve te waarschuwen voor het onheil en de ellende, die zij tegemoet gaan, daartoe geef ik mij de moeite niet. Zeker, het is gelijk het spreekwoord zegt: het net wordt te vergeefs gespreid voor de ogen van allerlei gevogelte, al is het dat de vogelaar zichtbaar voor de vogels zijn net uitwendig, zodat deze het met hun ogen zien, dat hun verderf

wordt bereid, zo laten zij zich, door hun begeerte naar de lokspijs verblind, er toch niet van afhouden, om er zich in te storten.

18. En 1) deze, die op het bloed van anderen loeren (vs. 11), loeren inderdaad op hun eigen bloed, en die den onschuldigen zonder oorzaak hinderlagen leggen, versteken zich tegen hun zielen, daar zij zó zeker in hun verderf snellen als de vogels (vs. 17), zij het ook, dat zij anderen nazetten, zo is het alsof zij zich zelf naar 't leven stonden.

1) De Spreukendichter wil zeggen met dit en in verband met het vorige vers: Al is het mogelijk, dat het gevogelte het net niet ziet en zich dus vangen laat, gij zult toch zo dwaas niet zijn, want hun bedoelingen zijn zo doorzichtigen het einde van alles is zo in het oogvallend. Want zij bereiden zich zelf het verderf, waar zij anderen trachten te vernietigen, daar vernietigen zij ten slotte zich zelf.

19. Zo zijn de paden van een iegelijk, die gierigheid, boze hebzucht, pleegt, die naar der anderen goed begeren en het op onrechtvaardige wijze tot zich trekken; zij zal de ziel van haren meester vangen; het is ene dwaze inbeelding, wanneer iemand, die op wegen der goddeloosheid gaat, meent, dat hij door zijn verstand winst uit zijne misdaad zal trekken, en de schade zal kunnen afweren; hij bereidt zichzelf in zijne zonde ondergang en verderf.

Zo zeker als de wijsheid, die verenigd is met godsvrucht en gerechtigheid, een boom is des levens voor allen, die ze aangrijpen (Spreuken 3: 18), zo zeker is aan de andere zijde een wandel in dwaasheid en in het vergeten van God een langzame zelfmoord, een te gronde richten van eigen leven en levensgeluk (vs. 32).

20.

II. Vs 20-33. In de hier volgende tweede rede richt de Goddelijke wijsheid nu zelf het woord tot degenen, welke het versmaden haar te zoeken en naar hare menslievende bemoeiingen te luisteren. Zij vermaant, belooft en dreigt eindelijk, dat zij den misdadigers hare genade zal onttrekken en de vruchten van hun verkeerdheid in ongeluk, verderf en eeuwigen dood zal doen eten. Eindelijk sluit zij hare waarschuwendende rede met nogmaals door beloften uit te lokken, hetwelk ons aan Matth. 11: 28 herinnert. Terwijl de vorige rede er voor waarschuwde om de godsvrucht gering te achten, zo waarschuwt deze ten opzichte van de wijsheid. Beide wijzen dus duidelijk terug op het motto, dat aan het hoofd staat (vs. 7).

20. De opperste, de goddelijke Wijsheid roept 1) overluid daar buiten op de straat, onder het Oude Testament door den mond der profeten, in het Nieuwe door den mond van den Heere zelf, van Zijne Apostelen, Evangelisten, herders en leraars; zij verheft in zoekende liefde hare stem op de straten, opdat, ware het mogelijk, allen geholpen werden en niemand zich zou kunnen verontschuldigen daarmee, dat hij het niet zou geweten hebben (Matth. 10: 27. Luk. 14: 21).

1) De Wijsheid wordt hier persoonlijk voorgesteld, maar ook als een Goddelijke Wijsheid, als een Goddelijke macht, die vrede en zaligheid verschaft aan degenen, die zich onder haar stellen, maar onheil en verderf aan degenen, die zich haar onttrokken.

21. Zij roept zelfs in het voorste der woelingen, in het voornaamste van het volksgewoel; aan de deuren der poorten, waar de mensen zich verzamelen, spreekt zij hare redenen in de stad (liever: aan de deuren der ingangen in de stad enz.) (vgl. Jes. 45: 19. Joh. 18: 20. Hand. 26: 26).

De Goddelijke wijsheid is dus geen geheim, zij is niet alleen in de scholen der geleerden te vinden; er is noch veel moeite noch kosten nodig, om haar te horen en te leren. Neen! ook de landman en handwerksman, de arbeider en dienstbode, de minste en geringste onder het volk kan haar zegenrijk onderricht genieten, wanneer hij maar wil. In kerken en scholen wordt zij openlijk verkondigd, getrouwe leraars, vrome ouders, ervaren vrienden zijn steeds gereed de onwetenden te onderwijzen, de onervarenen te waarschuwen, de lichtzinnigen te vermanen. Of waar zou een kind, waar een jongeling of ene maagd kunnen optreden en zeggen: "Ik heb nooit het geluk genoten een goed en Christelijk onderwijs te ontvangen, mij is nooit gezegd wat tot mijn waarachtig welzijn dient; ik ben nooit tot het goede vermaand en opgewekt?"

Wie de Goddelijke wijsheid, het geloof, den eeuwigen vrede in het hart bezit, die moet haar verbreiden; een zelfzuchtig geloof, dat aan anderen van de goederen der genade niets gunt, is er niet. Alzo is de goddelijke wijsheid ene ware vriendin des volks, die aller heil zoekt..

Onder de wijsheid, die zich hier als persoon vertoont, is God zelf te verstaan, die als de Alwijze handelend in de wereld optreedt. Dat deze wijsheid zich openlijk en overal aanmeldt, duidt tweeërlei aan: vooreerst, dat zij het licht niet schuwt en daarmee het rechtmatige harer zaak bewijst; ten andere dat door Gods openbaring in de natuur en door de middelen des heils ouder Zijn volk overal op de eigenlijke bron van alle wijsheid wordt gewezen, zodat niemand zich met onkunde kan verontschuldigen..

22. Maar hoe weinigen horen slechts naar de luide prediking der Goddelijke wijsheid! Vol droefheid moet zij klagen: Gij slechten! gij onverstandigen, hoe lang zult gij de slechtheid, de onverstandigheid beminnen? en hoe lang zullen de spotters (Jes. 28: 14. Psalm 1: 1) voor zich de spotternij begeren, en de zotten wetenschap haten?

Hier treden voor het eerst de vijanden der Goddelijke wijsheid op; er zijn drie klassen van deze: slechten of liever verstandelozen, spotters en zotten. Onder de eersten verstaan de Spreuken diegenen, welke uit onervarenheid, lichtgelovigheid en natuurlijke lichtzinnigheid zich hebben laten verleiden, om den weg van lusten en begeerlijkheden der jeugd te gaan en de Goddelijke wijsheid gering te achten; onder dwazen diegenen, welke wegens het vergeten van God en gebrek aan nadenken de waarheid en tucht verwerpen, en de Goddelijke leer als een doorn in hun geweten haten; eindelijk onder de spotters diegenen, welke met hun volle bewustzijn en opzettelijk tegen de wet zondigen, zondaars van professie, die, om hunnen werelddienst te verschonen, tegenover de Goddelijke wetenschap hun eigene vrijdenkers-wetenschap als een hoger weten stellen, en de wet en de openbaring ook openlijk

honen. Juist de tijd van Salomo met zijn uitwendigen glans en druk wereldverkeer, was meer dan enige andere blootgesteld aan het gevaar van in vleselijke gezindheid en werelddienst, in onverschilligheid omtrent godsdienst en verregaande toegevendheid weg te zinken. Eerst deze tijd schijnt ook die derde soort van verachters der wijsheid, schijnt de spotters, die openlijk het heilige hoonden, te hebben opgeleverd (vgl Hoofdstuk 21: 24; 24: 8).

De woorden van smart over den ondank en de verblinding der mensen, die Salomo hier de wijsheid in den mond legt, wij vernemen ze, helaas! nog heden. De waarheid is...een algemeen goed der mensen geworden; in duizend en nog eens duizend (?) kerken en scholen, uit den mond van ontelbare leraars, in miljoenen geschriften spreekt zij, leert, waarschuwt, bidt, bezweert zij, zodat wij in nog ruimeren zin dan Salomo kunnen zeggen, dat zij op de straten wordt verkondigd. Moeten wij ons daarover nu hogelijk verblijden, zo moeten wij evenzo diep daar over treuren, dat zovelen dit roepen der waarheid verachten en versmaden! Is het niet ontzettend waar te nemen, hoe ontelbare ouders hun kinderen van de school terughouden, hoevelen de prediking van het Evangelie verachten? Laat ons daarom erkennen, hoe traag de mens ten goede is, hoe geneigd tot het kwade, hoe zorgeloos hij juist in zijne hoogste belangen is!.

23. Keert u, terwijl het nog tijd is, van uwen bozen weg af, tot mijne bestraffing, luistert naar mijnen raad; ziet, ik zal mijnen Geest, den Geest der waarheid en der wijsheid ulieden overvloedig uitstorten, opdat deze u rijkelijk verfrisse en versterke, en u leide van genade tot genade; ik zal mijne woorden, waarin die geest van wijsheid en kennis ligt, u bekend maken.

Niemand kan den Heiligen Geest van Christus ontvangen en met Goddelijke wijsheid verlicht worden, tenzij hij zich kere tot de bestraffing van Christus (Joh. 14: 15 vv.; 16: 7 vv.); wijk af van het kwade en vang een nieuw leven aan (Psalm 34: 15).

De God des hemels verlangt de bekering en verandering van zondaars en niet hun ondergang..

Gevoelen wij de noodzakelijkheid der bekering en een toekeren daartoe zij onze harten? Laat ons bidden om ene overvloedige mededeling van den verlichtenden en vernieuwendenden geest. Indien mensen gewillig zijn geworden om zich aan Zijn invloed te onderwerpen, zo is dit een gelukkig voorteken, dat deze zal worden geschonken, of liever een teken, dat Hij Zijn werk reeds is begonnen (Jer. 31: 18-20)..

24. Hoe? Gij wilt niet; gij wijst mijne aangebodene hulp en mijne liefde jegens u af? Welaan, zo hoort mijne bedreiging van het gericht, dat u onvermijdelijk wacht: Dewijl ik a) geroepen heb, en gijlieden geweigerd hebt; dewijl ik mijne hand uitgestrekt heb, en er niemand was, die opmerkte, terwijl het toch enkel genade en redding was, die ik aanbood;

a) Jes. 65: 12; 66: 4. Jer. 13: 10.

25. En gij al mijnen raad verworpen, en mijne bestraffing, mijn ernstig dringen tot boete en bekering, niet gewild hebt.

26. Zo zal ik ook in ulieder verderf lachen (Job 38: 3), dat u zeker haastig zal overkomen, omdat gij mijne vermaning hebt veracht; ik zal spotten (Psalm 2: 4),wanneer uwe vreze komt 1), en die zal komen als het zekere loon uwer goddeloosheid, hoe veilig gij u ook moogt wanen.

1) In dezen tijd, in dezen dag der genade toont God nog ontferming en mededogen met hun dwaasheden, maar dan zal Hij in en om hun verderf lachen, even gelijk zij met Zijnen goeden raad gelachen en alle Zijne vermaningen in den wind geslagen hebben. Zij, die den godsdienst bespotten, maken zich daardoor bespottelijk voor de gehele wereld. De rechtvaardige belacht denzulken met recht en God zelf, die deze spotters namaals ook bespotten zal, billijkt derzulken gedrag in dezen..

De opperste Wijsheid wil hiermede niet minder zeggen, dan dat alsdan, dewijl zij allen goeden raad hebben verworpen, voor eeuwig in en door hun dwaasheden zullen omkomen, dat de rechtvaardigheid Gods in hun verloren gaan zal verheerlijkt worden.

27. Wanneer plotseling en verpletterend uwe vreze a) komt, gelijk ene verwoesting, als in een ogenblik, gelijk een onweer opkomt,en uw verderf aankomt als een wervelwind (Zef. 1: 15),wanneer u benauwdheid en angst overkomt.

a) Job 27: 9; 31: 12. Jes. 1: 15.

28. Dan zullen zij tot mij roepen, maar ik zal niet antwoorden, daar hun roepen toch alleen het gevolg van hun ellende en van hun smart zal zijn; zij zullen mij vroeg, ijverig, vlijtig zoeken, maar zullen mij niet vinden.

De rechtvaardige vergelding, die eindelijk komt van wege het lange en aanhoudende versmaden der genade Gods is, dat de gebeden onverhoord blijven, die nog daarenboven gewoonlijk niet om vergeving van zonde, maar alleen om afwending van den nood worden opgezonden. Daarin wordt het dan den zondaar openbaar, dat zijn oordeel nabij is (vgl. Jes. 59: 2. Jer. 11: 11. Ezech. 8: 18. Micha 3: 4. Amos 8: 11).

29. Daarom dat zij, gedurende hun gehele leven de wetenschap gehaat hebben, en de vreze des HEEREN, het beginsel der wijsheid (vs. 7) niet hebben verkoren.

30. Zij hebben in mijnen raad niet bewilligd, al mijne bestraffingen hebben zij versmaad, wanneer zij in hun geweten door het Woord Gods werden getroffen.

31. Zo zullen zij, daar zij niet anders wilden, eten van de vrucht van hunnen weg, van de gevolgen van hun daden en gezindheden, en zij zullen zich verzadigen (Gal. 6: 8. Jes. 59: 4) met hun goddeloze raadslagen, die de kiem van hun verderf in zich droegen (Jes. 3: 10).

Ook wij spreken van datgene "te moeten opeten," waarvan men de ongelukkige gevolgen ondervindt..

32. Want de afkering der slechten, der verstandelozen van de eeuwige wijsheid tot de begeerlijkheden en de wijsheid dezer wereld, zal hen doden, en de voorspoed der zotten, hun zorgeloosheid omtrent hun eeuwig geluk, zal hen verderven 1).

1) Dat de mens door eigen schuld verloren gaat, wordt hier zeer duidelijk verzekerd. Hun verderf en ondergang hebben zij aan zichzelf te danken. De bezoldiging der zonde is de dood. Het is daarom, dat in het volgende vers het tegenovergestelde wordt verzekerd. Wordt in dit vers gewezen op het einde der goddelozen, in het volgende op den gelukkigen staat en de heerlijke redding des godvrezenden, die hij geniet voor tijd en eeuwigheid beide.

33. Maar die naar mij hoort, en mij zijn hart geeft zaltijdelijk en eeuwig zeker wonen, en hij zal gerust zijn van de vreze des kwaads, omdat hij met zijn God verzoend is.

Bemint men ware rust en veiligheid, zo zij men gehoorzaam en volge men wat de wijsheid aanraadt. Men late zich het oor des geestes recht opendoen, om hare leer goed te bevatten; want de ziel, die Gode gehoor geeft, zal levenslang veilig zijn, omdat zij in God ene rust vindt, die van alle onrust bevrijd is. Zij geniet in God alle goederen, die in Hem zijn, zonder te vrezen voor ongeluk, daar zij in Hem daarvoor geheel en al veilig is. In den dood zal zij niet te vrezen hebben voor ongeluk, daar hare gerustheid niet bestaat in enig aangematigd goed maar in God zelven, op wien zij haar vertrouwen heeft gesteld. Zij kan nu niet meer vrezen noch hare verdoemenis en ondergang, welke het grootste kwaad is, noch de zonde als het meest algemene kwaad, omdat hare zaligheid niet gegrond is op hare eigene maar op Gods gerechtigheid, en zij, in Gods wil berustende alles toestemt, wat God met haar voor heeft, zonder iets te vrezen.

HOOFDSTUK 2.

HET LEREN DER WIJSHEID.

III. Vs. 1-22. Terwijl in 't voorgaande de Wijsheid als persoon was ingevoerd en sprak, neemt nu de Schrijver weer zelf het woord en schildert de gezegende gevolgen der gehoorzaamheid en van het zoeken naar wijsheid (vs. 1-4); zij geeft haren leerling ene diepere kennis van de Goddelijke dingen (vs. 5-8), een dieper inzicht in alle recht (vs. 9-10), wijsheid en wetenschap in de vele levensgevaaren (vs. 11); zij bewaart voor het gevaar van gemeenschap met de boven geschilderde dwazen en spotters (vs. 12-15), voor het gevaar, om te geraken in de handen van ene overspelige vrouw, die eerst verleidt en daarna in den dood stort (vs. 16-19), daarentegen leidt zij op den weg der rechtvaardigen, die de belofte hebben der eeuwige gelukzaligheid (vs. 20-22).

1. Mijn zoon! zo gij mijne redenen aanneemt en mijne geboden bij u weglegt, ze overdenkt en doet, zalig zijn zij, die Gods Woord horen en bewaren (Luk. 11: 28);
2. Zo gij gezind zijt, om uwe oren naar wijsheid te doen opmerken, zo gij uw hart tot verstandigheid neigt;
3. Ja, zo gij niet alleen op de uitnodiging der wijsheid hoort, maar haar vraagt om bij u haren intrek te nemen; zo gij tot het verstand roept, uwe stem verheft tot de verstandigheid;
4. Zo gij met inspanning en aanhoudend haar zoekt als men het zilver zoekt, het om zijne hoge waarde uit de diepten der aarde graaft, en zo gij haar naspeurt als de in het binnenste der aarde verborgene schatten van metalen, of als de paarlen, die op den bodem der zee liggen (vgl. Matth. 13: 45; 7: 9, en de beschrijving van de toen reeds zeer ontwikkelde mijn werken (Job 28)).
5. Dan zult gij de vreze des HEEREN (Hoofdstuk 1: 7) verstaan, en haar als den kostbaarsten schat en als het hoogste goed van uw hart in u opnemen, en gij zult de kennis van God, een diep inzicht in Gods geheimen, vinden (Matth. 7: 7. Joh. 7: 17).

De wijsheid komt ons wel is waar tegemoet (Hoofdstuk 1: 20 vv), en het komt vooral daarop aan haar gehoor te lenen, maar zij wil toch ook met verlangen gezocht worden. Dewijl zij slechts dien ten deel valt, die haar lief heeft, die hare voorrechten gevoelt, die zich in haar oefent, waar zij zich anders weer voor hem verbergt, zo kan hij alleen in haar bezit komen, die ze houdt voor het hoogste goed en voor den grootsten schat. Hem beloont zij in de eerste plaats met de vreze Gods. Het is waar, deze voert eigenlijk tot de ware wijsheid, maar hem die aanvankelijk zonder duidelijke voorstelling of levendig gevoel van de vreze Gods in het algemeen naar wijsheid zoekt, hem wordt de vreze Gods als eerste en voornaamste beloning geschonken..

Onder vreze des Heeren en kennis van God wordt hier hetzelfde verstaan, nl. de kennis van Gods openbaring. Wie hij is. Hoe Hij werkt. hoe Hij straft en beloont. Dat Hij is die God, die

de Fontein is van alle goeden, de Springader der levende waterstromen. Die kennis is het hoogste wat de mens kan deelachtig worden. God te kennen, Hem te vrezen zoals Hij is en zoals Hij zich openbaart, geeft vrede en zaligheid. En nu o wonder, wie daarnaar tracht, wie dat in waarheid zoekt: Hij is verder het voorwerp van Gods genade en mededogen, van Zijne opzoekende genade en trouw. Dit wordt in de volgende verzen zo duidelijk mogelijk uitgedrukt.

6. Maar zonder godsvrucht en zonder kennis van God is het niet mogelijk ware wijsheid te verkrijgen; a) want de HEERE, die alleen Wijze (Rom. 16: 27), geeft wijsheid; uit Zijnen mond, 1) en niet uit den geest van den natuurlijke mens komt kennis en verstand, zodat men waarheid en leugen, goed en kwaad, recht en onrecht juist zou kunnen onderscheiden.

a) 1 Koningen 3: 9,12. Jak. 1: 5.

1) Men kan uit natuurlijke kennis wel leren, dat God een zeer goedertieren Wezen is, maar hoe Hij voor enen zondaar een God der liefde wordt, dat kan men alleen uit den mond Gods in de Heilige Schrift leren..

Onder den mond Gods heeft men, óf te verstaan Zijn wil en welgevallen (Deuteronomium 8: 3). óf een openbaring van Zijn wil door Zijn woord (Numeri 9: 18. Jes. 1: 20. Ezech. 33: 7 e.a.) Hier wil de Spreukendichter er onder verstaan hebben, het tegendeel van den geest van den natuurlijke mens. Door Zijne aanblazing, bij het licht Zijner openbaring.

7. Hij legt weg, Hij bewaart voor de oprechten, die in eenvoudigheid des harten naar de wijsheid trachten, die van Boven is, een bestendig wezen, voortdurend heil, geluk en zegen; Hij is een schild (Genesis 15: 1), ene goede bescherming en een wapen (Psalm 33: 20; 84: 12; 89: 9), dengenen, die oprechtelijk naar het woord van God wandelen; 1)

1) Zij mogen dan uit hoofde der beproeving van hun geloof, somwijlen in grote gevaren gebracht worden, God echter zal zelf hun Schild en Beukelaar en een Rondas voor hen zijn, zodat niets hun enig wezenlijk leed of nadeel zal kunnen toebrengen, ja, hen zelfs nooit zal verschrikken of doen wankelen. Zij zullen met Abraham zich kunnen verzekeren, dat God in alle omstandigheden en gevallen hun Schild en zeer groot loon is. Want hun weg, het pad des vredes en der gerechtigheid, waarop zij wandelen, is bij den Heere bekend en wordt van hem beschermd en beveiligd van alle zijden, ten hunnen behoeve..

8. De Heere waakt, opdat zij de paden des rechts houden, de wegen, die recht zijn voor God; en Hij zal den weg Zijner gunstgenoten bewaren, zij zullen door Gods genade steeds vaster gaan op den smallen weg ten leven.

9. Dan, wanneer gij een waar leerling der wijsheid zijt geworden, zult gij als verdere vrucht daarvan verstaan, wat de goddelijke gerechtigheid van u eist, en wat voor mensen rechtis, en billijkheden, hoe men rechtvaardig wandelt, en in 't algemeen, alle goede pad, waar maar iets goeds is te volbrengen.

De gerechtigheid des geloofs en de gerechtigheid des levens zijn nauw aan elkaar verbonden. Zodra de eerste aanwezig is, moet ook de andere zich openbaren door een oprechten, reinen wandel voor God en de mensen (Luk. 1: 74. Fil. 1: 11).

10. Als 1) de wijsheid in uw hart zal gekomen zijn, en woning in u zal gemaakt hebben, en de wetenschap voor uwe ziel zal lieflijk zijn, de kennis der waarheid uwe ziele-spijs zal wezen.

1) Het oogmerk van deze verzen is om aan te wijzen, welke grote voordelen de ware wijsheid ons zal aanbrengen. Zij namelijk zal ons behoeden voor de paden des verderfs, en zal ons aldus meer aanbrengen dan alle schatten der wereld ooit zouden kunnen doen. Voorts, welk een goed gebruik wij te maken hebben van de wijsheid, welke God ons geeft, te weten, wij moeten dezelve gebruiken, om ons gedurig altijd op het pad der deugd behoorlijk te regelen, en om ons te wapenen tegen de verzoeking van allerlei soort. Eindelijk, aan welke regelen wij beproeven kunnen en moeten, of wij die ware wijsheid bezitten of niet. Deze boom moet aan hare vruchten gekend worden. Indien wij waarlijk wijs zijn, moeten en zullen wij het tonen, door onze zorgen, om alle kwaad gezelschap, alle valse paden en alle snode handelingen en slechte paden te vermijden..

Deze plaats is zeer gewichtig voor de Bijbelse zielkunde. Het hart staat hier als middelpunt van den inwendigen mens, waarin alle draden van het zieleleven te samenlopen, als de zetel van het gemoed. Maar de ziel is het geheel van alle bewegen en streven van den geest. -De Goddelijke wijsheid moet door het gemoed ontvangen worden en daarin te huis geraken, en vervolgens naar alle zijden van het geestelijk leven met blijdschap zich bewegen..

Dit komen duidt een blijven aan, een blijvende woonplaats hebben, zodat zij alleenheerscheres in het hart is geworden en van uit het hart, als den zetel van de uitgangen des levens, haar invloed doet gevoelen op den gehelen mens, op zijn wil, zijne begeerte en zijne daden.

11. Zo zal de bedachtzaamheid over u in elken gevaarlijken levenstoestand de wacht houden, de verstandigheid, die wel kan onderscheiden, zal u behoeden.

12. Om u te redden van den kwaden weg, van de zonde, van den man, die verkeerdheden 1) spreekt, die achter een gladde tong sluwheid verbergt (Hoofdstuk 1: 22. Hand. 20: 30).

1) Verkeerdheden, in den zin van verdraaiingen, zodat het kwade als goed wordt voorgesteld, en het kwaad onder valsen schijn wordt aanprezen.

13. Van degenen, die de paden der oprechtheid, de rechte wegen verlaten, om te gaan in de wegen der duisternis; want zij hebben de duisternis lief, zowel van den nacht als van de zonde (Joh. 3: 20. Jes. 8: 22. Job 24: 16);

14. Die blijde zijn in het kwaad doen, zich verheugen in de verkeerdheden des kwaden, wanneer zij op allerlei verborgene wegen ene bijzondere slechtheid hebben ten uitvoer gebracht;

15. Welker paden nooit recht maar altijd verkeerd zijn, en afwijkende in hun sporen; 't zijn slinkse wegen, en die de sporen hunner voetstappen volgen lopen in de diepten der zonde:

16. Wanneer wijsheid in uw hart woont, dan zal het gelukken, om u te redden van de vreemde de niet tot het volk behorende vrouw a), van de onbekende, de uitlandse, die niet meer tot Israël behoort, die met hare redenen vleit, die verleidende woorden weet te spreken,

a) Spreuken 5: 3; 6: 24; 7: 5.

Niets verleidt mannen zozeer tot zondigen tegen het zevende gebod, als het zoete, innemende liefdewoord der vrouw, en de begeerte om het gevaar, dat aan de overgave aan die zonde is verbonden, door list en moed te overwinnen. De vriendelijkheid en aantrekkelijkheid der boeleerster maakt het pad voor den man glad en glibberig, zodat hij, ook bij ene gezonde gemoeds gesteldheid, licht zou kunnen vallen en struikelen, maar moeilijk weer opstaan. Dat zij, om zich aan echtbreuk over te geven haar gemaal moet verlaten en het verbond met God moet verlaten, wat aan de misdaad tegen den echt in het natuurlijke hart ene bijzondere bekoorlijkheid verleent, wordt in 't bijzonder op den voorgrond geplaatst, om in het hart van den discipel, die reeds voor de Goddelijke waarheid gewonnen is, den afschuw zeer groot te doen worden en de begeerte naar de bescherming zijner leermeesteres zeer brandende te maken. Ook het gevaar van verraad, dat de echtbreker van haar te vrezen heeft, moet voor de overgave aan de echtbreekster waarschuwen. Zij bedriegt, waar de sterkste redenen tot getrouwheid dringen. Meent gij, dat zij uw geheim zou bewaren en u getrouw zou zijn?.

De prostitutie was in den afgodendienst der Midianieten, Syriërs en andere naburige volken van Israël gesanctioneerd en alzo niet minder dan zedelijk beschouwd. In Israël daarentegen door de wet (Deuteronomium 23: 18 en vlg), verboden en derhalve langzamerhand door ongehuwde vrouwen uitgeoefend. Ene kanker, die in het bijzonder sedert den laatsten tijd van Salomo tegelijk met de afgoderij voortwoekerde, en met de door de wet geoorloofde polygamie zich verontschuldigde, den Staat ten gronde richtte..

17. Die den leidsman harer jonkheid verlaat, wien zij in hare jeugd met ene eerste liefde zich als gade had overgegeven en trouw tot in den dood beloofd had, en het verbond haars Gods vergeet, het verbond, waarin zij met God staat; want alle echtbreuk is niets dan afgoderij (Hos. 1: 2 Jer. 3: 4. Mal. 2: 14).

18. Wacht u voor haar; want haar huis, het huis dier echtbreekster, helt naar den dood, den tijdelijken en den eeuwigen dood, en hare paden naar de overledenen, naar de schimmen (Job 7: 9).

1) Eigenlijk: "zinkt weg ten dode." Ene schone dichterlijke uitdrukking, Als men in dat huis komt moet men zich niet anders voorstellen, dan er mee weg te zinken, en als men er naar toegaat denken: "ik ga naar den dood."

19. Allen, die tot haar ingaan, en zich in hare strikken laten vangen, zullen zijn als de doden, die niet wederkomen, haar huis is ene moordspelonk, daar men niet levend meer uitkomt, en

zij zullen de paden des levens niet aantreffen 1) niet bereiken. Het is gedaan met genoeg, met levensgeluk, met het leven zelfs, als men valt in de klauwen van zulk ene heerschappij. Hoe zouden zij gered kunnen worden van de smarten der hel?

1) "Buiten zijn de honden en tovenaars en de hoereerders en de doodslagers", zegt Openb. 22: 15. Zij allen, die de wijsheid uit God verwerpen en zich in plaats daarvan aan afgoderij en wellust overgeven, zinken weg in den eeuwigen dood, en komen niet weer tot het leven in de zalige gemeenschap met God..

Dat is, de paden des levens, de rechte paden zullen zij niet weer opgaan, dewijl het zeer moeilijk valt zich te rukken uit de strikken van de vreemde vrouw, waarmee zij hare boeleerden heeft omvangen.

20. Laat u daarom waarschuwen zolang het nog het heden der genade is, opdat gij wandelt op den weg der goeden, en houdt de paden der rechtvaardigen, den smallen weg; op welken de rechtvaardigen door Gods wijsheid tot de enge poort komen.

De wijsheid redt van de drie strikken des duivels, namelijk van het leven zonder God, van valse leer, en van hoererij en ontucht.

21. Die weg zal de beste zijn a), want de vromen, zij, die in gerechtigheid, oprechtheid en zaligheid voor God wandelen, zullen de aarde bewonen, zij zullen het land der belofte, waar de Heere zelf onder de Zijnen woont en eens in het nieuwe Jeruzalem hier beneden binnentreden, en de oprechten (vs. 7) zullen daarin overblijven, 1) zullen daarin mogen wonen.

a) Psalm 37: 29.

1) Salomo vergelijkt hier de gelukzaligheid der rechtvaardigen met een opgerichte tent, die door sterke koorden en stijfgedraaide touwen, wel stevig vastgemaakt en bevestigd is, zodat het heil, hetwelk hun ten deel valt, van God zelven aan hun en hun woningen als verknocht en vastgehecht is, en zij derhalve staande blijven en gezegend worden zullen, hier in den tijd, zowel als hier namaals..

22. a) Maar de goddelozen zullen door de gerichten Gods, deels reeds hier, maar geheel en al ten jongsten dage van de aarde (vs. 21) uitgeroeid worden, en de trouwelozen, die God en Zijne wijsheid trouweloos den rug toekeren, zullen er van uitgerukt worden.

a) Job 18: 17. Psalm 104: 35.

Mensen, die het noch met God noch met mensen wel menen, worden met hun nakomelingen van de aarde verdelgd. Wie er op let zal daarvan nog heden duidelijke bewijzen zien (Psalm 73: 19; 34: 17).

Niet maar enkele schreden op den rechten weg, maar het volharden tot aan het einde brengt zaligheid (Matth. 24: 13).

HOOFDSTUK 3.

OPWEKKING TOT GOEDE WERKEN. LOF DER WIJSHEID.

IV. Vs. 1-18. Deze vierde rede zet de schildering soort van de heilzame gevolgen van enen godvruchtigen en godzaligen wandel. Wie Gods Wijsheid aanneemt, dien wordt uitwendig levensgeluk, langs leven en vrede ten deel, wie haar getrouw in het harte bewaart, die vindt genade bij God en gunst bij de mensen. Maar zoekt gij de wijsheid zo moet gij u zelf verloochoenen en onvervaard ook in lijden en droefenis op den Heere vertrouwen, die u uit liefde slaat. Zalig echter de mens, die de wijsheid heeft gevonden, want zij is kostelijker dan alle schatten der wereld en de bron van alle ware goederen.

1. Mijn zoon (vgl. vs. 11,21. Hoofdstuk 1: 8 en 2: 1), vergeet mijne wet, die lessen, die ik u in 't volgende zal geven, niet, maar uw hart beware als een kostbaar kleinood, mijne geboden, in welke ik u mijne leer wil verklaren.

2. a) Want, indien gij ze houdt, langheid van dagen, en jaren van leven 1), en vrede uws harten met God, van wien de wereld niets weet, zullen zij u aanbrengen en vermeerderen 1) (Exodus 20: 12. Jes. 65: 22).

a) Deuteronomium 8: 1; 30: 20.

1) Onder jaren van leven hebben wij niet zozeer te verstaan, vele jaren, -dit is een al te oppervlakkige zin, -maar jaren van waarachtig leven, jaren, waarna het ware, het volle leven wordt genoten. Het leven van den wereldling is geen waar leren. Het leven der zonde is de dood. Adams leven vóór den val kon leven worden genoemd, en wie nu weer in Gods gemeenschap is gezet, voor wien de band weer gehecht is, door de zonde verbroken, diens leven kan eerst weer leven worden geheten.

2) Het is geen natuurlijk gevolg van zijn machtig en met de natuur overeenkomstig leven, maar Gods bijzondere genade, wanneer het kind van God, dat de ware wijsheid Gods in zich bezit, ziet dat zijne jaren worden vermeerderd en hem groot en zwaar lichaamslijden bespaard wordt. Eerst daardoor verkrijgt echter het woord zijne volle waarheid, dat de Heere den zijnen eeuwig, zalig leven na de opstanding wil geven..

3. Dat de goedertierenheid, hartelijke vriendelijkheid en barmhartigheid, en de trouw, die in alle omstandigheden des levens zich waarlijk moet betonen, u niet verlaten, maar gij u steeds als een waar discipel der wijsheid bij alle mensen gedragen mocht. a) Bind ze, deze beide voornaamste vruchten der ware wijsheid, aan uwen hals, schrijf ze, onuitwisbaar als in erts, op de tafel uws harten.

a) Exodus 13: 9. Deuteronomium 6: 8.

Hij zegt niet: ééns, tweemaal, driemaal, tien-, honderdmaal moet gij dat doen, maar hij zegt: "dat zij u niet verlaten." Daarmee wil hij zeggen, dat wij hare, niet zij onze hulp nodig hebben, en ons leren, dat wij des te nauwgezetter moeten zorgen, dat zij altijd bij ons blijven..

Men droeg een zegelring aan een koord om den hals, om gedurig hem voor ogen te hebben, om er gedurig aan herinnerd te worden. Zo vermaant hier ook de Spreukendichter zijne leerlingen, om alzo met genoemde deugden te handelen, opdat zij er gedurig aan herinnerd werden. Dat hij verder aandringt, om ze te schrijven op de tafel des harten, dit heeft dezen zin, om ze zich diep in te scherpen, zodat men geduriglijk gedrongen wordt om ze in beoefening te brengen.

4. En vind gunst en goed verstand (of: welgevalligheid) in de ogen Gods en der mensen (Luk. 2: 52), want de godzaligheid heeft de beloften van dit en van het toekomstige leven, en vindt, vooral als zij zich openbaart in ongeveinsde liefde en oprechtheid, niet alleen bij God, maar ook bij vele mensen eindelijk hare erkenning.

5. Vertrouw op den HEERE, den waarachtigen God, die is en die was en die zijn zal, met uw ganse hart, met al wat gij zijt en bezit, met uwe ganse persoonlijkheid, en steun op uw verstand niet, gelijk diegenen allen doen, die nog niets weten, of niets willen weten van de wijsheid Gods.

Hierin is de grondstelling en de hoofdeis van den waren godsdienst uitgesproken: overgave aan Gods genade en trouw, afstand doen van elke proef, om door eigen kracht of wijsheid tot de zaligheid te komen (Psalm 37: 3; 118: 8 vv. Jer. 9: 22)..

Van God komt alleen het ware geluk, de ware hulp. Hij keert de rechte wegen tot het rechte doel. Hij weet wat ons nuttig is, Hij heeft de macht om ons te bevrijden van dat, wat ons schade aanbrengt. Daarom is het onze roeping en gedijt het tot ons heil, ons vertrouwen geheel en al op Hem te stellen en ons niet te verlaten op eigene inzichten..

Zij, die zich onder Gods geleide begeven, zullen er altijd het voordeel van genieten. God zal hun die wijsheid schenken, welke zo zeer van node en dienstig is, om hen wel te besturen, zodat zij zich nooit tot bijpaden der zonde zullen afwenden, en dan zal hij voorts de uitkomst zo besturen, dat ze ten hun genoegen, of wat hetzelfde is, ten hunnen nutte en best zal uitvallen..

6. a) Ken Hem in al uwe wegen, vraag Hem naar Zijn heiligen wil, dat Hij u ten allen tijde lei, en Hij zal uwe paden recht maken, de Heere zal zorgen dat gij een effen weg hebt, waarop niets is, dat aan uwe zaligheid zou kunnen schaden, waarop geen stenen des aanstoots zijn en der ergernis, over welke gij zoudt kunnen struikelen en neervallen.

a) 1 Kronieken 28: 9.

De verklaring alsof wij onze wegen moesten gaan en daarop wandelende God moesten kennen, maar niet vooraf Hem vragen, welken weg wij moeten inslaan, is wel een bewijs hoe

ieder ketter zijne letter heeft, en men zijne eigene meningen in de Schrift kan vinden. Terecht wordt het woord whed door Zöckler aldus verklaard: "erken Hem als den onbepaalden Bestuurder van al uw willen en doen." Zie het tegenovergestelde: 1 Samuel 2: 12, en voor de betekenis van het woord: Psalm 1: 6; 37: 18. Amos 3: 2 enz..

7. Zijt niet wijs in uwe ogen (Rom. 12: 16. 1 Kor. 3: 18); maar integendeel vrees den HEERE en wijk van het kwade 1) (Hoofdstuk 14: 16; 16: 6. Job 1: 1; 28: 28), want wie den Heere vreest, die wantrouwt zijne eigene wijsheid, wanneer deze hem enige kwade en verkeerde handelingen als iets aangenaams en wenselijks laat voorkomen (Jes. 5: 21).

Met deze woorden wordt immer in de Spreuken en in de leerdichten onder de Psalmen het ware karakter der Godsvrucht aangeduid, de tweeledige betekenis der ware godzaligheid, dewijl met het waarlijk vrezen van God gepaard gaat en moet gaan een afkeer van de zonde.

8. Het zal ene medicijn voor uwen navel zijn, het zal lichaam en ziel goed doen, de ingezonkene karakterdelen, en het zal ene bevochtiging zijn voor uwe beenderen, het zal u ene verkwikking wezen; want het geloof is gezondheid voor den mens en kracht van boven; de mens toch leeft niet bij brood alleen, maar bij alle woord, dat den mond Gods uitgaat.

Omdat de navel in het midden aan het menselijk lichaam ene zo grote betekenis heeft, daar door dien de mens vóór zijne geboorte wordt onderhouden en gevoed, zo is hij in de concrete taal der heilige Schrift zinnebeeld of representant van het gehele lichamelijke leven, welks grondvesten de beenderen zijn..

9. a) Vereer, wat ook uw verstand uit eigene baat daartegen moge inbrengen, den HEERE van uw aards goed en van de eerstelingen al uwer inkomsten 1), van de eerste vruchten van uwen akker en van uwe kudde; want ook daarin moet zich de zelfverloochening openbaren, dat gij met uw aardse goed gewillig het rijk van God helpt opbouwen, en meer op den zegen des Heeren dan op den arbeid uwer handen vertrouwt (Matth. 6: 33. Exodus 23: 19. Deuteronomium 18: 4 vv.; 28: 8 vv. Mal. 3: 10 vv.).

a) Exodus 34: 26. Deuteronomium 26: 2 vv. Luk. 14: 12.

1) Het brengen der eerstelingen was niet eerst een gevolg van de instellingen der Mozaïsche wet, maar ook Abraham gaf de tienden aan Melchizedek en Jakob belooft ze den Heere, indien Hij hem weer veilig naar zijn huis doet wederkeren, (Gen 14: 10 en 28: 22). Het was de uitdrukking van het levendig bewustzijn, dat de Heere God was de Schepper en Onderhouder van alles, en dat derhalve den Heere de gehele oogst toekwam, zodat in die tienden of eerstelingen de gehele oogst werd aangeboden.

10. Zo zullen uwe schuren, niet, gelijk uw zelfzuchtig overleg vreest, ledig, maar door Gods zegen met overvloed vervuld worden, en uwe perskuipen van most gevuld worden, zodat zij overlopen 1) (bersten) (Gal. 6: 6. Joël 3: 18. Amos 9: 13. Leviticus 26: 5).

1) Er wordt geen volle geldkist, noch wèl voorziene kleerkast beloofd, maar ene overvloeiende schuur, ene overlopende perskuip; want God zegent den mens ten nuttigen gebruik, niet om stof tot uitbundige sieraad, of tot een voldoening van een gretige hebzucht te geven; en Zijne goederen moeten dienen of dienen tot veelvuldig nut, niet om opgelegd en angstig bewaard te worden..

11. a) Mijn zoon! met wien ik het ondanks het nu volgend woord, dat kruis en lijden weldadig noemt, hartelijk wel meen, gelijk ene moeder liefheeft, verwerp, waartoe u eveneens eigen verstand tot uw eigen groot nadeel zou kunnen verleiden-verwerp de tucht 1), die met ernstige smartelijke leidingen verbondene onderwijzing des HEEREN niet, doordat gij, gelijk Jona deed, op door u zelven gekozene wegen Hem zoekt te ontvluchten, en wees niet verdrietig over Zijne kastijding, wanneer die over u komt, hoe hard zij u ook moge toeschijnen.

a) Job 5: 17. Hebr. 12: 5.

1) In het Hebr. rowm (Moesar). Dit woord kan ook door school vertaald worden, en die betekenis moeten we hier hebben. De school des Heeren is dan de oefenschool, waarin de Heere de zijnen leidt, en dat niet zelden door tegenspoed en lijden. Vandaar dat in het tweede lid vermaand wordt: En wees niet verdrietig over Zijne kastijding.

12. a) Want de HEERE kastijdt dengenen, dien Hij liefheeft, Om Hem tot diepere erkenenis van zijne zonden, tot hartelijker geloof en tot inniger liefde te brengen (Job 33: 30) Ja, gelijk een vader den zoon straft, in denwelken hij toch een welbehagen heeft; vreemden straft hij niet, en aan onverbeterlijken besteedt hij die moeite der liefde niet (Deuteronomium 8: 5. Psalm 118: 18. Hebr. 12: 5).

a) Openb. 3: 19.

Die een kruis dragen zijn Gode dikwijls aangenamer dan die, welke de zoetigheden Gode smaken en ondervinden. Job was Gode welgevalliger, Toen hij op den mesthoop met zijne slechts vertroosters, den satan en zijne weerspannige vrouw streed en zovele smarten leed, dan toen vroeger zijn huis en alles wat hij had van alle zijden omtuind was. O geheim van het lijden, wie bevat u en Gods bedoeling! Zo moest men een groot verlangen naar het kruis hebben! O God, indien de straf het teken der liefde is, wie zou dan niet met dankbaarheid vervuld en door de liefde van zijnen God geheel verheugd worden, wanneer hij zich het meest met het kruis belast gevoelt! O kruis gij zijt het onderpand der liefde mijns Gods! Gij zijt daarvan een onderpand geweest in den smartelijken dood van Zijne liefde, en zijt daarvan ook een pand voor al Zijne vrienden, die Hij ook in liefde en smart laat leven! O gij gerechtigheid mijns Gods komt toch en verschoon ons niet, dewijl God een welgevallen in onze bestraffing heeft. Al had men ook gene andere reden dan deze, zo moest men toch de goddelijke gerechtigheid oneindig liefhebben! Waarom heeft hij nu een welgevallen daarin? Daarom heeft hij een welgevallen in ons kruis en ons lijden, omdat het ons een aandenken en ene vernieuwing van het lijden van Zijnen Zoon is. Ook Zijne eer is in zulk een voortduren van het kruis in Zijne leden ingesloten, en dat juist veroorzaakt Hem zulk ene vreugde.

Hoe vreemd is het met mij gesteld! geluk verwijdt mij van U, ongeluk brengt mij U nader. Zodra mijn wens is vervuld, acht ik mij minder afhankelijk van U; ik doe mijn eigen wil, en zo de vreugde mijn hart verwijdt, het is om te grote plaats te geven aan zondige neigingen, welker zondige volbrenging ik reeds met mijne gedachten begeer en omvat.

13. Welgelukzalig is de mens, die wijsheid vindt als een groten schat (Matth. 13: 44), al is het ook op den weg der droefheid, en de mens, die verstandigheid, het ware hemelse verstand, voortbrengt, zich verschaft, altijd weer op nieuw uit de hand van God en van Zijn woord ontvangt!

14. a) Want haar koophandel 1) is beter dan de koophandel van zilver, het is beter zich daarvoor af te tobben dan voor aards goed; want de goddelijke wijsheid is een eeuwig goed, maar zilver een schat, dien de dieven doorgraven en stelen; alle paarden mogen wel verkocht worden om dien éénen van grote waarde te kopen, en hare inkomst, de zegen, dien men door de wijsheid verkrijgt, is beter dan het uitgegraven goud; voor dat metaal toch kan men slechts vergankelijke goederen kopen, terwijl godsvrucht en wijsheid vrede des harten en inwendige zaligheid en bovendien nog het aardse als toegift meebrengt (Job 28: 15. Matth. 16: 26).

a) Psalm 19: 11. Spreuken 8: 11,19; 16: 16.

1) In het Hebr. Ki toob sachrah mischar-kèsef. Of: Want haar gewin is beter dan zilver te gewinnen. Het laatste gedeelte van dit vers is dan ook te verstaan, en haar gewin is beter dan het beste goud. Het goud, dat uitgegraven wordt uit de mijnen is het beste in tegenstelling van stofgoud.

15. Zij is zelfs kostelijker dan robijnen, dan paarden, die men uit de diepte der zee haalt, en al wat u en anderen van aardse goederen lusten mag (Job 28: 15-19) is met haar niet te vergelijken; want zij zelf is de edelste parel. (Matth. 13: 46).

16. Zij is niet alleen ene koopwaar, maar zelf ene milde uitdeelster van zegen; langheid der dagen, ja zelfs een eeuwig zalig leven, is, als haar hoogste loon, in hare rechterhand, in hare linkerhand is bovendien rijkdom en eer (Spreuken 8: 18; 22: 4; vgl. 1 Koningen 3: 11-14. Matth. 6: 33. 1 Tim. 4: 8).

Om kort te spreken, de wijsheid verzorgt degenen, die haar lief hebben, verzadigt ze naar lichaam en geest en maakt hen rijk.

Door de rechterhand der wijsheid wordt de kennis van Goddelijke zaken aangeduid, waaruit het leven der onsterfelijkheid ontstaat; door de linkerhand de kennis der menselijke zaken, waaruit eer en overvloed van schatten wordt geboren..

17. Hare wegen, waarop zij hare discipelen leidt, zijn, hoewel smal en voor het vlees onaangenaam om het louterend kruis, toch in waarheid wegen der lieflijkheid, er wordt veel geestelijk heil ondervonden, en zij leiden tot eeuwig geluk, en al hare paden zijn vrede, er

wordt een stil en heerlijk genot gesmaakt, hoewel die paden in het oog der wereld verkeerd en ongelukkig zijn.

18. Zij is een boom des levens, een boom, die eeuwig blijft en onsterfelijkheid toedeelt, gelijk de boom van het paradijs (Hoogl. 7: 8. Genesis 2: 9. Openb. 22: 2), dengenen, die ze aangrijpen, en elk een, die ze niet maar voor een ogenblik smaakt (Hebr. 6: 4 vv.), maar ze vasthoudt, wordt welgelukzalig.

De wijsheid is de Heere Jezus en Zijne verlossing, gezocht en behouden door geloof en gebed. Door zijne onuitputtelijke rijkdommen zijn des gelovigen schulden betaald, zijne behoeften vervuld, zijne ziel verrijkt met kennis en heiligheid; in Hem heeft hij wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. Eeuwig leven is in Zijne rechterhand, en Zijn linker brengt als het ware tijdelijke rijkdommen en eer aan, indien zij goed voor ons zijn; want zij zijn volkomen ter Zijner beschikking. Ware het niet door ons ongeloof, onze overblijvende zondigheid en onoplettendheid, wij zouden al onze wegen vol genot vinden en onze paden vrede; want de Zijne zijn also, maar wij stappen te veel ter zijde daarvan, tot ons eigen ongeluk. De Heere Jezus is inderdaad de levensboom, dien de gelovige aangrijpt en vasthoudt door geloof en liefde. Met dit deel en deze keuze is hij gelukkig; want Hij, door wien de Vader de wereld gemaakt heeft, die door Zichzelf onze zonden heeft te niet gedaan, dien kan het niet ontbreken aan macht, kennis of liefde, om ons in het leven in te leiden, onze zielen te ontvangen bij den dood, of onze lichamen te doen opstaan uit het graf; en voor dit alles is Hij borg geworden, om het te doen voor Zijn volk..

Zij, die in waarheid zich aan de Wijsheid overgeven, zij ervaren het, dat zij is de bron des levens, die kracht geeft en kracht uitstort, en daarom worden zij welgelukzalig genoemd, dewijl zij én voor het heden én voor de toekomst bekomen, wat zij nodig hebben tot het eeuwige leven.

19.

V. Vs 19-26. De ware wijsheid in het hart van den godvruchtige is een afschijnsel en uitvloeisel der wijsheid, door welke God in den beginne de wereld geschapen heeft, in wiens hart zij woont, dien zal zij bewaren voor ieder ongeval, hoe groot het ook zij; want vertrouwen op God is haar hoofdregel.

19. Zij moet leven verspreiden, omdat zij de bron van alle leven is. De HEERE heeft de wonderbaar heerlijke, van leven volle aarde door de Hem oorspronkelijk eigene, waarachtige wijsheid gegrond, de hemelen door verstandigheid bereid 1) (Joh. 1: 2. Jes. 9: 6. vgl. 9.7 Hoofdstuk 8: 22 vs. Job 28: 12 vv.).

1) De Spreukendichter heeft hierop het oog, dat hemel en aarde zijn voortgebracht uit de eigen gedachte Gods, dat de Wijsheid is, waardoor God, de Heere, niet alleen de wereld heeft uitgedacht te scheppen, maar die gedachte ook verwezenlijkt. Uit Gods eigen Wezen is alles voortgekomen en de Wijsheid wordt hier voorgesteld als een Goddelijke macht. Wij weten, dat Christus Jezus, de Zone Gods en des mensen, de verpersoonlijkte Wijsheid Gods is.

20. Door Zijne wetenschap zijn in den beginne de afgronden, de wateren boven en onder het uitspansel (Genesis 1: 6 vv. Job 38: 8 vv.), gekloofd, en de wolken, de wateren boven het uitspansel druipen 1), sedert die eerste scheppingsdaad tot op dezen dag, vruchtbaar makenden dauw op de aarde (Hoofdstuk 30: 4).

1) Hoe uitgebreid de hemelen ook mogen zijn, er is toch geen gebrek, geen wangestalte in dezelve hoe talrijk zij zijn; zij hebben geen wanorde in zich, hoe snel dezelve beweging ook is, deze blijft onverminderd en eenparig. Dit alles heeft Gods verstand, de eigene Wijsheid, dus ontworpen en geregeld, weshalve de mens inderdaad gelukkig is, die de ware wijsheid vindt..

21. Mijn zoon! laat ze, deze hemelse wijsheid, niet afwijken van uwe ogen 1), dat er nooit iets aards tussen u en haar trede; bewaar de bestendige wijsheid en bedachtzaamheid, waarin zich de eeuwige Wijsheid in den mens in de eerste plaats openbaart.

1) Wie wel wil leren schrijven, moet zijne ogen gestadiglijk op het voorschrift gevestigd houden, zonder hetzelfde ter zijde te leggen en evenzo moet hij, die omzichtig wandelen wil, bestendig luisteren en letten op de woorden der wijsheid en ze altoos met eerbied gadeslaan en navolgen..

22. Want zij zullen tot in den hoogsten ouderdom het leven, kracht en frisheid, voor uwe ziel, van uwen gehelen inwendigen mens zijn, en ene aangenaamheid voor uwen hals, als een kostelijk kleinood zal het u voor God en mensen aangenaam maken.

23. Dan zult gij uwen weg a) zeker, vol vertrouwen en met gerustheid, wandelen, en gij zult, door den Heere beschermd, uwen voet niet stoten en niet struikelen, noch door de gerichten Gods, die over de dwazen komen, noch door eigene zonde.

a) Psalm 37: 24; 91: 11,12.

24. a) Zo gij neerligt op uwe legerstede in den nacht, zult gij niet schrikken, daar gij den eeuwigen vrede Gods en een gezoend geweten hebt, voor enigen schrik des nachts; maar gij zult neerliggen en uw slaap zal zoet wezen.

a) Leviticus 26: 6. Deuteronomium 28: 66 vv. Job 11: 19. Psalm 3: 6; 4: 9; 91: 5,6.

De wens uws harten moge deze zijn: "Mijne rust zij in den verheerlijkten Jezus, opdat gene valse kracht of geest mij aanrake, maar mijne gemeenschap blijve met den Vader, en den Zoon, door den Heiligen Geest en met alle heilige engelen en geesten."

25. Vrees niet, gelijk de goddelozen, voor haastigen schrik, welke u spoedig en onvoorziens als ene rechtvaardige straf zou kunnen overkomen, noch voor de verwoesting der goddelozen 1), voor hunnen plotselingen, verschrikkelijken ondergang, als zij komt om u te verderven (Hoofdstuk 2: 22. Psalm 112: 7. 1 Petrus 3: 6).

De zin is deze, dat wie de wijsheid Gods deelachtig is, niet behoeft te vrezen als God met Zijn banvonnissen komt, gelijk in Hoofdstuk 1: 27 den goddelozen bedreigd wordt. Hij is in nauwer betrekking tot God gebracht. Hij is in gemeenschap met God levende, en daarom zal hij ook niet omkomen, als de Heere zich opmaakt, om de goddelozen te verdoen.

26. Want de HEERE zal met uwe hoop 1) wezen, Hij zal zich van u, als gij op Hem hoopt, laten vinden, uwe verwachting niet teleurstellen, en Hij zal uwen voet bewaren van gevangen te worden 2) in de strikken der goddelijke gerichten, die den verachters Zijns naams gelegd worden (Psalm 27: 1; 56: 14).

1) In het Hebr. Ki Javheh jihèjeh bekislèka. Beter: de Heere zal Uwe roem wezen. Want met uwe roem, heeft hier de betekenis van uwe roem. Zo staat er Psalm 118: 7: Onder mijne helpers, d.w.z. mijn Helper. Zie vv. Exodus 18: 4. Psalm 146: 5 e.a. De Schrijver wil hier zeggen, dat in die bange dagen de Heere God zeker en vast het toevorsticht zal zijn voor al de Zijnen, waarop zij vast en zeker kunnen vertrouwen. Vandaar dat het tweede lid ook heeft: En Hij zal uwen voet bewaren van gevangen te worden.

2) Gelijk de wijsheid alleen ware levensvreugde en voortdurend levensgeluk schenkt, zo betoont zij zich zelve ook de getrouwste bescherming van den mens te zijn als zijne beschermster en bewaarster bij alle inwendige aanvechtingen, zowel als bij uitwendige levensgevaaren. En dit daarom, omdat zij bestaat in de vertrouwende overgave aan de eeuwige, waarachtige wijsheid Gods, die haar onuitputtelijk vermogen en hare barmhartige liefde en trouw, gelijk reeds bij de schepping der wereld, zo ook bij hare onderhouding en regering op het rijkste en heerlijkste bevestigt. Want wie de wijsheid bemint, die wordt ook door haar bemind, en wie door enen wandel in geloof, liefde en godsvrucht zich hier beneden een vriend van Gods woord betoont, die zal het eeuwige Woord ook daarboven voor den troon des Vaders erkennen.

27.

VI. Vs. 27-35. Deze wijsheid in het hart der godvruchtigen is echter niet machteloos en onvruchtbaar, maar vol goede vruchten, onder welke hartelijke barmhartigheid en liefde jegens de ongelukkigen, reinheid en trouw, vredelievendheid, zachtmoedigheid, eerlijkheid, ootmoed de voornaamste zijn.

27. Onthoud het goed van zijne meesters 1) niet, niet van hen, wie het toekomst, als het in het vermogen uwer hand is te doen, wanneer het in uwe macht is.

1) Versta hierdoor, die men enig goed schuldig is, lichamelijk of geestelijk, of volgens de burgerlijke, of naar de goddelijke en natuurlijke wet. De burgerlijke wet is, dat men een ander moet geven wat hem toekomt uit kracht van te samen handeling. De goddelijke en natuurlijke, dat men geven moet uit plicht van de algemene liefde, en uit meedogendheid. Dienvolgens zijn hierdoor het woord "meesters" ook de armen te verstaan, overmits hun de rijken als rentmeesters en beschikkings door God zijn gegeven, om hun van hun middelen mede te delen. Ten aanzien hiervan wordt de aalmoes (Dan. 4: 27) gerechtigheid genoemd.

Onder meesters hebben wij hier niet te verstaan diegenen, die er juridisch, maar die er moreel recht op hebben en die dus waardig zijn, om geholpen te worden. De Schrift leert derhalve, dat de armen en ellendigen een moreel recht hebben op de ondersteuning en ter hulpe koming van de meer gegoeden. Deze vermaning komt dan ook tot allen, die het vermogen hebben, om door het lenigen der noden recht en gerechtigheid te doen.

28. Zeg niet tot uwen naaste, die u vraagt, dat gij hem iets zoudt lenen: Ga heen en kom later weer, en morgen zal ik geven, dewijl het bij u is, wanneer het in uwe macht is dat aanstonds te doen. Hij geeft dubbel, die dadelijk geeft. Morgen kan het te laat zijn, morgen kunt gij reeds gestorven zijn (MATTHEUS. 5: 42; 27: 1).

Hoe zouden wij onze bedroefde broeders met onze gave kunnen verheugen, wanneer wij zelf met tegenzin en droefheid geven? Een landman zaait met vreugde in de hoop op oogsten. Menigeen geeft met droefheid of uit nood, als gedwongen, talmt en toeft, geeft langzaam, zoekt nu hier dan daar ene reden om het toch niet te geven, of zo te geven, dat men er niet verblijd over kan wezen. Zo is een Christelijk hart niet, het geeft, vóór men aandringt! het dringt en maant zich zelve aan.

29. Smeed geen kwaad tegen uwen naaste, aangezien hij met vertrouwen bij u woont.

De vertrouwelijke argeloosheid lokt menigmaal den boze aan, om kwaad te smeden, als 't geen hij meent gemakkelijk te kunnen doen, daar hij gene list tegen list te vrezen heeft..

Het is een allerlaaghartigst en ondankbaarst ding, indien wij, daar onze naasten een goed gevoelen van ons hebben, en niets kwaads van ons verwachten of vrezen, ja, veeleer op ons, als op hun vrienden staat maken, daaruit gelegenheid zouden nemen, om hen te bedriegen en te benadelen, of te onteren..

30. Twist met een mens niet zonder oorzaak, zo hij u geen kwaad gedaan heeft, gene aanleiding tot den twist geeft, ja zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden (MATTHEUS. 5: 9).

31. a) Zijt niet nijdig over enen man des gewelds, die geen eerbied heeft voor recht en eigendom van anderen, laat u niet verblinden door zijn vals geluk en zijnen rijkdom, die hij door ongerechtigheid heeft verkregen, wees er niet ijverzuchtig op, en verkies gene van zijne wegen, langs welke hij zijn doel zoekt te bereiken; hebt er een afschuw van met geheel uw hart.

a) Ps 37: 1; 73: 3. Spreuken 23: 17.

32. Want de afwijker, bij, die kromme en geheime wegen bewandelt (Psalm 5: 7. Rom. 9: 22), is den HEERE een gruwel, maar Zijne verborgenheid, de innige gemeenschap en de vertrouwelijke omgang met God is met den oprechte 1), met die zielen, die in eenvoudigheid des harten den smallen weg gaan (Psalm 25: 14; 55: 15. Job 29: 4).

1) In dit vers wordt aangegeven, waarom degene, die de ware wijsheid bezit, niet nijdig en ijverzuchtig moet zijn op den man des gewelds, alhoewel het dezen voor het uiterlijke welgaat. De negatieve reden is, dat zulk een man toch in de ogen des Heren een gruwel is, en de positieve, dat de ware godzalige een rijkdom bezit, die de wereld niet kent, n.l. de verborgene liefde des Heren, de bestraling van Zijn lieflijk en vriendelijk aangezicht. Hierdoor komt het ook, dat in het huis van den man des gewelds bij al zijn uiterlijken roem en eer en rijkdom, de vloek des Heren is, maar bij den rechtvaardige, hoe weinig hij ook gezien mag zijn, de zegen des Heren.

33. Beide worden duidelijk zichtbaar, want a) de vloek des HEREN is in het huis der goddelozen, de toorn Gods blijft op hem (Joh. 3: 36. Zach. 5: 3 vv.), maar de woning der rechtvaardigen zal Hij zegenen 1).

a) Leviticus 26: 14 vv. Deuteronomium 28: 15 vv. Mal. 2: 2.

1) Onder vloek en zegen hebben wij niet alleen of niet zozeer te verstaan, uitwendigen tegenspoed, of uitwendigen voorspoed, naar ook, maar bovenal de onrust des gewetens, die zich niet laat stillen, en het bewustzijn, dat men verkeert onder de vriendelijke bestraling van Gods aangezicht.

34. Zeker de spotters met Gods wijsheid en waarheid zal Hij bespotten 1), door hen in hun machteloosheid en schande te laten openbaar worden, en hen in 't gericht over te geven (Job 38: 3), maar den zachtmoedigen, die onder het kruis in ootmoed naar de zaligheid en het ware vaderland zoeken, zal Hij reeds hier genade geven en daarna eens de kroon der gerechtigheid (Jak. 4: 6. 1 Petrus 5: 5).

1) Hij zal zeker degenen, die Zijne wetten met bespottung bejegenen, en ze al lachende verwerpen, Zijne genade verachten en Zijn volk honen, beschimpen en uitjouwen, ook eens tot een spot voor de ganse wereld maken, met hun verderf lachen, als het hun treft, gelijk Hij nu spot met hun machteloze boosaardigheid, en hen meermalen doet zien en ondervinden, dat ze noch tegen Hem en den hemel, noch tegen de ware wijzen en vromen hier op aarde iets vermogen, en dat Hij met een enkelen wenk van Zijn aldoortreffend oog, of van Zijne alvermogene hand hen niet alleen tegenstaan, maar ten gronde vellen en verbrijzelen kan..

35. De wijzen, de kinderen der Goddelijke wijsheid, zullen, hoe veracht zij ook zijn, toch eenmaal, wanneer het tot beslissing komt, eer, aanzien en heerlijkheid beërven, als een erfdeel met Christus ontvangen; maar elk een der zotten, die van God en Zijne wijsheid niets willen weten, neemt schande op zich; gelijk de stormwind het stro wegraapt (Ezechiël. 21: 31. Jes. 57: 14), zo worden de verachters van God door hun eigene zonde vernietigd.

Hebr. "openbare schande verheft de dwazen." Men denke aan grote misdadigers, wier namen wijd en zijd vermeld worden en in geheugen blijven uit hoofde hunner gruwelen en de daarop gevolgde straf. Ziedaar ook een roem, ene vermaardheid, maar ene geheel andere dan de "eer, der wijzen erfgoed; " het is de schande, of, gelijk er eigenlijk staat, het brandmerk, waarmee zij prijken..

Wie eens de wereld heeft verloochend, die is groter dan hare eer en heerschappij, en daarom verlangt hij, die zich aan Christus en God heeft overgegeven, niet naar aardse macht, maar naar het hemelse rijk.

HOOFDSTUK 4.

MEN MOET DE GELEGENHEID OM TE ZONDIGEN VERMIJDEN.

VII. Vs. 4: 1-27-5: 5. De zes vorige redenen vermaanden hoofdzakelijk om naar Wijsheid en godsvrucht te trachten, de volgende zeven redenen (tot aan het slot van Hoofdstuk 7) zijn namelijk van waarschuwendende inhoud. Het begin van deze waarschuwingen aan den discipel der wijsheid, vinden wij in de voor ons liggende zevende rede, waarin de Schrijver voorstelt, welke goede lessen hij zelf als kind van zijnen vader ontvangen heeft, om vervolgens in de volgende rede den waarschuwendende inhoud dier leringen zijns vaders nader uiteen te zetten. Het gehele hoofdstuk is in de volgende afdelingen verdeeld: Nieuwe dringende oproeping van den leraar der wijsheid, om aan zijne woorden, in welke hij hun tucht en gehoorzaamheid leerde, gehoor te schenken; want ook hij zelf heeft de ware leer van zijnen vader ontvangen en aangenomen (vs. 1-4), de hoofdsom van die leer is geweest: houd vast aan zijne woorden; wijsheid is de kostbaarste parel, die men boven alles en met opoffering van have en goed moet verwerven (vs. 5-9), verlaat de tucht niet, want zij is en geeft leven; de weg der goddelozen is duisternis, de weg der vromen is licht (vs. 10-19); bewaar echter niet alleen het woord der waarheid in een oprecht en goed hart, maar ook uw hart zelf, de bron van alle leven en levensgeluk, zo zult gij ook een wandel leiden in verstandigheid en oprechtheid, en noch ter rechter- noch ter linkerhand afdwalen (vs. 20-27). Hoofdstuk 5: 1-6. Wacht u voor de vreemde vrouw; voorwaar hare paden zijn paden des doods.

1. Hoort, gij kinderen! de tucht 1), de onderwijzing des geestelijken vaders, door welke hij u, gelijk eens zijn vader hem deed, tot de ware godsvrucht en wijsheid wil leiden, en merkt nauwkeurig op, om verstand te weten u toe te eigenen, en den smallen weg steeds van den breiden te onderscheiden.

1) De tucht is de hoofdzaak, waarop de wijsheid, de kennis, het inzicht, of het hemelse verstand rust; zij overtuigt den mens van de nietigheid van alle pogingen buiten God en straft hem om zijner zonden wil (Tit. 2: 11 v.). Slechts wie zich aan zodanige tucht wil onderwerpen, zijne eigene wijsheid en zijn lust in eigene wegen wil vaarwel zeggen, en zich geheel en al aan de wijsheid, die aan hem uit 's Heren mond geopenbaard wordt, wil overgeven, die kan den geest der wijsheid ontvangen en hare woorden verstaan..

2. Dewijl ik ulieden, niet wat menselijk verstand en eigen mening uitvond, maar goede uit de openbaring van God en de ervaring der ouden geputte leer geve; verlaat mijne wet niet, die ik u in het volgende wil geven.

3. Neemt een voorbeeld aan mij; want ik was mijns vaders zoon, een geestelijke zoon van mijnen lichamelijken vader, gelijk ik nu uw vaderlijke leermeester hen a) teder, en een enige, teder bemind en zorgvuldig verzorgd voor het aangezicht mijner moeder.

4. a) Hij 1) nu leerde mij, en zei tot mij: Uw hart, en niet slechts uw verstand, houde mijne woorden vast, want meer dan de gewilligheid om gehoorzaam te zijn is tot het begrip daarvan

niet nodig; onderhoud mijne geboden, van ganser harte, en leef hier op aarde gelukkig en eens eeuwig zalig (Leviticus 18: 5. Luk. 10: 28).

a) 1 Kronieken 28: 9.

1) Het moet tot ere van den godsdienst worden aangemerkt, dat de wijste en de beste mensen in alle eeuwen de ijverigsten zijn geweest voor zich zelve en des zelfs beoefening, maar ook in de voortplanting er van onder anderen..

Wie deze voorwaarde tot de wijsheid vervult, dien zal de Heilige Geest bestraffen en vertroosten, en wie deze bestraft en vertroost, die is reeds in het eeuwige leven, terwijl hij, die den Geest niet heeft, slechts een schijnleven leidt..

5. Verkrijg, verwerf u met opoffering van alle uwe gaven en krachten wijsheid, verkrijg hemels verstand 1), zodat gij recht kunt onderscheiden tussen waarheid en leugen, recht en onrecht, vergeet niet, en wijk niet naar de neiging van uw oud lichtvaardig en oppervlakkig hart, noch ter rechter- noch ter linkerzijde van de redenen mijns monds.

1) Wijsheid en verstand worden hier voorgesteld als wat men tegen elke prijs moet zien te verkrijgen, als hetgeen waarvoor men alle schatten moet over hebben. Gelijk de Heere in de gelijkenissen het hoogste goed vergelijkt bij een schat en een parel, zo ook stelt de Spreukendichter hier wijsheid en verstand voor als het voornaamste wat het mensenkind kan bekomen, de Goddelijke wijsheid en het Goddelijk verstand. -

6. Ik houd u de waarheid voor, verlaat ze niet, en zij zal u behoeden, dat gij niet tot schande wordt, noch in het gericht komt; heb ze op het innigste lief, als ene schone bruid, en zij zal u bewaren, gedurende den strijd dezer wereld, totdat gij in het eeuwige leven ingaat.

7. De wijsheid is het voornaamste, a) het hoogste en onmisbaarste; verkrijg dan wijsheid, verlang naar haar en zoek haar met inspanning van alle krachten; en verkrijg verstand, het hogere, hemelse verstand (vs. 5) met voor den prijs van al uwe bezitting, verkoop gaarne alles voor haar en laat om het ene nodige alle paarlen der aarde varen (MATTHEUS. 13: 45), verwerf ze u, al moest gij er alles voor geven.

a) Spreuken 23: 23.

De Schrijver spreekt van tweeërlei toestanden, van den aanvang des geestelijken levens en van zijn voortgang. Het begin bestaat daarin, dat men er zich op toelegt de wijsheid, die in God is, te verkrijgen en te vinden. En als zij dan gevonden is, zo moet men zich ook aan haar vasthouden en haar niet weer verlaten. Wanneer men ze niet moedwillig verlaat, begint deze Goddelijke wijsheid de ziel te bewaren, en indien men haar op reine wijze lief heeft, zo onderhoudt zij de ziel door die liefde in liefde, reinheid en oprechtheid. -Gelijk de zon de dampen der aarde tot zich trekt, en de aarde daarbij niets meer doet, dan dat zij die dampen uit zich en haren schoot wegstoot, zo doet dit ook de wijsheid. Wanneer zij echter de ziel tot zich heeft getrokken, om zich met haar te verenigen, zo wordt zij zelf voorzulk ene ziel de hoogste

eer, die nu niet meer, gelijk te voren, hare eer stelt in haar eigen werk, maar in de goddelijke wijsheid, aan welke men alles, zich zelven echter niets toeschrijft.

8. Verhef ze 1), houd die goddelijke wijsheid hoog, en leg van die hoogachting door woorden en werken getuigenis af, en zij zal u verhogen, tot de waardigheid van het kindschap van God, en ook uitwendig in de wereld; zij zal u vereren, u met geestelijke voorrechten versieren, die u ook in de wereld eer verwerven, en eindelijk op den dag des Heren de hoogste eer zullen doen toekomen, als gij, gelijk ene hemelse bruid, haar met armen der liefde omhelzen zult 2); maar hoe minder gij haar acht, des te minder zegen hebt gij van haar.

1) Want de wijsheid bevordert en verheerlijkt zowel zijne kinderen, als zij zelf door hen gerechtvaardigd en verheerlijkt wordt. Allen toch, die den Heere vrezen, en de ware wijsheid tonen te bezitten, zijn, hoe gering en armelijk hun stand in de wereld ook moge zijn, de eerwaarste personen die er leven..

2) Dat is verenig u zo nauw met de wijsheid en wind er u derwijze om heen, dat gij aan dezelve, evenals de klimop aan de wijnrank u vastklemmt en er als mede opgroeit en uwe levenssappen van erlangt..

9. a) Zij zal uwen hoofde een aangenaam toevoegsel, een lieflijk sieraad, geven, zo als beminnenswaardige bruiden dragen; ene sierlijke kroon, die u een koninklijk aanzien schenkt, zal zij u leveren¹⁾.

a) Spreuken 1: 9.

1) Hier wordt geprezen op de vrucht van het vasthouden en het betrachten der wijsheid. Zij zal nl. ere, en aanzien en achting brengen. Zij zal u voor tijd en eeuwigheid beide geven, wat gij nodig hebt om gelukkig te leven en zalig te sterven.

10. Hoor nu verder, mijn zoon! en neem met zachtmoedigheid mijne redenen aan, in welke ik u den smallen weg ten eeuwigen leven wil beschrijven, en de jaren des levens 1) zullen u vermenigvuldigd worden (Hoofdstuk 3: 2), ja onverderfelijk leven zal uw heerlijk lot zijn.

1) Onder jaren des levens, of Hebr. jaren van leven hebben wij niet alleen te verstaan, een lang leven dus, maar wel jaren van waar leven, van levensgenot en levensvreugd. Ook in het Boek der Spreuken komt het zo glashelder uit, dat dit alleen leven kan heten, wanneer het doorleefd wordt in de vreze Gods. Al wat andere leven heet, is feitelijk de dood, gelijk het geen leven meer kan heten, wanneer de boom nog wel groene scheutjes voortbrengt, maar toch reeds van den wortel is gescheiden.

11. Ik onderwijs of, Ik heb u onderwezen u in den weg der wijsheid, den weg, dien zij zelf bewandelt, en dien gij in haar gezelschap door het leven moet gaan, opdat gij de verderfelijke paden der goddelozen mijdt; ik doe u of, Ik heb u doen treden in de rechte sporen, in de sporen, die recht uitgaan, zodat gij de kronkelpaden der boosheid ontkomt.

12. In uw gaan op dezen weg der wijsheid, zal uw tred niet benauwd worden, niet door allerlei uit- en inwendige hindernissen belemmering ondervinden, gelijk twijfel of vrees benauwen; en indien gij loopt, het van God u aangewezen werk verricht a) zult gij niet struikelen 1), gene hindernissen zullen u, den discipel der waarheid, doen vallen.

a) Psalm 91: 11.

1) Die Gods woord altijd zich zelf ten regel voorzetten, kunnen en zullen steeds vrijelijk en veilig voortgaan op den rechten weg ten hemel; de eenvoud en oprechtheid zal de wijzen en vromen op dien weg voor struikelen behoeden en voor alles wat verderfelijk is bewaren..

13. Voor alle andere dingen dan grijp de tucht aan (vs. 1), wil gewaarschuwd, wil geleerd worden, laat niet af, hoe verleidend ook de zijpaden mogen wezen; bewaar ze als een dierbaar kleinood, want zij is uw leven het leven van uw leven, en schenkt u geestelijk en eeuwig leven.

Wanneer gij dus de tucht verliest, zo verliest gij het leven zelf, dat Gods rijk in zich bevat en het nieuwe schepsel moet onderhouden, dat daarom ook in niets anders zijn welzijn kan zoeken en vinden, even als in de natuur den schepselen niets kostelijkers of hoger is, dan het bezit en het genot, de langdurigheid en de vreugde aan het natuurlijke leven.

De macht der verleiding is groot; de tondel der zonde is van nature in ons, reeds een klein vonkje kan dien in brand steken.

14. Kom niet op het pad der goddelozen, om gemeenschap te hebben met hun duistere werken, en treed niet op den weg der bozen, die God en Zijne wijsheid verachten (Psalm 1: 1. Spreuken 1: 10,15).

Zo onmogelijk als het is dat een steen, die in het water valt, droog blijft, evenzo onmogelijk is het, dat een beminnaar aan kwade gezelschappen niet zou verleid worden (1 Kor. 15: 33 15.33).

Wordt in vs. 11 gewezen op het rechte pad, in dit vers en in de volgende wordt gewezen op de kronkelwegen, op de bijpaden der zonde en der ongerechtigheid Tegen die paden heeft de vader den zoon evenzeer gewaarschuwd en wat hij daaromtrent gezegd heeft, deelt de zoon nu mede.

15. Verwerp dien met afschuw, ga er niet door; wijk er van met haast, wanneer gij ooit in de nabijheid komt, en ga voorbij, hoe bekoorlijk die ook moge zijn, en hoe velen er ook op wandelen (MATTHEUS. 7: 14).

Hoe groter het gevaar is, waarin men door de verleiding geraakt, des te ernstiger waarschuwt de koning daarvoor, en dat doet hij met zoveel nadruk, om daarmee zijne grote liefde en ook der mensen lichtzinnigheid te kennen te geven, daar zij er niet afkerig van zijn om zich in de wegen der zonde te bewegen.

16. Want zij 1), de goddelozen, zijn als ene onstuimige zee zonder rust, wier golven voortdurend slijk en modder opwerpen (Jes. 57: 20 v.); zij slapen niet, zo zij geen kwaad gedaan hebben, en hun slaap wordt weggenomen, zo zij niet vooraf iemand hebben doen struikelen, iemand hebben verleid of ten val gebracht; daartoe drijft hen zonder ophouden hun rusteloos hart aan.

1) In vs. 16 en 17 wordt het karakter geschetst der goddelozen, waartegen hij waarschuwt. Niet alleen dat zij zondaren zijn gelijk alle mensen, maar het is hun lust en hun begeerte om zonde te doen. Het is hun vermaak om kwaad te doen, en dat omdat zij de boosheid beminnen. De goddeloosheid is in hun natuur ingeweven. Zij is hun dagelijks brood, hun geliefkoosd handwerk. Zij zijn niet alleen slaven of slachtoffers, maar werktuigen der zonde.

17. Want zij eten brood der goddeloosheid, zij voeden zich met slechtheid, gelijk anderen met brood, ongerechtigheid is hun spijs, en zij drinken wijn van enkel geweld, hun dagelijkse drank, wanneer zij smachten naar de misdaad; de zonde is hun vreugde en lust (Job 15: 16).

18. Maar het pad der rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht 1), van wege den glans der genade Gods, die hen verlicht, even als de zon, voortgaande en altijd helderder lichtende tot den vollen dag toe, wanneer het zijnen hoogsten glans bereikt heeft; also wordt ook het levenspad der vromen, die in wijsheid en heiligmaking toenemen, steeds lieflijker, vreugdevoller en heerlijker, totdat het tot den vollen middag der eeuwigheid komt (2 Petrus 1: 19).

1) Is de gehele weg licht, heldere en duidelijke kennis der zaligheid, een schitteren door het hemelse licht der Goddelijke openbaring (Jes. 2: 5), zo kan er natuurlijk van struikelen en vallen geen sprake zijn (Joh. 11: 9,10), integendeel zal hij, die daarop wandelt, hoe langer hoe meer tot volle helderheid aan den inwendigen toestand van zijn hart en geweten komen, en juist daardoor ook in toenemende mate tot inwendig levensgeluk.

In het Hebr. Keoor nogah. Hieronder hebben wij te verstaan het licht van zonsopgang, hetwelk zich reeds aankondigt als het begint te dagen, en eerst zijn volle kracht heeft als de zon hare middaghoogte heeft bereikt. Vandaar dat er ook staat: voortgaande en lichtende, d.w.z. immer in kracht toenemende. Dit sluit op de toeneming in genade op het steeds meer en inniger ervaren van de gemeenschap Gods, totdat de vreemdelingreis ten einde is en alle gelovigen in het volle licht zullen staan, als de onverderflijke en onverwelklijke kroon wordt verkregen in den hemel.

19. De weg der goddelozen is echter het tegendeel van dien der rechtvaardigen, namelijk als donkerheid, waarin men voortdurend in gevaar is van te vallen, en als in den blinde moet voortgaan; zij weten niet, omdat hun alle licht van God ontbreekt, waarover zij struikelen zullen, en wanneer het oordeel Gods over hen zal komen (Hoofdstuk 1: 27 vv.; 2: 18,22; 3: 35).

20. Daarom mijn zoon! merk op mijne woorden, waarmee ik u nogmaals waarschuwen ga; neig uw oor met hartelijke begeerte tot mijne redenen, waarmee ik u de tucht aanprijs.

21. Laat ze niet door het bedrog der zonde en de arglistigheid van den bozen vijand wijken van uwe ogen, maar zie daarop onophoudelijk, behoud ze in het midden uws harten, in het middelpunt van uw bestaan, opdat alle krachten en werkzaamheden van uw lichaam en ziel, licht en kracht door hen ontvangen.

22. Want zij zijn en geven het ware, Goddelijke leven degenen, die ze vinden, in hen de eeuwige wijsheid ontdekken, en zich door deze laten leiden; zij zijn ene medicijn, die geneest en leven geeft, voor hun gehele vlees, zodat zij aan alle leden gezond en door de tucht des Heiligen Geestes geheiligd worden (Hoofdstuk 3: 8; 4: 13).

Zo toont ons de gehele Heilige Schrift, even als op onze plaats, dat zij even zo ver van het verwoestende spiritualismus als van het moderne materialismus verwijderd is, en geeft aan het gezonde realismus onzer belijdenis de getuigenis der volle waarheid. De heilzame leer des Woords (1 Tim. 1: 10) houdt toch ook terug van overmatig eten en drinken, van ontucht en alle daarmee verwante schandelijke en schadelijke lusten en begeerlijkheden des vleses, matigt ook de begeerlijkheden en hartstochten van toorn en onwil, de vrees enz., hetgeen alles het lichaam mede aangrijpt en ongezond voor den mens is.

Voor den gehelen mens, wier lichaam er door beveiligd en bewaard blijft en wier ziele er door genezen wordt van de geestelijke melaatsheid. Al het bederf des menschen, alle zijne smetten en alle zijne smarten en kwellingen kunnen genezen, want Gods woord begrijpt in zich de gepaste middelen tegen alle geestelijke kwalen..

23. Behoed uw hart, het middelpunt van alle krachten van lichaam en ziel, van alle gevoelens, levensaanschouwingen en begeerten, boven al wat te bewaren is 1), door gebed en zelfverloochening, want even als daaruit, uit het vleschen hart het bloed naar alle delen des lichaams stroomt en leven aanbrengt, zo zijn ook van het hart de uitgangen desgeestelijken levens 2), waarvan uwe zaligheid of eeuwig ongeluk afhangen (Matth. 15: 19); in het hart ontspringen de wellen des levens.

1) Er is ene dubbele levensspreuk in dit gezegde, dat misschien den hoogsten top van fraaiheid en vernuft in den spreuk-stijl bereikt. Vooreerst is de gelijkenis ontleend van het wacht houden in ene vesting, waarin men gedurig besprongen kan worden. De belangrijkste post is daar die, waar de bron ontspringt, uit welke de belegerden hun water hebben. Valt die in 's vijands macht, dan is dikwijls alle verdediging nutteloos, en de vesting moet bezwijken. Ten tweede wordt er gezinspeeld op het hart in het menselijk lichaam, de enige bron, waaruit het leven welt, de plaats, waar elke wonde ene dood-wonde is. En dit alles wordt overgebracht op het hart in den geestelijken zin, welks neigingen en beginselen de bron zijn van het leven der ziel, hetwelk men niet zorgvuldig genoeg bewaken kan, om verderf en onheil af te wenden! Rijk, nuttiger, heerlijker spreuk kan men zich nauwelijks voorstellen..

Even als het hart zo teder is, dat het, wanneer het ook maar het allermiste gewond wordt, aanstonds met het leven van den mens gedaan is, zo is het ook in het geestelijke. Wel is waar maken niet alle dwalingen in het verstand den mens onbekwaam tot geestelijk leven, alleen wanneer de wil verdorven en de neigingen verkeerd zijn, zo is er geen geestelijk leven in den

mens mogelijk. Hoeveel reden heeft dus de mens, om op de gesteldheid van zijn hart acht te slaan! Verwaarloos uw hart niet, want het is een kostbaar goed. Wel met recht een kostbaar, want zijne vrucht is niet vergankelijk en tijdelijk, maar bestendig en van eeuwig leven.

Het hart moet de leer bewaren en de leer het hart. Het ene is zo nauw aan het andere verbonden, dat het niet alleen kan zijn. Want hoe zal hij het woord der wijsheid bewaren, die zelfs zijn hart niet weet te bewaren, waarin hij dien schat moest bewaren? De natuur zelf toont aan het natuurlijke hart, met welk ene zorgvuldigheid wij het verstandelijke hart moeten bewaren. Want het heeft een sterk vel tot zijne bedekking om zich, dat het kastje van het hart wordt genoemd, en daarom heen gaat een sterke muur van ribben, het borstblad, tot zijne bewaring. Hoe veel te meer moeten wij dan nu het hart der ziele, ons gemoed, onzen wil en geneigdheid boven alles wat te bewaren is, bewaren. Hierin kunnen wij niet te nauwkeurig, te zorgvuldig en te vlijtig zijn. Want de vijand is in ons, de verrader; ons van nature boos hart houdt het met onze vijanden. Wanneer wij ons huis bewaren, zo moet het hart des te meer bewaard en de wachters verdubbeld worden. Wanneer wij tot bewaring onzer schatten sloten gebruiken, zo moeten dubbele sloten en grendels ter bescherming voor ons hart geplaatst worden. Het moet ook mogelijk zijn, dat wij ons also kunnen bewaren, anders zou die raad ons niet zijn gegeven als een raad der wijsheid. Hierin zijn alle plichten van enen deurwaarder vervat, die ons herinneren, dat wij acht moeten geven, wie in- en uitgaat, welke gedachten in het hart ingaan en welke begeerten en lusten naar buiten lopen; dat wij het hart binnen en te huis houden, dat het zijne ogen niet nawandele, dat wij de verzoeken afwijzen en er ons niet mede inlaten. De zelfverloochening is hiertoe het beste middel en moet als een deurwaarder voor de deur des harten worden gesteld; en het kruis en het geduld van Christus is daartoe de beste deur, wel bewaard met sloten en grendels tegen alle geweldadige inbraak. Een onafgebroken gebed, overgave en opoffering van ons zelve aan den besten Wachter doet ook veel daartoe.

2) Onder uitgangen des levens hebben we te verstaan de levensverrichtingen. De gezondheid des lichaams staat in het nauwste verband met de gezondheid der ziele, maar zo is het ook op geestelijk gebied. Uit een boos goddeloos hart komen allerlei verkeerdheden voort en uit een aanvankelijk gereinigd hart de vrucht des nieuwen levens. Maar gelijk het hart door alle schadelijke invloeden van buiten ongesteld kan worden, zodat de levensfuncties niet naar hare eisen kunnen plaats hebben, zo ook heeft de vijand van buiten een verleidende kracht op het hart, op den geestelijken mens. En het is daarom dat de gelovige inzonderheid geroepen wordt om zijn hart wel te bewaren, en als een goed poortwachter de vijanden geen toegang te verlenen tot de veste daarbinnen.

24. Doe ook de verkeerdheid, het leugenachtige des monds, die gaarne het goede kwaad, het licht duisternis en de duisternis licht noemt, van u weg, en doe de verdraaidheid der lippen, het hard en onrechtvaardig oordelen over den naaste, verre van u; daardoor zult gij tevens uw hart bewaren; want de mond is de deur tot het hart, en waarvan het hart vol is daarvan loopt de mond over (MATTHEUS. 12: 34. 1 Petrus 3: 10. Jak. 3: 5 vv.).

25. Laat uwe ogen, wier besturing tot bewaring van het hart eveneens hoog nodig is, rechtuit zien, op den weg van uwen u van God gegebene roeping en op het doel van het hemelse

kleinood, en laat uwe oogleden zich recht voor u heen houden, niet vals, nijdig, jaloers ter zijde op uwen naaste geslagen worden met de gedachte, hoe gij hem in handel en wandel zoudt kunnen bedriegen, of onder u brengen Hoofdstuk 6: 13; 10: 10; 16: 30. MATTHEUS. 6: 23).

Ergert u dus uw oog, zo ruk het uit (MATTHEUS 18: 8) en wacht u voor rondzwerfende ogen, niet alleen die op het kwade zien en zich aan de ijdelheid vergapen, maar ook voor die, welke de nieuwsgierigheid drijft, om op iets anders te zien, dan op het ene nodige, dat wij altijd voor ogen moesten hebben, zodat ons geen tijd overbleef om naar vreemde dingen te gapen.

26. Weeg 1) den gang uws voets, geef er nauwkeurig acht op, dat op uwen weg u niets in het voortgaan verhindert, doe niets dan met rijp beraad, en laat al uwe wegen wel gevestigd zijn, zo zult gij zekere, vaste schreden doen en het eeuwig doel niet missen (Psalm 119: 133. Hebr.12: 28).

1) In het Hebr. Phallees. Dit betekent wel een enkele maal, wegen, maar in den regel, zoals Jes. 26: 7 en 40: 12 betekent het veeleer, vlak, effen maken. En deze betekenis moeten we hier hebben. Het doel dezer vermaning is, om er op te wijzen, dat niets het voorgestelde doel des levens in den weg mag en moet staan, dat alle oneffenheden moeten vlak gemaakt worden, de wegen moeten, dit wijst het tweede deel aan, vooral recht zijn. Op geen kromme wegen mag de voet worden gezet.

27. a) Wijk alzo niet van dezen rechten weg ter rechterhand, tot Farizese eigengerechtigheid, of ter linkerhand in openbare zonden en ongerechtigheden; wend uwen wil met zijne neigingen en begeerten, uwen voet af van het kwade 1), zodat gij ook geen enkel ogenblik toegeeft. Zo volkomen moet de wijsheid en zo alleen moet zij in het hart heersen, want daaruit zijn de bronnen des levens (vs. 23), gelijk uit de wijsheid het leven en het licht in alle harten stroomt.

a) Deuteronomium 5: 32; 28: 14.

1) Zorgvuldig moet onze voet van alle kwaad afgekeerd blijven, en wij in het rechte spoor het ware midden blijven behouden, teneinde wij als recht waakzame en wijze mensen de goedkeuring van onze eigene harten en den lof van onzen Schepper, met de toejuiching onzer medegelovigen in het einde eens erlangen mogen..

HOOFDSTUK 5.

WAARSCHUWING TEGEN HOERERIJ. AANSPORING TOT KUISHEID.

1. Mijn zoon! dien ik in geestelijken zin geteeld heb, merk op mijne wijsheid; neig uw geestelijk oor tot mijn verstand, tot mijne leer, opdat niets van haar u ontga.

2. Opdat gij in uw hart alle bedachtzaamheid behoudt en ook uwe lippen wetenschap bewaren, dat gij ook also spreekt en anderen leert, als die onderscheid kent tussen waarheid en leugen, gerechtigheid en zonde.

3. Want de lippen der vreemde vrouw druppen wel aanvankelijk a) honingzeem, zij zijn zoet, vol vleierijen en verleidende woorden, zij betoveren het hart van den jongeling; en haar gehemelte, met zijne redenen, die tot vleselijke lusten verleiden, is gladder dan olie, en verleidt lichtelijk de onvoorzichtigen tot ontucht.

a) Spreuken 2: 16; 6: 24.

4. Maar het laatste van haar, wanneer na het genot het geweten kwelt, de vrees voor ontdekking het hart vervult en de mogelijke gevolgen angst verwekken, is bitter als alsem, scherp als een tweesnijdend zwaard, dan wordt het openbaar, hoe de zonde der ontucht lichaam en ziel verwoest.

De zonde heeft veel overeenkomst met den honing en de olie. Bij den eersten vinden wij tweeërlei: honing en was; evenzo hebben de hoeren ene gladde stem en ene lieflijke rede. De was wordt door het vuur aangestoken, zo wordt door die schoonheid der hoeren het vlees ontvlamd. De honingzeem is aangenaam voor den mond, also zijn de gladde woorden der ontuchtigen aangenaam voor het hart. Maar spoedig is de smaak verloren en het wordt daarna bitterder dan alsem, want de ontucht veroorzaakt daarna een kwaad geweten, spot en schande, afschuwelijke ziekten, benevens den vloek van God. En evenals de olie glad en slibberig maakt, zo doen het ook zulke redenen, zodat jonge mensen licht struikelen. De olie heeft ene bijzondere kracht om door te dringen, even zo gaan zulke redenen diep in het hart en doordringen merg en been.

De vrucht hiervan is niet anders voor den roekelozen zondaar, dan een vreselijke schrik en angst van zijn geweten, hare laatste, hetgeen op dit zoet stelen en lieflijk vleien volgt is bitter als alsem, het geeft een oprisping evenals die van de gal na het eten van veel zoet of vet, en het doorsnijdt de ziel als met een tweesnijdend scherp zwaard, hetwelk aan alle kanten wonden toebrengt..

5. a) Hare voeten, de voeten der hoer, gaan niet, gelijk het eerst schijnt, naar den levensboom van het paradijs, maar dalen naar de lichamelijken, geestelijken en eeuwigen dood 1) (Hoofdstuk 3: 18); hare treden, die u schijnen ten hemel te leiden, houden in waarheid de hel vast 2), waar zij met uwen volkomenen ondergang eindigen; de hoer stapt roekeloos ter hel.

a) Spreuken 7: 27.

1) Men heeft hier niet te denken aan dien dood, welke de wet op het overspel heeft bedreigd. Neen, hier wordt een dood aan zonde en boosheid verstaan, gepaard met het versmiden van God en het zich verharderen in de ondeugd, welk overstaat tegen het leven in den weg der deugd en der godsdienstigheid, van welke in vs. 6 wordt gesproken..

2) De hel vasthouden betekent hier niet zich naar het graf spoeden, maar heeft de betekenis van spotten met het gevaar van om te komen en den eeuwigen dood in te gaan. Het is reeds hier volstrekt ongevoelig te zijn geworden voor alle waarschuwing, zodat men de zonde niet wil loslaten.

6. Opdat gij het pad des levens niet zoudt wegen 1), opdat gij, dien zij ten slachtoffer kiest, niet zoudt kunnen nadenken over den weg, die tot het eeuwige leven leidt, zijn hare gangen ongestadig, beproeft zij nu het een dan het ander om te verleiden, dat gij het niet merkt 2).

1) In het Hebr. Orach chajim phen-thephallees. Deze woorden worden verschillend vertaald. Onze Staten-Overzetters vertalen door opdat gij niet enz. en tekenen bij deze woorden aan: "Dit is: opdat gij niet komt bij U zelve te overwegen, of men met haar zou kunnen verkeren en evenwel den weg des levens bewandelen, zo weet dat hare gangen en manieren van doen zo ongestadig en dwalende zijn in het aanleggen van alle listigheden, om u te verleiden, dat gij het niet zult kunnen bemerken en zich dienvolgens door haar in het net des verderfs gevangen worden." Anderen vertalen daar zij, nl. de hoer. Zo LXX, Luther, Schultens, Delitzsch e.a. De tegenstelling is dan deze, dat een hoer en rechte wegen geheel tegenover elkaar staan, dat zij dus verre verwijderd is van de rechte paden, haar gangen derhalve ongestadig, waggelende zijn, zonder dat zij het merkt. O.i. is de tweede vertaling de juiste en moet ons vers dus vertaald worden: Het is er zo verre vandaan dat zij den weg des levens bewandelt, dat hare gangen ongestadig zijn, zonder dat zij het merkt.

Tot heden heeft Salomo aangehaald, wat zijn vader hem gezegd heeft en hij past nu verder toe, voor zijne leerlingen, welke vermaningen uit dit onderwijs zijn op te diepen.

2) Zij is zo diep aan God afgevalen, dat zij nevens haren weg den rechten in 't geheel niet meer ziet, ook niet in staat is, dien te kiezen; zij wankelt en weet niet op wat glibberigen en ondermijnenden grond zij treedt, zodat zij plotseling, voordat zij het bemerkt, ter helle neerzinkt..

7.

VIII. Vs. 7-23 Nadat aan het slot van de vorige rede is voorgesteld, hoe men tegen de verzoeken tot deze zonden met ernst en voorzichtigheid moet toegerust zijn, gaat Salomo (in vs. 7-14) voort voor de hoeren te waarschuwen, door de voorstelling, hoe deze zonden van kracht beroven en vervolgens smartelijk berouw veroorzaken. Vervolgens stelt hij (in vs. 15-23) tegenover de uit Gods heilige perken gewekene, wilde geslachtslust het Gode

welgevallige en rechtmatige van de bevrediging der aangeborene geslachtsdrift in den echt voor, en beschrijft bij den zegen en de gelukzaligheid van een godzalig huwelijk.

7. Nu dan, gij kinderen! daar de verzoeken tot deze zonden zo gevaarlijk zijn, hoort naar mij, en daarmee naar de hemelse wijsheid, en wijkt niet van de redenen mijns monds, die gij hier zult horen.

8. Maakt uwen weg verre van haar, houdt haar voor hoogst gevaarlijk, voor uwe vreeslijkste vijandin, met wie gij niet de minste aanraking moogt hebben, en nader niet tot de deur van haar huis, ontvlucht integendeel alle plaatsen en gelegenheden, waar gij in verzoeking tot deze zonden zoudt kunnen komen.

9. Opdat gij, wanneer gij in uzelf te veel vertrouwen gesteld hebt, en gevallen zijt als een echtbreker, anderen uwe eer niet prijs geeft, wanneer gij reeds hier op aarde, of ten laatste voor Gods gericht ontmaskerd, met schande bedekt wordt, en opdat gij uwenog overige levensjaren den wrede, den toornigen echtgenoot der boeleerster niet geeft, die het recht heeft u als slaaf te verkopen of zelfs u het leven te ontnemen (Hoofdstuk 6: 34,35).

Om de schildering der gevolgen van den echtbreuk (vs. 9-14) te kunnen verstaan, moet men zich herinneren, dat de echtbreker of na openlijke aanklacht dadelijk in de gemeente gestenigd werd (Leviticus 20: 10. Joh. 8: 5), of wanneer de man der echtbreekster zich liet bewegen, minstens ontmand en tot den geringsten slaaf van dien man werd vernederd, ja geheel aan diens willekeur werd prijs gegeven, terwijl, gelijk van zelf sprak, de echtbreekster uit het huis werd gestoten. Dat de beledigde echtgenoot slechts ene geldboete of een losgeld van den misdadiger aannam, werd voor een smaad gehouden. Moeilijk kon Salomo sterker waarschuwen, dan wanneer hij het treurige voorbeeld aan enen mens voorstelt, die, ontmand en aan alle eer beroofd, in de geringste en zwaarste slavernij vóór zijn tijd oud en zwak geworden, na het verlies van alle eer en van alle kracht der jeugd, bitter zucht over de vroegere lichte zinnigheid aan zijn geest, die zich eerst aan alle waarschuwing afkeerde tevreden, niet nog vreselijker dadelijk na de daad door de gemeente als echtbreker gestenigd te zijn..

Anderen denken hier aan de stoffelijke en zedelijke schande aan den overspeler en niet zozeer aan den toorn van den beledigten echtgenoot. Er wordt hier dan ook niet gesproken van de gehuwde vrouw, die overspeelster werd, maar van ene vreemde, een uitlandse, meer dan waarschijnlijk een ongehuwde, die van de prostitutie een gewin maakte.

10. Waakt, opdat de vreemden, zich niet verzadigen van uw vermogen, dat gij haar moet geven, om haar te bevredigen, en opdat al uw smartelijke arbeid in het zweet uws aangezichts niet kome in het huis des onbekenden.

11. En gij in uw laatste, in uwen ouderdom, of wanneer gij uit den slaap der zonde ontwaakt, brult, als uw vlees en uw lijf verteerd is, wanneer gij uw lichaam en uw vermogen te gronde gericht hebt.

12. En zegt: hoe dwaas heb ik gehandeld, dat ik de tucht gehaat heb, en mijn hart de bestraffing gesmaad heeft!

13. En heb niet gehoord naar de waarschuwende stem mijner onderwijzers, noch mijne oren van wege mijne lichtzinnigheid geneigd tot mijne leraars, die zo getrouw voor mijn waarachtig heil zorgden!

14. Ik ben ten gevolge mijner zonde, bijna in alle kwaad geweest, in het midden der gemeente, als één geheel gedacht, en der vergadering, de vertegenwoordiger der gemeente, zodat ik bijna als een echtbreker volgens de wet (Numeri 15: 35) ware gestenigd geworden.

Een hoer is een lokvogel des duivels en wordt velen een boom des doods ten dode. De lichamelijke en geestelijke maakt het meest de hel vol (Hoofdstuk 7: 27). De duivel komt eerst met zoetheid en vriendelijkheid om den mens te verleiden, maar daarna met bitterheid, om de ziel te doden..

Wij hebben hier kerk en burgerstaat niet te scheiden. Die is bij Israël niet te scheiden. Onder Gemeente hebben wij te verstaan, het gehele volk als één geheel gedacht, en onder Vergadering de samenkomst der vertegenwoordigers der gemeente. Hij beschuldigt zich hier van huichelarij, als hij, zich overgevend aan overspel, toch de samenkomsten der gemeente en de vergaderingen bezoekt. Zijn geweten treedt hem tegen met al de gestrengheid der Wet.

15. In plaats van zulke gevaren en zo smartelijke straffen tegemoet te gaan, verheug u in het reine geluk van uw eigen huis. Drink water uit uwen eigenen bak en vlooden uit het midden van uwen u door God gegevenen bornput, woon in innige liefde, trouw en kuisheid bij uwe eigene vrouw, dat zal u ene vreugde veroorzaken, die u verkwikt en al uwe begeerten vervult.

Zeer juist wordt de vrouw bij een bornput vergeleken, niet alleen in zoverre uit haar de nakomelingschap ontspruit, maar ook als zij tevens de begeerte van den man bevredigt, waarbij men nog in herinnering moet brengen, om het beeld geheel te gevoelen, hoe in de oudheid, en voornamelijk in het oosten, het eigen bezit van ene bron als ene zaak van grote waarde, zelfs voor heilig werd gehouden. Zo wordt ook de moeder Sara bij ene "holligheid des bornputs" vergeleken (Jes. 51: 1), en Juda, de stamvader, een water genoemd (Jes. 48: 1), zo ook Israël (Numeri 24: 7. Psalm 68: 27)..

Ook het Duitse verhaal verplaatst den oorsprong des mensen in een meer in het binnenste der aarde, waarom het volk nog heden bijna in ieder dorp ene kinderbron heeft. Daar verder elk verlangen of elke liefde aan een dorsten gelijk, zo kan de opwekking tot reine liefde in den echt het best onder het beeld van drinken uit ene bron worden gegeven. Eerst wordt een kunstig aangelegde bak, vervolgens het betere, een natuurlijke bornput, genoemd, die levend, fris, verkoelend drinkwater geeft..

Salomo dringt het huwelijk dan niet alleen aan als een tegengift, maar ook als een drangmiddel tegen de hoererij, betogende dat het vermaak der echtelijke verbintenis verre overtreft de valse en verboden geneugten der hoererij..

16. Laat uwe fonteinen zich naar buiten verspreiden, en de waterbeken op de straten 1).

1) Dit betekent niet, dat door het overspel des mans ook de vrouw tot ontrouw verlokt wordt, maar hier wordt de getrouwe echtgenoot vermaand, om in den van God geordenden weg nakomelingschap te verwekken. Zo wordt in Jes. 48: 2 aan het huis van Jakob gezegd, dat zij uit de wateren aan Juda zijn voortgekomen.

17. Laat ze, de kinderen, de uwe alleen zijn en van gene vreemden met u, hetgeen men niet kan zeggen van het kroost uit ene ontuchtige, overspelige vrouw verwekt.

18. Uwe springader, uwe echtgenoot, zij, wanneer gij zo in trouwe liefde bij haar woont, gezegend, zodat allerlei geluk en heil door haar over u komt, en verblijd u met kuise liefde, van wege de huisvrouw, aan wie gij den bloei en de kracht uwer jeugd hebt gewijd (Psalm 127).

19. Zij zij u ene zeer lieflijke hinde, en een aangenaam steengeitje 1); laat u bij uwen dorst naar gemeenschap met haar, hare borsten te allen tijd dronken maken, tot dronken worden toe verzadigen; dool steeds in hare liefde, zodat er gene gedachte kan overblijven naar ongeoorloofde liefde.

1) Geheel Oosterse vergelijkingen! De klipgeit of gazelle een schoon gevormd, bevallig dier, is daar het geliefkoosd zinnebeeld der aanminnige schoonheid..

Deze schildering van het tedere innige leven der liefde tussen man en vrouw is geheel in den geest van den dichter van het Hooglied, en rust op ene zedelijke beschouwing van den echt, welke, verre van alle eigen gekozene heiligheid, den vertrouwelijken omgang tussen echtgenoten heiligt. Er is, zegt Luther, niets liefliker op aarde, dan wanneer man en vrouw genoeglijk samenwonen..

20. En waarom zoudt gij, mijn zoon! wanneer er zo groot genot verborgen ligt in een door liefde en trouw bevestigd huwelijk, in ene vreemde dolen 1), in ene ontuchtige, wier liefde slechts schijn, en werkelijk de hel is, en waarom zoudt gij den schoot der onbekende omvangen, waarom zoudt gij u verslingeren als ene eerloze?

1) Het woord door dolen overgezet, geeft in het oorspronkelijke te kennen, ergens in verward of in gewikkeld raken, ook omzwerven, van het ene op het andere zullen, en dus bij leenspreuken zich vergenoegen, verlustigen, zijn vermaak nu in het ene, dan in het andere nemende. Dit wordt zowel in een goeden zin, zie Ezechiël. 24: 6, als ook in een kwade betekenis gebezigd (vs. 20-23 en 1 Samuel 26: 21)..

21. Denk toch niet, dat de straf van den gepleegden echtbreuk afhangt van het toeval der ontdekking, en gij toch misschien zoudt kunnen verborgen blijven; die zonde wordt altijd gewroken; want een iegelijks wegen, ook die van den echtbreker, zijn voor de a) ogen des HEREN open en zichtbaar, en Hij weegt op ene rechtvaardige weegschaal al zijne gangen, om hem naar zijne boosheid te vergelden.

a) 2 Kronieken 16: 9. Job 31: 4; 34: 21. Spreuken 15: 3. Jer. 16: 17; 32: 19.

22. Den goddeloze echtbreker zullen zijne ongerechtigheden, door welke hij de inzettingen Gods heeft ontheiligd, vangen, ondanks alle listige, menselijke proeven, om door geld of goede vrienden te ontkomen; zij zullen hem als een keten binden en vasthouden, zodat hij het gericht van God reeds hier en bovendien in de eeuwigheid niet zal ontkomen, en met de banden zijner zonde zal hij vastgehouden worden. (Jes. 5: 18. Hoofdstuk 1: 31 v.; 11: 5; 18: 7. Joh. 8: 34. 2 Petrus 2: 19).

23. Hij zal den eeuwigen dood sterven, omdat hij zonder tucht geweest is, en naar gene waarschuwingen heeft willen luisteren; in de grootheid zijner dwaasheid zal hij verdwalen, hij zal de helderheid des verstands, het nadenken verliezen en dien ten gevolge blindelings in zijn verderf lopen.

Naarmate wij ons meer beschouwen, als tot de gemeente des Heren te behoren en aan alles deelnemen wat in de vergadering der heiligen geschiedt, naarmate wij meer in geestelijke gemeenschap met de opperste Wijsheid, met Christus Jezus, onzen Heer staan, naar die mate zij ons de reinheid en heiligheid des levens des temeer aanbevelen, en zal dit de keus en het biddend verlangen onzer zielen des te sterker doen zijn (1 Kor. 6: 10-20)..

HOOFDSTUK 6.

WAARSCHUWING VOOR ONTROUW IN DEN HANDEL.

IX. Vs. 1-5. Thans volgen vier op zich zelf staande vermaningen in den vorm van liederen, die, wat den inhoud aangaat, zeer van elkaar verschillen. Even als de vorige acht moeten zij voorbereiden tot de uitnodiging om in de Goddelijke wijsheid te leven. De eerste, of in 't geheel de negende vermaning: stelt de noodzakelijkheid voor, om zich van alle menselijke afhankelijkheid los te worstelen, omdat daardoor de volkomen overgave aan de goddelijke Wijsheid wordt verhinderd. De heilige dichter kiest als voorbeeld vooreerst het op zich nemen van dwaze borgtochten, door welke de mens gebonden wordt.

1. Mijn zoon! zo gij in overhaasting voor uwen naaste, die ene schuld heeft, borg geworden zijt, voor enen vreemde 1) uwe hand toegeklapt hebt, voor hem bij handslag u verbonden hebt, bij de schuldeisers voor zijne schuld in te staan. (Hoofdstuk 11: 15; 17: 18; 20: 16; 22: 26);

1) Wanneer men al de plaatsen in dit Boek, waarin van borgtochten gehandeld wordt, oplettend nagaat, schijnt men het daarvoor te moeten houden, dat zij doorgaans door Israëlieten werden aangegaan ten behoeve van vreemdelingen, misschien wel voornamelijk van Feniciërs, die geld opnamen voor hunnen handel, waaruit men dan ook het strenge dwangrecht tegen borgen, waarvan zo vele Spreuken getuigenis dragen, natuurlijkst verklaren kan. Geldschietter en borg waren Israëlieten, de schuldenaar een vreemdeling..

2. Gij zijt verstrikt, ten gevolge van dat borg blijven, en gedwongen dien borgtocht na te komen, met (ten gevolge van) de redenen uws monds; gij zijt als in een net (vs. 5) gevangen met de redenen door de belofte uws monds.

3. Doe nu dit, mijn zoon! gelijk ik u zal raden, en red u, zoek u zelven op ene rechte wijze vrij te maken, dewijl gij in de hand uws naasten gekomen zijt, die ook uwe geestelijke vrijheid in banden heeft gebracht; ga, onderwerp u zelven 1), en sterk bestorm uwen naaste, dring sterk bij den schuldenaar aan, dat hij zijne verbintenissen nakome, en daardoor ook u van de uwe ontheffe, voordat het te laat is, en het tot gerechtelijke dwangmiddelen komt.

1) In het Hebr. Hithrafees. Hiervan is wel de letterlijke vertaling, onderwerp U, maar dan in dien van, verneder U, kom tot uwen naaste als een smekeling, om er bij hem op aan te dringen, dat hij zijn schuld betale en U van uw borgschap verlosse. Want toch een borg is de knecht van den schuldeiser en van den schuldenaar. Beiden rekenen op hem, de schuldeiser rekent er op, dat hij gedekt is, en de schuldenaar, dat de borg wel zal betalen, indien hij ontoereikende is.

4. Laat uwen ogen geen slaap toe, noch uwen oogleden sluimering, voordat gij middelen hebt gevonden om vrij te worden.

5. Red u als ene ree, die in het net gevangen is, en alle pogingen in 't werk stelt, om te ontkomen uit de hand des jagers, en als een vogel door heen en weer vliegen en buitelen zich zoekt te redden uit de hand des vogelvangers, zoek zo ook te ontkomen, wanneer desgelijks boze mensen trachten, om wat gij uit goedheid deed, op uwe slavernij te laten uitlopen.

De menigvuldige waarschuwingen voor borgtochten in ons Boek worden zonder twijfel verklaard uit de harde behandeling, welke men volgens het Oud-Hebreeuwse rechtsgebruik den borgen aandeed, daar men ze geheel als schuldenaars, die niet konden betalen (2 Koningen 4: 1. MATTHEUS. 18: 25) verpande, of zelfs als slaven verkocht (vgl. Sir. 8: 16; 29: 18-24).

De oude Grieken hadden ten spreekwoord: "Wees borg en het verderf is nabij," omdat de borg eenvoudig belooft, wat niet van hem zelf afhangt, maar van de trouw en geloofswaardigheid van anderen. Trouw en oprechtheid nu worden altijd slechts bij weinigen gevonden. Alle mensen zijn leugenaars," zegt Psalm 116: 11. Rom. 3: 4; en "vervloekt is de man, die op enen mens vertrouwt," Jer. 17: 5. Met de vermaningen des Heren in de bergpredikatie, om altijd tot lenen en weggeven van zijne have bereid te zijn, ook daar, waar men gene hoop kan hebben, dat het weggegevene zal worden weer ontvangen, (Luk. 6: 30,34,36) is niet in tegenspraak de eis van onze plaats, om zich zo spoedig mogelijk los te maken van dat borg blijven, waaruit nadelige gevolgen voor onze vrijheid en welvaart zouden kunnen voortvloeien. Want het is duidelijk, dat ook Christus niet zulk ene bereidwilligheid eist, dat wij schade zouden moeten lijden om des naasten wil, die ons van onze persoonlijke vrijheid zou beroven en ons alle middelen tot verder goed doen zou ontnemen..

6.

X. Vs. 6-11. Ook in de volgende waarschuwing tegen traagheid wordt vooral op het gevaar van verarming genezen. De luiaard moet uit het voorbeeld der mier leren, dat men in den zomer met vlijt moet vergaderen, opdat men in den winter geen gebrek zou behoeven te lijden. Na den tijd van den oogst komen ook tijden van gebrek, in welke de grootste vlijt niets kan verwerven. Daarom moet ieder zich den gunstigen tijd ten nutte maken tot ingespannen arbeid, opdat hij rustig den ongunstigen kan tegemoet gaan.

6. Ga tot de mier, gij luiaard! zie hare wegen en word wijs, leer van haar hoe men met geringe middelen iets groots kan bereiken zonder de vrijheid te verliezen; en laat haar voorbeeld u tot beschaming zijn.

Bij vele volken, zowel van het Oosten als van het Westen, is de mier het beeld van vlijt, van onvermoeid volharden..

7. Dewelke, genen overste, die haar wetten voorschrijft, noch ambtman, die haren arbeid regelt, noch heerser, die haar tot den arbeid dwingt, hebbende 1),

1) De mier is het toonbeeld van rusteloze vlijt, maar ook van wel georganiseerden arbeid. Zij heeft veel met de bijen gemeen, alleen ontbreekt het aan een koningin. Vandaar dat hier

gezegd wordt, dat er geen rechterlijke, geen burgerlijke en geen uitvoerende macht onder deze dieren wordt gevonden en zij toch zorgen voor den winter, om niet van gebrek om te komen. Zij wordt daarom dan luid voorgehouden als een beschamend, maar ook als een prikkelend voorbeeld, om van haar te leren, wat hij door zijn leven zozeer schijnt te vergeten, om te werken terwijl het tijd, terwijl het dag is.

8. Haar brood bereidt in den zomer, zolang het mogelijk is, vlijtig werkt, hare spijs vergadert in den oogst, opdat zij ten tijde van winter en van gebrek haar leven kan onderhouden. (Hoofdstuk 30: 27).

Ook in 't geestelijk leven is er een zomer of een oogsttijd, de tijd der genade, de dag des heils; dan komt het er op aan onvermoeid te werken om de spijs, die blijft in het eeuwige leven, enen schat van geloof, van godsvrucht, van kennis des Heren Jezus Christus, van het woord en de beloften Gods te verzamelen en in het hart te dragen, opdat men geen gebrek behoeft te lijden, en in nood behoeft te lijden, en in nood behoeft te zijn, wanneer de winter der verzoeken, der vervolgingen en van het laatste uurtje komt. Het spreekt vanzelf, dat in het hier voor ons liggende gedeelte niet elke soort van arbeid wordt aanbevolen, maar slechts de verstandige werkzaamheid, die uit de Goddelijke wijsheid voortvloeit.

De wereld meent, dat, wanneer zij zich zelve maar bezigheid geeft, het genoeg is, en hij daardoor iets betekent. Maar die arbeid, die alleen dienstbaar is aan den lust der ogen, behoort niet in den kring der hemelse wijsheid. De Grieken, die steeds naar iets nieuws vraagden, dienden met hun gehele kunst slechts hun ogenblikkelijke begeerten. De hier aanbevolen arbeid moet integendeel daarop gericht zijn, dat wij iets waarachtigs werken, en dus ook het leven in God onderhouden. Begint een volk zijn werk van de beuzelingen dezes levens te maken, in plaats van hetgeen in God zijn grond heeft, zo is dit een duidelijk teken van nabijzijnd verval van het volk.

9. Hoe lang zult gij, a) luiaard! neerliggen? wanneer zult gij van uwen slaap opstaan, en den arbeid aanvangen?

a) Spreuken 13: 4; 20: 4; 24: 33,34.

10. Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, de armen over elkaar laten hangen, al neerliggende 1) (Hoofdstuk 24: 33).

1) Deze woorden bevatten de verontschuldiging of het antwoord van den luiaard, hetwelk hij geeft op de vraag in vs. 9 gedaan, een antwoord, wat den luiaard in den mond wordt gelegd en waarop in vs. 11 de waarschuwing volgt, dat, indien hij dit in praktijk brengt, armoede en gebrek voor de deur staan en hem zeker zullen overkomen.

11. Zo zal uwe armoede u onverwacht overkomen als een wandelaar, als een rover onverwacht den eenzamen reiziger overvalt, en uw gebrek als een gewapend man, wie gij geen weerstand kunt bieden.

De uitdrukking: "als een wandelaar," duidt aan, den langzamen, de uitdrukking: "een gewapend man" den zekeren tred, waarmee de armoede den luiaard nadert.

Vlijt is voor ieder plicht, niet zozeer opdat hij wereldsen rijkdom verkrijge, als dat hij niet worde tot een last voor de maatschappij en ene schandvlek voor de kerk, opdat hij niet kome in verzoeking, en dat hij de ongelukkigen kan helpen..

Helaas! hoevelen beminnen den slaap der zonde en hun dromen van werelds geluk, en begeren noch een weinig langer verontschuldigd te zijn van berouw, gebed, zelfverloochening en inspanning. Zullen wij niet trachten dezulken te doen ontwaken, opdat zij het gevaar zien, terwijl er een weg van ontkoming is? Zullen wij ons niet inspannen, om ons eigen heil te verzekeren en elke gelegenheid aangrijpen om God te verheerlijken en anderen wel te doen?.

12.

XI. Vs. 12-19. Deze rede wordt in twee delen verdeeld, die met elkaar overeenstemmen: vs. 12-15 en vs. 16-19. In beide waarschuwt de Schrijver met groten ernst voor de valsheid, wier gewoonte en genot het is overal heimelijk haat en vijandschap te zaaien. In de eerste plaats schildert hij haar naar haar wezen en hare openbaringen, terwijl hij tevens meldt, hoe zij voor God verwerpelijk is en hoe zeker zij zal gestraft worden. Wiens hart eenmaal vol is van verkeerdheid, of lust tot verwoesting, die strooit ieder ogenblik het zaad van haat en van alle twist, terwijl alle onwillekeurige bewegingen van lichaam en ziel, van tong, ogen, voet en vinger, er bij hem toe dienstbaar zijn, om die valsheid van zijn binnenste in dubbelzinnige redenen, in werken en wijzen op verborgene wijze te laten werken. Hij telt vervolgens de zes soorten van list nog eens kortelijk op, als voor God eeuwig verwerpelijke zonde, om als zevende en zwaarste er de vroeger genoemde valsheid bij te voegen, en alzo in 't bijzonder op treffende wijze er nogmaals voor te waarschuwen.

12. Wacht u voor de gemeenschap met allen, die zich in de plaats van uwen leraar willen stellen als uw vriend, en u van zich afhankelijk willen maken. Een Belials een nietswaardig mens (Deuteronomium 13: 13), een ondeugdzaam man, een booswicht, gaat met verkeerdheid des monds om, houdt zich met leugen en veinzerij op.

13. Hij wenkt, terwijl Hij met u spreekt, met zijne ogen heimelijk tot enen derde. Hij spreekt met zijne voeten, geeft er tekenen mede, leert met zijne vingers, wijst met zijne vingers op iemand verachtelijk.

Hij schimpt met zijne ogen, dat is hij beangst zijnen naaste door het nijpen, wenken en draaien van zijn gezicht en zijne oogleden. Zijne voeten schijnen te branden, alsof ze op hete as stonden, zo trippelt en trapt hij er mede, om zijne medespotters als het ware een sein er door te geven, en hij scheert met zijne vingers, hij maakt al vingertogende een beschimpend gebaar. Van hier ons Nederlands, den gek scheren met iemand, of iemand onder het scheen of vilmes hebben en houden..

14. In zijn hart zijn verkeerdheden, onheil en verderf, hij smeedt te aller tijd kwaad, hij werpt twisten in, 1) hij zaait twist, werpt twistappels in.

1) Hij gelijkt den duivel in boosheid. Hij bedoelt niet zozeer zich te verrijken met door en onrecht, als dat hij zich verheerlijkt in anderen een kwaden trek te spelen. Zijne slimheid is er op uit, om aan velen nadeel te doen, al had hij geen het minste voordeel er van. Kortom, hij is een man, die zich in het kwade verlustigt, en dus een echte zoon van Satan, den Belial van ouds..

15. Daarom zal zijn verderf haastelijk komen; hij zal schielijk verbroken worden, dat er geen genezen meer aan zij; dus zal zijne gemeenschap, die redding belooft, u integendeel verderf aanbrengen.

16. Deze zes, die wij in 't volgende nevens elkaar zullen optellen, deze zes gezindheden en handelwijzen van den valsaard haat de HEERE; ja zeven zijn Zijne ziel een gruwel.

De eigenaardigheid der Hebr. poëzie, van welke ook bij Arabische en Perzische dichters talrijke voorbeelden voorkomen, om bij een getal een tweede en wel het naast volgende te voegen, met het doel van opklimming of tot bijzonderen nadruk, wordt door vele uitleggers uit de wet van het parallelismus verklaard (2 Samuel 1: 27). "De vorm van het parallelismus kan om de gelijkmatigheid in geen vers achterwege blijven; maar hoe zou men bij een getal ene parallel vinden? Daar het hier niet zo nauwkeurig op een bepaald getal aankwam, zo hielp men zich daardoor, dat men een van de naastbij zijnde getallen, met dat wat men eigenlijk in de gedachte had, parallel zette." Toch schijnt ook het doel, om voor iets bijzonders aandacht te trekken, tot dezen eigenaardigen poëtischen vorm aanleiding gegeven te hebben, hetgeen dan door de bijvoeging van een parallel lid geschiedde, zoals uit Om. 1: 3. Sir. 25: 9. Job 5: 19. Spreuken 30: 15,18 vv. blijkt..

17. Hoge ogen 1), ogen, die het geringe voorbijzien en alleen maar op het grote letten (Hoofdstuk 30: 13. Psalm 18: 28; 131: 1. Job 21: 22), ene valse, leugenachtige tong, en handen, die onschuldig bloed vergieten (Jes. 59: 7. Rom. 3: 15 3.15).

1) De deugden samen zijn als één lichaam en de nederigheid is het hoofd er van. Daarom staat als de zonde der zonden de trots van een hoogmoedig hart bovenaan, welke zich in opgetrokken wenkbrauwen uitspreekt..

De hoogmoed of trotsheid is de grondslag en de bron van vele zonden en daarom staat zij het eerst. Onder valse tong heeft men niet den meinedige te verstaan, deze wordt genoemd in vers 19, maar alle list en leugen, welke zich in het dagelijks leven openbaart.

18. Een hart dat ondeugdzame gedachten smeedt, plannen, die Godonterend en den naaste tot schade zijn; a) voeten, die door ingewortelde gewoonte om te zondigen zich haasten, steeds bereid zijn om tot kwaad te lopen (Hoofdstuk 1: 16).

a) Rom. 3: 15.

1) Het hart staat onder de zeven zonden, die Gode een gruwel zijn, in het midden, omdat het de bron is, waaruit zich het boze naar alle zijden heen uitstort. Dus baat de Heere niet alleen de werkelijke openbaringen der zonde, maar ook de aanslagen der goddelozen, die zij in hun begeerten doen, die zij voor gene zonde houden, terwijl zij dag en nacht er op peinzen, hoe zij hun begeerte zullen volbrengen.

19. Een valse getuige, die niet tengevolge van ene ogenblikkelijke verzoeking, maar uit gewoonte en uit boosheid leugens blaast, wiens adem met de leugen verpest is, en eindelijk het toppunt van alle zes genoemde zonden van hoogmoed, de ergste en gevaarlijkste (Jak. 3: 14 vv.) van deze, die tussen broederen, bloedverwanten of door het geloof verbondenen, krakelen, twisten inwerpt, door welke zonde de mens zich zelf in verbond met den satan stelt.

De God der liefde en vredes haat degenen, die twist en tweedracht zaaien onder broeders en vrienden, en die een vermaak scheppen in verdorvenheid. Hij woont integendeel bij degenen, die eendrachtelijk verkeren met elkaar, en de liefde en eensgezindheid zoeken te behouden door den band des vredes. Zij, die zich door achterklap en valse uitstrooiingen, en leugenvertelsels, en door het verzwaren en vergroten van alles, wat er gezegd wordt of gedaan moest zijn, zowel als door het aankweken van nijd en boze verdenkingen de twistkolen aanblazen, bereiden slechts voor zich zelf een vuur van gelijken aard..

20.

XII. Vs. 20-35. In de twaalfde rede begint de leraar der waarheid met ene uitvoerige vermaning, om gehoor te geven aan de van de vaderen overgeleverde wijsheidslessen die even als een licht voor de sluipwegen der gevaarlijkste verzoeking van de zijde der overspelige vrouw bewaren (vs. 20-24). De verzoeking en gevaren der onkuisheid zijn groot. Wie zich door de overspelige vrouw laat verleiden zal even zo min de straf ontgaan, als die het vuur aanraakt ongezegd blijft, en als dieven zonder schadevergoeding worden vrijgelaten. Zijne dwaasheid zal door den beledigden echtgenoot op vreselijke wijze gestraft worden (vs. 25-35).

20. Mijn zoon! a) bewaar met alle trouw en vlijt het gebod uws vaders, dat hij u uit den schat van ervaring en wijsheid van der ouden tijd gegeven heeft en verlaat de wet, de onderwijzing uwer moeder niet, door welke zij in u de zaden van de kennis des Heren heeft gestrooid (Hoofdstuk 5: 1,2; 23: 22).

a) Spreuken 1: 8.

Het is ene heerlijke en schone roeping der ouders, dat zij de ware kennis van God en de ervaringen van de kinderen Gods in den vroegeren tijd, aan het toekomstig geslacht overleveren, en daardoor het hoogste doel aan den heiligen echt, de voortplanting van de schatten der Goddelijke genade vervullen..

21. Bind ze steeds aan uw hart, zodat ze geen ogenblik door u worden vergeten, hecht ze aan uwen hals, zodat gij ze niet alleen met het hart gelooft, maar ook met den mond belijdt (Rom. 10: 9 vv.), alsdan zal de verzoeking verre van u blijven (Hoofdstuk 3: 3).

22. Als gij wandelt bij dag, om uwe beroepsbezigheden te gaan vervullen, zal a) dat u geleiden op de wegen Gods, evenals de wolkkolom de kinderen Israël's; als gij neerligt in den slaap zal het over u de wacht houden, als ene wacht des hemels (Psalm 34: 8), zodat gij van zondige dromen en schandelijke nachtgezichten rein blijft en altijd tot uwen God waakt; als gij des morgens wakker wordt, zal hetzelfde met u spreken, bij het ontwaken zult gij nadenken over de diepte en de lieflijkheid dier waarheid, zij zullen u tot lof en dank aan God opwekken en tot den strijd tegen alle verzoeking des daags versterken (Deuteronomium 6: 7).

a) Rom. 3: 23,24.

Zolang gij leeft en het licht der zon ziet, moge Gods wijsheid u leiden; wanneer de avond nadert en uw laatste uurtje komt, moge zij u voor 's duivels list beschermen; wanneer de Heere u op den eeuwig morgen uit den slaap des grafs roept, moge zij uw voorspraak en patroon zijn in het gericht van God.

23. Zij kunnen u leiding en bescherming geven, want het gebodmet de daarin liggende hemelse wijsheid is ene lamp, die op den duisteren weg der onwetendheid en den dwaalweg der zonde, de rechte baan aan geloof en van heilig leven aanwijst (Psalm 119: 105. 2 Petrus 1: 19), en de wet, waarin zich Gods heilige wil openbaart, is een licht, dat de duisternis van de goddeloosheid openbaar maakt, bestraft en verdrijft (Psalm 19: 9), en de bestraffingen der tucht, de terechtwijzingen, waardoor wij tot de wijsheid moeten worden teruggetrokken en verbeterd, zijn de weg des levens, dringen ons naar het ware leven, dat uit God is, naar de godzaligheid, welke de belofte des levens heeft, te grijpen (1 Tim.4: 8);

24. Om u te bewaren voor allerlei goddeloosheid, en in 't bijzonder voor 't geen het gevaarlijkste is voor de jeugd, voor de kwade, boelerende vrouw, voor het gevele a) der vreemde tong, dat u door liefkozingen tot overspel wil verleiden.

a) Spreuken 2: 16; 5: 3; 7: 15.

25. Begeer hare schoonheid niet in uw hart, onderdruk de eerste, de geringste opwelling van welgevallen en van begeerte, die het verblindend schijnsel van bekoorlijkheid en liefde opwekt (MATTHEUS. 5: 28; 6: 22. Job 31: 1), en laat ze u niet vangen met hare schone, lange, wenkende en smachtende oogleden, die zij als een net uitwerpt tot verleiding van eenvoudige harten.

26. Want door ene vrouw, die ene hoer is, komt men tot een stuk broods 1), tot den bedelstaf; de aan haar te betalen gelden en de in het verkeer met haar aangelegde drinkgelagen, richten het vermogen ten gronde, en daarom is zij reeds-afgezien van de zonde harer gemeenschap-ene bron van onmetelijk ongeluk; en eens mans huisvrouw, met welke men zich in ongeoorloofde wellust inlaat, jaagt de kostelijke ziel, 1) zij veroorzaakt een vroegtijdigen

dood door ontzenuwing van het lichaam, door schandelijke ziekte en door de wraak van den bedrogen echtgenoot; ten laatste heeft zij den eeuwigen dood ten gevolge (Hoofdstuk 5: 9).

1) Het woord in den grondtekst duidt aan, een klein rond brood, en de uitdrukking heeft de kracht van te komen tot volslagen armoede.

2) Wie zich met ene hoer afgeeft, heeft geen ander ongeluk meer nodig. Wie den enen voet heeft in het bordeel, heeft den anderen in het ziekenhuis.

27. Deze straf is evenzeer aan den echtbreuk verbonden als aan het vuur de kracht om te branden. Zal iemand vuur in zijnen boezem nemen, dat zijne klederen niet verbrand worden?

28. Zal iemand op kolen gaan, dat zijne voeten niet bernen, schroeien (1 Kor. 6: 18. Job 31: 12)?

Het onreine liefdesvuur in het hart steekt den gehelen wandel aan, en de wegen der zonde zijn een gloeiende bodem voor den voet, die de gevoeligste smarten veroorzaken. Ook in de Griekse oudheid vinden wij deze gedachte, die in het aan HERCULES door zijne vrouw gegeven hemd (dat bij zijne ontrouw zijn vlees verbrandde) zijne zinnebeeldige uitdrukking heeft gevonden..

29. Alzo gaat het hem, die tot zijne naasten huisvrouw ingaat, die den echt breekt; al wie haar aanroert, zal niet onschuldig gehouden worden, en al is het, dat hij van de wereld en van de Overheid zijne straf niet ontvangt, zo zal hij toch aan het oordeel Gods niet ontkomen. (Hebr. 13: 4).

30. Men doet, om de zware zonde en de zekere straf van den echtbreker nog door een ander voorbeeld aan te wijzen, enen dief gene verachting aan; zijne zonde is niet zo zwaar als die van den echtbreker; op hem rust niet zulk ene openbare schande, voornamelijk niet als hij steelt om zijne ziel te vullen, om bij het leven behouden te worden, dewijl hij honger heeft, en in deze allerdringendste behoefte nog enige verontschuldiging voor zijne zonde heeft.

31. Voor hem is er nog herstel mogelijk door ene bijzondere overeenkomst tussen hem en den bestolene, gevonden zijnde vergeldt hij het op het hoogst zevenvoudig (Exodus 22: 1-4 Luk. 19: 8), hij geeft, laat het zelfs zijn al het goed van zijn huis.

In vs. 30 en 31 wordt de dief tegenover den overspeler geplaatst. Een dief, die van wege den honger steelt, veracht men niet, dewijl hij het uit nood deed, en hij kan het meer dan overvloedig teruggeven, (want dit ligt in het zevenvoudige, dewijl de Israëlitische wetgeving slechts hoogstens een vijfvoudige vergoeding kende) zodat de bestolene er geen schade van heeft, maar de zonde van overspel is onherstelbaar, in den zin, zoals in de volgende verzen wordt aangegeven.

32. Maar die met ene vrouw overspel doet, is verstandeloos; hij verderft zijne ziel, die dat doet. (Prediker 10: 3).

Verstandeloos worden zij genoemd, die het kwade boven het goede kiezen, zich niet voor smaad en schande wachten, ook niet willen weten, wat hun goed en tot voordeel is, die aan hun lusten gehoorzamen, den Geest tegenstreven, de lusten van hun vlees volgen en aan hun zielen schade berokkenen; die in het tijdelijke hun afgod vinden en het eeuwige verliezen, zich den Satan tot vriend en God tot vijand maken, die weten, dat de zonde aan het adderen vergif gelijk is en zich er toch niet voor wachten, dat zij gelijk is aan den kanker en haar toch altijd meer en meer laten voortvreten; die menen, God ziet het niet en let er niet op, hoe zij handelen, hoewel Hij ogen heeft, die helderder zijn dan de zon, en een wreker over alle goddeloosheid is,.

33. Plagen, namelijk slagen en wonden, wanneer hij door den echtgenoot der vrouw wordt ontdekt, en schande bij iedereen zal hij vinden, en zijn smaad zal niet uitgewist worden.

34. Want jaloersheid is ene grimmigheid des mans, een geweldig woedend vuur; en in den dag der wraak, zal hij niet verschonen, wanneer hij gelegenheid tot straffen heeft, gelijk misschien de vrouw zou doen.

35. Hij zal gene verzoening aannemen, zich niet door wat geld laten tevreden stellen, gelijk dat bij een diefstal mogelijk is (vs. 31), en hij zal niet bewilligen, ofschoon gij het geschenk vergroot, om hem van de bestraffing af te houden.

Zo min de echtbreker, op de daad betrapt, ongestraft wordt gelaten, zo min en nog veel minder zal een echtbreker in het geestelijke (die Gods verbond verlaat en de goden dezer wereld nahoereert) van den Heere ongestraft blijven (1 Kor 3: 17).

HOOFDSTUK 7.

BESCHRIJVING VAN DE VERLEIDING DER ECHTBREEKSTER EN WAARSCHUWING TEGEN HAAR.

XIII. Vs. 1-27. Nogmaals begint de Schrijver zijne waarschuwing tegen den echtbreuk. Hij beveelt de heilige wijsheid aan, opdat men zich door ene vertrouwelijke gemeenschap met haar tegen die zonde wapene (vs. 1-5). In zijne vorige waarschuwingen (Hoofdstuk 5) plaatste hij tegenover dien ongebonden geslachtslust den zegen van echtelijke trouw en kuise huwelijk liefde. In hoofdstuk 6 maande hij vooral aan, om de inwendige wortelen en beginselen van de zonde der onkuisheid te bestrijden. In onze afdeling staat hij met bijzondere uitvoerigheid stil bij de verleidingen, die van buiten af komen, tot overtreding van het zevende gebod. Hij schildert de verleidende kunsten van ene boeleerster, die enen dwazen jongeling met hare vleierende woorden gelokt en tot echtbreuk verleid heeft (vs. 6-23). Hoe aanschouwelijk en levendig het verhaal ook is, zo is er toch geen genoegzame grond aanwezig, om het als ene werkelijke ondervinding van den schrijver te beschouwen; integendeel is zij, even als de verhalen van den Heere Christus van den barmhartigen Samaritaan en andere, een verdicht verhaal tot onderwijzing. Ten slotte vermaant hij nogmaals ernstig, den weg der wellust te mijden, als den weg van den eeuwigen dood voor alle verleiden. (vs. 24-27).

1. Mijn zoon! bij de gevaarlijkheid en aantrekkelijkheid der verzoeking, die u wachten, roep ik u toe: bewaar mijne redenen als een groten schat, en leg mijne geboden bij u weg in het binnenste van uw hart, zodat niemand ze u kan ontroven.

2. a) Bewaar mijne geboden, in welke ik u den weg der wijsheid aantoon, en leef, zo zult gij hier op aarde gelukkig en hierna eeuwig zalig leven, en bewaar mijne wet zo zorgvuldig als den appel uwer ogen 1), dat door ieder stofje tot tranen wordt gebracht, en dat daarom de Schepper met zoveel zorg heeft beschermd.

a) Leviticus 18: 5. Spreuken 4: 4.

1) Een geringe zaak kan het oog beledigen of smarte aandoen, hetwelk hierom door den Schepper der natuur, zo goed tegen alle ongemakken verzorgd en gewapend is. Zij, die een stipten en omzichtigen levenswandel, als ene nodeloze kiesheid berispen, bedenke niet dat de wet moet gehouden worden, in gelijke waarde, als onze oogappel, daar ze toch zodanig is, dewijl ze niet alleen een licht is voor ons pad, maar ook de duistere, trage en zwakke zielen, van binnen verlicht en vertroost en die het oog der ziele mag heten..

3. a) Bind ze, als een kostbaren ring tot uw hoogste sieraad aan uwe vingers, opdat zij u steeds voor ogen staan (Deuteronomium 6: 8). schrijf ze op de tafel uws harten, opdat, zo dikwijls gij uw hart om raad vraagt, zij u raad en aanwijzing geven, welchen weg gij moet gaan (Hoofdstuk 6: 21).

a) Deuteronomium 6: 8; 11: 18.

4. Zeg met innige liefde tot de wijsheid: Gij zijt mijne zuster, en heet het verstand, dat uit de hemelse wijsheid voortkomt, uwen bloedvriend, leef steeds met haar in innigen, vertrouwelijken omgang.

5. a) Opdat zij, daar gij in het voortdurend genot van hare lieflijkheid en in het vertrouwelijk aanschouwen van hare alles overtreffende schoonheid leeft, u bewaren voor elke afwijking van den Heere, in 't bijzonder voor de verleiding van de vreemde, de overspelige vrouw, voor de onbekende, de uitlandsen die niet tot Gods volk behoort, en niets wil weten van den levenden God en Zijn woord (Hoofdstuk 6: 24). Wacht u voor haar, die met hare verleidende redenen vleit, maar inwendig van alles beroofd is, wat een hart waarlijk gelukkig maakt.

a) Spreuken 5: 3.

6. Want anders mocht het u gaan als dien nog ongehuwden, zorgelozen jongeling, wiens droevige geschiedenis ik u nu zal verhalen: door het venster van mijn huis, door mijne tralie, het traliewerk, waarmee mijn venster gesloten was (Richteren 5: 28), keek ik uit:

7. En ik zag onder de slechten, de zielen, die zowel onervaren zijn in de verzoeken tot zonde, als in de goddelijke wijsheid (Spreuken 1: 4,22), ik merkte onder de jonge gezellen, die ledig op de straten rondgingen, enen verstandelozen jongeling.

8. Onnadenkend voorbijgaande op de straat, nevens haren hoek, ene plaats waar de bozen zich gaarne ophouden, en hij trad op den weg van haar huis, van het huis van ene bekende boeleerster.

9. In de schemering, tussen 9 en 12 uur, in den avond des daags, in den zwarten nacht en de donkerheid.

Lediggang is het begin aan alle zonde. Luiheid is des duivels oorkussen. Luiheid is het graf der deugd. Ledigheid heeft kwade gevolgen. (Spreekwoorden). Ledigheid verteert het lichaam als roest het ijzer (Lijfspreuk aan keizer Maximiliaan I). Een ledig brein is het kraambed aan den duivel.

De schrijver hoopt de uitdrukkingen opeen, om de handelwijze van den jongeling voor te stellen als behorende tot de werken der duisternis. (Luk. 22: 53. Rom. 13: 12. 1 Thessalonicenzen. 5: 4-7).

Terwijl er ene opklimming is in de woorden, die de duisternis beschrijven, zo dient dit wel om aan te duiden, dat hij lang rond dwaalde en wel met voordacht om de misdaad te begaan; maar vermits later nog overreding nodig is, zo heeft men nog aan een wankelen te denken, waarin hij door begeerlijkheid geprikkeld wordt en het daarop wil laten aankomen of de gelegenheid zich zal opdoen. Vóór vele zondige daden bevindt de mens zich in zodanige toestand, waarin hij in hoge mate tot zonde is aangezet, maar nog niet vaststaat in het besluit, ja in zekeren zin nog strijdt, waarin hij gelegenheid zoekt en om te kiezen slechts ene aanleidende oorzaak wacht, die hem voor zich zelve verontschuldigt. Zo gaat hij in de

nabijheid van de hoeken der straten, waar het eerst zulke samenkomsten plaats hebben; hij kent haar huis reeds, en gaat met langzame schreden voorbij..

10. En ziet, ene vrouw ontmoette hem, als toevallig, maar toch door beide wel berekend, in hoerenversiersel, reeds uitwendig kenbaar door hare opzichtelijke, de zinnen bekorende kleding, en met het hart op hare hoede, geslepen en afgericht op alles, en nu listig overdenkende, hoe zij dezen jongeling in hare netten verstrikken zou.

11. a) Deze vrouw was woelachtig, vol onrustige, lichtzinnige gebaren, stormachtig door den hartstocht der wellust geslingerd, en wederstrevig, als ene dolle koe, die haren nek niet onder het juk wil buigen; hare voeten bleven in haar huis niet, in voortdurende onvast trachtte zij steeds naar nieuwe gelegenheid, om hare ontuchtige begeerten te bevredigen.

a) Spreuken 9: 13.

12. Nu buiten voor de deur, dan midden op de straten zijnde, en bij alle hoeken loerende, waar meerdere straten samenlopen, alzo te eerder mannen te vinden zijn en men gemakkelijk den ongewensten getuige kan ontwijken;

13. En zij greep hem, den onervaren jongeling aan, en kuste hem op de open straat; zij sterkte haar aangezicht, en zei tot hem, zij sprak tot hem met onbeschaamde kaken:

Hier wordt een jong mens beschreven, die nog niet het bepaalde besluit tot de onreine daad in het hart heeft, maar alleen de vleiende vrouw en hare handelwijze wilde zien. Hoe gelijk aan dit beeld zijn vele onzer jongelingen, die zonder waarachtigen haat tegen alle ontucht en onreinheid en zonder de bescherming der godsvrucht, ook eens bekend willen worden met de bordelen en alsdan gevangen worden; hoe duidelijk gelijken op hem onze jonge filosofen, die goddeloze boeken alleen wensden te lezen, om ze te kunnen wederleggen, en daarbij geloof en deugd verliezen? Wie zonder bepaalde roeping zich met goddeloosheden inlaat, is reeds half verloren. De slang loert altijd op den boon der kennis (2 Kor. 11: 3)..

14. Dankoffers zijn bij mij, ik heb heden mijne geloften betaald, die offers gebracht, en nu wens ik het overige vlees en een vrolijken maaltijd te genieten (Leviticus 7: 16).

Ook de meest goddeloze mens wil nog altijd wat vroomheid, deels om de stem aan zijn eigen geweten, deels om de bedenkingen der door hem verleiden te niet te doen. Zo zoekt ook deze overspelige vrouw de bedenkingen van den dwazen jongeling aanstonds daardoor krachteloos te maken, dat zij hem voorspiegelt, hoe ook hij zeer gesteld is op goede zeden en op godsdienst, en gene gewone boeleerster is. Nog pas heeft zij zich met God verzoend en Hem hare geloften van dank betaald. Een offermaaltijd na het volbrachte offer te houden, veroorloven wet en goede zeden (ook de hoer meent nog hare eer te hebben). Een weinig uitspatting en vrolijkheid zal op zulk een dag zo zeer gene schade doen, want de verworvene genade Gods zal het wel weer bedekken. Zulke gedachten, die aan de rede der vrouw ten grondslag liggen, worden door de ervaring bevestigd. Nooit zijn de verzoeken zwaarder en gevaarlijker, dan na het ontvangen van de genade Gods, en wanneer de duivel zich vroom

houdt, is hij het meest te vrezen. Op den kerkweg en op de grote feestdagen is de duivel het ijverigst en vangt hij meer zielen dan de Heilige Geest (Jes. 1: 12)..

1) Deze woorden geven een juiste blik in de verwereldlijking van die dagen, dewijl deze vrouw er op wijzen durfde, dat zij dien dag nog in den Tempel was geweest en de offeranden den Heere had gebracht, en nu een gedeelte er van mee naar huis had genomen, om ze vrolijk te genieten.

15. Daarom ben ik uitgegaan u tegemoet, om enen gast tot mijnen maaltijd te nodigen, en in 't bijzonder om uw aangezicht naarstiglijk te zoeken, daar ik u reeds lang in 't verborgen bemin, en, o hoe gelukkig ben ik, ik heb u gevonden.

Door vleierijen vangt de duivel kinderen der wereld en kinderen Gods; met vrome spreekwijzen slechts de laatsten. Voor ieder legt hij de hem bekoorlijke lokspijzen weg..

Behalve de omstandigheid, dat het 't nachtelijk ronddwalen is, dat den lichtzinnigen, zorgeloozen en lediglopenden jongeling der verleiding in handen levert (vs. 9), behalve den anderen betekenisvollen trek, dat hij na eerst kort en zwak tegenstand te hebben geboden, zich plotseling en met de volle kracht der hartstocht in het door hem zelve begeerde verderf stort (vs. 22 vgl. Jak. 1: 15), moeten wij vooral opmerken de gewichtige rol, die de heerlijke maaltijd als medewerkende factor tot verleiding van den naar genot zoekenden jongeling speelt (vs. 14 vv.). De vermelding aan den maaltijd is zeker niet iets toevalligs zonder diepere betekenis en doel, want het kittelen van het gehemelte door lekkere spijzen en dranken, baant den weg voor den wellust en dient om de geslachtslusten sterk op te wekken, gelijk men steeds en overal opmerkte. Vergelijk Exodus 32: 6. Het volk zette zich neer om te eten en te drinken en stond op om te spelen.

De wellust zou zonder verzoeking tot zwelgerij voor iets ongepast wordt gehouden, daar beide zonden zo met elkaar verbonden voorkomen, dat wanneer zij zouden kunnen gescheiden worden, de werktuigen van den wellust met het onderlijf niet zouden zamen hangen. Beschouw het lichaam; het is één geheel, toch rangschikken zich de zonden naar het op elkaar volgen der leden; eerst de buik, dan volgt aanstonds het werktuig der ontucht, het gevolg der zwelgerij; zo komt de onreinheid van de overdaad.

16. Ik heb mijn gehele huis op 't schoonst versierd en gereed gemaakt om u te ontvangen, mijne bedstede met tapijtsieraad losgemaakt, met uitgehouwene werken, bonte specerijen, met fijn linnen van Egypte.

Het bed is hier het ledikant (Deuteronomium 3: 11) met gordijnen omgeven. De hier vermelde dekkleden, welke er over gespreid of er om gehangen werden, waren aan ene toen buitengewoon dure stof, die slechts in Egypte werd bereid..

17. Ik heb mijn leger, den divan, waarop wij zullen rusten, met mirre, aloë (Numeri 24: 6 24.6), en kaneel, welriekende gemaakt; besprengd, zodat een lieflijke geur ons van alle zijden omgeeft (Hoogl. 5: 1; 4: 14).

Gelijk de mirre en de aloë (het bruin en zwart gespikkelde, zeer aangenaam en versterkend, als citroenen riekend hout aan de Agila of den paradijsboom, die in Indië en op de bergen aan Cochinchina in 't wild groeit), zo was ook de kaneel in de oudheid een product, dat veelvuldig gebruikt werd voor welriekende oliën en zalven. Het is de kruidachtig smakende, pijpvormige bast van een boom die in zuid-oostelijk Azië en voornamelijk op het eiland Ceylon te huis behoort, en de grote aan enen pruimenboom bereikt. Het besprengen is te verstaan of van vloeistoffen, die uit de bovengenoemde specerijen gedistilleerd of geperst waren, of van kleine stukjes, die over de tapijten gestrooid waren, om die met hunnen reuk te doortrekken. Hoezeer de Oosterlingen op aangename geuren gesteld waren en nog zijn, is algemeen bekend. Ook nog heden, even als toen bij de boeleerster, behoren fijne reukwerken, die de zinnen betoveren en de zenuwen aandoen, bij elke opwekkenden lust der van God vervreemde wereld..

18. Kom nu spoedig en talm niet langer, laat ons dronken worden van minnen, in den wellust zwelgen (Hoogl. 5: 1), tot den morgen toe; laat ons ons vrolijk maken in grote liefde.

De wereld wacht reeds op ons, wij behoeven slechts op de straat te gaan en op te houden met ons waken en bidden, zo behandelt zij ons reeds als ene oude bekende..

19. Gevaar om door een ongewensten getuige ontdekt te worden is er niet, want de enige, die ons zou kunnen storen, de man, gelijk men hem noemt, is niet in zijn huis, hij is enen verren weg getogen, zodat van hem niets te vrezen is.

20. Hij heeft enen bundel gelds in zijne hand genomen, omdat hij een geruimen tijd op zijne reis moest doorbrengen en gewichtige bezigheden moest verrichten; ten bestemden dage 1), zal hij naar zijn huis komen, zodat er nog verscheidene dagen en nachten moeten voorbijgaan.

1) In het Hebr. Lejoom hakkèsè. Beter: ten dage van de volle maan. Duidelijk is derhalve, dat het toen was de tijd der nieuwe maan, zodat het duister in de straten was, en die duisternis juist geschikt was voor dit werk der boosheid.

21. Zij bewoog hem eindelijk door de veelheid van haar onderricht 1) door hare vele schoon klinkende woorden, die hare liefde betuigden en hoe er gene kwade gevolgen uit zouden voortkomen; zij dreef hem aan door het gevele harer lippen, door haren kussenden en vleienden mond.

1) De grondtekst wijst op den overvloed van woorden der rhetorica van deze echtbreekster en haar gebrek aan werkelijken inhoud; verder op de listige keus en berekening der woorden, op het overtuigende, dat in de veinzende redenen der wereld en in hare wijsheid licht; terwijl hij de ironische woorden "door de veelheid van haar onderricht" heeft. -De wereld wil ons door vele woorden dringen, haar te volgen, waarheen ons vlees ons reeds trekt, en toch maken al die woorden nooit, dat deze weg recht wordt; zij bewijzen integendeel, hoe sterk door God verboden en hoe verderfelijk die is..

22. Hij ging haar straks, na enig talmen en een zwak tegenstaan, dat niet ernstig gemeend was, plotseling en snel achterna in haar huis, terwijl hij door een snel besluit elke verdere tegenbedenking van het geweten afsneed en dit besluit ook aanstonds en haastig volvoerde, als ware hij bezorgd, dat het hem nog weer zou berouwen of iets hem daarvan zou terughouden. Hij ging haar na, gelijk een os, die, gelijk deze jongeling aan het koord van den lust, aan het touw ter slachting gaat, en niet weet waarheen hij gaat, en gelijk een dwaas, een misdadiger tot de tuchtiging der boeien, gelijk hij, dikwijls gewaarschuwd, toch den verboden weg betreedt en plotseling door den daar verborgen liggenden voetangel wordt gevangen en vastgehouden.

23. Totdat hem de dodelijke pijl van den volbrachten wellust zijne lever doorsneed, en hij ene prooi des doods, der bezoldiging der zonde werd (Job 16: 13; 20: 25); zo handelde hij dan, a) gelijk een vogel zich haast naar den strik, als brachten de lokspijzen hem het grootste genot, en niet weet, dat dezelve tegen zijn leven is. (Numeri 17: 3).

a) Spreuken 1: 17.

De lever wordt hier voorgesteld als de zetel der zinnelijke begeerte. Ook de ouden Grieken, Arabieren en Perzen gaven aan dezen die betekenis.

De drie verschillende beelden, welke hier (vs. 22 v.). op elkaar volgen, zijn juist in dit op elkaar volgen onovertreffelijk schoon. Men ziet eerst den dommen stier, die zich eindelijk met een enkelen ruk laat voortdrijven, hij weet niet waarheen; men ziet vervolgens bij den ingang van het huis der vrouw den voetangel, in welken de bedrogene reeds wordt gevangen, en men merkt eindelijk den laatsten pijl des doods op, die hem zelfs binnen in het huis bereikt, als ware hij niet slechts die stier, die zich laat drijven, en die ongelukkige, die zich laat vangen, maar de door eigene begeerlijkheid naar de lokspijs blindelings in het net gedreven vogel. -Als nu het laatste en hoogste moet geschilderd worden, hoe ten gevolge daarvan de goddelijke noodzakelijkheid met hare heilige macht te voorschijn treedt, breidt zich onvoorziens beeld en uitzicht uit. Over het mindere en aardse wordt een sluier geworpen en slechts het zuiver goddelijke schittert door; nu zien wij niet meer alleen het einde van dezen enkelen dwaas, maar dat van een ieder, die aan enige dwaasheid zich overgeeft. Ieder, die de volle mate der dwaasheid in zich heeft opgenomen, snelt zo ogenblikkelijk in zijn verderf. Die vrouw is het beeld van alle verleidende dwaasheid geworden; zo kan van haar gezegd worden, dat zij er reeds velen heeft neergeveld. Niets is geschiedkundig meer waar en kan volgens de werkelijke ervaring meer aanschouwelijk worden aangewezen, dan dat gedrag van die oude verharde boeleerster jegens dien jongen onervaren man. Men wordt hier geheel verplaatst in de gehele werkelijkheid van dat voorval, waarvan de dichter zegt, dat hij het gezien heeft. Maar nauwelijks is men den dichter diep genoeg gevolgd in dit levensbeeld, of ongemerkt draait hij zijne tekenen om, en onweersaanbaar brengt hij ons in dat hogere gebied, waar alle bedwelming der zinnelijkheid verdwijnt en nog slechts de reine lucht des hemels kan worden ingeademd, om ook van deze hoogte al het geringe des te beter te kunnen overzien..

24. Nu dan, kinderen! daar zulke zware verzoeken u wachten, die u met den tijdelijken en eeuwigen dood bedreigen, hoort naar mij, en luistert naar de redenen mijns monds.

25. Laat uw hart, uwe neigingen en begeerten, tot hare wegen niet wijken; doodt aanstonds elke wens, die in u opkomt om van het rechte pad der godsvrucht en der hemelse wijsheid af te gaan, en ook maar die der boeleerster en van elke verleiding, van de wereld en hare vermeende wijsheid te zien; en wanneer gij ooit in gevaar zijt aan hare zoete vleiende verlokkingen gehoor te geven, zo weest sterk, keert u om en dwaalt niet op hare paden.

26. Want zij, de goddeloze vrouw, in welke gij een beeld van alle verzoeking door duivel, wereld en vlees kunt zien, heeft niet alleen dezen jongeling, wiens geschiedenis ik u ter lering en waarschuwing heb meegedeeld, maar vele naar lichaam en ziel gewonden neergeveld, en alle hare gedoden door vleselijken of geestelijken echtbreuk zijn machtig vele.

27. a) Haar huis, het huis van de hoer dezer wereld, die in het boze ligt, zijn wegen des grafs; wie zich in haar huis laat lokken, verliest dikwijls genoeg reeds, vroeg zijn aardse leven, maar zeker het geestelijk en eeuwig leven; het is een huis, dalende naar de binnenkamers des doods, ja naar den poel, die daar eeuwig brandt van vuur en zwavel.

a) Spreuken 2: 18; 5: 5.

Laat u niet verleiden door de vleiende verlokkingen der boeleerster, der wereld, der tot geestelijke hoererij en tot afval van den Heere verleidende dwaalleraars of des satans. Stop voor dat alles uwe oren, d.i. weiger in Christelijke oprechtheid en getrouwe liefde jegens den Heere naar enige verleiding tot ongehoorzaamheid aan Hem te luisteren. Volg niet Eva's maar Jozef's voorbeeld.

Wij moeten dagelijks bidden bewaard te worden, dat wij in doorzoeking lopen; anders nodigen wij de vijanden onzer zielen uit, om netten voor ons te spreiden. Ieder ontvluchte de nabijheid der zonde. Wacht u voor de zonden die u worden voorgesteld als lieflijke zonden. Zij zijn gevaarlijker dan andere, omdat zij het gemakkelijkst de harten winnen en het de krachtige wapenen zijn tegen waar berouw. Onze eerste ouders bevonden, dat het genot der verboden vrucht alleen ene inleiding was tot verschrikking en wroeging. Onze harten moeten echter tegen het toelaten der zonde gewapend zijn met sterkere beweegredenen dan de vrees voor ontdekking en schande. Jozefs beweegreden was onweerstaanbaar: "Hoe zou ik zo groot een kwaad doen en zondigen tegen God?" (Genesis 39: 9). Doe niets voordat gij wel overlegd hebt, wat het einde zal zijn. Al leefde iemand zo lang als Methusalem en bracht hij alle zijne dagen door in de hoogste genietingen der zonde, één uur van den angst en de pijniging, die volgen moeten, zou oneindig zwaarder wegen. Denk er dan aan, dat het toegeven aan ene onreine gedachte het bewijs is van een zinnelijk hart en het begin van een lichtzinnig gedrag, dat naar alle waarschijnlijkheid tot een ellendig einde zal voeren. Hij, die eens dien weg is ingeslagen, is op ene helling, die naar dood en hel leidt, en het nederdalen maakt de hersenen zo duizelig, dat er zelden macht is om nog tijdig terug te keren. Zij misleiden zich zelve, die zich inbeelden, dat zij voor een tijd zich aan de zinnelijkheid zullen overgeven, dan zullen

ophouden en berouw hebben als het hun behaagt. Niemand dan God kan tot de baren der zonde zeggen: "tot hiertoe zult gij komen en niet verder."

HOOFDSTUK 8.

VAN DE WAARACHTIGE WIJSHEID, DEN ZOON VAN GOD.

XIV. Vs. 1-36. Aan het einde van het vorig hoofdstuk verhief zich de rede reeds ver boven het op zich zelve staande beeld tot het algemene van alle dwaasheid, die even verleidelijk als verderfelijk is. Daardoor is de weg gebaad, om aan diezelfde hoogte tegenover haar de wijsheid te plaatsen. Even als alle dwaasheid en tijd vergeten, in den persoon der overspelige vrouw verenigd werd voorgesteld, zo wordt nu in vereniging met de vijf eerste redenen (Hoofdstuk 1-3) ook de wijsheid als een persoon die met heldere stem op, alle openbare plaatsen de mensen uitnodigt, naar hare woorden te horen, die in hun volkomen waarheid en grote waarde, bijzondere voordelen voor lichaam en ziel zullen aanbrengen (vs. 1-21). Zij beroemt zich hierop, dat zij reeds vóór de wereld bestond, dat zij door God vóór alle schepselen gegenereerd, bij de schepping Hem ter zijde stond, Hem als ene bekwame kunstenaar gediend heeft, en van dag tot dag grote vreugde had, hoe zij zich dagelijks verheugde in de menigvuldige scheppingswerken Gods (vs. 22-31). Men geve Haar daarom toch gehoor. Wie haar volgt en zich met haar bemoeit, wordt gelukkig, maar wie zich aan haar afkeert, of wel haar zelfs haat, vertoont zich over zijne eigene dwaasheid en zoekt het verderf (vs. 32-36). Het geheel is een lofwoord vol geestdrift en schoonheid op de eeuwige Wijsheid Gods, even als in Job 28, Wijsheid 7 en Sir 1, waarbij men niet mag vergeten, dat het ene dichterlijke rede is vol hoog verhevene gedachten, maar niet ene openbaring over de diepten van Gods Wezen en het leven. "Dat de wijsheid ene macht is, en dat in nog geheel anderen zin dan de dwaasheid, ene zuiver geestelijke macht, ja ene macht, welke teruggaat in de eeuwige diepten van God, en zonder welke de gehele wereld niet ware geschapen, noch zou voortbestaan, ene macht, die ondanks al hare hoogte en heerlijkheid, zich toch altijd ook den mensen wil mededelen en die zij bekwaam is te leiden in vereniging met den waren godsdienst-dat alles heeft de schrijver levendig leren kennen. Hij laat haar hier met al die levendigheid en waarheid, met welke zij in hem zelve leeft, uit de diepte van haar eigen wezen spreken, en alles beproeven, wat zij kan, om de mensen tot zich te trekken. Even als uit de diepte van den waren profeet, God met Zijne onbedwingbare macht, en toch in alle rustige duidelijkheid spreekt, zo stroomt hier de stem der wijsheid uit het hart van haren van geestdrift vervulden tolk, gij had hij haar zelf gezien, hoe zij gelijk ene profetes aan alle plaatsen spreekt, waar hare stem het meest moest worden gehoord."

1. Er is dan tegenover deze zware en gevaarlijke verzoeken en verleidingen van de wereld en hare wijsheid, die in de zevende tot de dertiende rede (Hoofdstuk 4-7) geschilderd zijn, geen middel tot bewaring? Zeker! Roept de eeuwige Goddelijke wijsheid niet zo luide, dat zij door ieder kan gehoord worden; biedt zij zich niet ieder tot ene trouwe leidsvrouw aan? en verheft niet de verstandigheid, de innig aan de goddelijke wijsheid verbondene zuster, duidelijk hare stem, elkeen vriendelijk en lieflijk uitnodigende, die het leven zoekt en het verderf in de binnenkamers des doods (Hoofdstuk 1: 20 vv.) zou willen ontvluchten.

2. Openlijk, voor iedereen zichtbaar, hoog boven op de toppen der heuvelen, op de spits der hoge plaatsen, aan den weg, ter plaatse, waar paden zijn, in veld en bos staat zij, en predikt aan ieder, die voorbijgaat, uit de werken der schepping en hun heerlijkheid, om hen te

overtuigen, dat de zonde tot verderf der mensen en de weg van Gods geboden de enige weg van geluk is.

3. Maar ook midden in het gewoel der mensen, aan de zijde der poorten, voor aan de stad, aan den ingang der deuren, waar men handel drijft en twisten door het gerecht beslist worden (Job 29: 7. Deuteronomium 16: 18), roept zij overluid, voor iedereen, die haar wil horen, verstaanbaar:

Er is dus een tweevoudig gebied, waaruit de kennis der wijsheid kan geput worden, de natuur en de mensheid op de beschouwing aan beide berust de leer der wijzen (Job 12: 8-12; 5: 27; 8: 8). Deze beide bronnen van kennis worden echter door de leraars der wijsheid niet boven de Openbaring gesteld; integendeel heeft juist uit de laatste de geest der Israëlitische wijzen den sleutel ontvangen tot de natuur en de mensheid, alleen door middel van het in de Openbaring opgegane licht is men in staat overal het Goddelijke doel op te merken.

Terwijl de Israëlitische geest nadacht over de daden Gods, die met de levendigheid der waarheid waren overgeleverd, en over de Goddelijke openbaring, in welker tucht hij was opgevoed, werd hem het inzicht in hun heerlijkheid en doelmatigheid ontdekt. Hier bood zich aan den nadenkend en beschouwer ene onuitputtelijke bron aan kennis aan (Psalm 119: 18) Maar aan de kennis der doelmatigheid der theocratische inzettingen ging het nadenken voort tot de gedachte van ene Goddelijke orde die alles omvatte en beheerste en tot een zeker doel leidde. De Heere toch der theocratie is de Schepper en Onderhouder van het heelal, en zelfs het verbond rust op de wereldorde. De door de wet onderwezene ziet ook in de natuur ene daarmee overeenkomende wet (gelijk in Psalm 19 de openbaring der natuur en der wet tegenover elkaar worden gesteld). Het is het Woord aan dezelfde God, dat in de theocratie als het woord der wet en der belofte bekend is gemaakt, en dat als woord van macht de wereld tot aanzijn heeft geroepen en in alle verschijningen der natuur zich openbaart. Terwijl nu het heelal niet alleen wordt aangemerkt als product van de macht van God, die scheppen kan, wat Hij wil, maar ook als product van een Goddelijk handelen volgens een plan, zo komt het voor als openbaring der Goddelijke Wijsheid..

De Wijsheid, (Spreuken 9: 1) de opperste Wijsheid genoemd, is gene blote persoonsverbeelding, maar ene verbloemde voorstelling van den persoon van Christus, als de persoonlijk geopenbaarde Wijsheid Gods. Christus is in geheel de Schrift, en dus ook in de Spreuken van Salomo, de enige sleutel tot opening van hare diepste diepten, waar de meeste schatten liggen. Ja, aldaar worden de verborgene schatkamers vol edelgesteenten gevonden, die enkel gesloten blijven voor hen, die dezen sleutel niet willen gebruiken. Wij herhalen het ook hier: God heeft het beeld aan Zijn Zoon op allerlei wijze in de Schrift ingeweven en wel altijd overeenkomstig de bedeling des tijds. Aan de eerste vrouw werd Hij als het zaad der vrouw, aan Abraham, den vader der volken, als aller volkeren zegen, aan Mozes, den middelaar der wet, als de Middelaar der genade, aan David, den koning, als de eeuwige Koning en aan den wijzen Salomo, als de persoonlijke Wijsheid geopenbaard."

De beschrijving, welke de Spreker van Zijn Goddelijken oorsprong geeft (vs. 22-31) kan niet, zonder de grootste ongerijmdheid op de gemelde zaken (godsdiens, wijsheid, wet,

openbaring) worden toegepast; noch de wijsheid aan den schranderste, noch de wet van God, noch de oneindige wijsheid van het Opperwezen, kan met mogelijkheid gezegd worden aan eeuwigheid gezalfd en vóór de wording aan alle geschapene dingen geboren te zijn (vs. 23). Wij hebben derhalve aan een persoon te denken, en wel aan een Goddelijken persoon. Kortom, het staat bij ons vast, dat hier Gods eeuwige Zoon onder den naam van "wijsheid" sprekende is ingevoerd. Aan dezen immers wordt de bestiering aan alle dingen met het hoogste recht toegekend (vs. 14-16). Deze heeft vóór de wording aller dingen van eeuwigheid bestaan (vs. 22-26). Deze was bij den Vader, toen Hij de hemelen bereidde en enen cirkel beschreef over de vlakke aan den afgrond (vs. 27-31). Voeg er bij dat onze goddelijke Verlosser Zich zelve met enen kennelijken weerslag op deze redevoering, de Wijsheid noemt, MATTHEUS. 11: 19, en dat deze uitmuntende persoon met het hoogste recht den naam aan wijsheid draagt (vs. 12)..

4. Tot u, o mannen! die in waardigheid, ambten en aanzien staat (Psalm 49: 3; 4: 2), roep ik; meent gijlieden niet, dat gij mijne leer niet nodig hebt, en mijne stem is tot der mensen kinderen 1), tot hen, tot die mensen, welke in het oog der wereld weinig betekenen, ook tot de onaanzienlijksten der aarde, tot allen zonder onderscheid van stand en geslacht komt mijn woord.

1) Wij luisteren te meer naar die redenen, in welke wij ons horen noemen, daar wij anders misschien niet op gelet zouden hebben. De wijsheid roept tot de mannen en haar stem is tot de kinderen des mensen. De Engelen behoeften haar onderwijs niet, de duivelen hadden het versmaad en de redeloze schepselen zijn er niet vatbaar voor. De mensen, die geleerder zijn dan de dieren des velds en wijzer dan de vogelen des hemels, zijn er het voorwerp alleen van. Deze hadden ook belang bij dit onderwijs, moeten allen, willen zij wel doen, van de kleinste tot de grootste, gereed staan, om het te ontvangen en hetzelfde vermeesteren en aannemen..

5. Gij slechten, onnadenkenden, die u door den schijn laat verleiden om het hogere te vergeten en het mindere na te jagen, verstaat kloekzinnigheid, beschouwt alle dingen in het ware licht, en gij zotten! (Hoofdstuk 1: 22), gij moedwillige zondaars! verstaat met het hart, gij trotsen en werkheiligen! legt alle vooroordelen af en laat het u ernst zijn om te luisteren.

De eerste trap aan verlichting is, dat men op het woord lere letten, zijne eigene dwaasheid erkenne, en zijne eigen wijsheid late varen.

De prediking des Evangelies geschiedt niet aan ons als rechtschapene en rechtvaardige mensen, maar als openbare en geheime zondaren. Neen, het Evangelie vleit ons niet, zo als de wereldse wijsheid ons doet. Het zegt tot ons rechtstreeks en met den hoogsten ernst: "Uw hart moet bekeerd worden, ene mondbelijdenis is niet voldoende."

6. Hoort met opmerkzaamheid, want ik zal vorstelijke 1) dingen spreken, voortreffelijke, hoogst gewichtige waarheden u voorstellen, die tot eeuwige heerlijkheid geleiden, en de opening, mijner lippen, al wat uit mijnen mond gaat, zal enkel billijkheid, waarheid en recht, zijn. (Psalm 19: 9).

1) Vorsten moeten eerlijk en prijzenswaardig spreken en handelen, zodat men hun voorbeeld kan roemen en volgen, niet als de tirannen en cyclopen..

De waarheden van het Evangelie zijn vorstelijke dingen, omdat zij God, den Koning aller vorsten, alleszins betamelijk zijn, omdat zij waardig zijn door Gods Zoon, den Vorst des levens en den Overste van de koningen der aarde, te worden voorgesteld, omdat zij de aandacht van alle mensen, zelfs van koningen en vorsten verdienen..

Wat de Wijsheid zal doen horen, wordt daarom vorstelijk genoemd, dewijl het hemelse en goddelijke zaken betreft en van zulk een uitnemend gewicht, dat zij elke andere zaak verre te boven gaan. Alle kennis en wetenschap vergeleken bij wat de wijsheid voortbrengt is gering. Zij betreft datgene, wat niet alleen voor den tijd, maar ook wat voor de eeuwigheid geldt.

7. Want mijn gehemelte, waar het nog niet uitgesprokene woord, door het stille werken van den geest wordt gevormd, zal de waarheid bedachtelijk uitspreken (Hebr. ademen); mijne gedachten zijn de gedachten der eeuwige waarheid, en de goddeloosheid is mijnen lippen een gruwel, alle leugen en bedrog zal dus verre van mijne woorden zijn.

8. Al de redenen mijns monds, wat ik ook lere, bedreige of belove, alle mijne woorden zijn in gerechtigheid, zijn overeenkomstig Gods wil en bedoelen Zijne eer; er is niets verdraaids noch verkeerd in¹⁾, niets is in tegenspraak met zich zelve, of met de waarheid Gods, alles is heilige eenvoud. (Psalm 19: 10).

1) Alle de voorschriften en besturingen van den geopenbaarden Godsdienst zijn overeenkomstig met, en dienen tot volmaking van de Wet en het licht der natuur, en er is niets in dezelve, welke Gods enige boei, enig streng juk oplegt, of ons onder enig zulk bedwang legt, welke met de waardigheid en de vrijheid der menselijke natuur overeenkomstig zou zijn; en niets schrijven ze ons voor, waarover wij met reden zouden mogen klagen, want alle Gods geboden, omtrent alle dingen, zijn recht..

9. Zij zijn allen recht voor degenen, die verstandig is; zij die uit de waarheid zijn zullen van deze mijne leer bekennen, dat zij uit God is, en zijn rechtmatig, duidelijk en waar voor degenen, die wetenschap vinden, voor hen, die er zich op toeleggen om de waarheid te leren kennen en reeds enige beginselen van kennis hebben verzameld. (MATTHEUS. 13: 12).

De evangelische theologie schrijft aan de gehele heilige Schrift, aan het boek der hemelse wijsheid de eigenschap toe, dat zij klaar en duidelijk is. Hoewel er toch vele moeilijke en duistere plaatsen zijn, die zonder geleerdheid en kennis niet te verklaren zijn, hoewel er zulke diepe, goddelijke geheimen in te vinden zijn, die voor het verduisterd menselijk verstand op aarde niet ten volle worden verstaan, zo blijft het toch waar, dat de Schrift zo duidelijk in hare woorden is, dat er geen geloofsstuk, nodig tot zaligheid, gevonden wordt, dat de Heilige Schrift niet op deze of gene plaats zo duidelijk heeft uitgedrukt dat een eenvoudige, naar de goddelijke kennis begerige, niet tot overtuiging der Goddelijke waarheid zou kunnen komen.

10. Neemt mijne tucht aan, daar gij om uwer zonden wil bestraft wordt, en van de nietigheid van alle streven buiten God moet overtuigd worden; die te willen ontvangen is de eerste schrede tot het bezit der wijsheid; neem haar aan en niet zilver, want de onvergankelijke schatten zijn beter, dan die, welke de dieven doorgraven en stelen, en leert wetenschap, de kennis der Goddelijke waarheid, meer dan het uitgelezen, uitgegraven goud. (Hoofdstuk 1: 3; 3: 14. Job 28: 17).

Het is de tucht, die ons hij ondervinding God doet kennen; het is de weg, die door lief en leed leidt. In het Evangelie heet het: Wie zijn kruis niet op zich neemt en Mij navolgt, die kan Mijn discipel niet zijn." Deze tucht is beter dan zilver. Salomo was zeer rijk, doch dit was hij genoodzaakt te zeggen, dat zelfs koning te zijn en rijkdom te hebben, tot de ijdelheden behoorde. Een ding is nodig-God te vrezen..

11. a) Want wijsheid, gelijk ik, de eeuwige Wijsheid, u wil geven, is beter dan robijnen, die, in de diepte der zee met grote begeerte, moeite en gevaar gevonden, voor de grootste kleinoden worden gehouden (Job 28: 18), en al wat men begeren mag 1) van de heerlijkheid der wereld is met haar niet te vergelijken, 2) daarom omdat zij ons onvergankelijke schatten en goddelijke heerlijkheid geeft.

a) Psalm 19: 11. Spreuken 3: 14,15; 16: 16.

1) In het Hebr. Chafatsim. Beter: al wat kostbaar is, m.a.w. alle kleinodiën. De Goddelijke Wijsheid wordt hier gesteld tegen het kostbaarste wat op aarde is te vinden en te verkrijgen.

2) De wijsheid van God heeft overeenkomst met ene parel, want zij wordt, gelijk boven gezegd is, slechts met grote moeite en door gevaarvollen arbeid uit het zoutachtige tranenwater van het berouw verkregen, en is slechts daardoor, dat (even als de parel door het kwetsen van de parelschelp ontstaat) de Zoon Gods door het lijden des doods geheilgd werd; een den mensen toegankelijk goed geworden. (MATTHEUS. 13: 46). Ook is zij in zich zelve afgerond en geeft van alle zijden glans, aan ieder oog een ander kleurenschijnsel gevende, even als de parel. Zij komt, even als deze, slechts toe aan koningen en vorsten, aan de kinderen Gods, die den aardbol beheersen. Maar de wijsheid is nog beter dan paarden. Zij versiert zelfs voor de ogen Gods en niets kan in haar plaats treden, wanneer zij verloren gaat..

Altijd klimmend is deze rede. Eerst is het zilver, dan goud, dan robijnen, dan al wat kostbaar en begeerlijk is. Of Salomo de wetenschap ook lief had! Doch het was niet de wetenschap der ongelovigen, zo als zij ook bij ons zijn; neen, deze zijn juist de zotten bij Salomo; maar het was de wijsheid der heiligen, het was de wetenschap des geloofs en der genade Gods. Het was die schat dien de akkerman vond in zijn akker, en die onschatbare parel, die de koopman vond en voor welke hij alles verkocht, wat hij had, terwijl Jesaja zegt: "Komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk!" Want die ze koopt, geeft er niets voor, en die ze heeft, heeft er alles voor over, want al het overige is hem voortaan van gene waarde meer. Wat zwoegen dan nog zo velen geheel hun leven om goud en zilver bijeen te vergaderen, welke toch gene andere dan lichamelijke behoeften kunnen voldoen; graaft in de Schriften en onderzoekt ze-zij zijn de goud- en zilverbijlen der ziel..

12. Ik, Wijsheid, woon bij hen op 't nauwst verbonden met de kloekzinnigheid (vs. 5), de verstandigheid en nadenkendheid deel ik als ene eerste gave mede, en ik vinde, ik bezit de kennis van alle bedachtzaamheid 1); bij alle levensvragen, weet ik goeden raad te geven.

1) In het Hebr. Wedaäth mezummoth emtsa. Letterlijk, en het weten van juiste besluiten is bij mij te verkrijgen. De Wijsheid zegt hier te bewonen de kloekzinnigheid en het is daarom, dat zij hen, die zich haar overgeven en naar haar luisteren, de kennis mededeelt, om rechte besluiten te nemen, besluiten, die het tijdelijk en eeuwig geluk in den weg van recht en gerechtigheid bevorderen.

13. De vreze des HEREN, de ware godsvrucht, met welke ik onafscheidelijk verbonden ben; en die ik als ene tweede gift doch als hoogste goed mededeel en bevorder (Hoofdstuk 2: 5), is, te haten het kwade, de hovaardigheid, en den hoogmoed, en den kwaden weg, den goddelozen wandel; Ik haat niet alleen deze genoemde zonden, maar ook den mond der verkeerdheden, den leugenachtigen mond; want waar hemelse Wijsheid is, daar is waarheid in woord en wandel.

Ik ben de eeuwige en zelfstandige Wijsheid, het beeld van den onzienlijken God. Ik ben de bronader der wijsheid, de leraar der wijsheid, die door het Evangelie verborgenheden geopenbaard heb, welke van voor de tijden der eeuwen waren verzwegen geweest en mijnen lievelingen wijsheid in het verborgen bekend maak. Ik woon, bij de kloekzinnigheid, ik heb mijnen vasten en bestendigen zetel bij de kloekzinnigheid; zulke, die er zich op toeleggen, om een opgehelderd doorzicht te hebben, vooral in zaken van den godsdienst, zijn mij bijzonder aangenaam, deze begunstig ik met mijnen bijstand, zodat zij in de geheiligde kennis van mijne leer al meer en meer vorderingen maken, en ik wijsheid vindt de kennis aller bedachtzaamheid, of "ik doe vinden", ik verstrek tot het vinden van de kennis aller bedachtzaamheid, want ik geef mijnen lievelingen niet alleen een opgehelderd begrip van de leerstukken des Evangelies, maar ik verleen hun ook de nodige genade, om acht te geven op de uitgangen van hun harten en te weten, hoe zij zich in onderscheidene omstandigheden moeten gedragen..

In Hoofdstuk 6: 16-19 is gezegd wat door den Heere gehaat wordt, dit zelfde wordt nu ook gezegd door de Wijsheid gehaat te worden.

14. Raad en het wezen, de kracht om te helpen zijn mijne (Jes. 27: 1), ik ben het verstand, om den besten weg te onderscheiden, mijne is de sterkte, om dien te betreden en iets groots te verrichten, en ik geef dien aan mijne jongeren, als ene derde kostbare gave.

15. Door mij, door het verstand en de macht, die ik geef, regeren de koningen, en de vorsten stellen door mijnen raad gerechtigheidvast en beslissen de twisten op aarde.

16. Door mij heersen in 't algemeen de heersers, en de prinsen, ieder die iets te regelen en iets te leiden heeft, al de rechters der aarde.

Zonder Christus regeren de vorsten en groten eigenmachtig, eigenwillig en eigenwijs. Van daar zo vele treurige regeringen. Zij bestaan niet zelden in ene rusteloze en tegenstrijdige beweging. Men twist en gist en mist, en heeft geen zeker doel, en nog veel minder een zekeren tred en been..

17. Niet te vergeefs zoekt iemand, die hemelse goederen, want ik heb lief, die mij liefhebben, ik begiftig gaarne rijkelijk met mijne gaven allen, die al is het maar met een klein verlangen, naar mijne gemeenschap uitzien, en die mij vroeg zoeken, met terzijdestelling van eigene wijsheid en zondelust, zullen mij vinden, en met mij enen rijken zegen.

Door liefhebben, niet door luiheid komt men tot God. Men moet God liefhebben, opdat wij door Zijne liefde ons zelve vergeten. God liefhebben is ook zich zelve liefhebben. Hij bemint God minder, die nevens Hem iets bemint, dat hij niet om Zijntwil bemint. Ieder, die zich zelve meer dan God bemint, bemint ook zich zelve niet. God wordt niet bemind, dan door God. Wie God bemint, verlaat gemakkelijk al wat in de wereld is. Door de liefde tot den Goede worden wij goed en beter. Mijne liefde is mijne zwaarte; door haar word ik gedreven, waarheen ik gedreven word. Ene goede of verkeerde liefde maakt ook de gevoelens goed of slecht.

Nadert, nadert dan, o onsterfelijke zielen! en werpt u aan de voeten der eeuwige Wijsheid en ondervindt, hoe genadig en vriendelijk zij u zal ontvangen, hoe duidelijk zij u zal verschijnen en hoe verstandig zij een ieder naar zijne behoefte zal terechtwijzen. Gij zult spoedig gewaar worden, hoe ver de menselijke leer hij haar onderricht achterstaat, en hoe schandelijk de wijzen u hebben bedrogen.

Zij, die Christus beminnen, zijn dezulken, die wedergeboren zijn en ene geestelijke en ondervindelijke kennis hebben van Hem, die in Hem geloven, Zijne beminnelijkheid hebben gezien en in wier harten Zijne liefde is uitgestort. De liefde, met welke zij Christus beminnen, is van harte en oprecht. Dit wijst aan en beschrijft de personen, die van de liefde van Christus tot hen mogen verzekerd zijn, wanneer hun liefde zich gevestigd heeft op Hem, die alle dingen werkt, ook de begeerten om voor den gemeenschappelijken zegen te arbeiden. En zij, die Hem zoeken in het gebruik der middelen van het Woord en de instellingen, en ondersteund worden door Zijnen Geest en Zijne genade, om te ontvangen vergiffenis, gerechtigheid, leven en redding, die alleen in Hem worden gevonden, zullen Hem vinden. Zij mogen gezegd worden Hem vroeg te zoeken, die Hem zoeken in den morgen hunner jeugd, of in de eerste plaats, boven alle andere dingen, dezulken zullen steeds voorspoed hebben. Zij vinden Christus en het leven, rechtvaardigheid en zaligheid in Hem en elke zegen, en alzo zijn zij gelukkig..

18. Ook a) rijkdom, en eer onder de mensen is bij mij, want de godzaligheid heeft ook de beloften van dit leven; duurachtig goed, mijne vierde gave is een blijvend en door mijnen zegen aangroeiend goed, en daar en boven als ene vijfde gave, die in vereniging met de vreze Gods (vs. 13) alle de andere verenigt en bevestigt, de gerechtigheid, de eeuwige gerechtigheid, door welke alleen een zondaar voor God kan bestaan.

a) Spreuken 3: 16.

De gelovigen zijn kinderen van een oneindig rijken Vader; zij mogen en moeten zich derhalve verheugen in de onmetelijke rijkdommen, die zij nog niet hebben, maar die door hunnen Vader in de hemelen bewaard worden. En van deze rijkdommen ontvangen zij op aarde zo veel of zo weinig, als hun goed is, maar in den hemel ontvangen zij alles..

De rijkdommen, met welke de wijsheid hare gunstelingen bedenkt, hebben deze twee voordelen: eerst dat zij een rechtvaardig goed zijn, of verkregen worden door gerechtigheid; door alle eerlijke en geregelde middelen, en dat ze tevens in rechtvaardige handen vallen, die weten hoe ze er mede handelen moeten, indien zij zich als goede rentmeesters willen gedragen, voor den hemelsen Leenheer, die dezelve hun maar onder borgtocht en op zekere renten geschonken heeft en laat bezitten. Ten tweede, dat zij een duurzaam goed worden of blijven, dat ze niet zo haastig wegvloeien als met arendsvleugelen, gelijk het onrechtvaardig gewonnen goed, maar aan de nakomelingschap gerustelijk meermalen overgelaten worden..

19. Mijne vijfvoudige vrucht, die aan mij den boom des levens groeit (Hoofdstuk 3: 19) is beter dan uitgegraven goud, en dan dicht goud, wat de vuurproef heeft doorstaan (Hoofdstuk 3: 14), en mijn inkomen, dat ik voor elk mijner discipelen medebreng, dan uitgelezen zilver.

20. Ik doe, om mijne beide laatste gaven (vs. 18) nog eens nadrukkelijk op den voorgrond te plaatsen, ik doe wandelen op den weg der gerechtigheid 1), in het midden van de paden des rechts, en leer also ook de mijnen wandelen;

1) Er is een gerechtigheid, waardoor de zondaar in de rechte verhouding tot God komt te staan, en er is een gerechtigheid, waardoor hij het recht handhaaft tegenover zijne gelijken, zodat hij door den drang der liefde het openbaart, dat hij gelijk met gelijk wil behandelen. Over deze tweeërlei gerechtigheid wordt hier gesproken. Het tweede is een gevolg van het eerste.

21. Opdat ik, tegelijk met deze gezindheid des harten, ook ware goederen mijnen liefhebbers doe beërven, en wel dat goed, dat bestendig is; en ik zal hun schatkamers vervullen; hun verstand zal ik met zaligmakende kennis, en hunnen wil met ongeveinsde heiligheid vervullen.

22. Wilt gij echter recht kennen, wat mijn Wezen is en welke mijne onvergelykelijke waarde, en van waar ik deze zo hoog geroemde goederen bezit, zo weet dat ik van Goddelijken oorsprong, (vs. 22-26). De HEERE bezat 1) mij, in het beginsel 2) Zijns wegs, als eersteling Zijner schepping, vóór Zijne werken, vóór Hij nog hemel of, aarde gemaakt had (Genesis 1: 1), van toen aan ben ik.

1) In deze schildering der Wijsheid (vs. 22-36) komt het er vooral op aan, dat hare afstamming als onmiddellijk en alleen van God zelven, boven alles wat schepping heet, wordt voorgesteld. Zij kan gene woorden vinden, om deze hare betrekking tot hetgeen voor alle mensen het hoogste goed is, te beschrijven. Zij kan hare verhouding tot den Heere, hoewel

die, strenger gedacht, ene andere moet zijn, dan die der overige zichtbare schepselen, toch slechts door reeds elders gebezigde woorden uitdrukken, kiest slechts het minste, zeldzame en oude, meestal slechts bij dichters gebruikte "verwerven", vervolgens "scheppen", gelijk ook de plaats, die op onze plaats doelen (Sir. 1: 4,9; 24: 14) het vertalen (zo ook de Septuaginta: *ektise*): vervolgens (vs. 23) het zeer zeldzame *Kow*, eigenlijk "geweven," "gewerkt," vervolgens tot aanzijn geroepen worden": eindelijk vs. 24 vv. tweemaal het dichtelijke woord voortgebracht, geboren worden. De nadruk ligt hier overal niet op den aard en de wijze van haren oorsprong, maar, daarop, dat zij sedert lang vóór al het zichtbare werd geschapen.

2) De grondlegging der wereld is door geheel de Schrift heen het begin des tijds. Het vroegere is de ondenkbare eeuwigheid, is God, de persoonlijke eeuwigheid, de Eeuwige in Zich zelve, zonder werken, zonder schepping. Had nu Christus heerlijkheid bij den Vader eer de wereld was, zo behoort Hij tot het eeuwig wezen Gods..

De Wijsheid is het waardoor Hij alle dingen geschapen heeft. Zij wordt hier persoonlijk voorgesteld. God onderscheidt Zich binnen het terrein der bijzondere openbaring als Jehova en Malach Jehova (de Bode, de Engel des Heren). Maar in betrekking tot de wereld in het algemeen onderscheidt Hij Zich als Elohiem in Woord en Wijsheid. Deze beide zelfonderscheidingen dragen onder het O. Verbond een voorbereidend karakter, maar lopen uit op den een Christus, die zich geopenbaard heeft te zijn de Logos (het Woord, de Wijsheid), door Wie alle dingen zijn geschapen, en als de Knecht des Heren (de Zoon, de Middelaar des N. Verbonds, de Profeet, Priester en Koning), die het werk der zaligheid volkomen volbrengt. Daarom wordt ook hier van de Wijsheid gezegd, dat zij is door God voortgebracht, dat zij is uit Hem. Het woord in den grondtekst geeft toch een creëren, een voortbrengen uit Zich zelve aan. Gelijk van den Christus onder het N. Verbond gezegd wordt, dat hij is de Eerstgeborene aller creaturen (Coll. 1: 21), zo wordt hier ook van de Opperste Wijsheid gezegd, dat zij (Hij) het eerst is door God gegenereerd, door Hem is voortgebracht.

23. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest 1), ten einde mijne zegeningen den mensen te schenken, van den a) aanvang, van de oudheden, de eerste beginselen (Genesis 1: 1), der aarde aan2),

a) Joh. 1: 1.

1) Dit kan niet gezegd worden dan van een persoon. Christus is de Gezalfde des Vaders. Zeker naar Zijne mensheid, want alleen naar de mensheid is zalving nodig, maar toch van eeuwigheid, zijnde door den Vader gezalfd tot Profeet, Koning en Hogepriester van eeuwigheid af en in eeuwigheid (Psalm 2: 7). En Micha (5: 1) getuigt van den Messias: "Zijne uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid."

2) Te recht merkt Schultens aan, dat dit in onze overzetting eer te flauw dan te sterk is uitgedrukt. De woorden in den grondtekst geven toch duidelijk aan, dat ook de Wijsheid hier wil zeggen, dat Zij er was eer er nog enig begin van deze bewoonbare aarde was.

24. Ik was geboren, als de afgronden, de waterstromen, die in den beginne de aarde omgeven (Genesis 1: 2 vv.), nog niet waren. Ik ben geen geschapen wezen, dat een begin heeft gehad. De afgronden der wateren behoren tot de eerste werken, welke God buiten Zich heeft voortgebracht, maar, toen er nog in het geheel gene afgronden waren, in de nooit begonnen eeuwigheid ben Ik als Gods Zoon gegenereerd; als nog gene fonteinen waren, zwaar van water (vs. 28. Genesis 7: 11. Job 38: 16). Zodra de Almachtige Schepper het droge van de wateren afgescheiden en bergen geformeerd had op de oppervlakte van onzen aardbol kwamen er aanstonds fonteinen voort, zwaar en bezwangerd van wateren. Deze fonteinen behoren derhalve onder de eerste voortbrengselen der schepping, maar toen er nog gene fonteinen waren, was Ik reeds geboren.

25. Aler de bergen, dat beenderenstel der aarde, met hare wortelen in het inwendige der aarde ingeest; vastgesteld waren, vóór de heuvelen was ik geboren (Psalm 90: 2).

26. Om het nog eens kort te zamen te vatten: Hij had de aarde, het bewoonde land, nog niet gemaakt, noch haar tot die vruchtbare uitgestrektheden, de velden gemaakt, noch den aanvang van de stofjes der wereld.

Nergens kan men zo duidelijk, als in die landen (van het Oosten) en in Afrika zien, dat al het vruchtbare land slechts als een hoop verstrooide aardkluiten tussen de uitgestrekte woestijnen ligt..

Vs. 27-31 schildert de wijsheid, in welk verband zij met alle schepselen van God, maar voornamelijk met de menschen staat, en wel met een inwendigen gloed, en met ene reine vreugde des harten, zoals dit slechts hij vermag, die op de rechte plaats ook het diepste en verborgenste uitstort, waarmee zijn gehele zelfbewustzijn samenhangt..

27. Toen Hij de hemelen in hun onmetelijke hoogte bereidde, was ik daar of, daarbij; 1) toen Hij enen cirkel over het vlakke des afgronds beschreef, toen Hij den dampkring formeerde en die in de gedaante van een cirkel uitbreidde over de aarde, welke een scheidsmuur vormde tussen de wateren boven en beneden (Genesis 1: 6. Job 26: 10);

1) De Wijsheid was er bij als God de wereld schiep en was also toen reeds lang gegenereerd, evenals de knecht des Heren (Jes. 48: 16) evenzo zegt, dat Hij daarbij is, sedert de geschiedenis der volken, die met Cyrus ene nieuwe wending nam..

28. Toen Hij verder de opperwolken van boven vestigde, zodat zij hare sluizen niet konden verbreken en den aardbodem met water bedekte (Job 26: 8; 38: 37), toen Hij de fonteinen des afgronds vastmaakte, de wateren beneden of de bronnen der zee (Job 38: 16), zodat zij niet weer te veel van de onderaardse bruisende wateren doorlieten, om de aarde weer tot een chaos te doen worden (Genesis 7: 11; 8: 2);

29. Toen Hij der zee in den beginne (Genesis 1: 9,10) haar perk zette, opdat de wateren Zijn bevel niet zouden overtreden, maar zich steeds moesten houden binnen de grenzen tussen het

vaste land en de zee (Psalm 104: 9. Job 38: 8-11), toen Hij de grondvesten der aarde stelde, de elementen die al het andere dragen, rangschikte;

Toen de alleen wijze God der aarde hare plaats aanwees onder de dwaalsterren en hare vastgestelde bewegingen verordende, met een woord, bij en vóór de eerste wording aller dingen was ik reeds. Ik ben derhalve geen geschapen wezen. Ook ben ik bij de eerste wording aller dingen niet als een bloot aanschouwer tegenwoordig geweest, maar als de almachtige Werkmeester zelf (vgl. Joh. 1: 3. Kol. 1: 19. Hebr. 1: 12). Alle uitdrukkingen, welke wij vs. 24-29 ontmoeten, dienen ten betoge aan hetgeen de Opperste Wijsheid vs. 22 gezegd had, ten betoge, dat onze goddelijke Leraar aan Zijnen Vader gewonnen was van alle eeuwigheid, "voor Zijne werken van toen aan." De tweede stelling vs. 23, dat onze Verlosser ook van eeuwigheid tot Middelaar gezalfd is, wordt vs. 30 en 31 nader betoogd..

30. Toen was ik, de hemelse bron der wijsheid, een voedsterling 1) bij Hem, en ik was dagelijks Zijne vermakingen. Zijne zalige vreugde, Zijn innig welgevallen a) te aller tijd voor Zijn aangezicht spelende.

a) Joh. 5: 17.

1) Ene geheel dichterlijke en Oosterse voorstelling. Bij de schepping der wereld zweefde de wijsheid, als een geliefd voedsterkind voor Gods aangezicht, en verlustigde Hem als door haar kinderlijk spel. God vermaakte Zich in het spelen der wijsheid en zie! daar kreeg ene wereld het aanwezen, die in echte afdruksel der hoogste wijsheid was..

De woorden: "toen was ik een voedsterling bij Hem," behelzen de volgende zeer gewichtige waarheden in zich; 1) dat de Zoon van den Vader waarachtig en personeel onderscheiden is, gelijk de voedsterling een ander is dan de persoon, door welken hij wordt opgevoed; 2) dat God de Vader Zijnen Zoon ene teerhartige liefde van de schepping der wereld, ja van alle eeuwigheid, heeft toegedragen en onophoudelijk toedraagt, gelijk een voedsterling door zijne ouders teder bemind wordt; met dit onderscheid evenwel, dat de liefde van den eeuwigen Vader tot Zijnen eeuwigen Zoon de tederhartigste ouderliefde zover overtreft, als de oneindige goedheid boven den nietigen mens verheven is. (Vergelijk Joh. 5: 20-29); 3) dat de Zoon van den Vader nimmer afgescheiden is. Hij was bij den Vader, toen het heelal geformeerd werd. Hij was bij den Vader van eeuwigheid, Hij is nog bij den Vader, en Hij zal eeuwig bij den Vader blijven (vgl. Joh. 10: 38; 14: 10)..

In het Hebr. Amoon. Dit woord kan én voedsterling én werkmeester betekenen. In de laatste betekenis komt het voor Jer. 52: 15. Wij voor ons kiezen de tweede betekenis. Hier wordt toch van de Wijsheid gezegd, dat zij is de middelloorzaak der Schepping. Reeds vroeger in de vorige verzen is er op gewezen, dat zij uit God is, maar hier ook in verband met het volgende, dat, toen God de wereld schiep, zij door Haar is voortgebracht. Gelijk eeuwen daarna Johannes van het Woord sprak, dat alle dingen door Hetzelfde gemaakt zijn, zo wordt ook hier van de Wijsheid gezegd, dat Zij het is, waardoor de Heere God alles heeft gewerkt. Woord en Wijsheid zijn één en wijzen op Hem, die zeggen kon: Eer Abraham was, ben Ik.

31. Spelende, mij verlustigende in de heerlijkheid der menigvuldige wel gelukte scheppingswerken van God, in de wereld Zijns aardrijks, en mijne hoogste vermaken waren van den beginne af en zijn met der mensen kinderen, die naar het evenbeeld Gods zijn geschapen.

Het is alsof de Wijsheid juist tot dit einde het schoonste en goddelijkste heeft bewaard om het uit te spreken. Wat is meer waar en tevens meer verheven en heerlijk om te denken, dan dat het dezelfde tedere wijsheid is, die reeds over een gehele wereld aanwezig was en met God als Zijn liefste kind mede de wereld hielp scheppen, en die nu eeuwig in die door haar mede geschapene wereld, maar boven alles in de mensen, hare vreugde en haar genot vindt..

Het spelen der wijsheid, waarin de Heere Zijn lust heeft, en haar spelen op aarde, waarbij zij in de mensen hare vreugde heeft, zinspeelt hier op den vrolijk kinderlijken zin der liefde die bij de schepping bestond, en op de innige betrekking, in welke de kinderen der wijsheid op aarde (MATTHEUS. 11: 19) met haar, de Goddelijke wijsheid zelf, verkeren (Spreuken 10: 23). Ook is op deze plaats, de helderste voorspellende schemering van het licht des Nieuwen Testaments; Gods eeuwige wijsheid gaat als van Hem uit, opdat Hij in haren arbeid Zich verlustige. De Vader ziet in den Zoon tot Zijne zaligheid Zijn eigen wezen. En het is de met deze wijsheid innig verbondene liefde, waarin de Vader de wereld geschapen heeft tot Zijne en Zijner schepselen zaligheid..

Het spelen der wijsheid voor het aangezicht des Vaders openbaart zich inzonderheid in de wonderbare onderhouding, regering en besturing der werken Gods in het grote wereldgebouw, waar alles in de schoonste orde bewaard, alles zeer wonderbaar geregeerd en bestuurd wordt, zodat de gehele schouwplaats der tegenwoordige wereld wel een schouwspel van Gods majesteit en heerlijkheid zou kunnen genoemd worden. Niet minder openbaart zich dit in het rijk der genade..

Wat is het scheppen aan werelden voor den Almachtige anders dan een hoog heilig spel? Immers moeite en inspanning zijn hier niet denkbaar; maar enkel het vermaak, het welbehagen dat God had, zulke werelden als er zijn, te doen worden. En wij allen, met al de andere redelijke schepselen, de engelen boven, en al de voor vreugde vatbare schepselen beneden ons zouden in enkel heilig vermaak, in enkel lieflijk en vrolijk spelen eeuwig hebben geleefd voor Gods aangezicht, maar de duivel heeft dat heilig goddelijk spel bedorven en afgebroken. De zonde is de enige droevige ernst, die allen anderen droevigen ernst heeft voortgebracht. En thans zijn er nog wel flauwe overblijfselen van dat oorspronkelijk vermaak, maar nooit zonder dat de ernst daar tegenover staat. Is niet de wording aan ieder bezintuigd wezen een spel, een vermaak? Daar daartegenover staan vooral bij den mens, de vreselijke en doodsgevaarlijke barensweeën. Is niet het leven van het kind een spel, en wie herinnert zich niet hoe gelukkig hij als spelend kind was? maar daar tegenover staat de ernst, de arbeid, de moeite, de zorg, de teleurstellingen, het verdriet van het volgend leven. En al wilden ook wij, gelijk sommigen doen, geheel het leven als een spel, als ene vreugde, een vermaak beschouwen, daar tegenover staat toch altijd de ernst des lijdens, der smarte, der ziekte, des doods. Ja, God is liefde, en de liefde is een vermaak, een spel. Wie lief heeft, die heeft vermaak; maar daar tegenover staat de haat, dat kwaad, dat pijn is, en pijn veroorzaakt.

Wrange vrucht der zonde! Zij heeft bijna al het zoete Gods weggenomen. Wel maakt ook de duivel het leven der zijnen tot een schijnbaar allervrolijkst spel van muziek en dans, waarin toneelspel en kaartspel en allerlei spelen elkaar afwisselen, doch het is ene dronkemansvreugde, die lichaam en ziel verwoest; en tot hoe lang duurt zij? Tot aan de armoede, tot aan de ziekte, tot aan het graf, indien niet nog vooraf tot aan den kerker en tot aan het schavot. En waar leidt zij allerlaatst heen? Tot aan den eeuwigen dood. De goddeloze houdt de zonde voor een spel, waarmee hij zich zolang vermaakt, totdat hij zijne ziel heeft verspeeld, maar voor den godvruchtige is zij de vreselijkste ernst, die er denkbaar is.

En dat is zij ook voor God. Het is de zonde, waardoor al de ernst, waardoor al de toorn van God is opgewekt, en waardoor het kruis van Golgotha noodzakelijk is geworden. Ja, heeft de duivel zijn hels spel tegenover het heilig spel van God gesteld, God heeft tegenover dat helse vermaak het Goddelijke lijden gesteld van Zijn eniggeboren Zoon, Zijn voedsterling. in wie Hij al Zijn welbehagen heeft Op het bloedig Golgotha, in Christus aan het kruis heeft God de zonde veroordeeld in het vlees (Rom. 8: 3). Waarom? Om de werken des duivels te verbreken (1 Joh. 3: 8). De ernst van het kruis van Christus is de algenoegzame maar dan ook enige bron geworden ener nieuwe, ener eeuwige vreugde voor een iegelijk die gelooft, van die vreugde, waarin Christus uit Zijn lijden is ingegaan; van die vreugde en heerlijkheid, die Hij had eer de wereld was; maar toen had Hij die als God met God, maar nu ook als Godmens met mensen. De ernst van het kruis is voor Hem voorbijgegaan; thans zetelt Hij aan de rechterhand Zijns Vaders, wachtende totdat al Zijne vijanden, waarvan de laatste de dood is, onder Zijne voeten zullen zijn gesteld, en dan heeft het helse spel, de zonde een einde; dan worden de duivel en zijne engelen afgesloten in den afgrond, dien zij zich zelven hebben gedolven, en dan zal Christus Zijne persoonlijke heerschappij over de vijandelijke macht, welke nu verandert in ene eeuwige overwinning, teruggeven aan den Vader, en dan zal het bij al Gods kinderen in hemel en op aarde weer zijn enkel vermaak, vreugde, blijdschap, één heilig goddelijk spel in God, door God, tot God van eeuwigheid tot eeuwigheid: God zal zijn alles in allen, en Zijne vermaken met de kinderen der mensen zullen zonder einde zijn.

Toen was ik een voedsterling bij hem, en ik was dagelijks Zijne vermaking. Reeds in de kabbalistische boeken der Joden wordt gezegd, dat God behagen heeft Zich zelven te denken en af te spiegelen. Welnu, Gods afspiegeling van Zich zelven is Gods Zoon, door wie God Zijne wijsheid en ook Zijne liefde openbaart. En de Zoon is de vermaking des Vaders. De Vader heeft den Zoon lief, en toont Hem alles wat Hij doet. "Deze is mijn geliefde Zoon, in dewelke Ik Mijn welbehagen heb," zei de Vader bij den doop van Zijnen Zoon. En zie hiermede het punt aangewezen, waarin de mens God moet ontmoeten. Zo geheel waar als de Vader van Jezus zei: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in dewelke Ik mijn welbehagen heb, zo geheel waar moeten wij ook zeggen: Mijne ziel heeft in Hem al haar welbehagen. Ten allen tijd voor Zijn aangezicht spelende, spelende in de wereld Zijns aardrijks. Onder de hemellichamen is de aarde de uitverkorene der genade Gods, niet de zon en niet een zonnestelsel. God alleen is groot, en in het kleinste verheerlijkt Hij Zich het liefst en het meest; daarom is ook de mens, in wie Hij Zijn bijzonder welbehagen heeft, niet uit ene edele stof, maar uit het stof der aarde genomen. -Spelende in de wereld. De natuur is vol spelingen of overeenkomsten. Telkens wordt men door wonderlijke en vreemde dingen verrast; want God heeft Zijne werk niet eenvormig, maar als met ene losse hand gemaakt. De

natuurkundigen vinden dan ook gedurig de treffendste overeenkomsten tussen de verst verwijderde vakken van voorwerpen en werkingen, en noemen dat spelingen der natuur, meestal in den zin van toevalligheden; doch deze verschijnselen hebben hunnen grond in de wijsheid Gods, en met deze zijn gene toevalligheden bestaanbaar. Ook ons leven, en nog meer de geschiedenis der wereld en der volken is vol van spelingen, en nu en dan van de meest onverwachte oplossingen der meest ingewikkelde raadsels, al hetwelk getuigt van ene verborgene, onze gedachten te boven gaande wijsheid.

En mijne vermaken zijn met de mensenkinderen. Gelijk de Vader Zijne vermaken heeft met den Zoon, zo heeft de Zoon Zijne vermaken met de kinderen der mensen, en Hij had die zelfs tot zover, dat Hij onder den ouden dag in menselijke gestalte met de heiligen sprak, wandelde en maaltijdde, en ten laatste zelf mens werd door de ontvanging uit den Heiligen Geest en de geboorte uit ene vrouw, onze onheilige natuur in die overneming zelf heiligende. Mochten wij nu maar Zijne vermaken, Zijne spelen met ons recht vatten. Ook in de genade leidt Hij ons door den Heiligen Geest wonderlijk. Mochten wij ons nu maar, bij het veelvuldige vreemde en onverklaarbare, dat ons overkomt, gedurig herinneren, dat het niet anders dan Zijne spelingen, Zijne vermaken met ons, de onophoudelijke werkingen Zijner wijsheid en liefde voor en in ons zijn..

Als gezalfde Middelaar heb Ik, uit kracht van den borgtocht, welke Ik van eeuwigheid op Mij genomen heb, ene gans bijzondere liefde tot de verlorene kinderen van Adam: het is Mijn lust en hoogste vermaak, om als plaatsvervangende Borg van zondaren, hun eeuwige en meest wezenlijke belangen te bevorderen..

Dit spelen moet dan ook niet in den zin van kinderlijk spel worden opgevat, maar veeleer in de verheuging, die de kunstenaar heeft over zijn kunstwerk. Gelijk een kunstenaar een heerlijke en innige vreugde heeft over een welgelukt plan zijner schepping, also heeft ook de Wijsheid een Goddelijke vreugde over hetgeen door Haar als middelloorzaak is voortgebracht. En dewijl de mens is het hoogste kunstproduct der Schepping, het pronkjuweel der schepping, zoals hij rein en volmaakt uit de handen van zijn Schepper voortkwam, daarom ook zegt de Wijsheid hier, dat Hare vermaking inzonderheid was met de mensenkinderen.

32. Nu dan, kinderen! wanneer gij dan uit het zo even gezegde hebt leren kennen, van welk enen rein goddelijken oorsprong ik ben, hoe ik aan alle schepselen gedaante en aanzijn heb gegeven, en dus ook wel aan u de in vs. 12-21 aangeprezen heerlijke gave kan mededelen, zo hoort naar mij; want a) welgelukzalig zijn zij, die mijne, de door mij aanbevolene wegen bewaren, en al het ongoddelijke en de wereldse begeerlijkheden haten en vlieden (Tit. 2: 12).

a) Psalm 119: 1,2; 128: 1. Luk. 11: 28.

Niet met gestrengheid, maar met lokkende liefde wordt ten goede vermaand. Ook Christus sprak vriendelijk tot Zijne discipelen, en noemt hen destijds ook "kinderkens!" God spreekt tot ons als tot zonen en dochters. En wij zouden Zijne zonen en dochters niet willen zijn, door niet te horen naar hetgeen Hij tot ons spreekt?.

33. Hoort en neemt aan de tucht, die u de zonde en de dwaasheid van uw hart aantoon, en wordt daardoor wijs, en verwerpt die niet, omdat zij aanwezig zijnde gene zaak van vreugde, maar van droefheid is (vs. 10).

35. Want die mij vindt, en zich aan mij overgeeft, vindt het geestelijke en eeuwige leven, en a) trekt een welgevallen van den HEERE. 1)

a) Spreuken 12: 2.

1) De kinderen der Wijsheid vinden altijd genade in de ogen van den Koning der koningen, die voor alle zijne gelovige heilgenoten het eeuwige leven verkregen, het recht daartoe hun geschonken en zijn verdere gunst voor hen verworven heeft. Gelukkigen dan zij, die Christus, de ware Wijsheid zoeken en vinden, en dus altijd in Hem gevonden worden..

36. Maar die tegen mij zondigt, mij veracht, doet zijne eigene ziel geweld aan en berooft haar also van haar eeuwig heil; allen, die mij, evenals die echtbreker (Hoofdstuk 7: 21), haten, hebben schijnbaar het leven, welks licht en vreugde zij door het verachten van mijn persoon en van mijne gaven willen genieten, maar inderdaad den dood, den geestelijken en eeuwigen dood, die hun loon is, (Hoofdstuk 7: 27. Joh. 16: 9) lief. 1)

1) Kom toch jij, gezegende kracht des Allerhoogsten, met uwe tuchtigende genade krachtig in ons! Wees onze geleidende ster en de roede van onze zo hoognodige tucht! Wees jij onze geleidster en drijfster, die ons tevens alle kracht en vreugde tot gehoorzaamheid geeft als het reinste uitvloeisel des Vaders en het leven van Uwe onderdanen."

Wij hebben hier onder het O. Verbond hetzelfde, wat de Heere Christus zegt: Wie mijn woord zal bewaard hebben, zal den dood niet smaken tot in der eeuwigheid (Joh. 8: 51). Wijsheid en leven is één. Wie de Wijsheid heeft, heeft ook het Leven. Hij, die de Wijsheid is, zegt ook: Ik ben de Opstanding en het Leven (Joh. 11: 25).

HOOFDSTUK 9.

VRIENDELIJKE UITNODIGING DER WIJSHEID.

XV. Vs. 1-18. In de 15de en laatste rede, na welke grote inleiding het eigenlijke Boek der Spreuken begint, moet nog eens, door alle vroegere uitnodigingen der hemelse wijsheid tot een geheel te verenigen, de onvermoeide menslievendheid dezer wijsheid, met welke zij de zielen zoekt en uitnodigt, krachtig worden voorgesteld, en daar tegenover de verleidende kunst der goddeloosheid. Even als in het vorige hoofdstuk, zo wordt ook in dit de goddelijke wijsheid, die haar welbehagen heeft in de kinderen der mensen, gepersonifieerd en stelt zich als de vrouw der zoekende liefde, scherp tegenover de dwaasheid, de vrouw der verleiding. Beide richten een maaltijd aan zowel van grote gelijkheid als van groot verschil, en nodigen daartoe de slechten d.i. de grote menigte van onbekeerden en kinderen der wereld uit, de eerste om hun leven en zaligheid, de andere, om hun de begeerte des vlezes en daarbij den dood te geven. Zo wordt de gehele rede, die aan de gelijkenissen des Heren Jezus van het grote avondmaal en van de bruiloft van den koningszoon ten grondslag ligt, van zelf in twee delen verdeeld: het gastmaal met de uitnodiging der wijsheid (vs. 1-12), en het gastmaal met de uitnodiging der dwaasheid. (vs. 13-18).

1. De opperste, de hemelse Wijsheid, die zo even in Hoofdstuk 8 gesproken heeft, (Hoofdstuk 8: 3), heeft haar huis, en wel een heilig, prachtig tempelgebouw, de onder het Oude Verbond reeds begonnene, in het Nieuwe schoon en heerlijk voltooide kerk (1 Tim. 3: 15. Hebr. 3: 6) gebouwd, om de waarheid van hare beloften te bewijzen; zij heeft daartoe hare zeven pilaren gehouwen.

Vooreerst moeten de zeven zuilen het huis der wijsheid als een heilig en prachtvol huis schilderen, want het zevental is ook hier een heilig, samengesteld uit het goddelijke getal drie en het getal der wereld vier, het getal van het verbond Gods met den mens (Genesis 35: 26). Daar nu aan den Heiligen Geest, als welke het verbond tussen God en den mens herstelt, het zevental voornamelijk eigen is, en er van Zijne menigvuldige krachten en gaven zeven worden opgeteld (Jes. 11: 1. Openbaring 4: 5; 5: 6), zo ligt het ook hier voor de hand aan te nemen, dat het heilige tempelgebouw der goddelijke wijsheid als een zodanig moet worden voorgesteld, waarin de vermenigvuldigde gaven van den Geest Gods aanwezig zijn..

De heiligheid van het zevental hij Joden en Heidenen, bewust of onbewust uitgedrukt in zo vele dingen, vooral in de weekverdeling bij allen, heeft ene gemeenschappelijke bron; die bron is gene andere dan het ons bekende Bijbels verhaal der schepping in zes dagen met den zevenden dag als geheiligde rustdag. Dit verhaal heeft zich als allengs meer verdonkerde overlevering ook bij de heidense volken bewaard, juist en wel voornamelijk in dat heilige zevental. Bij de verspreiding des mensdoms en de verdeling der volkeren is deze overlevering medegenomen en heeft zich overal voortgeplant.

Ongetwijfeld worden hier door de zeven pilaren de zevenvuldige gaven des H. Geestes aangeduid. In Jes. 11: 1 wordt ons gezegd, dat op de vleesgeworden Wijsheid, op het

vleesgeworden Woord de zevenvoudige gaven des H. Geestes zullen rusten. De zeven gaven worden evenzeer aangeduid door de zeven armen van den kandelaar in het Heilige.

2. Zij heeft haar slachtvee geslacht, zij heeft haren wijn gemengd, deels met water om de koelheid volgens de Oosterse wijze te bevorderen, deels met kostbare balsemen, om den reuk te strelen; ook heeft zij hare tafel toe gericht tot een groot gastmaal, tot een heiligen offermaaltijd (MATTHEUS. 22: 4. Luk. 14: 16).

Het is de gelijkenis van de genodigden tot de bruiloft. Komt, want alle dingen zijn gereed: het offer is geslacht, de zonde is verzoend, de wijn des Heiligen Geestes staat ingeschonken, de zaligheid is verkregen. En daar alles is toe bereid tot den maaltijd, wat blijft er nu anders voor ons over te doen, dan om er deel aan te nemen, dan om aan te zitten en te eten? O, komt dan gij allen, die bij den Heere te gast wilt gaan..

In de hete landen was het gebruikelijk den wijn met water te mengen, om zijne hitte te temperen; zo schikt Christus Zijn hemels onderwijs naar onze aardse vermogens.

In den geestelijken zin hebben wij door slachtvee en gemengden wijn te verstaan zulke goederen, bij welke onze zielen kunnen leven. Het slachtvee zal de algenoegzame gerechtigheid van Christus betekenen, door welke onze zielen ten eeuwigen leven gespijzigd worden. De gemengde wijn zal de versterkende en vertroostende genade van Christus verworven Geest aanduiden. De heilsgoederen, welke Christus verworven heeft, worden meermalen onder soortgelijke zinnebeelden voorgesteld (vgl. Jes 25: 6). De toegerichte tafel wijst ons naar het Evangelie! door hetwelk de gerechtigheid van Christus en al het daardoor verworven heil voor den tijd en de eeuwigheid als het ware zielenvoedsel opening wordt tentoongesteld en aangeboden. Immers, wanneer een gastheer de tafel laat toerichten, betoont hij daardoor, dat hij alles ten nutte zijner gasten heeft laten gereed maken, en dat het hem aangenaam zal wezen, wanneer zij van den drank en van de spijzen gebruik maken. Evenzo verklaart ook de Heere Jezus door het evangelie, dat Hij die zalige goederen, bij welke de ziel eeuwig leven kan, voor zondaren heeft verworven, en dat Hem niets aangenamer is, dan dat zij daarvan vrij en gelovig gebruik maken..

Onder vlees en wijn hebben we te verstaan, de geestelijke goederen voor hart en ziele, welke de Wijsheid aan hare dienaren verschaft, die niet alleen het geestelijk leven onderhouden, maar ook, en dit ligt er in het bijzonder in, een waar en waarachtig levensgenot en vrolijkheid verschaffen.

3. Zij heeft hare dienstmaagden 1) (Esther 2: 4), namelijk de profeten, apostelen, herders en leraars (MATTHEUS. 22: 3,4. Luk. 14: 17), uitgezonden, zij nodigt tot haar groot gastmaal op de a) tinnen van de hoogten op de hoogte punten der stad, zodat allen haar kunnen zien en hare stem kunnen horen.

a) Spreuken 8: 2.

1) Dat de tot de Wijsheid nodigende personen vrouwelijk worden voorgesteld, behoort tot de schildering, om haar smaakvol door te voeren..

Dewijl de Eeuwige Wijsheid zich zelf hier voordoet onder de gedaante ener vrouw, zo past het best, dat ook de getuigen der waarheid meer onder hetzelfde geslacht worden aangehaald en verbeeld. En daarmee wordt ook des te beter gezien op de inwendige schoonheid van haar ambt en aangewezen dat zij zich op alle reinheid, ootmoed, kuisheid, zachtmoedigheid en vriendelijkheid hebben toe te leggen. Ook staat deze openlijke uitroeping der Wijsheid en hare bediening tegenover de listige overreding der vreemde en overspelige vrouw.

4. Wie is slecht, onwetend? zo riep zij door den mond harer dienstmaagden tot de grote menigte van kinderen der wereld, die wel het goddelijk heil nodig hadden, maar nog niet deelachtig waren; Hij kere zich herwaarts van zijnen dwaalweg tot Hij! Tot den verstandeloze, die uit onverstand de goddelijke waarheid en tucht ontvlucht, zegt zij door hare uitgezondenen:

Het is zeer opmerkelijk, dat de uitnodiging van de wijsheid en van de dwaasheid (vs. 16) tot dezelfde, de eenvoudigen en verstandelozen, gericht wordt. Zij allen zijn bedoeld, die nog onbeslist, half in slaap zijn, die of uit onervarenheid zowel in de zoetheid der hemelse wijsheid en hare rijke zegeningen, als ook in de verderf aanbrenge lusten en zonden der wereld, of ook uit bekrompenheid van Geest en onverstand de wijsheid hebben vermeden. De uitnodiging wordt door de wijsheid en de dwaasheid beide tot hen gericht met dezelfde woorden aan het begin. Daarin ligt die waarheid, dat de wijsheid der wereld, die het verbond verbrak, voor hare valse leringen en goddeloze belangen meestal dezelfde woorden gebruikt als de kinderen Gods, maar zo, dat zij die vooraf van hun ware betekenis heeft beroofd en tot spreekwijzen of frasen gemaakt heeft, die het tegenovergestelde moeten betekenen van hetgeen zij eigenlijk en oorspronkelijk betekenen. Het is ene zeer bijzondere list van den satan, den vader der dartele wereldwijsheid, haren buit met dezelfde woorden te lokken, waarmee de hemelse wijsheid tot zich nodigt. Ook dit merkt men op, dat de wijsheid niet, gelijk de afhoererende dwaasheid, zelf naar buiten loopt, om hare volgelingen van de straat bij elkaar te brengen; het is overeenkomstig aan hare majesteit, dat zij zich laat opzoeken in haar paleis; maar hare dienaren, de Zions-wachters stelt zij op de tinnen en de hoogten, om te prediken het aangename jaar des Heren. En wanneer hare woorden ook worden nagebootst door de wijsheid van de straat, zo blijkt het hemelsbrede onderscheid toch zeer spoedig uit beider woorden..

5. Komt, alle dingen zijn gereed, eet van mijn brood, en drink van den wijn, dien ik gemengd heb, en waardoor ik uwe zielen verkwikken en met vreugde vervullen wil.

De voorwerpen van het gastmaal der wijsheid zijn vlees, brood en wijn, dat alles tot een rijken maaltijd behoort. De hemelse gaven, welke de Wijsheid daaronder bedoelt, heeft zij reeds meermalen (bijv. Hoofdstuk 8: 12-21) genoemd. Alle hare gaven zijn in het Evangelie van Christus verenigd. Men kan daarom in die drie voorwerpen van den maaltijd de verzoenende (vooral daar offervlees bedoeld is), de verheugende en voedende kracht van het Evangelie zien, en zeker is het niet toevallig, dat de Heere voor Zijn heilig Sacrament, waarin

Hij Zich zelven en al de schatten der wijsheid mededeelt, eveneens brood en wijn gekozen heeft..

6. Verlaat de slechtigheden, scheidt u af van het gezelschap der goddelozen, en leeft, door mijne gemeenschap zult gij het ware leven hebben, op aarde gelukkig en in de eeuwigheid zalig zijn; en treedt van nu aan in den weg des hemelsen verstands, dat ik u geef.

7. U, de zondaars, de verstandelozen nodig ik slechts, maar met de verstokte spotters en de roekelozen (Hoofdstuk 1: 22), wil ik niets te doen hebben, want wie den spotter den vrijegeest tuchtigt, en met de tucht en de bestraffing moet ik toch altijd om der zonden wil mijne onderwijzing beginnen, behaalt zich schande, hij zal ondervinden, dat die onbekeerlijke verbitterd en toornig wordt, en die den goddeloze, den mens, die reeds geheel door de goddeloze dwaasheid der wereld is gewonnen, met de wet van God bestraft, wordt zeker door hem gehaat en vervolgd en belasterd, en verkrijgt alzo zijne schandvlek. (MATTHEUS.7: 6).

Gij mijne dienstmaagden, wil de opperste Wijsheid zeggen, zult ook weerbarstige mensen ontmoeten, die met uwe uitnodiging den spot zullen drijven en hoe meer gij hen bestraft, des te erger zullen zij worden. Alle pogingen zijn te vergeefs bij zulke hardnekkige spotters..

Vs. 7 en 8 moeten in verband met vs. 6 beschouwd worden. De Wijsheid zegt hier dat "de dienstmaagden" (vs. 3) zich keren moeten tot de onverstandigen en verstandelozen en niet tot de spotters, de vrijegeesten en de goddelozen, die zich aan de zonde verkocht hebben, met God en Zijn dienst spotten. Wij hebben hier ook hetzelfde wat de Heere zegt: Geeft het heilige den honden niet en werpt uwe parelen niet voor de zwijnen. (MATTHEUS. 7: 6).

8. Daarom a) bestraf den spotter niet, menende, dat gij hem zult winnen, opdat hij u niet hate, en gij alzo slechts vervolging van zijne zijde verwekt en hem nog verhardt. Werp uwe paaren niet voor de zwijnen; bestraf daarentegen den wijze, wanneer hij uit zwakheid struikelt, en hij zal u daarom des te meer liefhebben.

a) MATTHEUS. 7: 6.

9. Leer den wijze, geef hem nader onderricht, zo zal hij nog wijzer worden 1), want die ootmoedig en nederig genoeg is om onderwijs te willen ontvangen, is werkelijk wijs en zal vorderingen maken op zijnen weg; onderwijs den rechtvaardige, den door God begenadigde, die den rechten weg bewandelt,zo zal hij in de hemelse leer toenemen 2) (Hoofdstuk 1: 5).

1) Een wijs man zal het in zijne vrienden als een getrouwe daad aanmerken dat zij openhartig hem zijne vlekken, en vriendelijk en bescheiden zijne gebreken durven voor ogen stellen bij gepaste gelegenheden en met de vereiste voorbijhoedsels. En het is zo wel een groot voorbeeld van wijsheid ene broederlijke bestraffing wel op te nemen, als dezelve behoorlijk te verrichten..

2) De ware wijze wordt hier ook als een ware ootmoedige voorgesteld, die wars van allen eigenwilligen godsdienst en zelfgenoegzaamheid, wars van alle tevreden zijn met eigen wijsheid, in de wijsheid Gods het hoogste ziet, en van die wijsheid alleen en alles leren wil.

10. Enige vrees voor de zonde en verlangen naar de waarheid moet in het harte zijn, wanneer mijne prediking zal worden aangenomen, want a) de vreze des HEREN is het beginsel der wijsheid 1), daar zij de zonde erkent en de straf aanneemt (Hoofdstuk 1: 7; 8: 13. Job 28: 28), en de wetenschap der heiligen 2) is waarlijk verstand.

a) Psalm 111: 10.

1) Derhalve is de wetenschap der ongelovigen onverstand. De goddelijke Wijsheid troost hare getuigen, door hun te voorspellen wat het lot hunner getuigenis zal zijn; zij moeten er zich op voorbereiden, dat zij zich den haat der onheiligen en spotters op den hals zullen halen; nochtans zal hun prediking niet te vergeefs zijn; want allen, die uit de waarheid zijn, zullen hun stemmen horen en zullen er zich door laten vertroosten en leiden. Voorts, waar eenmaal de bekering heeft plaats gehad, daar is de dagelijkse vernieuwing onmisbaar; en wie eenmaal het woord Gods gelovig heeft aangenomen, die neemt het altijd weer op nieuw aan met geloof..

2) Of en beter: de erkenenis van den Allerheiligste is verstand. Want wel kan het woord ook heiligen beteken, maar hier gelijk op andere plaatsen wordt het van den Heere gebruikt als van den Allerheiligste. In het eerste lid hebben we dan de vreze des Heren, in het tweede de wetenschap of erkenenis van den Allerheiligste. Het is daarom dan ook dat in vs. 11 volgt dat door Haar, door de Wijsheid, en de wetenschap Gods, er zal zijn vermenigvuldiging van, een toedoen tot de jaren des levens.

11. Wie echter naar mijne roepstem hoort en mijne tucht aanneemt, die zal de volheid mijner zegeningen, van welke ik reeds zo dikwijls gesproken heb, en die ik daarom slechts even wil noemen, van mij ontvangen. Want door mij zullen vele gaven worden geschonken, onder andere zullen a) uwe dagen vermenigvuldigen (Amos 5: 12), en de jaren des levens zullen u eens ontelbaar vele toegedaan worden (Hoofdstuk 2: 21 vv.; 3: 2).

a) Spreuken 10: 27.

12. Toch dring ik aan niemand mijne goederen op, en dwing ik niemand de wijsheid aan te nemen. Indien gij wijs zijt, gij zijt wijs voor uzelf, het is tot uw eigen welzijn; en zijt of blijft gij een spotter, een vrijgeest, die mij en mijne jongeren haat en het verderf tegemoet gaat, gij zult het noodzakelijke loon des eeuwigen doods alleen dragen (Job. 22: 2 vv.; 6,7. Gal. 6: 5).

Enkel woorden Gods zijn het, die den inhoud uitmaken van de uitnodiging der hemelse wijsheid, woorden die ten dele letterlijk met de lieflijke roepstemmen van zegen en liefde overeenstemmen, waarmee de Zoon des mensen eens de zondaars tot bekering riep (vgl. bijv.

vs. 5 met Joh. 6: 35; vs. 7 en 8 met MATTHEUS. 7: 6; vs. 9 met MATTHEUS. 13: 12; vs. 6,11 en 12 met MATTHEUS. 11: 28-20).

13. Daarentegen ene zotte vrouw of, vrouw dwaasheid is woelachtig, zij is de slechtigheid zelf, en weet niet met al, noch, wie God de Heere is, noch ook hoe een mens tot Hem in betrekking staat en tot Hem kan komen.

De dwaasheid of goddeloosheid, het tegendeel der hemelse wijsheid, wordt hier met duidelijke heen wijzing naar de in Hoofdstuk 7 geschilderde echtbreekster eveneens als ene vrouw gepersonifieerd, in welke tegelijk alle krachten der goddeloosheid en alle pogingen der verkeerdheid verenigd zijn. Gelijk nu meermalen in de heilige Schrift de afval van God als echtbreuk wordt voorgesteld (Hos. 1: 2), zo wordt hier deze vrouw van volmaakte boosheid ook als ene onrustig heen en weer lopende, als ene steeds op buit loerende, met vleitaal verleidende echtbreekster geschilderd. Jakobus noemt haar Hoofdstuk 3: 15 de wijsheid, die van beneden is, die aards, menselijk, duivels is. Deze wijsheid der wereld toch leidt den mens, nadat zij hem omtrent de wijsheid der Goddelijke openbaring onverschillig, of zelfs vijandig gestemd heeft, en tot de dwalingen en valse leerstellingen, de wijsheid van het heidendom teruggedleid heeft, tot het genot der zinnen en de vreugde des vlezes, om hem vervolgens in den eeuwigen dood te storten (vgl. het diepzinnige verhaal van Faust). Zij beroemt zich op grote wetenschap, maakt zelfs aanspraak daarop, dat zij alleen de wetenschap bezit, maar inderdaad weet zij niets; al haar weten is dwaasheid, omdat het niet tot de bron van alle ware kennis leidt, maar zich met alle macht daarvan verwijdert. Wat zij echter aan waarheid bevat, dat heeft zij, hoewel zij beweert die uit zich zelve te hebben geput, aan de hemelse wijsheid onvreemd. Ja, deze wijsheid maakt eindelijk den mens ook dom in de beoordeling van wereldse zaken..

14. En zij zit niet als de hemelse wijsheid in haar paleis, het aan hare dienaressen overlatende, om de gasten naar binnen te nodigen; maar als ene ontuchtige vrouw aan de deur van haar huis, zelf loerende of zij iemand der voorbijgangers zou kunnen vangen, en dan weer onrustig heen en weer lopende op enen stoel, dien zij buiten de stad in de vrije lucht heeft geplaatst, op de hoge plaatsen der stad, waar zij door zo velen mogelijk in haar opvallend en uitlokkend hoerenversiersel (Hoofdstuk 7: 10) gezien wordt, en hare schaamteloze en listige verleidingen kunnen gehoord worden.

15. Zij zit daar om te roepen degenen, die gedachteloos op den weg voorbijgaan, die hun paden recht maken, die rondlopen, zonder er aan te denken, zich tot de kromme wegen der boeleerster te willen begeben. Zij zit daar, zeggende:

Op alle plaatsen, waar de dwaasheid haren zetel vestigt, verschijnen ook de dienaressen der hemelse wijsheid, om jongeren te zoeken. Daardoor moet worden aangetoond, dat beide, de wijsheid van Boven en de slimheid der boeleerster overal gevonden worden, dat hare stemmen zelfs dikwijls in de wereld zich vermengen, waardoor het gevaar der zielen des te groter wordt. Onder degenen, "die op den weg voorbijgaan," zijn de eenvoudigen bedoeld, de nog onbesliste zielen, die noch in de deugd noch in de zonde tot heden sterk zijn, maar nog voor beide kunnen gewonnen worden, zij, die ledig op de markt des levens staan en zelfs wel

denken, dat niemand tot de elfde ure toe hen heeft gehoord, maar plotseling uit hun ijdele dromen ontwaken, zonder tegenstreven het roepen der eeuwige wijsheid volgen en tot den wijnberg des Heren gaan..

16. Wie is slecht, onwetend, onnozel? hij kere zich herwaarts, om van mij te leren hoe men het leven recht kan genieten, en tot den verstandeloze, die haar reeds meer is toegedaan, zegt zij:

17. De gestolen wateren zijn zoet, verboden geneugten, steelswijze genoten, zijn het aangenaamst, en het verborgen door onrecht verkregen brood is lieflijk, smaakt des te beter.

Onverschrokken stelt de wijsheid der zonde openlijk den bekenden zin: Nitimur in vetitum, semper cupimusque negata, als ene prijzenswaardige grondstelling, waarnaar men leven moet, even als de slang, hare moeder, tot Eva zei: "Gijlieden zult den dood niet sterven; maar God weet, dat, ten dage als gij daarvan eet, zo zullen uwe ogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad." Evenzo proclameerde Schiller (in zijne filosofische geschriften), dat de val de eerste trap was tot ware ontwikkeling, tot het hoger weten, en daarom noodzakelijk was geweest. De hedendaagse filosofie stelt desgelijks het twijfelen aan alle positieve waarheid als het begin der ware wetenschap.

Zelfs water wordt voor den zinnelijken mens zoeter dan wijn, wanneer hij het tegen een verbod in kan drinken! Dit ligt in den aard der duisternis van den gevallen mens, wiens hart de satan meesterlijk kent. Wat wij zouden wegwerpen, wanneer wij genoodzaakt werden het te genieten, dat jagen wij na, wanneer het verboden is, en spannen er alle krachten van lichaam en ziel toe in, en wagen er alle goederen aan. Dit wordt nergens zo sterk opgemerkt als bij de zonde der wellust en bij voorwerpen van weetgierigheid..

Dat de wijsheid (9: 5), wijn en brood biedt, de dwaasheid water en brood, heeft daarin zijn grond, dat het bijzondere zingenot, waartoe laatstgenoemde nodigt van geslachtelijken aard is. Want water drinken uit eigen of vreemde bron is (Hoofdstuk 3: 15) symbool van echtelijke of buitenechtelijke, in het bijzonder van overspelige bevrediging van de geslachtsdrift..

18. Maar hij, de arme onnozele, die hare bedrieglijke woorden aanhoort, hare uitnodiging opvolgt en in haar huis ingaat, weet niet, dat aldaar doden zijn, die deze verschrikking van den eeuwigen dood tegemoet gaan, en reeds bij levenden lijve bewoners van de onderwereld, doden zijn (MATTHEUS. 8: 22. Efeze. 2: 1). Hare genoden zijn wel in haar huis bij den maaltijd van verboden genot schijnbaar gelukkig, maar in haar huis zijn zij in de diepten der hel, want haar huis is een helse afgrond en leidt daarheen (Hoofdstuk 2: 18; 7: 27).

Dit vs. staat lijnrecht tegenover vs. 11. De ware wijsheid schenkt aan hare volgelingen een lang, ja eeuwig leven, al het tijdelijk, geestelijk en eeuwig welzijn; maar het genot, de verkwikking, de vreugde, die de dwaasheid belooft, is niet alleen niets reëls en wezenlijks, maar zij is van korten duur en veroorzaakt ten laatste ook aan hare slaven een einde met schrik.

Is de verleiding van satan en van zijne werktuigen zo groot, dan is het te meer nodig de geesten te beproeven of zij uit God zijn en God te bidden, dat Hij ons op den rechten weg leide.

Hoe trouwer iemand de wereld dient, hoe meer hij zich door zijn verdorven verstand laat leiden en aan de betoverende stemmen der verleiding gehoor geeft; hoe meer hij op de valse hoer verliefd, des te dieper zal hij in de onderste diepten der hel wegzinken. Wie zou de hel verkiezen boven den hemel! Wie zou tot den dood gaan, die tot het leven kan komen!

Zo wordt met ene ernstige waarschuwing, die wel lichaam en ziel kan doen beven, tegenover de zoetklinkende Sirenenstem der verleiding (vs. 17) de grote inleiding van ons Boek gesloten; deze had ten doel zowel de heerlijkheid en den zegen der hemelse wijsheid aan te prijzen als voor de verleidende kunst der valse wijsheid te waarschuwen. Dit doel streeft deze afdeling ernstig na, daar niets onbeproefd wordt gelaten om de wijsheid zo ernstig als mogelijk aan te bevelen. Terwijl de goederen der wijsheid als een loon voor degene, die met zijn gehele hart naar haar streeft, herhaaldelijk met de schoonste kleuren wordt geschilderd, verschijnt van de andere zijde even zo dikwijls de dwaasheid met hare voorbijgaande misleiding en hare voortdurende ellende waarschuwend en afschrikkend. Terwijl de wijsheid naar hare eisen en grondstellingen, hare werken en vruchten, van de meest verschillende zijden wordt voorgesteld gelijk zij onder de mensen moet zijn, verheft zich de rede ook tot hare juiste opvatting van de Goddelijke zijde volgens hare eeuwigheid en alles omvattende macht. Zij nodigt, alzo den samenhang tussen menselijke en goddelijke wijsheid aantonende, door het dringen tot de menselijke ook tot deelneming aan de Goddelijke wet. Terwijl eindelijk daardoor de rede ene eigenaardige hoogte en plechtigen toon aanneemt, verkrijgt zij steeds weer door hartelijke toespraak en vermaning ene aanlokkelijke bekoorlijkheid, terwijl het geheel als door een welwillenden vader tot zijnen zoon gericht is. Zo rolt de stroom der liefdevolle lessen rustig voort, terwijl hij somwijlen na enig oponthoud des te sterker weer aanvangt..

Het huis der ontucht, en dit wil de Spreuken-dichter zeggen, voert niet slechts tot de hel, maar is de hel zelf. Die daarin vertoeven zijn wandelende lijken en voorwerpen van Gods vloek en toorn.

HOOFDSTUK 10.

VAN DE GERECHTIGHEID.

I. Vs. 1-32. Het tweede hoofddeel van het Boek (Hoofdstuk 10: 1-22: 16), dat hier begint, bevat de Oud-Salomonische kern van de ganse Spreukenverzameling, omtrent 700 zedenspreuken, lessen en vermaningen, die betrekking hebben op de meest onderscheidene verhoudingen van het menselijke leven, die veelal uit twee regels of leden, in den Hebreeuwsen grondtekst uit zeven woorden bestaan, die een antithesis (tegenstelling) uitmaken. (2 Samuel 1: 27). Het is zeer onderscheiden van de 9 hoofdstukken van het eerste gedeelte, met zijne 45 welgeordende, nauw samenhangende en de dikwijls moeilijk te vinden verbinding der enkelvoudige elementen. Echter kan men niet ontkennen, dat ook in dit gedeelte een zeker plan is op te merken, met grotere of kleinere groepen; intussen vindt men meermalen enkele verzen, die met het voorgaande of het volgende niet den minsten samenhang hebben. Dit hoofddeel kan men vervolgens in twee grote onderdelen splitsen (Hoofdstuk 10: 1-15: 33 en Hoofdstuk 16: 1-22: 16), waarvan het eerste het onderscheid tussen vromen en goddelozen en tussen hun wederkerig levenslot aanwijst. Ons hoofdstuk vergelijkt vooreerst den vrome en den goddeloze, ten opzichte van hun leven en gedrag in het algemeen. Nadat in vs. 1 het verschil tussen die beiden in een algemeen begrip is vooropgesteld, word in vs. 2-7 verder aangegeven, hoe onderscheiden zij zijn ten opzichte van aardse bezittingen, in het bijzonder van rijkdom en enen goeden naam; daarna vs. 8-14 hun verschillende gezindheden, hoe zij zich door mond en lippen, als organen der rede vertonen in den invloed op hun levensgeluk; vervolgens, in vs. 15-24 en 26, het gezegende of noodlottige gevolg van den arbeid van beiden, zowel door hen zelve als voor anderen, en eindelijk vs. 25 en 27-32 het verschillende einde van het leven van beiden.

1. De spreuken van Salomo, die hij uitsprak door de hem aan God geschonkene wijsheid, en dat hier als een snoer van paarlen zijn aaneen gevlochten (1 Koningen 4: 32). a) Een wijs zoon, die God met zijn hart vreest, de begeerlijkheden des vlezes veracht en zijne vreugde vindt in het woord en de kennis van God, verblijdt den vader (Sir. 30: 4 vv.); maar een zot zoon, die niet vraagt naar God, noch naar tucht; of eer, is zijner moeder droefheid.

a) Spreuken 15: 20; 17: 25; 23: 15.

Ofschoon de beide helften van het vers het ouderpaar bedoelen, en de vader niet zonder kommer en droefheid gedacht kan worden, zo heeft hier toch de onderscheiding van vader en moeder ene diep zielkundige betekenis. De vader heeft voornamelijk vreugde over de zedelijk eervolle ontwikkeling van den zoon, en wanneer het tegenovergestelde plaats heeft, is zijne droefheid niet zo groot als die der moeder, die zich de schande van haren zoon meer aantrekt, omdat haar gevoel fijner is, zodat het haar wel eens het leven kost. Dit vers dient tot inleiding van de volgende verzameling van spreuken, even als Hoofdstuk 1 vs. 8, en dit in aanmerking genomen zijnde, zullen de volgende vermaningen meer ingang bij de ouders vinden. Verkiest gij de deugd niet om hare eigene waarde, of om uws zelfs wil, dan doet gij het misschien om uwe geliefde ouders. Wat alle verstandelijke redeneringen in de treurigste ervaringen bij een

verloren zoon niet vermochten, hebben dikwijls moedertranen in zijn trots en lichtzinnig hart te weeg gebracht..

Is ons in het voorgaande gedeelte de heerlijkheid der wijsheid aangegeven, hier hebben wij de toepassing van de wijsheid, hare beoefening en welke vrucht die beoefening afwerpt, terwijl tevens op de beoefening der dwaasheid wordt gewezen en de heilloze gevolgen daarvan. Het is daarom, dat een wijs zoon moet opgevat worden in den zin van, een zoon, die de Wijsheid beoefent, en een zot zoon, hij, die hoort naar de dwaasheid en deze in beoefening heeft.

2. Schatten der goddeloosheid, die door ongerechtigheid verkregen zijn) doen geen nut 1), wanneer ongeluk, gevaar en dood komen, dan gaan zij even zo als zij gekomen zijn; maar de gerechtigheid, met liefde, trouw en barmhartigheid, bewaart voor zielensmart en redt van den vroegen en schandelijken dood, 2) ja, eindelijk voert God de ziel van den rechtvaardige in het eeuwig zalig leven (Hoofdstuk 11: 4,19. MATTHEUS. 16: 26. Luk. 12: 20).

1) Rijkdommen, door geweld of bedrog verkregen, of in goddeloosheid doorgebracht, geven den bezitter geen wezenlijk genot, maar de gerechtigheid behoedt ons tegen de noodlottige gevolgen des doods, en ofschoon de rechtvaardige arm naar de wereld moge zijn, de Heere laat niet toe, dat hij gebrek heeft aan geestelijk goed, aan het geestelijk leven zijner ziel..

2) Wat op een zuivere, eerlijke wijze verkregen en in liefdewerken besteed wordt, naarmate des vermogens, beantwoordt aan het oogmerk des schenkers, bereikt het doel der schatten zelf, behoudt den bezitter in het leven en is een steun en schild voor hem in den bozen dag, en zal hem verlossen uit de oordelen, welke de goddelozen over zich halen. 't Zal, hoewel het hem niet voor den dood zelven behoeden kan, dezelve prikkel wegnemen, en dat uiteinde en alle rampen des levens zoet voor hen maken, door er den schrik van te dempen..

3. De HEERE laat de ziel des rechtvaardigen in kommervolle tijden niet hongeren, maar geeft hem het nodige, al is het dat Hij soms door onthouding beproeft; daarom zorg niet, geloof alleenlijk (Psalm 37: 25; 33: 18 v.; 34: 10 v. Hebr. 13: 5 v.); maar de have der goddelozen, en hunnen woeker, waardoor zij naar vermeerdering van hun rijkdommen, en naar bevrediging van hun begeerlijkheden trachten, stoot Hij weg, en maakt ze tot schande.

Zoek vóór alle dingen naar het koninkrijk van God en zijne gerechtigheid, en pleit op zijne belofte, dat de hongerigen door Hem zullen gespijzigd worden. Houdt niet op God in het verborgene daarom te bidden, dan zult gij ondervinden, dat Hij wil geven. Want het is zijn grootste genoegen, als er vele zulke hongerige gasten tot Hem komen, die afkerig zijn van al het vergankelijke goed. Dezulken wil Hij met zich zelven, met zijn eigen vlees ten eeuwig leven voeden.

4. a) Die met ene bedrieglijke hand 1) werkt, wordt arm; want de vloek van God rust op hem, maar de hand der vlijtigen, die in stilheid en godsvrucht zijn beroep waarneemt, maakt rijk, 2) want Gods zegen maakt het verkregene bestendig en duurzaam.

a) Spreuken 12: 24,27; 19: 15. Jer. 48: 10.

1) In het Hebr. Kaf-remijah. Beter, een trage hand. In het tweede lid wordt van de hand des vlijtigen gesproken, en het is duidelijk, dat we hier een tegenstelling hebben. De luiaard en de vlijtige worden hier en in vs. 5 tegenover elkaar gesteld. Daarom kan de betekenis van bedrieglijk wel worden volgehouden, dewijl hij die niet op eerlijke en vlijtige manier zijn brood tracht te vinden, tot oneerlijke middelen dikwijls de toevlucht neemt.

2) Het is duidelijk genoeg, dat de ervaring deze spreuk bevestigt. Maar hoewel vlijt en naarstigheid de gewone middelen zijn, die God tot dit einde verordent, moet men dit echter zo verstaan, dat geen vlijt kan helpen, tenzij Gods zegen meewerkte. Wanneer wij spreken van den zegen van God, verstaan wij dit in gewonen zin; namelijk, wanneer het God behaagt, dat zulke middelen het begeerde doel zullen doen bereiken. Het werk der goddelozen wordt wel eens schijnbaar gezegend en de vrome ondervindt soms grote teleurstellingen, maar dit is dan slechts schijnbaar. De eeuwigheid alleen zal dit voor Gods kinderen openbaren.

5. Die, zo als de mier (Hoofdstuk 6: 8) in den zomer, als de gelegenheid bestaat, vergadert voor den tijd van gebrek en nood, is een verstandig zoon, en ook dit is niet mogelijk zonder godsvrucht; maar die in den oogst, wanneer het meest moet gearbeid worden, vast slaapt, of ledig en werkeloos rondloopt, is een zoon, die zijne ouders beschaamd maakt. (Hoofdstuk 6: 8).

Dit is slechts ene gelijkenis, waardoor Salomo de volgende gulden les wil inscherpen. Er zijn zekere tijdpunten in het menselijke leven, die aan de mens ene bijzonder goede gelegenheid aanbieden, om hun geluk en hunnen voorspoed te bevorderen. Die verstandig is neemt zulke gunstige gelegenheden waar, en gebruikt die met ijver en vlijt. Die deze echter uit achteloosheid en traagheid ongebruikt laat voorbijgaan, zal het nooit ver in de wereld brengen. Zulke gunstige tijden zijn b.v. de jaren der jeugd; dan moet de mens wat nuttigs leren, zich voor zijn toekomstig beroep voorbereiden, zich onder de mensen een goeden, onbesproken naam maken, en den grond leggen om goed door de wereld te komen. Ook in het geestelijk leven zijn er zomer- en oogsttijden. Waar gij het woord Gods rijkelijk kunt horen, daar is uw zomer. Hij, die kennis en wijsheid opzamelt in de dagen zijner jeugd, vergadert in den zomer, en het zal hem gemak en aanzien geven; maar die de dagen zijner jeugd verbeuzelt, zal daarvan de schande dragen, wanneer hij oud is..

6. Menigvuldig zegeningen, in tijdelijk en eeuwig goed zijndoor den Heere op het hoofd des rechtvaardigen gehoopt, op de gebeden van hen, die Hem kennen en liefhebben; maar geen mond opent zich, om den goddeloze te zegenen; veeleer kan men zeggen: het geweld, dat door het goddelijk strafgericht tot hen terugkeert, bedekt den mond der goddelozen¹⁾, die zo dikwijls de bron van lastering, overmoed, twist en geweld geweest is, om dien voor altijd te bedekken en toe te sluiten (vs. 11).

1) Dit is, hun monden zullen met schaamte gestopt worden, om het geweld, hetwelk zij gedaan hebben. Zij zullen niet een enkel woord tot verschoning voor zich weten in te brengen. Hun adem zal gestuit en als teruggedreven of beteugeld worden, om iets te zeggen, wanneer het oordeel over hun boze daden komt en het gepleegde geweld met dubbelen woeker hun betaald gezet wordt.

7. De gedachtenis aan het godzalige leven des rechtvaardigen zal na hunnen dood meer en meer tot zegening zijn, zodat zijne woorden en werken ook dan enen gezegenden invloed zullen hebben, en zo dikwijls aan hem gedacht wordt, zal men zich dien zegen ook toewensen (Psalm 112: 6); maar de naam der goddelozen, al wordt hij ook gedurende zijn leven hoog geroemd en geprezen, zal toch zeker spoedig verdwijnen, en als een lijk verrotten, 2) de lucht verpest, en bij velen walging en afschuw. (Job 24: 19 vv.).

Het zichtbare vergaat bij beiden op gelijke wijze; maar de eeuwige goddelijke kracht, die in den eerste werkte en handelde, laat lange en duurzame gevolgen van hem op aarde achter, terwijl zonder zulk ene in hem wonende goddelijke kracht het aandenken van den laatste als een lijk verrot..

De nijd moge den luister des vromen enen tijd lang benevelen, nochtans zal hij na zijnen dood met ere genoemd worden; men zal hem met lof gedenken, wanneer de gedachtenis des goddelozen, die thans misschien geroemd wordt, zal vergaan, of stinkende en verfoeilijk zal zijn.

Wij mogen God danken, dat wij ons in hun licht hebben mogen verheugen, dat ze veel goeds in hun geslacht, en in de wereld in het gemeen, of ook om ons in het bijzonder gedaan hebben. En nooit zal onze dankbaarheid in deze beter en oprechter zijn, dan wanneer wij tonen ijverige navolgers te zijn van dat goede, hetwelk hun den naam van rechtvaardigen deed verwerven..

2) De uitdrukking is ontleend aan den boom, die gestorven, verrot, zich oplost, zodat er niets van overblijft. Zo ook gaat het met de namen der goddelozen. Niemand wil er mee te maken hebben, niemand zal zich naar hen noemen.

8. Die wijs van hart, door God en zijn Woord geleerd, en Hem vreemde is, neemt de geboden gaarne aan, en laat zich daardoor tuchtigen en leren; maar a) die dwaas is van lippen, door een ijdel, oppervlakkig en goddeloos gezwets toont, dat hij een hoogmoedige dwaas is, zal door zijne eigene dwaasheid omgeworpen worden, en eindelijk in het eeuwig verderf storten.

a) Spreuken 10: 20.

Men lette op de gewichtige tegenstelling tussen de inwendige gedachten van den wijze en het uitwendige woord van den dwaas. Ene kerkelijke gedachte is bij den dwaas niet te veronderstellen; hij verradt zijne gedachteloosheid altijd door zijn gezwets..

In vs. 8-14 wordt gesproken over de zonden der lippen en wat daar tegenover staat.

9. Die in oprechtheid wandelt, behoeft voor niets te vrezen en wandelt zeker; maar die in plaats van den rechten weg van Gods geboden te volgen, zijne wegen op ene bedrieglijke, onbillijke en listige wijze verkeert, slinkse wegen bewandelt, zal altijd in vrees voor de ontdekking zijner boosheden leven, maar zich ten laatste toch niet meer kunnen verbergen, en

niet alleen aan de mensen, ook zeker voor den rechterstoel van den alwetenden God bekend worden.

Die oprecht en openhartig in de uitvoering van een plan te werk gaat, komt zeker tot zijn doel; die listig en verborgen handelt verraaft zich zelfden toch eindelijk, en mist dan daardoor juist zijn doel.

Niet zozeer wordt hier gesproken van oprechte daden, maar veeleer van oprechte woorden, m.a.w. van hen, die altijd eerlijk voor den dag komen en niet tot leugen of verduchtheid hun toevlucht nemen. Het zijn dezelfde, welke de Heere Christus de reinen noemt, of de oprechten als een duif.

10. Die uit valsheid of uit blijdschap over het leed van anderen met het oog wenkt, terwijl hij met iemand vriendelijk spreekt, richt smart, moeite er kommer aan (Hoofdstuk 6: 13), en een dwaas van lippen, die met zijn kwaadardigen mond openlijk beledigt, zal omgeworpen worden, om zich zelfden in het verderf te storten. (vs. 8).

11. a) De mond des rechtvaardigen is ene springader des levens, woorden des levens komen er uit voort, die den hoorder lieflijk in de oren klinken, hem verfrissen, versterken, levendig maken en genade geven (Joh. 7: 38); maar het geweld bedekt den mond der goddelozen, die vol onheil en onrecht is. (vs. 6).

a) Spreuken 13: 14.

De mond aan een goed mens is altijd geopend om te leren, te vertroosten en anderen den weg te wijzen, als een vloeiende bron, die niet kan gestopt worden. De ongerechtigheid aan den goddeloze, hun geweten verontrustende, stopt hunnen mond met schaamte en vrees.

12. Haat in het hart verwekt ook weldra krakelen met den mond, a) maar de liefde dekt alle overtredingen van den naaste toe, 1) zij vergeeft, zij overwint die, zo als de Goddelijke liefde de misdaden vergeeft. (Hoofdstuk 17: 9. Jak. 5: 20).

a) 1 Kor. 13: 4-7. 1 Petrus 4: 8.

1) De grootste vredemaakster en de moeder des geluks is de Liefde, welke alle overtredingen bedekt, d.i. die deugd, welke allen hoon en beledigingen, waardoor tweedracht en verwijdering ontstaan mocht, door ze te verkleinen, te verschonen, of in een betere vouw te slaan, weet af te weren of derwijze te bedekken, dat zij in vergetelheid, of door vergoeding verbeterd, of door inschikkelijkheid verschoond worden..

13. In de lippen des verstandigen, die het onderscheid heeft leren kennen tussen recht en onrecht, waarheid en leugen, wordt wijsheid gevonden; a) maar op den rug des verstandelozen, die zijn hart en zijne lippen voor de wijsheid toesluit, past de roede, opdat hij de gevolgen zijner goddeloosheid gevoelig zou ondervinden, of ten minste moge in toom gehouden worden.

a) Spreuken 20: 30.

14. De wijzen verbergen hun gevoelens in het hart, en leggende wetenschap, die zij van goddelijke en menselijke zaken bezitten, weg¹⁾, en wel ter rechter ure en bij geschikte gelegenheden, en verkwisten die niet door ontijdig spreken en ijdel pochen; maar den mond des dwazen is, zo als altijd een bouwvallig huis, de verstoring, de verwoesting nabij; 2) want hij is steeds gereed met zijne dwaze woorden te schermen, om zich zelve en anderen daardoor verderf en schrik te bereiden.

1) De wijzen verkrijgen deze wijsheid door in den Bijbel te lezen, door het Woord te horen, door overdenking en door ondervinding, door het gebed, door het geloof in Christus, die door God tot wijsheid gemaakt is..

2) De mond der dwazen is niet alleen gevaarlijk voor hen zelve, maar ook voor anderen, dewijl hij verderf en onheil aanbrengt.

15. Des rijken goed, dat hij door wijsheid verworven heeft, en heeft aangewend om werken der wijsheid daar te stellen, is ene stad zijner sterkte, waarin hij zich kan terugtrekken, en die hem tegen de gevaren en de wisselvalligheden des levens beschutten; de armoede der geringen, die door hun eigene dwaasheid arm zijn, is hun verstoring, zij zijn vreesachtig, omdat zij gene beschutting hebben; want hun armoede gelijkt naar ene vervallene ruïne, die aan elk gevaar is blootgesteld. (Hoofdstuk 18: 11. Prediker 7: 12).

Rijkdommen dienen den bezitters tot ene krachtige bescherming tegen veel kwaad, waaraan wij in dit leven onderhevig zijn, zij verheffen het natuurlijk hart der mensen en maken hen stout; terwijl de armoede anderen blootstelt aan veel ongelijk en mishandeling, en den geest menigmaal neerslachtig maakt.

16. Het werk des rechtvaardigen, door zuren arbeid daargesteld, is ten leven, het wordt door den Heere gezegend, en kan met Zijne hulp ten eeuwigsten leven gedijen; de inkomst des goddelozen is ter voortzetting en vergroting zijner zonde, 1) en daarenboven tot zijne vernietiging, tot zijn eeuwig verderf.

1) De rechtvaardige bedoelt met zijn werk, met zijn arbeid zijn eigen geluk en dat des anderen, zowel voor den tijd als voor de eeuwigheid, maar de goddeloze leeft van zijn inkomen tot zonde, dat is, hij besteedt het in den dienst der zonde en ontvangt daarom het loon der zonde.

17. Het pad tot het waarachtig gelukkige en eeuwig zalige leven is degene, die de tucht der wijsheid, waardoor zij al het ongoddelijk handelen van een mens ontdekt en straft, gaarne aanneemt en in het hart bewaart; maar die de bestraffing der tuchtigende wijsheid veracht of verlaat, dwaalt niet alleen zelfs in de gewichtigste vragen des levens, maar doet dwalen. 1)

1) In het Hebr. Mattheus 'éh. Beter is, dwalende, voedsel de dwaling, bevindt zich op een dwaalweg. De weg des doods wordt hier gesteld tegenover den weg des levens. Wie zich

onder de tucht stelt, bewandelt den weg ten leven, maar wie van de bestraffing, van de tucht des Woords en der Wijsheid zich afkeert, bewandelt den weg des doods.

18. Die den haat in het hart voedt, en dien bedekt, is van valse lippen, 1) d.i. waar haat in het hart woont, daar is ook leugen en laster op de lippen, en die een kwaad gerucht 2) voortbrengt en verspreidt is een zot, die noch God noch zich zelf kent.

1) Valse of leugenlippen zijn kwaad genoeg voor haar zelf, doch hebben een bijzondere smaadheid in zich als zij tot een dekkleed ener opzettelijke boosheid dienen..

2) Onder kwaad gerucht hebben wij opzettelijken laster te verstaan. Hij, die dit verspreidt wordt een zot, een gek genoemd, dewijl hij niet alleen anderen, maar ook zich zelf schaadt.

19. In de veelheid der woorden, zo als bij de dwazen (vs. 8 en 14) ontbreekt de overtreding niet, 1) als van leugen, ijdelheid, twist en strijd; maar die zijne lippen weerhoudt van veel te spreken, opdat zij het hart niet ontledigen zouden van de vreze en de kennis van God, en alleen spreken wat goed en waar is, is kloek verstandig, is waarlijk verstandig, want hij blijft bewaard voor vele zonden, en volgt den weg des levens. (1 Petrus 3: 10. Prediker 5: 1 vv.).

1) Zelden gebeurt het, dat zij, die veel praten zich niet meermalen bezondigen, hetzij door ijdele woorden en beuzelingen, hetzij door leugentaal van horen zeggen verder voort te verhalen, of door bijhangselen het nog te vergroten, niet bedenkende, hoeveel stof tot berouw zij zich zelf maken..

20. De tong des rechtvaardigen is uitgelezen zilver, zij spreekt zelden en alleen zuivere taal uit Gods woord, bevestigd door de ervaring, en voortvloeiende uit een hart, dat in de waarheid staat; het hart der goddelozen, de bron hunner handelingen, waaruit de gedachten en woorden voortkomen (MATTHEUS. 15: 19) is weinig waard, een niets, aan alles ledig, wat innerlijke waarde heeft, hoeveel te meer de woorden die daaruit voortkomen.

21. De lippen des rechtvaardigen voeden, verkwikken er velen met heilzame lessen der godzaligheid, en weiden hen, geleiden hen alzo naar het eeuwige leven (Prediker 12: 11. Ezechiël. 24: 2 vv. Hand. 20: 28); maar de dwazen, die verstokt zijn tegenover de hemelse wijsheid, zijn niet alleen onbekwaam om voor anderen leraars der waarheid en wegwijzers ten leven te zijn, maar zij zijn zelfs kinderen des doods, en sterven door gebrek van verstand, door hun vijandschap tegen de waarheid. Alzo verliezen zij hun tijdelijk en eeuwig geluk.

Het hart van den goddeloze is weinig waard. Zijne beginselen, zijne begrippen, zijne gedachten, zijne oogmerken, alles wat in hem is, wat hem aandoen is werelds en vleselijk, en daarom van gene waarde. Dwazen sterven door gebrek aan wijsheid; dwazen zijn zij inderdaad door te sterven uit gebrek aan datgene, wat zij konden verkrijgen. Dwazen sterven uit gebrek aan een hart, dat is een hart, dat denkt en gevoelt..

22. De zegen des HEREN, die maakt rijk; en Hij voegt er gene smart bij; gene angstige zorgen des mensen kunnen er iets aan toedoen. (Psalm 127: 2).

God beschikt en geeft raad..

Dat betekent: 1) wat alle inspanning niet vermag, geeft Gods zegen; 2) de alzo verworven rijkdom is zonder enige bittere gedachte, terwijl het goed, dat zonder en tegen den wil des Heren is verworven, veel onrust en gewetensangst veroorzaakt; 3) die zegen is alles waard, en maakt alleen den mens rijk, maar niet het goed..

23. a) Het is voor den goddelozen zot als spel, schandelijkheid te doen aan zijnen naaste, het is hem tot innige blijdschap, als hem dit gelukt; maar voor een man van verstand is het ene vreugde des harten, wijsheid 1) te plegen; de godzalige gevoelt zich het gelukkigst, wanneer het woord van God hem verlicht; want al naar dat de mens inwendig, is, hoeft hij ook zijn genoeg en zijne vreugde.

a) Spreuken 14: 9.

1) Salomo zegt hier, dat de dwaze in zijn element is, als hij onrecht pleegt, schandelijkheid doet; en evenzeer van des verstandige, den man, die naar Gods Wet en Woord wenst te leven, als hij naar de grondregels van Gods Woord leeft en alzo de Wijsheid beoefent.

24. De vreze des goddelozen, als goddelijke vergelding zijnen daden in zijn hart en geweten, die zal hem ook zeker overkomen (Hoofdstuk 1: 27. Jes. 66: 4. Job 3: 25. Spreuken 11: 27); maar de begeerte der rechtvaardigen, die zij als genadeloon in goederen voor de eeuwigheid verwachten, zal God, die het beloofd heeft, geven. (Psalm 37: 4).

25. Gelijk een wervelwind 1) zich eensklaps vertoont en snel voorbijgaat, alzo is de goddeloze weldra niet meer, want de leugen en het onrecht kunnen niet bestaan (Hoofdstuk 1: 27. Jes. 28: 18); maar de rechtvaardige is of heeft ene eeuwige grondvest, en kan niet wankelen, zo als God en zijn heilig Woord, waarin Hij, de rechtvaardige, ingeworteld is. (vs. 30. Psalm 125: 1).

1) De goddelozen, welk een gevaar, gedruis of geweld zij ook mogen aanrichten, of dreigen, evenals een wervelwind, die alles schijnt te willen overhoop storten, zullen ook schielijk en onherstelbaar, als zulk een draaiwind voorbijgaan en men zal hen niet meer gewaar worden, noch iets van hen te vrezen hebben. Integendeel maken de rechtvaardigen geen vertoning en liggen stil en als verscholen in het verborgene, gelijk een grondrente van een gebied, die laag en buiten het gezicht blijven, maar zo veel te vaster blijven zij gehecht aan de kerk van God, voor welke zij tot grondvesten dienen, en welker steunsels zij zijn..

26. Gelijk edik den tanden, en gelijk rook den ogen is, zo is de luie degenen, die hem uitzenden met de ene of andere boodschap in hun plaats; hij ontnemt hun alle macht en aanzien (Hoofdstuk 6: 6 vv.; 12: 27; 19: 24; 22: 13

Luther's randtekening, waar slechte heren en ambtslieden zijn, daar zien de ogen niet en bijten de tanden niet; d.i. tucht en straf worden vernietigd..

27. a) De vreze des HEREN vermeerderd de dagen van het aardse, en schenkt het eeuwige leven (Hoofdstuk 3: 2 ; 9: 11; 14: 27); maar de jaren der goddelozen worden verkort. tot straf van hun onverschilligheid omtrent het eeuwige leven.

a) Spreuken 9: 11.

Die God vreest doet dit, omdat hij uit Gods woord leeft; daardoor kan men zeggen, dat zijn leven oneindig verlengd wordt, zodat hij op een dag door Gods woord duizend jaren door leven kan. Die zich aan het woord Gods vast hecht, ondervindt dit ontegenzegglijk ook aan zijn lichaam; dit is echter slechts een afschijnsel van het bovengenoemde. De jaren van den goddeloze worden door hem zelve verkort, al leefde hij ook duizend jaren; want hij leeft altijd slechts voor het tegenwoordige ogenblik, en zorgt voor de toekomst; van het verledene maakt hij geen gebruik. Die dit laatste hartstochtelijk drijft schaadt daardoor ook zijn lichaam, dat hij het verderf ten prooi geeft..

28. De hoop der rechtvaardigen, die in den levenden God gegeven is, zal daarom ook vervuld worden, en zij zal hem tot zalige blijdschap zijn; maar de a) verwachting der goddelozen, die op ijdele en vergankelijke dingen gericht is, zal vergaan (vs 24. Jes. 66: 4) loopt op niets uit.

a) Job 8: 13,14. Psalm 112: 10.

29. De weg, het rechtvaardige en genadige bestuur des HEREN in de wereld, is voor den oprechte, die in onschuld en gerechtigheid zijnen weg bewandelt, sterkte en vertrouwen in alle noden des levens, die hem toch allen ten beste moeten gedijen 1); maar voor de werkers der ongerechtigheid verstoring, dewijl de dreigende straffen Gods hen doen sidderen en beven (Hoofdstuk 13: 6).

Of: de weg, de voorschriften Gods, de weg, welken Hij in Zijn Woord voorschrijft, is de steun der rechtvaardigen, dat is, hoe nauwgezet men wandelt op den weg, die ten leven leidt, hoe geruster en vaster en vrediger zijn levensrichting en zijn leven zal wezen. De weg Gods is dan of de weg van Gods Voorzienige zorg, of de heilsordening, die Hij geopenbaard heeft. Beide verklaringen hebben recht van bestaan, wij houden het met de laatste.

30. De rechtvaardige, die in de genade Gods vast staat, zal in eeuwigheid niet bewogen worden, zelfs niet in de grootste beproevingen des levens; maar de goddelozen zullen de aarde, het land der belofte, niet bewonen, maar eenmaal uit de gemeente uitgeroeid worden, en zij zullen heengaan naar hun plaats (Psalm 37: 29).

De rechtvaardige zal nimmer wankelen. Zij, die vast in de deugd staan, hebben enen onvergankelijken vrede en het hoogste geluk, dat niemand hun kan ontroven; hun grondslag staat vast tot in eeuwigheid. De goddelozen zouden gaarne deze aarde tot hun eeuwige woning en erfenis willen hebben, maar dat kan niet geschieden. Zij moeten sterven en al hun afgoden achterlaten..

31. De mond des rechtvaardigen brengt, even als een vruchtbare boom, die door gezonde sappen gevoel altijd door nieuwe takken, bloesems en vruchten voort, overvloedig wijsheid voort; maar de tong der verkeerdheden zal als een ongezonde of verdorde boom uitgeroeid worden (MATTHEUS. 3: 10; 7: 19).

32. De lippen des rechtvaardigen weten wat God en mensen welgevallig is, en wat strekken kan tot nut en verbetering; daarmee zijn zij vertrouwd, daarvan spreken zij gaarne (Efez. 4: 29); maar de mond der goddelozen enkel verkeerdheid; hij kan niets voortbrengen dan wat verkeerd, goddeloos, bedrieglijk en leugenachtig is, en ook anderen in verzoeking en dwaling, stort; daarmee is hij allen vertrouwd. (Psalm 10: 7)

Wij hebben gene reden om den goddeloze zijn voorbijgaand geluk en zijn ijdel roem te benijden.

De rechtvaardige daarentegen is op de Rots der eeuwen gebouwd, hij wordt staande gehouden door de kracht Gods, en noch overheden, noch machten, noch leven, noch dood, noch enig ander schepsel zal hem kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus..

32. De lippen des rechtvaardigen weten wat God en mensen welgevallig is, en wat strekken kan tot nut en verbetering; daarmee zijn zij vertrouwd, daarvan spreken zij gaarne (Efez. 4: 29); maar de mond der goddelozen enkel verkeerdheid; hij kan niets voortbrengen dan wat verkeerd, goddeloos, bedrieglijk en leugenachtig is, en ook anderen in verzoeking en dwaling, stort; daarmee is hij allen vertrouwd. (Psalm 10: 7)

Wij hebben gene reden om den goddeloze zijn voorbijgaand geluk en zijn ijdel roem te benijden.

De rechtvaardige daarentegen is op de Rots der eeuwen gebouwd, hij wordt staande gehouden door de kracht Gods, en noch overheden, noch machten, noch leven, noch dood, noch enig ander schepsel zal hem kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus..

HOOFDSTUK 11.

VERDERE REGELS VAN DE GERECHTIGHEID, HAAR NUT EN DE BELETSELEN.

II. Vs. 1-31. Met deze tweede voor ons liggende afdeling begint de vergelijking tussen de goede gevolgen der vroomheid en de nadelen en de straffen der goddeloosheid, welke tot aan het einde van de eerste hoofdafdeling (Hoofdstuk 15: 33) voortloopt. In ons hoofdstuk wordt deze vergelijking eerst in betrekking tot recht en onrecht, een liefderijk en liefdeloos gedrag jegens den naaste voortgezet. In het bijzonder spreken daarvan vs. 1-11, en geven te kennen, welke waarde een rechtvaardig gedrag jegens den naaste heeft, en welke vloek er rust op de ongerechtigheid; vs. 12-15: tegen praatachtigheid, lasterzucht, onverstandig raden, lichtvaardig borg blijven; vs. 16-23 handelen meestal van den zegen der gerechtigheid en van het welverdiende oordeel der goddeloosheid; vs. 24-26 tegen gierigheid, onbarmhartigheid en woeker; eindelijk vs. 27-31 nogmaals van het onderscheid tussen rechtvaardigen en onrechtvaardigen, en een iegelijks loon op aarde.

1. Ene a) bedrieglijke weegschaal, alsmede vals gewicht, maat, geld in handel en wandel, vals getuigen voor het gericht en in het dagelijkse leven is den HEERE een gruwel; maar een volkomen weegsteen, gewicht of maat is Zijn welgevallen, daarop alleen kan Gods zegen rusten.

a) Leviticus 19: 36. Deuteronomium 25: 13. Spreuken 16: 11; 20: 10,23.

Gewicht en weegschaal zijn verordeningen des Heren, en elke weegsteen of gewicht is Zijn werk. Ook echtverbindtenissen, staatkundige gemeenschappen, burgerlijke verdragen, vonnissen, straffen enz. zijn inzettingen van Goddelijke wijsheid en gerechtigheid, waarover de Heere een waakzaam oog geopend heeft.

Ene valse weegschaal is den Heere een gruwel, 1) omdat zulk een bedrog onder den schijn van rechtvaardigheid begaan wordt; 2) omdat tegen velen en gewoonlijk tegen armen gezondigd wordt; 3) omdat het slechts zelden door de Overheid bestraft wordt; 4) omdat het gepaard gaat met leugen en bedrog 5) omdat de koper zijn geld verliest, en de verkoper het niet weer vergoedt; 6) omdat de mensen met deze zonde om zo te zeggen spotten, en het niet voor zo grote zonde houden.

De zondaar met het zijne niet vergenoegd, en zijns naasten goed bejagende, wil nog eerlijk schijnen, zal daarom zoeken met een schijn des rechts zich het goed van anderen toe te eigenen, als door vals gewicht, elle en mate. Hij wil met te grote maat inkopen, en met te kleine verkopen. Dat verbiedt God in Micha 6: 10: Zijn er niet nog, in eens ieders goddelozen huis schatten der goddeloosheid? en ene schaarse efa, dat te verfoeien is? -Hierbij mag men wel voegen het bedriegen met de waren, die onrechtvaardigen mensen vervalsen, en ze zo opsmukken, dat ze beter schijnen dan ze zijn. Dit is kaf voor koren te verkopen (Amos 8: 6) Door de onrechtvaardigheid maakt men zich niet alleen voor de mensen schuldig, en door het geroofde terug te geven, en aan hen te voldoen, wat men hun ontfremd heeft, blijft de schuld nog tegenover God te vereffenen. Daarom moet de onrechtvaardige, hetzij hij meer of minder

onrechtvaardigheid bedreven hebbe, zoeken weer met God verzoend te worden. En als hij dan uitroept: wat zal ik doen om mijne ongerechtigheid uitgewist te krijgen? dan is het antwoord: "Zoek het zoenbloed van den Middelaar Jezus, waardoor Hij, hetgeen Hij niet geroofd had, heeft moeten wedergeven" (Psalm 69: 5).

2. Als de hovaardigheid in het hart komt, en men den naaste onrechtvaardig beoordeelt en behandelt, zal de schande ook komen, want hoogmoed komt voor den val (Hoofdstuk 16: 18; 18: 12); maar met de ootmoedigen is wijsheid, die voor smaad en schande behoedt en ere geeft. Die ootmoedigen zijn dezulken, die een angstig en verslagen hart hebben en zich zelven verlooehen; dat zijn de ware wijzen. (MATTHEUS. 5: 2 vv. Luk. 1: 51 vv.)

Hoogmoed staat geheel tegenover berouw, geloof en gehoorzaamheid; hoogmoed leidt tot ontrouw of ijdele zelfgenoegzaamheid, die gewis in eeuwige schande en verachting zal eindigen. Ziende hoe veilig en gerust en tevreden zij zijn, die een nederigen geest hebben, hoe zij gemeenschap hebben met God, en welken troost zij in zich zelven bezitten, kunnen wij voorzeker besluiten, dat de wijsheid bij de nederigen van hart is..

3. a) De oprechtheid, de argeloze onschuld en openhartigheid der oprechten leidt hen, zodat zij veilig gaan en hun doel bereiken; maar de verkeerdheid der trouwelozen, die door list hun doel willen bereiken, verstoort hen zelven zodat zij in den put moeten vallen, dien zij door hun arglistigheid gegraven hebben.

a) Spreuken 13: 6; 28: 18.

4. a) Geld en goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid Gods, wanneer Hij onze zonden door Zijne strafgerichten bezoekt; maar de gerechtigheid, die op het geloof berust, van Gods genade zeker is, redt van den toorn en van het gericht, en dus ook van den dood 1), zowel van den vroegen, kwaden en snellen lichamelijken, als van den eeuwigen dood (Joh. 3: 36).

a) Spreuken 10: 2. Ezechiël. 7: 19. Zef. 1: 18.

1) In dagen van openbare of algemene rampen stellen de goederen dezes levens hare bezitters nog meer aan leed en onheil bloot, dan dat ze hen daarentegen zouden beveiligen (Ezechiël. 7: 19). Het is de gerechtigheid alleen welke van den dood, dat is van het kwaad of van den prikkel des doods, den mens verlost. Een goed geweten maakt den dood minder angstig en smartelijk en dikwijls zelfs gemakkelijk en zacht, en neemt alle zijne verschrikkingen weg. Het is het voorrecht der rechtvaardige alleen, door den tweeden dood niet beschadigd te worden, hoe veel te minder zal de eerste dood hen dan benadelen..

5. De gerechtigheid des oprechten, die een godzalig leven voor Gods aangezicht leidt, maakt zijnen levensweg recht 1), zodat hij ook door rampspoed niet struikelt en valt, maar alle dingen hem ten beste dienen en ter bereiking van het eeuwige kleinood moeten helpen; maar de goddeloze valt in gedurig grotere schuld, smaad en schande en eindelijk in den eeuwigen dood door zijne goddeloosheid, waardoor hij zich dacht te verheffen (vs. 8).

De waarlijk oprechte is een vijand van bijpaden, en heeft door genade het oog gevestigd op het ene en grote doel, te wandelen in de wegen des Heren en op het pad Zijner geboden.

6. De gerechtigheid der vromen zal hen, al geraken zij ook in grote ellende en aanvechting, toch eindelijk, zo als de Heere beloofd heeft, redden; maar de trouwelozen, die de hemelse wijsheid en waarheid verachten a) worden, niettegenstaande hun hoog geroemde sluwheid als in een net gevangen in hun verkeerdheid (woordelijk: door hun begeerte naar aards goed, naar valse wijsheid en een weelderig leven).

a) Spreuken 5: 22.

7. Als de goddeloze mens sterft, verlaat zijne verwachting, 1) die immers slechts op het aardse gericht was, want hij heeft zijn goed in het leven ontvangen, en gaat naar de pijn en de kweuling; zelfs is de allersterkste hoop vergaan. 2)

1) Goddeloze mensen verwachten geluk wanneer zij sterven, of nog in deze wereld, maar bij den dood zal hun verwachting teleurgesteld worden. Als een vroom mens sterft, worden zijne verwachtingen overtroffen en al zijne vrees verdwijnt; maar wanneer een goddeloos mens sterft, verdwijnt zijne hoop..

2) In het Hebr. Wethochè-leth onim abadah. Beter: de verwachting dergenen, die in hun volle kracht staan is vernietigd. Het tweede woord wordt ook voor de eerstgeborenen gebruikt. De zin is deze, dat de goddeloze, die op een sterk gebouwd lichaam zijn hoop heeft gevestigd, plotseling bemerkt dat ook kracht ijdelheid is en dat als God zijn adem wegneemt, ook hij weg is.

8. a) De rechtvaardige wordt toch eindelijk uit benauwdheid bevrijd, en dan voor eeuwig getroost; b) en de goddeloze, die dikwijls de oorzaak is van den nood des rechtvaardigen, komt in zijne plaats, 1) wanneer de tijd der vergelding gekomen is. (2 Thessalonicenzen. 1: 6).

a) Psalm 34: 20. b) Spreuken 21: 18.

1) De geschiedenis van Gods volk van den ouden dag is daarvan een sprekend toonbeeld. Israël werd droogvoets door de Schelfzee gevoerd en de goddeloze Farao kwam met zijn leger in diezelfde zee om. Ook later werd het bevestigd aan Daniël en zijne vijanden. De goddelozen vallen niet zelden in dezelfde kuil, dien zij voor den rechtvaardige gegraven hebben. Denkt ook aan Haman en Mordechai.

9. De huichelaar: b.v. bij een vorst verderft dikwijls zijnen naaste, die onschuldig is, door den mond, door vleierende verderfelijke woorden; maar door de wetenschap, die de listen der belagers doorgrondt, worden zijne aanslagen vrijdeld en alzo worden de rechtvaardigen bevrijd. 1)

1) Door de kennis en wetenschap omtrent de snode listen en bedriegerijen des satans, weet hij, die rechtvaardig en trouw is in zijn handel, de handelingen des huichelaars te ontdekken en te mijden. Door de kennis van God en van Zijn heilig Woord en die van zijn eigen hart zal de rechtvaardige zich meermalen weten te redden van degenen, die heimelijk en openlijk op hem loeren, om hem te misleiden, te bedriegen en te verderven..

10. Ene stad springt op van vreugde over het welvaren der rechtvaardigen, wanneer zij tot rijkdom en eer geraken; en als de goddelozen vergaan 1) treurt niemand, want dan is er gejuich in die plaats; want in deze onderscheidene uitgangen moeten de mensen Gods rechtvaardig en genadig bestuur erkennen, en Hem daarvoor prijzen.

1) Men moge bij hun leven den goddelozen eer bewijzen, dewijl men hen vreest, bij hun dood voelt men zich weer vrij en daarover verheugt men zich, terwijl men zich verblijdt als de rechtvaardige zijn have en goed ten nutte besteedt van zijne medeburgers.

11. Want door den zegen, het zegen- en heil-aanbrengend spreken en wandelen der oprechten, der rechtschapenen wordt ene stad tot bloei en welvaart verheven; 1) maar door den lasterlijken mond der goddelozen, die haters zijn der vromen, wordt zij van den vloek van God getroffen en eindelijk door de vijanden verbroken.

Vrome en godvrezende regenten van ene stad of van een land zijn ene grote weldaad; wij moeten voor hen bidden, opdat God ons niet misschien met wrede, baatzuchtige, goddeloze heersers straffe..

1) De oprechten, de godvrezenden zijn bidders voor land en volk. Niet alleen eigen behoeften leggen zij neer voor den troon der genade, maar ook die van hun volk. En het is daarom dat de Spreuken-dichter hier zegt, dat zij een stad tot zegen zijn. De goddeloze haalt echter een oordeel over land en stad, gelijk de goddeloze inwoners van Sodom en Gomorra oorzaak waren dat die steden door den Heere God werden verwoest.

12. Die verstandeloos is, en een lichtvaardig en vernederend oordeel over anderen uitspreekt, is een dwaas zonder godsvrucht; hij veracht zijnen naaste, die beter is dan hij (Hoofdstuk 14: 21; 13: 13): maar een man van groot verstand, in wie de wijsheid woont, zwijgt stil, 1) en spreekt zijn oordeel niet uit, ook al is het billijk, uit vrees van te zondigen.

1) De verstandeloze wordt hier weer geplaatst tegenover den wijze. De dwaas is aanstonds gereed om zijn naaste vals te beoordelen en dan te bespotten, maar de wijze heeft genoeg zelfkennis, om zijn oordeel op te schorten of voor zich te houden. Wie zijn eigen hart heeft leren kennen, zal niet spoedig zijn naaste veroordelen.

13. Die als een achterklapper wandelt, en bij de mensen rondgaat om over anderen te klappen, openbaart het heimelijke, dat hem in vertrouwen is meegedeeld, maar die getrouw is van geest die, wat men hem toevertrouwd heeft, weet te verzwijgen, bedekt de zaak, die hem toevertrouwd is (Leviticus 19: 16. Sir. 16).

De oude Romein Cycibius Metellus antwoordde aan een jong overste, die hem naar zijn krijgsplan vroeg, Als ik wist, dat mijn hemd er mede bekend was, zou ik het dadelijk uittrekken en in het vuur werpen.

De getrouwe zal niet openbaar maken, hetgeen hem toevertrouwd is, of wat hij ontdekt heeft, om daardoor anderen niet te benadelen, tenzij de eer van God en het welzijn der maatschappij het vorderen..

Bij de Arabieren is het spreekwoord in zwang, uw geheim is uw gevangene, wanneer gij het bewaart maar wanneer het openbaar wordt, zijt gij een gevangene.

14. a) Als er gene wijze raadslagen, gene verstandige verordeningen zijn, geen leiding, vervalt het volk, niettegenstaande alle andere maatregelen: maar de behoudenis des volks is in de veelheid der godvruchtige en door de wijsheid verlichte raadslieden (Hoofdstuk 15: 22; 24: 6).

a) 1 Koningen 12: 1 vv.

In de wereld geldt het: Veel koks maken de brij te zout. -Zowel hoofden, zoveel zinnen. -Die veel vraagt, krijgt veel antwoorden. Velerlei raad is verkeerde raad. -Maar waar de harten in God en Zijn heilig woord geworteld zijn, daar denken, spreken en raden zij allen hetzelfde, daar is het waar: hoe meer raadslieden, hoe beter..

15. Als iemand op ene te haastige, lichtvaardige wijze voor een vreemde borg geworden is, hij zal zeker schade lijden (Hoofdstuk 6: 1 vv.), en teleurgesteld, verbroken worden in zijne verwachting; maar wie degenen haat, die in de hand klappen, is zeker, 1) dat hem gene schande en ongeluk zal te beurt vallen.

1) In al onze zaken zullen wij het dikwijls voordelig vinden met anderen te raadplegen; indien zij overeenstemmen, dan is onze weg duidelijk; indien zij verschillen, moeten wij luisteren naar hetgeen ons van verschillende zijden wordt gezegd, en beter in staat zijn om te besluiten..

In het Hebr. Wesone thewook'im boteach. Beter: wie het borg worden haat, gaat zeker, dat is, voor dien is niet te vrezen, die behoeft geen vrees te koesteren. Met deze vertaling is ook de tegenstelling zuiver. Zij bevat toch een waarschuwing om niet voor een vreemde borg te worden.

16. Ene aangename huisvrouw, die niet alleen schoon van aangezicht, maar ook van God begenadigd is, en de wijsheid tot een erfdeel heeft ontvangen, houdt de eer met beslistheid vast, gelijk de machtige geweldigen den rijkdom vasthouden, en zich dien niet laten ontrukken (Hoofdstuk 29: 23).

De Griekse vertaling heeft in plaats van dit vers ene uitbreiding, die luidt als volgt, en door vele uitleggers voor de oudere, oorspronkelijke lezing gehouden wordt:

Ene aangename huisvrouw bewaart de eer, maar een stoel der schande is, die de deugd haat. De luiaards zullen het goed missen, maar de vlijtigen bewaren den rijkdom..

Even ijverig als de tirannen zijn om hunnen rijkdom te vergroten, zo vlijtig is de vrome in het verkrijgen en bewaren zijner ware eer, dat is: godsvrucht en deugd.

Hier wordt voor toegestemd gehouden, dat een sterk of geweldig man de rijkdom vasthoudt, dat is, dat mensen van geest en kundigheid, die een groten omslag in de wereld hebben, en daarbij bekwaam zijn om zich te verzetten tegen allen, die hen in den weg mochten zijn, ook het best in staat zullen wezen, niet alleen om te bewaren hetgeen zij bezitten, maar ook om nog meer te bekomen, terwijl degenen, die zwak en flauwmoedig zijn, lichtelijk ten prooi worden van degenen, die rondom hen zijn en op hen loeren. De aangename vrouw is even eerwaardig als de geweldige man, en haar eer is zo zeker als de zijne..

Anderen zoals Delitzsch vertalen: Een aangename huisvrouw verlangt eer en een onbevallige rijkdom.

17. Een goedertieren mens, die anderen met liefde en vriendelijkheid behandelt, doet daardoor ook zijne eigene ziel wel, want de liefde schenkt vrede en maakt het hart gelukkig; maar die wreed is, beroert door zijne liefdeloosheid ook zijn eigen vlees en bloed; want haat en wreedheid maken het hart ontevreden en ongelukkig, en Gods straffen over hem blijven niet uit.

18. De goddeloze slaagt zelden in zijnen arbeid, hij doet een vals, een vergeefs werk, 1) waardoor hij geen blijvend gewin kan verkrijgen; maar voor degenen, die gerechtigheid zaait is de oogst zeker, en een duurzaam eeuwig goed is voor zijne trouwe zorg het loon2).

(Luk. 16: 9 vv. Job 4: 8).

1) Dat is, dewijl de goddeloze alles uit zelfzucht doet, zo is er geen goddelijke zegen in wat hij verricht en wat hij geniet. Daarom doet hij vals werk dat is een werk, dat niet werkelijk beloont, dewijl het de gunste Gods mist. Het is een inbrengen in een doorboorden buidel.

2) Hij, die het tot zijne bezigheid stelt, goed te doen, zal ene zekere beloning ontvangen; zij is voor hem zo zeker als de eeuwige trouw het kan maken, en dat is een volmaakt loon..

19. Alzo is de gerechtigheid, wanneer men standvastig tot het einde daarbij volhardt, de weg ten leven, en schenkt heil, redding en zaligheid, gelijk hij, die het kwade najaagt, zich geen gewin en vreugde verschaft, maar naar zijnen dood voortholt, en zijn eigen ongeluk en zijne eeuwige verdoemenis najaagt.

Hierbij is op te merken, dat vrome mensen ook wel zondigen maar de goddelozen jagen het kwade na; het zondigen is als het ware hun handwerk..

20. De verkeerden van hart, die aan leugen en goddeloosheid zijn overgegeven, zijn den HEERE een gruwel, want bij Hem is alles licht en waarheid; maar de oprechten van weg, die door het licht der hemelse waarheid geleid worden, en alzo trachten naar het eeuwige leven te geraken, zijn aangenaam in Gods ogen, en ondervinden Zijn welgevallen

1) (Hoofdstuk 2: 21; 17: 20),

1) Hier wordt ons nu bericht, dat niets meer beledigend is voor God dan de dubbelzinnigheid en huichelarij, welke aangeduid wordt door het hier vertaalde woord, verkeerdheid van harte en waardoor zulk iemand verstaan wordt, die het goede voorgeeft, maar het kwade bedoelt, en in kromme paden wandelt, opdat hij niet ontdekt wordt..

21. a) Hand aan hand 1), toch zal de boze niet onschuldig zijn, niet ongestraft blijven: maar het zaad, de talrijke schaar, de gemeente der rechtvaardigen zal ten dage der vergelding ontkomen aan de straf, door de borggerechtigheid van den Verlosser.

a) Spreuken 16: 5.

1) In het Hebr. Jad lejad. Hand in hand. Dit kan hier geen andere betekenis hebben, dan het ene geslacht na het andere. Gelijk ook wij spreken van goederen in de dode hand, d.w.z. van goederen, die niet vererven, maar van den ene op den andere tot gebruik overgaan, zo heeft deze uitdrukking betrekking op de erfopvolging. De Spreuken-dichter grondt zich hier op het woord des Heren, dat Hij de zonden der vaders zal bezoeken aan de kinderen, zo deze Zijn wet verlaten. De goddeloze moge zich ongestraft wanen, maar in het nageslacht, hetwelk in zijn voetstappen wandelt, zal de zonde bezocht worden. Daartegenover staat dat het nageslacht der godvrezenden nog deelt in den zegen der godsvrucht der voorvaders.

22. Ene schone vrouw, die van rede afwijkt, die geen takt heeft, van fijngevoel ontbloot is, is ene gouden bagge, of neusring in enenmorsigen varkenssnuit (Richteren 8: 24 Jes. 3: 21).

Zo min als aan het zwijn, zulk een vuil en lelijk dier, het schone sieraad van enen gouden ring, en nog wel in den snuit, past, even zo min kan de lichamelijke schoonheid ener vrouw de uitdrukking van een gevoel, dat met de ware schoonheid strijdig is, en het vrouwelijk geslacht verlaagt, daardoor bedekken..

Een neusring, gestoken door den rechter neusvleugel en over den mond heen hangend, was een sieraad van de Oosterse vrouwen. Welnu, zulk een ring in een morsig, ruw dier, is het beeld van een vrouw, die zich wel verheugen mag in schoonheid, maar daarbij alle gevoel voor wat schoon en rein is, mist, wie alle beschaving op verstandelijk en ethisch terrein ontbreekt.

23. De begeerte der rechtvaardigen is alleenlijk het goede, en God schenkt hun, wat zij begeren, hetzij vroeg of laat; maar de verwachting der goddelozen, hoe groot zij zich ook hun toekomstig aardse geluk voorstellen, is ijdel; want zij eindigt in den toorn, in de verbolgenheid van God.

24. Er is een, die Zijne gaven niet spaart, maar die mildelijk uitstrooit, en zijn rijkdom vermindert niet, maar hij vergroot zijnen schat, dewelke nog meer toegedaan, bijgevoegd wordt, dan hij had, want hij zaait in gerechtigheid, en leent alzo den Heere (Psalm 112: 9); en daar is er een, die meer inhoudt van de armen, die meer voor zich zelve wil besparen, dan recht is, maar het is niet tot zijn voordeel; hij zal zelfs tot armoede en gebrek¹⁾ geraken; want de vloek van God rust op alles, wat hij heeft. (Hoofdstuk 10: 28).

1) Hoe het tevens mogelijk is, dat een mens arm kan worden door een zuinig en nauwkeurig besparen van hetgeen hij bezit, te weten, door meer in te houden dan recht is, wordt ons hier gezegd. Als door zijne gemaakte schulden niet te betalen, door de armen niet te verzorgen, zijn eigen huishouding bekrompen te doen leven of niet genoeg tot dezelve onderhoud te verschaffen, of de nodige onkosten te weigeren, ter bewaring van zijne goederen. Laat een mens zoveel vergaderen en opstapelen als hij kan en mag, indien God er in blaast in toorn, komt het dadelijk te niet..

25. a) De zegenende ziel zal zelf door Gods zegen vet gemaakt worden (Hoofdstuk 13: 4; 28: 25. Psalm 22: 30. Jes. 10: 16; 17: 4); en die bevochtigt, de hongerigen en dorstigen rijkelijk laaft en verkwikt, die zal ook zelf door een vroege regen worden bevochtigd met verkwikkingen (MATTHEUS. 10: 42. Jer. 31: 14. Prediker 11: 1).

a) Psalm 112: 9. 2 Kor. 9: 9.

Misschien is deze gelijkenis ontleend aan ene fontein, welke overvloedig water gevende, terstond weer wordt gevuld, terwijl ze, als men ze opstopt ledig wordt, en het water enen anderen loop zoekt. Sommigen vertalen dit, zal een zegen worden; God zal hem zo overvloedig zegenen, dat hij in staat is, om gehele vlagen van zegeningen over anderen uit te storten.

In geestelijken zin geldt dit in nog ruimere mate.

26. Wie, om hogeren prijs te krijgen, koren inhoudt ¹⁾, dien vloekt het arme volk, en God hoort hun klacht, en vervult hunnen vloek; maar zegening, vermeerdering van aards en hemels goed galop het gebed der armen tot God, zijn over het hoofd des verkopers, die de armen wil tegemoet komen (Hoofdstuk 10: 6).

1) Gedoeld wordt hier op de goddeloze handelingen der grote handelaren, die, wanneer er weinig geoogst is, het koren niet op de markt brengen, maar in hun pakhuizen ophopen, om straks nog hoger prijzen te bedingen. Dit is een zonde bij God vervloekt. (Amos 8: 4-8).

27. Wie het goede, dat God in Zijn woord bevolen heeft, vroeg nazoeft, onderzoekt wat hij goeds doen kan, die zoekt God zelf en Zijne genade; want God is het goede, en de Heere heeft welgevalligheid in hem, en schenkt hem genade (Deuteronomium 4: 29, Jer. 29: 13 v. Psalm 5: 13. Jes. 49: 8), maar wie het a) kwade natracht, dien zal het kwade, wanneer hij getracht heeft, door Gods gericht tot rechtvaardige vergelding, overkomen (Hoofdstuk 10: 24 ; 5: 14 vv).

a) Psalm 7: 17; 9: 16; 10: 2; 57: 7

28. Wie op zijnen rijkdom vertrouwt, en niet op God, die zal dikwijls reeds op aarde, maar zeker hier namaals vallen, evenals een verwelkt blad aan den boom, met den geringsten windvlaag er afvalt; maar a) de rechtvaardigen, wier leven in den eeuwigen God gegrond is, zullen onverwelklijk groenen als loof 1), zelfs al bezitten zij geen rijkdom. (Jes. 66: 14).

a) Psalm 1: 3,4; 92: 13.

1) Zij, die hun wortels in de wereld schieten, brengen slechts lichtelijk verdorven bladeren en geen vrucht voort, maar zij, die in Christus, den afgehouden tak van Isaï, den recht waren wijnstok zijn ingeënt, zullen deel aan zijne wortelen en aan zijne vettigheid verkrijgen en groene bladeren en vrucht dragen tot in eeuwigheid..

29. Wie naar onrechtmatig gewin tracht, de zijnen scheldt en plaagt, en zo als een gierigaard doet, zijn huis beroert, verwoest en in het ongeluk stort, die zal met al zijn hebzuchtig, onmeedogend doen en drijven toch niets krijgen, maar wind erven, en de dwaas zal eindelijk nog wel een knecht zijn degene, die wijs van hart is, van enen niet gierigen, maar waarlijk rechtvaardigen en wijzen huisheer, daar hij als schuldenaar in zijne handen valt (Hoofdstuk 15: 27).

Hij, die moeite over zich zelve en zijn huisgezin brengt, door zorgeloosheid, luiheid, verkwisting, of door enig ander kwaad, dat zijn goed doet verminderen, of die door gierigheid of rusteloos zorgen rijkdommen zoekt op een te hopen, zal even onbekwaam zijn om te behouden en te genieten wat hij krijgt, als een man onbekwaam is om den wind vast te houden, of zich daarmee te voelen en te onderhouden..

30. De vrucht des rechtvaardigen, zijne werkzaamheid door woord en daad, is een boom des levens (Hoofdstuk 3: 18), ene bron, uit welke voor velen zegen en leven ontspringt, en wie door de onweerstaanbare kracht van zijnen geest veel zielen vangt voor den dienst van God en de zaak der waarheid, is wijs (Luk. 8: 10).

Alles wat de boom des levens voor het Paradijs was, is de rechtvaardige voor allen, die hem omringen. Waar hij zijn verblijf houdt, daar wordt de aarde tot een Eden; aller blikken zijn op hem gericht; hij behoudt, hij verkwikt het leven in hen en weert den dood af. De boom des levens van het Paradijs, dien de mens, zo als hij zich in zijnen natuurlijke toestand bevindt, uit het gezicht verloren heeft, bloeit weer in het heiligdom der vrijheid, en hij, die naar zijne vruchten verlangt, moet dag en nacht waken en worstelen voor de gewijde poort, om eindelijk in het binnenste des lusthofs door te dringen. Vrijheid en leven biedt den jongeling de hand der wijsheid..

31. Ziet, den rechtvaardige, wie de zonden vergeven zijn, wordt om zijne zwakheden, door kastijdingen ter beproeving en verbetering, vergolden op de aarde a), hoeveel te meer, en met welke zwaardere straffen moet die vergelding den goddeloze en zondaar straffen, die zijn vrede niet terug ontvangt door de vergeving (Luk. 23: 31).

4) 1 Petrus .4: 17,18.

Daarom is ook alles, wat in de voorgaande verzen van het verderf der goddelozen gezegd is, in de hoogste mate waarachtig en zeker. Onze God leeft en regeert! Hij is een verterend vuur voor de goddelozen, en loutert ook ons, indien wij geloven, zo als het goud en het zilver gelouterd worden, totdat Hij ons in den oogsttijd in de eeuwige schuren verzamelt. God haast zich om de oprechten en boetvaardigen, die het wagen om vast te vertrouwen in deze wereld op Zijn woord, en daardoor aanvechtingen hebben, tot het leven te doen ingaan..

Hoe zwaar zal die God de eigene zonden der goddelozen straffen, die de schuld van vreemden aan het onschuldige offerlam zo bitter bestrafte.

Indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddeloze en de zondaar verschijnen? (1. Petrus 4: 18).

HOOFDSTUK 12.

NUTTIGE LEVENSREGELN EN UITSPRAKEN.

I. Vs. 1-28. In deze afdeling worden de gezegende gevolgen der godsvrucht met die der goddeloosheid in het huiselijke, burgerlijke en openbare leven vergeleken. Vs. 1-3 weer als inleiding van de tegenover stelling tussen goed en kwaad in het algemeen. Vs. 4-11 van den zegen en de rampen van het huiselijke leven, en van de oorzaken van beiden. Vs. 12-22 van de deugden en gebreken in het burgerlijke beroepsleven, en wel bijzonder van het rechte gebruik en het misbruik der tong. Vs. 23-28 weer in het algemeen van het onderscheid tussen wijzen en dwazen, vlijtigen en luiards. Deze vier groepen zijn echter niet streng uitgescheiden. Spreuken van den meest algemenen inhoud, zo als vs. 1-3 zijn ook hier en daar in de overige delen van het hoofdstuk.

1. Wie, de tucht, de vermaning en waarschuwing niet alleen aanhoort en op zich zelf toepast, maar die zelfs lief heeft, dankbaar daarvoor is, die heeft de wetenschap, de kennis van zich zelf en van de wereld lief, die zal ook God, den Heere, steeds meer en meer willen leren kennen; maar wie de bestraffing, de terechtwijzing haat en veracht, daartegen zich aankant, en den bestraffer vervolgt, die kan niet bestuurd en geleid worden, en is daarom onvernünftig en doet als het vee, dat zich niet wil laten leiden (Hoofdstuk 5: 12; 13: 18).

Alle ware verbetering des harten berust op de kennis van de dwaasheid, onwetendheid en verdorvenheid van het eigen hart, in één woord, op den ootmoed. Hoe meer een mens daarnaar streeft, hoe liever hij zich laat leiden door het woord van God, of door degenen, die het kennen en liefhebben; hij wil zich daarvoor vernederen en zich er door laten bestraffen. Alleen zulk ene opvoeding verheft den gevallen mens boven het dier. -De Spreuk schijnt weinig betekenend, en voor den denkenden geest nauwelijks waard ze op te tekenen; en toch berust op hare waarheid de mogelijkheid der geestelijke beschaving van het menselijke geslacht, de ontwikkeling tot de eigenlijke humaniteit (mensenliefde); men kan zelfs zeggen, dat de geschiedenis in deze spreuk vervat is..

2. De goede, die eerlijk en met eenvoudigheid zijnen weg bewandelt, zal, als oogst van hetgeen hij gezaaid heeft, een welgevallen trekken van den HEERE; genade en hulp zal hem ten deel vallen, zijn werk zal hem gelukken, en hij zal in de wereld voortkomen (Hoofdstuk 2: 7); maar enen man van schandelijke verdichtselen, die vol listigheid en streken is, en met fijne sluwheid overal zijn voordeel zoekt, zal Hij verdoemen 1), door tijdelijk ongeluk en het eeuwig verderf.

1) God, onze Vader, oordeelt over Zijne kinderen uit hun gedrag jegens elkaar, en derhalve is hij een goed man, die ontfermend, milddadig en liefhebbend te werk gaat omtrent zijne naasten; en zulk ene heeft ook staat te maken op de gunste en de goedkeuring van God en op de verhoring zijner gebeden, maar een boosaardig, een opzettelijk beschadigend mens voor anderen, en die er op uit is, om schandelijkheden en nadelen te verrichten en te bewerken tegen zijne naaste, zal van God veroordeeld en verworpen worden, als onwaardig om ene plaats in Zijn koninkrijk te erlangen..

3. De mens zal niet bevestigd worden door zijne goddeloosheid; zijn geluk zal niet verzekerd worden, hoezeer hij zich ook afslooft met sluwheid en list, en hoe zeker hij zich ook waant; a) maar de wortel der rechtvaardigen maakt zich vast in den eeuwigen, onveranderlijken God, en zaldaarom in eeuwigheid niet wankelen of bewogen worden 1) (Psalm 1: 3 vv. Jes. 44: 4. Jer. 17: 6,8. MATTHEUS. 7: 24 vv).

a) Spreuken 10: 25.

1) De rechtvaardige heeft zijn wortel in God den Heere en daarom, hevige stormen mogen over hem woeden, maar hij zal niet uitgerukt worden uit den bodem, waarin de Drie-enige God hem zelf heeft geplant. Wie God heeft tot zijn deel, heeft alles-

4. a) Ene kloeke en zedige huisvrouw is ene kroon haars heren, die haren echtgenoot roem, eer en vreugde bereidt; maar ene onverstandige huisvrouw, die zich schandelijk aan ijdelheid en zedeloosheid overgeeft, die haren man beschaamd maakt, is als verrotting in zijne beenderen 1), waardoor hij zelfs eindelijk een voorwerp van afschuw wordt (Hoofdstuk 14: 30).

a) 1 Kor. 11: 7.

1) Salomo wil met deze gelijkenis, van beenkwetsuur genomen, te kennen geven, dat ene nietswaardige vrouw haar man niet slechts de gevoeligste smart aandoet, maar hem ook in het voortzetten zijner zaken in de wereld hinderlijk kan zijn. Het gaat hem in zijn werk en huisgezin als iemand, die met kwade voeten, met verrotte leden of met beeneters gekweld zijnde evenwel nog wandelen wil of moet..

Het woord verrotting betekent wat wij gewoon zijn beeneters (caries) te noemen. Een langzaam voortetterende ziekte, die eindelijk het gehele lichaam vernietigt en ten grave sleept.

Een kloek en zedige huisvrouw is daarentegen een kroon, die het leven van haar man tot hoger eer brengt en hem met blijdschap zijn weg doet bewandelen.

5. Der rechtvaardigen gedachten zijn steeds recht, op billijkheid en gerechtigheid steunende; hoeveel te meer hun woorden en werken! der goddelozen raadslagen echter, waardoor zij hun eigene oogmerken zoeken te bereiken, en die zij ook aan anderen raden, zijn bedrog, bedrieglijke en leugenachtige streken, die zeker naar het verderf voeren.

6. a) De woorden der goddelozen zijn b) om op het vergieten van bloed te loeren; ieder woord van het valse hart bevat ene list in zich, die de vernietiging zijner tegenpartij en zijne eigene verheffing bedoelt; maar de mond der oprechten verbreidt heil en zegen, en zal ze redden, 1) die onschuldig door de goddelozen vervolgd worden (Micha 7: 2).

a) Spreuken 1: 11,18. b) Spreuken 11: 9.

1) In dit en het vorige vers worden de gedachten en de woorden der rechtvaardigen en goddelozen tegenover elkaar gesteld. Eerst de gedachten, dan de woorden, dewijl de woorden uitvloeisel van de gedachten zijn, het woord de belichaming van de gedachte is. De goddeloze ziet en spreekt enkel ten nadele van zijn naaste, terwijl de rechtvaardige niet alleen denkt om, maar ook spreekt ten behoeve van den naaste. Het gevolg van dit alles wordt in het volgende vers aangeduid, waarin wordt gewezen zowel op het loon van dien rechtvaardige, als op dat van den goddeloze.

7. a) De goddelozen worden dikwijls door een enkelen storm omvergerukt en omgekeerd, zodat zij daarna niet meer zijn; zij zijn voor altijd uit den weg geruimd, en kunnen hun plaats niet weer innemen; maar het huis der rechtvaardigen blijft ook in den storm en te midden der waterstromen van den rampspoed overeind, en zal nog bestaan, als dat van den slechte reeds is neergestort, want het is op ene rots gegrond (Hoofdstuk 10: 25. MATTHEUS. 7: 25).

a) Psalm 37: 36 vv. Spreuken 11: 21.

8. Een ieder zal geprezen worden, naar dat zijne verstandigheid is, die uit de godsvrucht voortkomt; zijn raad wordt alleen goed bevonden, hetgeen eindelijk door allen moet erkend worden; maar die verkeerd van hart is en slinkse wegen gaat, zal tot verachting wezen, al zien de mensen hem een tijd lang als wijs aan.

Het verlangen om geëerd te zijn is natuurlijk bij elk mens; dit was de oorzaak, dat velen den Zaligmaker niet volgden, maar de Apostelen toonden hun wijsheid door te roemen in den smaad, dien zij om Christus wille leden.

Wij moeten dikwijls aan den dag des oordeels denken, die al onze daden zal openbaren..

9. Beter en wijzer is hij, die zich a) gering acht in de wereld, en genoeg heeft om er met de zijnen van te leven, ener ook zo veel van kan doen, dat hij enen knecht heeft, om hem te dienen, en het werk met hem te doen, dan die voor groot en voornaam wil doorgaan en zich zelven eert, zonder dat hij er een knecht op kan nahouden om hem te dienen, en des broods gebrek heeft 1) (2 Samuel 3: 29).

a) Spreuken 13: 7.

1) De dwaasheid van sommigen gaat zover dat ze nergens meer op uit zijn, dan om een groot figuur in de wereld te maken, overal zich ingang te verschaffen en een staat te voeren als personen van rang en hogen staat, en die toch als ze thuis zijn al de noodwendigheid des levens missen. Veel gelukkiger waarlijk is de staat van een eerlijk en bescheiden, eenvoudig gekleed werkman, arbeider en landman, die op ene vertroostlijke wijze de vrucht zijns arbeids gebruikt, dan van een trotsen pronker, die, welke uithangborden hij ook vertonen mag, mager en zwart van honger is, zich van spijt en hartzeer verteert, als hij te huis rondom ziet, en in de samenleving zelf een lastige en onnutte ballast is..

10. De rechtvaardige, die zelfs de barmhartigheid van God heeft ondervinden a) kent het leven van zijn beest; hij merkt door zijne liefde voor het in zijn huis verblijf houdend dier de blijdschap en de smart daarvan; maar de barmhartigheden der goddelozen, die van Gods genade niets weten, zijn wreed; zij zijn niet geneigd zich met geringeren te bemoeien, en dus ook niet met de dieren. (Exodus 25: 4. Sir. 7: 23).

a) Deuteronomium 25: 4.

De oorspronkelijke innige band tussen den mens en het dier is door de zonde verwoest, en het onredelijke dier is om des mensen wil aan de ijdelheid onderworpen. Wie nu de zonde erkend en betreurd heeft, in hem wordt de oorspronkelijke betrekking tot het dier, in zo verre het lichaam des doods het toelaat, weer hersteld; hij gevoelt weer het evenbeeld Gods te zijn, als de koning van het redeloze schepsel, als het middelpunt van de dieren; hij zal die macht daarom ook niet misbruiken, en omdat hij weet, dat hij mede schuld heeft aan hun ellende, hoort hij met innig medegevoel hun verlangen naar de toekomstige vrijheid, dat immers ook dagelijks in hem leeft, en zorgt niet alleen door eigenbelang gedreven voor hun verpleging, maar verlicht hun gaarne hunnen last. Dat vordert reeds de gehoorzaamheid, met welke hij zich onder den algemenen, op de wereld der zonde rustenden vloek buigt, van hem. (Rom. 8: 19)..

In de Wet werd ook voor de ossen, dus ook voor het gedierte zorg gedragen. Dewijl ook het dier zucht onder de gevolgen der zonde, is het de roeping van den mens, en daarom ook de begeerte van den rechtvaardige om het leven niet nodeloos te verzwaren, maar om ook behoorlijk zorg te dragen voor het dier. Alle marteling van het dier is dus zonde.

11. a) Die in eenvoudigheid en getrouwheid zijn land bouwt, en het beroep, waarin God hem geplaatst heeft, behoorlijk waarneemt, zal van brood verzadigd worden; want Gods zegen zal hem nimmer ontbreken; maar die ijdele 1) mensen volgt, die lijdt niet alleen gebrek, maar is ook verstandeloos, want juist door achterstelling van zijn eigenlijk beroep bewijst hij, dat hij een dwaas is, en de heilige ordeningen Gods niet acht.

a) Spreuken 28: 19.

1) In den grondtekst staat alleen, ijdele (mensen is een tussenvoegsel van de Staten-Overzetteren). De dichter plaatst hier den akkerbouw tegen het ijdele d.i. tegen wat wij noemen speculeren of windhandel. Eigenlijk wordt er mee bedoeld, alle zwendelarij, alles, wat niet op wettige, door God verordeneerde wijze, verdiend wordt of gewonnen.

12. De goddeloze begeert het net 1) de buit der bozen; hij wil andere goddelozen door grotere list en doortraptheid vangen en doen vallen, want zij hebben geen vrede onderling (Jes. 48: 22; 57: 21), maar verscheuren elkaar wederkerig; maar de wortel der rechtvaardigen, die tot in de eeuwigheid doordringt, zal vrucht uitgeven, 2).

1) Het net wordt hier genomen voor hetgeen onder het net gevangen wordt. De goddeloze, zo wil de Spreuken-dichter zeggen, jaagt naar buit op ene listige wijze, zonder dat het hem tot

voordeel is, zo dat hij altijd weer zijne netten moet uitzetten, maar de arbeid der rechtvaardigen zal als het ware zonder slaafse moeite hem verschaffen, wat hij nodig heeft. Uit den wortel stuwt het sap door innerlijke kracht naar boven. Zo ook verkrijgt een rechtvaardige het als in den slaap naar Psalm 127: 2.

1) Wanneer de goddelozen zien, dat anderen voorspoed hebben door hun onrechtvaardigheid, dan willen zij met dezelfde slimheid handelen, en van dezelfde gelegenheden gebruik maken. Maar de wortel der goddelijke genade in het hart van den rechtvaardige brengt andere begeerten en andere voornemens voort..

13. a) In de overtreding der lippen is de strik des bozen; hij geraakt in nood en gevaar door zijne eigene valse woorden, door welke hij juist anderen zocht te verderven; maar de rechtvaardige, die in zijne gesprekken naar waarheid en zuiverheid tracht, zal uit de benauwdheid uitkomen. 1)

a) Spreuken 10: 14; 18: 7.

1) Salomo leert hier, dat de boze groot gevaar loopt in het gedrang te komen door zijn eigen goddeloze woorden en uitdrukkingen, en de rechtvaardige juist aan dit gevaar ontkomt, door zijne woorden te wegen.

De ontrouw slaat haar eigen meester.

14. a) Een ieder wordt van de vrucht des monds, door zijne wijze, verstandige en liefderijke redenen met goed verzadigd, hij geniet zegen en voorspoed in het aardse leven (Hoofdstuk). 18: 20); en de zowel tijdelijke als eeuwige vergelding van des mensen handen, door goede of slechte daden zal hij tot zich weder brengen; zijne werken keren op zijn eigen hoofd terug (MATTHEUS. 16: 27. Openbaring 14: 13).

a) Spreuken 13: 2.

15. {a} De weg des dwazen is recht in zijne eigene ogen; zijne wijze van spreken en handelen is naar zijne mening de enige goede, hoe menigmaal en hoe duidelijk anderen hem de verkeerdheden daarvan onder het oog brengen; maar die in vromen ootmoed naar den raad van anderen hoort, is wijs.

{a} Spreuken 3: 7.

16. De toorn des dwazen, die noch zijne eigene zonde, noch Gods ontfermingen kent, over beledigingen van zijnen naaste tegen hem, wordt ten zelve dage bekend; 1) maar die kloekzinnig is, bedekt verbergt de schande de schimp in zijn hart, en laat de wraak aan God over. (Hoofdstuk 8: 5 Aanm).

1) Het razen en tieren met toornige, den tegenstander beledigende, woorden is altijd een teken van een hart, dat niet verbroken is, en het eigen ik vereert, en kan ook niet verstandig genoeg

worden; want juist omdat zulk een mens bij de eerste inwendige opwelling aan toorn alle bedaardheid mist om zich behoorlijk te verdedigen, stelt hij zich bloot, om op nieuw door zijne tegenpartij gekwetst te worden. Daarentegen schenkt godsvrucht en wijsheid van boven den mens het alleen lankmoedigheid tegen den broeder, die zondigt, en bekwaamheid om de ongerechtigheden van den naaste te dragen, daar ook de kracht der zelfbeheersing, zo als Saul die eens bezat. (1 Samuel 10: 27)..

Bij den toorn herkent men den dwaas. Wie zijnen toorn bedwingt, heeft enen vijand overwonnen.

De toorn beneemt den wijze den moed; die toornig is, weet niet wat hij doet; die toornig is, bidt niet; hoed u altijd voor haastigen toorn; want de toorn huisvest alleen in het hart van den dwaas.

Een dwaas is even als een beest: zo ras niet getergd, of hij wordt toornig; en wat nog erger is, het blijkt terstond in zijn gelaat, in zijne woorden en daden. Een bedachtzame wordt niet onbetamelijk vervoerd door zijne drift, hoewel hij niet ongevoelig is over de smadelijke bejegeningen hem aangedaan. Door alzo te handelen, bedekt de verstandige de schande van de belediging, en tevens blijft hij zelf tegen de schande des toorn, bewaard.

In het Hebr. Ewiel bajoom jiwada ka'so. Beter: Een dwaas, te zelfder dage wordt zijn toorn bekend. Met andere woorden: Een dwaas in het, die als hem ene belediging wordt aangedaan, terstond opvliegt en zijn toorn lucht geeft. De kloekzinnige, die kloek van hart is, geeft echter den toorn plaats.

17. a) Die waarheid voortbrengt in zijn hart, maakt gerechtigheid bekend, als hij tot getuige bij gerechtszittingen geroepen wordt, vrij van mensengunst en mensenvrees, of zijn getuigenis aangenaam is of niet; maar een getuige der valsheden, die de leugen niet in zijn hart verfoeit, pleegt bedrog; want hij misleidt niet alleen den rechter door valse verklaringen, maar ook degene, voor wie hij getuigenis aflegt, daar hij de hoop, die zij op hem hadden, door zijne twijfelachtigheid bedriegt.

a) Spreuken 14: 5.

Onder alle omstandigheden is de grootste waarheidsliefde tevens de grootste rechtvaardigheid.

19. Ene waarachtige lip, waaruit woorden uit een in Gods waarheid geworteld hart opwellen, zal bevestigd worden in eeuwigheid; hare gesprekken zijn geen vervliegende damp, maar zijn duurzaam als Gods eigen eeuwig Woord; maar ene valse, leugenachtige tong is maar voor een ogenblik; want de leugen is als het woord des duivels, een ijdele klank, die in de lucht verdwijnt.

20. Bedrog is in het hart dergenen, die ons tegen onze vijanden nog meer ophitsen; zij zijn verkeerde raadgevers onder den schijn van vriendschap, die in plaats van ons dienst te

bewijzen, voor ons kwaad smeden, en zich dan later in hun hart verheugen over ons verderf; maar degenen, die ons vrede aanraden, ter verzoening van hen, die ons beledigden, hebben zelve blijdschap; en doen ons den besten dienst, want zij zoeken ons geluk.

21. Den rechtvaardigen, die de zonde als het grootste kwaad mijdt en vliedt, zal geen leed geen kwaad wedervaren 1), want zelfs het grootste onheil moet bij hem slechts dienen om zijn eeuwig geluk te bevestigen; maar de goddelozen zullen altijd, ook wanneer zij schijnbaar gelukkig zijn, met kwaad vervuld worden; want de toorn Gods blijft op hen, zij hebben geen vrede, en hun aards geluk dient slechts, om hun val te dieper te doen zijn (Hoofdstuk 10: 3; 11: 23).

1) Dit wil niet zeggen, dat de rechtvaardigen zullen bevrijd blijven van allerlei leed, maar dat het voor hen geen eigenlijk kwaad is. Wel kan de gelovige soms met een Jakob menen, dat alle dingen tegen hem zijn, naar ten slotte zal het toch blijken, dat alles voor hem was, en dat ook de tegenspoeden hebben moeten medewerken ten goede.

22. Valse, huichelachtige en vleierende lippen zijn den HEERE, die enkel licht is, een gruwel; maar die trouwelijk handelen, de waarheid handhaven (Joh. 3: 21), zijn Zijn welgevallen, Zijne genade rust op hen, en bestuurt hen (Spreuken 11: 20).

23. a) Een kloekzinnig mens, die de ware wijsheid bezit, bedekt de wetenschap, die in hem woont; hij pronkt er niet mede, door ze overal aan de mensen te doen opmerken, maar verbergt ze uit nederige bescheidenheid en stilzwijgendheid (Hoofdstuk 10: 4; maar het hart der zotten kan zich niet lang verbergen; ook zonder dat zij den mond open doen openbaart zich hun gezindheid door hun blikken en gebaren, en vooral door hun ijdel gezwets; het b) roept zonder dat zij het zelve willen hun dwaasheid luide uit, ofschoon zij die voor wijsheid willen doen doorgaan.

a) Spreuken 13: 16; 15: 2. b) Spreuken 13: 16; 15: 2.

24. a) De hand der vlijtigen, die met alle inspanning van krachten trouw het beroep waarnemen, waarin God hen geplaatst heeft, zal heersen door Gods zegen, en tot rijkdom, aanzien en macht geraken; maar de bedriegers, die ontrouw handelen, zullen steeds dieper zinken, en eindelijk onder cijs wezen, als lijfeigenen voor een gering loon arbeiden (Hoofdstuk 11: 29).

a) Spreuken 10: 4.

Slechts weinigen kunnen vrij zijn, omdat zij lui zijn, en daarom veil, te koop..

25. 1) Bekommernis en zorg in het hart des mensen buigt het neer, maar een goed, troostrijk woord verblijdt het, en doet het opspringen van vreugde.

1) Spreuken 15: 13.

26. De rechtvaardige is voortreflijker dan zijn naaste 1); hij ontdekt den weg ten leven, om daarop gelukkiger voort te gaan; maar de weg der goddelozen, dien zij aanraden en wijzen, doet hen dwalen, die naar hen luisteren; alzo hebben noch de goddelozen zelf, noch hun naasten enig voordeel van de goddeloosheid.

1) Het eerste gedeelte van vs. 26 is niet gemakkelijk te verklaren. Dewijl het echter een tegenstelling met het laatste vormt, kan de verklaring niet anders wezen. dan dat de rechtvaardige op een weg wandelt, die hem niet doet dwalen, maar hem gelukkig doet zijn en een gelukkig einde doet bereiken. Coccejus en Schultens verklaren aldus: De rechtvaardige stelt een nauw onderzoek van zijn weg in, ook om zijns naastens wille, wiens ziele hem evenzeer ter harte gaat, maar de weg der goddelozen maakt, dat zij als in een woestijn rondom zwerven.

27. Een bedrieger, en luiaard. zal zijn jachtvang niet braden, maar het kostelijk goed des mensen is het deel des vlijtigen, maar ook vele anderen ten zegen.

De meeste oude en vele nieuwe uitleggers geven den zin alzo aan: Een luiaard braadt zijn reeds geschoten en hem toebehorend wildbraad niet, niet eens dat, wat hij reeds heeft, heeft hij lust om te gebruiken: maar de vlijtige is voor de mensen, zelfs voor anderen; een kostelijke rijkdom..

Anderen, zoals Schultens, Delitzsch vertalen het woord in den grondtekst, door onze Staten-Overzetters door braden vertaald, door bewegen. Beide vertalingen duiden hetzelfde aan, hoewel het laatste nog sterker spreekt. Iemand die braadt, heeft iets, maar iemand die zelfs niet de moeite neemt, om het wild op te jagen, of in de engte te drijven, die heeft helemaal niets. Doel van dit vers is de armoede van den luiaard tegenover de rijkdom van den vlijtige te stellen.

28. In het pad der gerechtigheid alleen is het leven, waar geluk op aarde, eeuwige zaligheid aan gene zijde des grafs; en in den weg van haar voetpad is de dood niet, maar onsterfelijkheid (Hoofdstuk 3: 18; 7: 27. MATTHEUS. 7: 14).

Slechts in de zonde is de dood; wandelt gij echter op het smalle pad, dan kan geen dood u doden; want Christus dood doodt uw dood. Vele handschriften lezen in het tweede lid in plaats van al: el, waardoor dan ene tegenstelling tegen het eerste lid ontstaat: maar een weg is gebaad tot den dood, namelijk die der dwaasheid of eigenwijsheid. Deze tegenstelling ligt echter ook in onze overzetting..

De weg van den godsdienst is een rechte, eenvoudige weg; het is de weg der gerechtigheid. Gods bevelen zijn allen rechtvaardig, heilig en goed; het is een voetpad, een weg, dien God voor ons heeft opgeworpen (Jes. 35: 8); het is een grote weg, door alle heiligen voor ons gebaad. Aan het einde is niet alleen het leven, maar reeds op den weg. Welk een troost en blijdschap! De gunst van God die beter is dan het leven; de Geest, die het leven is..

De dood van hen, die in den Heere sterven, is slechts een slaap (1 Thessalonicenzen. 4: 14), want Christus heeft den dood te niet gedaan, en het eeuwige leven verzekerd voor hen, die in Hem geloven. Niets kan den rechtvaardige aan den vloek van den eersten dood, of de macht van den tweeden onderwerpen. Niets kan hem van dat leven beroven, dat met Christus verborgen is in God. Wie is het, die het leven der onsterfelijkheid begeert? Laat hem den nieuwen en levenden weg bewandelen. Laat hem dien bewandelen, hij zal den dood daar niet vinden..

HOOFDSTUK 13.

VERDERE LEVENSREGELN.

IV. Vs. 1-25. De vergelijking van de gevolgen der wijsheid en der dwaasheid bij het gebruiken van tijdelijke goederen en van het woord Gods, als het hoogste goed, is de hoofdinhoud dezer afdeling. In het bijzonder kan men de volgende versgroepen onderscheiden. Vs 1-3: Spreuken van algemenen inhoud tot inleiding. Vs 4-12: Waarde en behoorlijk gebruik der aardse goederen. Vs 13-17: De waarde van het woord Gods als het hoogste goed, en van de gehoorzaamheid daaraan. Vs. 18-25: van den zegen der gehoorzaamheid aan Gods woord.

1. Een wijs zoon hoort gaarne de tucht des vaders, luistert reeds naar de enkele waarschuwing om geen kwaad te doen; maar een lichtvaardige spotter, die alle kinderlijke vroomheid en ontzag voor het heilige reeds lang heeft weggeworpen, hoort ook de scherpste bestraffing, de ergste scheldwoorden over de door hem begane zonde niet; zij hebben geen invloed op hem, en maken hem zelfs wel toornig (Hoofdstuk 9: 8; 1: 22 ; 10: 8; 15: 6 10.8 15.6).

Daarin ligt juist het grootste onderscheid tussen de godsvrucht en de goddeloosheid, hoe onderscheiden zij over de zonde in het algemeen en over hun eigene zonde in het bijzonder denken, en hoe zij zich dien ten gevolge tegenover de tucht der wet gedragen..

2. a) Een ieder zal van de vrucht des monds, namelijk van de goede gesprekken, die zegen rondom zich verspreiden, het goede tot verzadiging eten; want er zal nog een rijkere zegen op hem terugstromen, als er van hem is uitgegaan; maar de ziel der trouwelozen, der verachters van het goddelijk en menselijk recht, denkt er slechts aan, hoe hij door het geweld zijne hebzucht zal kunnen verzadigen; ook hij zal verzadigd worden met hetgeen hij zelf uitgezaaid heeft, namelijk met euvel daden, geweld en ongeluk.

a) Spreuken 12: 14; 10: 6.

De zin en inhoud dezer spreuk komt hierop neer: Gelijk zij, wier mond niet dan goede en geurige vruchten voortbrengt, zelven van hun heilzame redenen de aangenaamste gevolgen genieten, zo ziet men ook hen, die met onverzadelijke drift misnoegen stoken en oproer kraaien, van dit hun heilloos bedrijf zelven het allermeest de wrange vruchten inoogsten; het geweld, dat zij stoken, daalt op hun eigen hoofd terug.

3. Die zijnen mond in wijze terughouding en verstandig zwijgen toesluit, en zijne ziel daardoor voor vele zonden bewaart, behoudt de rust van zijne ziel, en weert beschaming, schande en gevaar van hem, terwijl ook het eeuwige heil er door bevorderd wordt; maar voor hem is verstoring van rust, jammer en ellende, die zijne lippen wijd opendoet,

1) om vermetele of ontijdige en toornige redenen voort te brengen (Hoofdstuk 10: 19,31; 21: 23).

1) Mond en ziele staan in het nauwste verband met elkaar, dewijl de reden de inwendige uitingen der ziele zijn. Wie alzo zijn mond bewaart, behoedt zijne ziele, dewijl hij daarvoor waakt dat geen zondige, onnutte gedachte in zijne ziele opstijge en in woorden naar buiten te voorschijn trede, en dewijl hij dientengevolge zijne ziele, d.i. zich zelven voor de verderflijke gevolgen der zonde verzekert. Wie daarentegen zijne lippen opscheurt d.i. niet zijn mond kan houden maar zonder overleg en nadenken alles te voorschijn brengt, wat hem in de gedachte komt en hem welbehaaglijk is, die is zich zelven tot verderf of dien wordt het ten verderf..

4. De ziel des luiaards is begerig om verzadigd te worden, doch er is niets; zijne begeerte blijft onvervuld, omdat de luiheid hem tot armoede gebracht heeft; maar de ziel der vlijtigen, die in gehoorzaamheid aan Gods gebod hun beroep getrouw waarnemen, zal vet gemaakt worden door den overvloed, die het gevolg is van zijne vlijt.

Dit geldt ook voor het rijk Gods: de honger der oprechte zielen naar het brood des levens zal geheel worden gestild, want hun honger is lust tot boetvaardigheid en geloof..

5. De rechtvaardige, die de waarheid kent en liefheeft, haat leugentaal, en in het algemeen alle valsheid in woorden en werken; maar de goddeloze, die noodzakelijk ook altijd een leugenaar en bedrieger is, maakt zich stinkende, zodat hij bij alle goede mensen in een kwaden reuk staat, en door hen wordt geschuwd. Hij werkt alzo zijn eigen ongeluk uit, en doet zich zelven schaamte aan.

Liegen en bedriegen is een bode tot alle heren, maar niet tot God.

6. a) De gerechtigheid, in het hart wonende, bewaart den oprechte van weg, die zedig, rechtvaardig en godzalig wandelt, zodat hij in tijdelijke rampen niet vreest, en zijne hoop op de gelukzalige eeuwigheid vestigt; maar de goddeloosheid, die in het hart heerst en regeert, zal den zondaar meer en meer van den rechten weg doen afdwalen; ene geheime macht, waartegen de mens zich zelf niet kan verweren, zal zich geheel van hem meester maken, en op enen hopeloozen weg brengen, waarop hij zich niet zal kunnen omkeren, maar op welken hij steeds voortholt naar zijn eeuwig verderf.

a) Spreuken 10: 29; 11: 3,5,6.

Beiden, de gehoorzaamheid aan God en Zijne geboden, en het zich niet gebonden achten aan de goddelijke bepalingen, zijn ene macht, die over den mens gebiedt; in hem zelven ligt de beloning en de straf; achter hem staan echter God en de duivel..

7. a) Er is een, die zich zelven rijk maakt, en niet met al heeft, omdat hem de edelste schat, godsvrucht en wijsheid ontbreekt; en een die zich zelven arm maakt, en heeft veel goed, omdat hij dezen hoogsten schat bezit.

a) Spreuken 12: 9.

Anderen vertalen dit vers op de volgende wijze: Menigeen houdt zich voor de mensen rijk, omdat aan de rijken onderscheiding en eer wordt bewezen, die men den armen, al heeft hij het verdiend, niet bewijst, en toch heeft hij in het geheel niets; en menigeen houdt zich arm en heeft toch veel vermogen, om de uitgaven, die men met billijkheid van de rijken kan eisen, te ontgaan.

Naar deze door de meeste uitleggers gevolgde vertaling geselt de spreuk de leugen en de huichelarij, die in de maatschappij zoveel gevonden wordt..

Dit vers is toepasselijk 1. op de aardse bezitting van de mensen. Sommigen, die waarlijk arm zijn, wenschen voor rijk gehouden te worden; zij kopen en verteren geld, alsof zij rijk waren, en wanneer al hun schulden door hen betaald werden, zouden zij niets meer over hebben. Dit is zonde en schande; menigeen richt also zijn huisgezin te gronde, en legt een blaam op den godsdienst. Zij die aldus leven boven hetgeen zij bezitten, willen liever aan hun eigen hoogmoed onderworpen zijn, dan aan Gods voorzienigheid, en het einde zal ellendig zijn. Sommigen, die werkelijk rijk zijn, willen voor arm doorgaan, omdat zij liever willen bijeenhouden, wat God hun gegeven heeft, dan het te gebruiken. (Prediker 6: 1,2). Dit is ondankbaarheid aan God, onrechtvaardigheid jegens hun huisgezinnen en naburen, en liefdeloosheid jegens de armen. 2) Het is toepasselijk op hunnen geestelijken staat. Genade is de rijkdom der ziel, het is ware rijkdom, maar vele mensen vertonen zich niet zo als zij zijn, hetzij opzettelijk, hetzij door ene verkeerde beschouwing, of omdat zij zich zelven niet kennen. Er zijn vele zogenaamde hypocrieten die zich veel inbeelden, en toch zijn zij arm en zonder genade, maar zij willen niet overtuigd zijn van hun armoede, of zij beweren rijk te zijn, en willen hun armoede niet erkennen. Ook zijn er vele beschroomde, bevreesde Christenen, die geestelijk rijk zijn en vol genade, echter geloven zij arm te zijn, en willen niet overtuigd zijn, dat zij rijk zijn. Door hun twijfelingen en vrees, hun klachten en droefheid, maken zij zich zelven arm. De eerste dwaling loopt op verwoesting uit, de laatste geeft veel onrust..

8. Het rantsoen van ieders ziel is zijn rijkdom, dezen kan hij gebruiken, wanneer hij voor het gericht veroordeeld wordt, of door rovers, of in oorlog gevangen genomen wordt, om zich los te kopen; maar de arme, waarvan niets te krijgen is, hoort het schelden het dreigen niet, waarmee men hem in zulke gevallen overlaadt, omdat hij geen geld heeft, om daarvoor zijne vrijheid weer te kopen; op deze wijze geeft toch de armoede soms een voorrecht boven den rijkdom.

Luther's kanttekening: Enen rijken scheldt men, maar laat hem voor geld vrij. De arme moet het boeten. Wie geen geld heeft, betaalt met de huid.

De rijken zijn altoos zo gelukkig niet, als men zich wel verbeeldt, want hun schatten dienen soms alleen om hen van zware misdaden te doen beschuldigen, opdat zij zich zouden lossen met veel geld, dat zij gaarne geven om het leven te behouden; maar niemand is genegen om de armen te zoeken, of beschuldigingen tegen hen in te brengen.

9. a) Het licht der rechtvaardigen, dat is: het geluk, om hetwelk af te beelden de Oosterling, en bijzonder de Arabier ene brandende lamp in zijne tent brandt, zal zich verblijden, brandt helder en vrolijk; want het licht van Gods genade licht over hem, en behoedt hem voor alle kwaad; b) maar de lamp der goddelozen, al schijnt zij ook enigen tijd helder, ja schijnbaar helderder dan die der rechtvaardigen, zal toch eindelijk ook reeds in het leven, maar zeker in de eeuwigheid geheel uitgeblust worden (Job 29: 3).

a) Spreuken 4: 18. b) Job 18: 5,6; 21: 17.

Het licht van den rechtvaardige is als dat der zon, die verduisterd of bewolkt moge zijn, zij blijft bestaan; de Geest is hun Licht, Hij heeft ene volheid van vreugde, en geeft hun gaarne het goede. Dat van den goddeloze is als ene lamp, die zij zelve hebben aangestoken, en gemakkelijk kan worden uitgeblust..

10. Door hovaardigheid, waardoor men zich boven allen wil verheffen, maakt men niet dan gekijf; want niemand wil in nederige bescheidenheid, zo als de ware wijsheid die leert, den anderen toegeven; maar bij de beradenen, 1) dat is bij de zulken, die zich door anderen laten raden, is wijsheid. Zulk ene nederigheid en bescheidenheid is juist een kenteken van de ware wijsheid, die ook den vrede geeft en onderhoudt.

1) De Wijsheid en welberadenheid brengt de nederigheid, vrede en liefde voort, en zij, die welberaden handelen, kunnen niet nalaten wijs te worden, door het raadplegen van hun geweten, van hun vrienden en leraren, zodat zij niets in overijling doen, zich gaarne naar de wijze lessen van anderen schikken, nooit onbesuisd te werk gaan en voorzichtig alles vermijden, wat de rust en het genoegen van zich zelf of van anderen zou kunnen storen..

11. Goed van ijdelheid gekomen, a) zal verminderd worden; maar die met de hand vergadert, zal het vermeerderen.

a) Spreuken 10: 2; 20: 21.

Kwalijk verkregen rijkdom zal niet gedijen, maar eerlijk verkregen goed duurt het langst.

Hier is de diepe, door de dagelijkse ervaring uitgesprokene waarheid bevestigd, dat op datgene, dat zonder arbeid in het zweet des aangezichts, dat zonder de goddelijke roeping, op ene lichtzinnige, onbedachtzame wijze, zonder gebed en alzo zonder God spoedig en gemakkelijk verworven is, de vloek van God rust, waardoor het even snel weer verloren gaat als het gekomen is, hetzij door slagen van het ongeluk, of door nieuwe zonden. Daarentegen, datgene, wat men in het door God aangewezen beroep met inspanning en arbeid, langzaam en moeilijk verwerft, en slechts met kleine sommen tegelijk verzamelt, dat blijft, omdat het met den eeuwig God is verworven, en het vermeerdert, omdat Zijn zegen daarop rust..

Zo gewonnen, zo geronnen. Onrecht goed gedijt niet. Jong gespeeld, oud gebedeld.

12. De uitgestelde hoop krenkt het hart, ja maakt het zelfs ziek; maar wanneer de begeerte die men gekoesterd heeft, tot vervulling komt, dan is zij een boom des levens, 1) die aan het zieke hart spoedig weer nieuwe kracht en nieuw leven geeft (vs. 19).

1) Daarom vervel uw hart niet met hoop, die u slechts ijdele verwachting doet koesteren, en eindelijk verdwijnt; maar berust in de hoop, die God in Zijn Woord geeft, dan moet zij wel vervuld worden.

Stel uwe hoop niet op iets, dat ijdel, onzeker en vergankelijk is, maar op het onvergankelijke en eeuwige, op God en Zijn woord. Kinderen Gods moeten dikwijls lang onder het kruis op hun redding hopen; maar wanneer zij eindelijk komt, is zij hun zo verkwikkend en aangenaam, dat zij terstond op nieuw beginnen te leven.

Niets is smartelijker dan de teleurstelling van ene vleiende en gegronde verwachting, 't zij door de zaak zelf ons geweigerd of dezelve toebrenging eniglijk voor een tijd uitgesteld wordt. Zulk een uitstel krenkt het harte, doet het kwijnen en maakt het gemelijk en knorrig. Dus wordt het hart ziek, terwijl de ganselijk terneer gevelde hope het doodt en ter neer smakt, hoe strelender het vooruitzicht was. Wijselijk doen wij derhalve, als wij ons niet veel van de schepselen beloven, er luttel op steunen en de wereld wantrouwen. Dit zal ons voor veel kwelling bewaren..

De Spreuken-dichter heeft hier het oog op den boom des levens in het Paradijs, die de kracht en het leven voor inzinking en wegsterven vrijwaarde, die den mens nieuwe kracht en nieuwen levenslust en levensmoed schonk.

13. Die het woord, de openbaring Gods, de daarin wonende eeuwige wijsheid, veracht, die zal verdorven worden; 1) maar wie het gebod vreest, die zich eerbiedig onderwerpt aan de goddelijke bevelen, maakt God tot zijn vriend, dien zal dat vergolden worden, hij zal daarvoor loon van Hem ontvangen.

1) In het Hebr. Jechabel lo. Onze Staten-overzetteren hebben het eerste woord vertaald door, verdorven worden en het tweede laten slaan op den verachter. Echter betekent het eerste woord besluiten, ook verbinden, schuldenaar blijven. En o.i. moeten we deze betekenis hier hebben. Het tweede woord slaat dus op het Woord. De zin is dan deze: men moge het Woord, de wet Gods verachten, men blijft er toch aan onderworpen en niet eerder laat de wet los, dan aler zij volkomen is gehoorzaamd, of dat de straf, op de overtreding er van, wordt gedragen. In de betekenis van verbonden zijn, borg zijn, schuldenaar zijn, komt het ook voor Hoofdstuk 20: 16. 27: 12. Job 34: 31. Daartegenover staat, dat wie eerbied heeft voor de wet, Gods geboden onderhoudt, ook daarvoor het loon zal ontvangen.

14. a) Des wijzen leer, het woord van God, dat in zijn hart woont, en dat hij verkondigt, is ene springader des levens, ene bron, waaruit het ware, onvergankelijke leven opwelt, om af te wijken van de strikken des doods, waardoor zo velen worden verstrikt, die verborgen liggen tussen de staande gewassen der dwaasheid.

a) Spreuken 10: 11; 14: 27.

15. Goed verstand om raad te geven, die uit een welwillend, verstandig hart voortkomt, geeft aangenaamheid, en verwerft daardoor hulde en verering van de mensen; maar de weg der trouwelozen, die verachters der hemelse wijsheid, is streng. 1)

1) Streng, in den zin van alles bestrijden, niet wijken, in niets toegeven. Het wordt in de eerste plaats gebruikt van het water, dat voortdurend zich beweegt, zich voortstuwt en alles in zijn vaart meesleept, zich nergens om bekommerende. Zo is ook de weg des trouwelozen, des dwazen, die verre van aangenaamheid te verspreiden en te bezorgen, niets dan ellende veroorzaakt.

16. Al wie kloekzinnig is, wie de wijsheid geleerd heeft de dingen dezer wereld recht te beschouwen, handelt met wetenschap, met inzicht en bedachtzaamheid; maar een zot, die even praatzuchtig als onvoorzichtig is, a) breidt in al zijn spreken en doen dwaasheid uit.

a) Spreuken 12: 23; 15: 2.

Het is wijsheid voorzichtig te zijn, en zich niet te bemoeien met zaken, waarvan wij geen verstand hebben. Het is dwaasheid van zaken te spreken, waarvan wij niets weten, en iets te ondernemen, waartoe wij in het geheel niet geschikt zijn..

17. Een goddeloze bode, die trouweloos zijn heer verraadt, zal in het kwaad vallen, tot straf voor zijne trouweloosheid; maar een trouw gezant, die zich met stipte nauwkeurigheid aan de boodschap van zijn zender houdt, is medicijn, ene verkwikking en vreugde voor zijn heer, zodat hij hem lief en waard wordt.

18. Armoede en schande is degene, die de tucht van het woord Gods, die hem zijne zonde openbaren, en hem tot boetvaardigheid brengen wil, verwerpt; want hij vervalt van zonde tot zonde, van ellende tot ellende; maar die de bestraffing van Gods woord niet van zich stoot, en de kastijdingen als opvoedingsmiddelen waarneemt, zal reeds op aarde geëerd worden, 1) en daarenboven de kroon des eeuwigen levens ontvangen (Hoofdstuk 15: 5; 12: 1).

1) Hij die zo hoogmoedig is, dat hij alle tucht verwerpt en afkerig is om onderwezen te worden, zal zeker vernederd en verlaagd worden. Die de goede onderrichting, hem aangeboden, van de hand wijst, alsof dezelve hem ontoren, of in zijne vrijheid benadelen zou, brengt armoede en schande over zich, hij zal tot den bedelzak vervallen en van elk veracht en nagewezen worden, als een hardnekkig dwaas en onhandelbaar mens. Hij die echter nederig is, die het wel kan dulden, dat hem zijne fouten onder het oog gebracht worden, zal verhoogd worden..

19. Wanneer aan de begeerte, die wij in onze harten koesteren, voldaan wordt, en ons geschiedt, wat wij verlangen, is dit zoet voor de ziel; maar dikwijls gaat de lust van het hart uit naar zonde en verboden genot; men onderdrukt dan ook die begeerte in hare eerste beginselen, opdat met den lust niet de zonde ontsta, en men aan de dwazen gelijk wordt; het is

den zotten een gruwel van het kwade af te wijken; zij kunnen hun boze lusten niet opgeven, maar koesteren en voeden die in hun hart, en gaan, wanneer zij daartoe gelegenheid hebben, tot de zonde over.

Bij elk mens is ene sterke begeerte naar geluk, en God heeft gezorgd, dat deze begeerte vervuld wordt, en dat geeft ene aangename gewaarwording aan de ziel; maar de zinnelijke genoegens voldoen alleen de vleselijke lusten. Voor de zotten is het een gruwel, het kwade te verlaten. Nimmer zullen deze enige aangenaamheid in hun zielen ontwaren, die er niet van overtuigd willen worden, dat zij hun zonden moeten nalaten..

20. Die met de wijzen, die Gods heilig woord tot richtsnoer van hun bestaan hebben aangenomen, omgaat, zal ook zelf wijs worden; maar die der zotten metgezel is, die de wereld en hare vermaken tot zijn richtsnoer heeft, zich door vriendschap en liefde aan hen verbindt, zal ook een zot worden, en zijn tijdelijk en eeuwig geluk zal verbroken worden (Hoofdstuk 28: 7; 29: 3).

Ieder mens is omgeven van enen geestelijken dampkring. die, wanneer hij door een ander wordt ingeademd, een onberekenbaren invloed op dezen uitoefent. Daarom moet gij zorgvuldig letten op uwen omgang met anderen, en uwe ogen niet doen verblinden door het bevallig uiterlijk der goddelozen; zoek steeds dezulken tot vrienden te krijgen, die God nog meer vrezen dan gij zelven. Men herkent den man aan zijnen metgezel..

Waar men mee verkeert, wordt men mee geëerd. Die met pek omgaat, wordt er mee besmet.

21. Het kwaad, het ongeluk zal de zondaars vervolgen, want Gods toorn zweeft altijd over hen, en ter rechter tijd komt die over hen, dikwijls reeds op aarde, maar zeker na hunnen dood; maar den rechtvaardige, die met geduld en goede werken tracht naar de zaligheid, zal men eren, en God zal hun goed werk vergelden, reeds hier bij aanvang door den zegen van aardse, maar ook van hemelse goederen; zelfs de rampen, die hem treffen, moeten door hem vruchten ten eeuwigen leven dragen, en eindelijk ontvangen zij de kroon des levens (Hoofdstuk 10: 25; 11: 3,5).

22. De goede, die met een oprecht hart voor God wandelt, zal zijner kinders kinderen zijne goederen doen erven; want zij zijn met God verkregen en door Hem gezegend; maar het tijdelijke vermogen a) des zondaars is voor den rechtvaardige b) weggeleid; Hem moet het ten laatste naar Gods ordening toevallen.

a) Job 15: 29. b) Job 27: 17. Prediker 2: 26.

God zegent de vromen tot in het duizendste geslacht, en dat heeft zijne heerlijke toepassing op de geestelijke goederen, die naar geestelijke verwantschap werden geërfd. Die heden van het geloof van Abraham is, heeft de erfenis van Abraham en alle profeten, apostelen en martelaars. Daarentegen hebben de goddelozen nooit iets te wachten, ja hebben zelfs niets: want wat zij nog hebben, behoort alleen aan de godzaligen, aan wie alles gegeven is..

23. Het ploegen der armen geeft, door Gods zegen, a) veelheid der spijs; al heeft hij soms maar een klein stukje land, dat hij met verstand en vlijt bewerkt; maar b) daar is een soort van mensen, die hun bezitting verliezen, die verteerd wordt door gebrek van ervarenheid en oordeel, of omdat ze den huurlingen het loon onthouden.

a) Spreuken 12: 11. b) Spreuken 18: 9.

Wees dus met uwe armoede tevreden, en verricht den zwaren arbeid, waaraan zulke grote beloften verbonden zijn. Dat is in het lichamelijke waar, in het geestelijke nog meer, en in goddelijke dingen het meest; daarin werken alleen de geestelijke armen, en wel onder zuchten en zwoegen aan zaken, waaraan de wereld volstrekt geen waarde hecht. Zij vinden zeker geestelijke spijzen aan Gods tafel..

De wijze koning heeft dezulken op het oog, die alles, in elk geval het voornaamste, aan anderen overlaten, die meer verteren dan zij inkomen hebben en op dien weg voortgaan, en daarom straks eerst het hun moeten verpanden om het daarna aan vreemden geheel af te staan.

24. Die bij de opvoeding zijner kinderen zijne a) roede inhoudt, en alzo het vlees van het kind tot verderf zijner ziel laat woekeren, haat zijnen zoon, niettegenstaande zijne schijnbare, maar dwaze vleselijke liefde tot hem; maar die hem in waarheid liefheeft, zoekt hem vroeg met tuchtiging van het kwaad af te brengen, eer het verderf te diepe wortelen schiet; zo leert hij hem vroeg op ene gevoelige wijze, dat de zonde pijn veroorzaakt (Hoofdstuk 3: 12; 29: 15).

a) Spreuken 23: 13; 29: 15.

Hoe vroeger de tucht, hoe beter de vrucht. Zo als de tucht, zo ook de vrucht. Goede tucht, goede vrucht..

In de tucht der kinderen den middenweg te houden, is zo gemakkelijk niet, Vele ouders denken, dat scherpe tucht niet bestaanbaar is met liefde voor de kinderen, en haten die dan na, ook wanneer zij nodig is. Anderen gaan weer te ver en maken geen onderscheid tussen overijling en boosheid, zodat zij door het gedurige slaan de kinderen slechts hardnekkig maken. De slagen moeten eigenlijk een geneesmiddel zijn, dat slechts nu en dan gebruikt moet worden. Daarom moeten ouders, die zich de tucht der kinderen niet durven toevertrouwen, God bidden om wijsheid en ene geheiligde liefde voor hun kinderen..

25. De rechtvaardige eet tot a) verzadiging zijner ziel toe, en hij zal, ofschoon arm zijnde, toch altijd genoeg hebben voor zijn levensonderhoud, zo als God hem beloofd heeft (vs. 23); maar de buik der goddelozen, die eten om te eten, zal gebrek hebben, want alleen Gods zegen geeft verzadiging, maar hun buik is niet tevreden te stellen. Ten laatste zal zulk een rijke goddeloze ook het nodigeste levensonderhoud verliezen en nog gebrek lijden (Hoofdstuk 10: 8. Job 18: 12 vv.).

a) Psalm 34: 11; 37: 3

De rechtvaardige zoekt naar wijsheid, maar om zich daaraan te verkwikken; de goddeloze vraagt slechts om te vragen, leert altijd en leert toch niets. Zijn dorst zal in eeuwigheid niet gelest worden (2 Tim. 3: 7)..

Het is het geluk van de rechtvaardigen, dat zij genoeg zullen hebben, en dat zij weten, wanneer zij genoeg hebben. Het is de ellende van de goddelozen, dat zij door de onverzadelijkheid van hun eigene begeerten altijd behoeftig zijn; niet alleen, dat hun zielen niet zullen voldaan worden door de wereld en het vlees, maar zelfs hun hartelijke lust haakt altijd naar meer. Wat de geestelijke dingen aangaat, de rechtvaardige voedt zich met het Woord en de instellingen Gods, om zijne ziel te verzadigen met de beloften van het Evangelie en den Heere Jezus Christus, die het Brood des levens is..

HOOFDSTUK 14.

LOF DER WIJSHEID IN HET MENSELIJKE LEVEN.

V. Vs. 1-35. De vroomheid en de goddeloosheid worden met elkaar vergeleken, in zoverre zij wijsheid en dwaasheid zijn. Meer bijzonder handelen vs. 1-7 over de wijsheid en dwaasheid in het huiselijk leven; vs. 8-25 in het burgerlijke leven; vs. 26-35 in het staats- en volksleven. In de tegenoverstelling, die in dit gehele hoofdstuk voorkomt tussen wijsheid en dwaasheid, vindt men aan het einde van het hoofdstuk nog de tegenover elkaar geplaatste denkbeelden over rijken en armen, heren en knechten.

1. Elke wijze vrouw bouwt haar huis, bestuurt haar huisgezin (Psalm 127: 1); maar die zeer dwaas, zonder tucht en godsvrucht is, breekt het af met hare handen, met al hare handelingen, ja zelfs de vlijt der goddeloze huisvrouw blijft ongezegend, en veroorzaakt den ondergang van haar gezin (Hoofdstuk 11: 16; 12: 4; 31: 10 vv.).

Ook dit vers, evenals de vroegere, waarin van de vrouwen gesproken wordt, bewijst, dat de positie van de vrouw bij de Joden op veel hogeren trap stond dan bij de andere volken der oudheid. De Heilige Geest had het volk Gods leren begrijpen, welke aanzienlijke roeping God aan de huisvrouw had gegeven; dat zij het moest zijn, die de ziel uitmaakte van het werkelijke familieleven. Alleen de eigendommelijke vrouwelijke wijsheid (niet iets mannelijks) kan zich een huis bouwen, d.i. een huiselijk leven in den waren zin des woords daarstellen, omdat de vrouw alleen den aanleg heeft, om de huiselijke behoeften in de bijzonderheden te kunnen opmerken en zorgvuldig daarin te voorzien, en omdat de verschillende werkzaamheden van de leden van het huisgezin alleen door de nu eens matigenden, dan weer besturenden invloed der vrouwelijke persoonlijkheid tot harmonische eenheid kunnen worden verbonden. Waar echter de huisvrouw deze, voor de vrouw alleen bereikbare, haar bijzonder toebehorende wijsheid mist, daar gaat onherstelbaar datgene verloren, waardoor zij, die door bloedverwantschap aan elkaar verbonden zijn, tot een aangenaam familieleven, tot ene zedelijke gemeenschap worden verenigd, en waardoor het huis niet enkel een gebouw om in te wonen, maar ene geestelijke kweekplaats van inwendig verbondene personen kan genoemd worden.

2. a) Die in zijne oprechtheid 1) wandelt, die wandelt in eenvoudigheid op den goeden weg, vreest den HEERE; maar die van Hem afwijkt in zijne wegen, verkeerde wegen bewandelt, toont daarmee, dat hij God niet vreest, ja hij veracht Hem (Hoofdstuk 16: 9; 2: 15; 3: 32 vv.).

a) Job 12: 4.

1) Eigenlijk staat er recht uit. Van daar dat ook in het tweede gedeelte van een afwijken wordt gesproken. Bedoeling is, dat wie den Heere vreest, zijn lust het is om recht uit te gaan, d.w.z. in overeenstemming met de ordinantiën van Gods wet en de Openbaring van Zijn wil. Maar die deze ordinantiën niet vreest, daarentegen deze veracht, die wijkt af ter rechter- of ter linkerhand.

3. In den mond des dwazen is ene roede des hoogmoeds 1); de overmoedige gesprekken van den opgeblazene brengen hem zelve in het verderf, en geven de eerste aanleiding tot zijne vernedering, maar de lippen der wijzen bewaren hen tegen het dwaze, overmoedige gezwets, en zijn alsoo werktuigen, waarmee God hen beschermt; want de door hem verkondigde waarheid is voor velen ene beschutting en bescherming (Hoofdstuk 10: 13 vv.; 13: 3).

1) Salomo spreekt hier niet zo zeer van den dwaas, maar van den gek, van degene, die opgeblazen, schier aan hoogmoedswaanzin lijdt. Voor dien wordt de hoogmoed een roede, die hem treft en tot verderf brengt.

4. Als er gene ossen zijn, om het land te beploegen, en den oogst binnen te brengen, zo is en blijft de krib rein 1), ledig; maar door de kracht van den os, en waar de mensen in het huis gene moeite en kosten sparen, daar is het bedrag der inkomsten veel 2).

1) Rein heeft hier de betekenis van, ledig. Deze spreuk dient om te vermanen tot het houden van het nodige vee, om het land te bewerken, en af te manen van de dwaasheid, om zich enkel te verlustigen in de vermaken des lands, maar niet in het bewerken en het bewerken er van. In de dagen van Salomo begon vooral de weelde te klimmen, zodat niet weinigen het een oneer vonden, om zich met akkerbouw en veeteelt bezig te houden.

2) Niets kost niets, maar brengt ook niets aan. Van niets komt niets..

Dit gaat ook in het geestelijk leven door, ook hier wordt de geringste aanwending van moeite en vlijt niet onbeloond gelaten. Die zich zijne zaligheid niets wil laten kosten, voor hem zal ook de eeuwige oogst verloren gaan. Ene gemeente zonder leraar heeft weinig uitgaven; waar echter ijverige predikers zijn, daar groeien de geestelijke schatten..

5. Een waarachtig a) getuige zal niet liegen, alleen hij, die in zijn leven steeds waar en recht is bevonden, zal als getuige voor het gerecht geheel trouw zijn en geloof vinden; vertrouw uwe zaak alleen aan zulk een, wanneer gij niet bedrogen wilt worden; maar een vals getuige blaastook in de samenleving, op ene vermetele en onbeschaamde wijze leugens en bedrog met zijne lippen; daarom zal hij ook voor het gericht geen geloof vinden (Hoofdstuk 6: 19).

a) Exodus 23: 1. Spreuken 12: 17.

Een oprechte zal zich noch door vrees, noch door gunst laten bewegen tot het rechtvaardigen van de minste leugen; maar enen man zonder geweten, die zich het liegen heeft aangewend, is het onverschillig, hoe vele valsheden hij getuigt, die hij voortbrengt zonder moeite.

6. De spotter, ofschoon van God, de bron van alle waarheid en wijsheid afgekeerd, zoekt ook zelfs dikwijls met grote moeite en inspanning naar wijsheid, en er is er gene voor hem te vinden; want die God niet lief heeft, kent Hem ook niet; maar de wetenschap is voor den verstandige, in wiens hart de vreze Gods licht; hij verkrijgt haar, zonder dat hij zelf weet hoe; want wie heeft, dien zal gegeven worden (2 Tim. 3: 7. Jak. 1: 5,17).

De strekking van deze Spreuk is klaarblijkelijk gericht tegen die oppervlakkige ijdele schijnbeschaving van die spotters met den godsdienst, die in enen verkeerden zin verlicht zijn, die het aan rechte kennis en begrip van alle waarheid ontbreekt.

Alzo bestraft deze Spreuk ook de schijnbeschaving van onze dagen, welker grondslag de godsvrucht niet is, welke veel meer als ene uitrusting met alle wapenen, welke onechte wetenschap en ijdele geschriften tot verwoesting van waarheid, zeden en godsvrucht uitwerkt, kan beschouwd worden. De strijd tussen ware en valse beschaving, goddelijke en duivelse wijsheid, gelovige en ongelovige wetenschap is onverzoenlijk. Alle ware wetenschap begint met de vreze en kennis van God, met de ootmoedige erkenning, dat men zelf niets weet en vermag. Daarom zegt Richard van St. Victor: "Een ieder vermag zoveel van de waarheid te zien, als hij zelf is." Daarmee, dat de mens aan de werking van den Heiligen Geest plaats geeft, begint zijne vorming en beschaving in den waren zin des woords. Zijne krachten ontwikkelen zich, worden sterk, krijgen ene bepaalde richting, afmeting en doel, alles naar het voorbeeld van Christus. Zijn kennen komt tot het begrip van de wezenlijke betekenis en den samenhang van alle bestaan en leven; zij kan de dingen, welke in den voortgang des tijds en des levens uit het rijk der schepping achtereenvolgens, als nieuw onder zijn bereik komen, rangschikken in den behoorlijken samenhang van het geheel, waarin elke op zich zelf staande zaak licht wordt, zodat het nieuwe de kennis niet verduistert en verwart, maar rijper en meer volkomen maakt. Zijn gevoel gaat meer en meer over in een bewonderend welgevallen in de werken, de beschikkingen en de daden Gods, als openbaringen van Zijne almacht, wijsheid en liefde, en in een mishagen in al datgene, wat tegen den wil van God strijdt, en in Zijne heilige verordeningen verwoestend ingrijpt. Zijn wil wordt bevrijd van de macht der zonde, die de geheimzinnige tegenoverstelling van vrijheid en gebondenheid in hem gelegd heeft, zodat nu de mens de keten, waarin hij geboren was, verbreekt, als meester over zich zelven, ook meester worden kan over alles, wat strijdt met zijnen wil, dien hij vrijwillig aan den wil van God heeft onderworpen, terwijl hij met opgeheven hoofd het doel tegemoet gaat, dat hem, zo als de apostel Paulus zegt, de hemelse roeping in Christus voor ogen stelt. Is also alle menselijke beschaving in de gemeenschap met God geworteld, dan heeft zij dien tengevolge haren grond in den godsdienst, welke de betrekking daar stelt van de onderworpenheid des mensen aan den wil van God. Ja, wij mogen verder gaan en zeggen: in zo verre alles, wat buiten God bestaat, Gods openbaring is, waarin de mens Gods heerlijkheid moet erkennen, en tevens het rijk, waarin hij daardoor, dat hij al zijn doen naar Gods wil inricht, beheersen en dienen moet; in zo verre gaat de beschaving van den mens op in den godsdienst, en al zijne plannen en pogingen moeten strekken om God te dienen. Als wij zo spreken, drukken wij daardoor de schoonste en edelste opvatting van de menselijke beschaving en het menselijke leven uit.

Die onverschillig is omtrent God, de spotter, kan aldus gene beschaving, kennis of wijsheid in den waren zin van het woord bezitten of verkrijgen.

7. Ga weg van de tegenwoordigheid eens zotten mans, ook van den zogenaamden beschaafde, ga niet met hem om, want gij zoudt bij hem gene lippen, die de woorden der wetenschap uitspreken, merken. Hoe kan hij u licht en raad geven, die voor het hoogste blind is?

8. De wijsheid des kloekzinnigen, die met God in gemeenschap leeft, is, bestaat daarin, om zijnen weg te verstaan, zich zelven te kennen en al zijne gedachten, woorden en werken naar de wet van God te richten; maar de dwaasheid of de ingebeelde wijsheid der goddeloze zotten is of bestaat in ijdele bedriegerij, zodat zij noch zich zelven, noch God, noch de wereld kennen, in één woord: zelfbedrog, zelfverblindings is hun alles, waarop eindelijk ene verschrikkelijke ontzuivering volgen zal.

Zonder de nakoming van het gebod, dat reeds bij de oude Grieken zo hoog aangeschreven stond: Ken u zelven! is er gene ware wijsheid, in hare verschillende betekenissen opgevat, mogelijk. Ja, juist in de zelfkennis bestaat de wijsheid, zo als ook omgekeerd de grootste dwaasheid van den mens juist daarin bestaat, dat hij zich zelven niet kent. Het woord weg betekent naar onze opvatting ongetwijfeld: wijze van denken spreken en handelen; het is alzo waar, dat de wijze het doel van zijn levensweg steeds in het oog heeft, terwijl de dwaas niet begrijpt en niet ziet, waarheen zijn weg hem voert. De dwazen kennen hun tegenwoordige schreden, wat zij voor ogen zien, dikwijls zeer goed, ja beter dan de kinderen Gods, maar zij zien het einde niet. Dit is evenzeer op het gewone leven toepasselijk, als op de wetenschap..

9. Elke dwaas zal de schuld verbloemen 1) maar onder de oprechten is goedwilligheid onder elkaar zichtbaar; Gods welgevallen rust op hen, en vernieuwt Zijnen zegen over hen.

1) In het Hebr. Ewilim jalits ascham. Letterlijk: De dwazen spotten met het schuldoffer. Het schuldoffer was een offer der boete (Leviticus 5: 15 en vv. Leviticus 19: 20-22 19.20-22). Voor den priester werd berekend hoe groot het schuldoffer ter vergoeding moest wezen. Welnu, de Spreuken-dichter zegt, dat een dwaas er mee spot, door telkens zich te vergrijpen aan de eigendommen van anderen, van de ene schuld in de andere valt, en op die wijze duidelijk de bewijzen geeft, dat hij er mee spot. Daartegenover staan weer de oprechten en de goedwilligen. Deze eerbiedigen het eigendom en het recht van den naaste.

10. Het hart kent zijne eigene bittere droefheid, al wil men die ook verbergen, door een blij gelaat te tonen; en een vreemde zal zich met des zelfs blijdschap niet vermengen, zal nooit deelgenoot kunnen zijn van de inwendige blijdschap des harten, omdat hij die niet begrijpt, en ook niet in die mate kan gevoelen, die hem dezelfde blijdschap zou kunnen doen genieten.

Ene uitspraak, onvergelykelyk in diepte en waarheid. Ieder mens is ene kleine wereld voor zich zelven, die God alleen geheel doorziet en begrijpt. In zijne smart, die tot het inwendige leven behoort, en in zijne vreugde kan een ander zich nooit geheel verplaatsen. Ja de allersmartelykste ervaringen, de innigste gevoelens van vreugde hebben wij alleen, zonder alle deelnemers. Daarom is het troosten zo moeilijk; daarom kwetst de deelneming van anderen dikwijls meer, dan zij verkwikt. Wie dat weet, en boven alles moet een zielverzorger dat weten, die behandelt zulke door vreugde of smart bewogene harten met ene zachte hand; zelfs bij dezulken, die iets zeer smartelyks ondervonden hebben, onthoudt hij zich van elke toespraak. Het het woord van God alleen kan men in de geheimste schuilhoeken van het menselijke hart doordringen, zodat ook de innigste smart en de hoogste vreugde tot droefheid naar God, en tot blijdschap in Hem kunnen veranderd worden..

11. Het huis der goddelozen; al schijnt het nog zulk vaste grondslagen te hebben, zal eindelijk toch met al zijne bewoners en al zijn geluk verdelgd worden; want het fundament der wijsheid en der godsvrucht ontbreekt er aan; maar de eenvoudige, nederige tent der oprechten, hoe veel ook afstekende bij het paleis der goddelozen zal bloeien, ongedeerd en lieflijk blijven, als een getuigenis van de immer frisse genade van God (Hoofdstuk 12: 7. Job 18: 15. Jes. 27: 6).

12. Er is een weg, die iemand, die in zijne dwaasheid de zaken niet uit het rechte oogpunt beschouwt, recht schijnt, maar het laatste van dien weg is niet alleen tijdelijke ellende; maar zij, die den weg bewandelen, zijn op de kromme wegen des eeuwigen doods.

13. Het hart van den wijze zal ook in het lachen smart hebben, omdat hij de zonde en hare ellende nimmer vergeten kan, a) en het laatste van die blijdschap, die de dwazen genieten, is droefheid.

a) Spreuken 5: 4.

Dit is weer ene van die uit de diepste ervaring gepaste raadselspreuken, die ook naar de bedoeling des dichter, voor verschillende uitlegging vatbaar zijn. De eerste best kan betekenen: Besluit niet altijd met zekerheid naar het uiterlijk van den mens tot zijn inwendig gevoel; onder de vreugde kan dikwijls de bitterste smart verborgen zijn, misschien alleen door een overgevoel, en weldra wordt dan ook het ongeluk, dat men te midden der vreugde gevreesd heeft, tot werkelijkheid. -Volgens Luthers vertaling luidt dit vers aldus: Na het lachen komt treuren, en na de vreugde komt leed. Dan betekent het vers de tegenstelling tussen het rijk van God en dat der wereld. In het rijk Gods is het leedgevoel om de zonde het eerste; het wordt ook in de vrolijke uren van den godvrezende niet van hem genomen, totdat eindelijk alle leed in eeuwige vreugde eindigt; in de wereld begint men met de vreugde, maar de eeuwige smart is haar einde; hare vreugde wordt eindelijk beloond met ellende. -Eindelijk kan men er ook nog dit in vinden: Die het vrolijkste zijn, hebben niet alleen den meesten ernst in het leven, maar ook die het werelds vermaak het meeste lief hebben, ja de goddelozen zelfs horen hun ziel jammeren, terwijl zij schertsende en dansende door de rijen vliegen. Eindelijk wordt het gordijn opgehaald, en de leidingen Gods brengen de ganse ellende aan den dag..

14. Die afkerig van hart is, die zich afkeert van God, en van den weg zijner geboden, met zijn ganse hart, uit vrije verkiezing, zal de vrucht van zijne a) wegen rijkelijk inoogsten, en daardoor verzadigd worden, hij zal de straf zijner zonde dragen; maar een goed man, een ware oprechte zal, ofschoon in lijden en druk zijnde, verzadiging vinden in den godsdienst zijns harten, zodat hij van, uit zich zelve, uit zijn binnenste, door Gods genade uit het door God gereinigd hart, het bewustzijn heeft dat Hij zijn loon geenszins zal verliezen.

1) Het geluk der godzaligen zal bestaan in eeuwigdurende genoegens, in hetgeen zij bezitten, in alle die genadens en gunsten, welke hun van God mogen gebeuren, wetende wat God en de H. geest Gods in hun gewrocht heeft..

15. De slechte, de onnozele, die nog onervaren is, en zich nog niet vóór of tegen de wijsheid heeft verklaard (Hoofdstuk 1: 22 ; 9: 4), gelooft, zonder de trouweloosheid en

twijfelachtigheid der mensen te bemerken, alle woord, dat hem toegesproken wordt, maar de kloekzinnige, in wie de wijsheid van Boven woont, merkt op zijnen gang, vertrouwt noch zich zelve, noch de wereld, maar alleen het woord Gods, dat hem tot richtsnoer strekt (vs. 8).

16. De wijze vreest altijd voor Gods toorn, en voor zijn eigen zwak hart, en wijkt daarom van het kwade, en de verzoeking daartoe; maar de zot, die de zwaarte der zonde, den schrik voor het gericht niet acht, is oplopende toornig (Genesis 34: 25), en verheft zich zorgeloos 1) boven alle bedenkingen (Hoofdstuk 16: 6 en 17).

1) Een dwaas, voor zijn gevaar gewaarschuwd, stuift op in woede en steunt op zijn krachten, of is voor geen leed beducht of bezorgd. Hij kan geen berisping noch bestraffing verdragen en tartende den toorn en de wrake Gods, blijft hij kommerloos voor het gevaar, in zijn hardnekkigheid en weerspannigheid volharden, dartelende en huppelende op het spits ener gevaarlijke steilte, en handelende dus als een onverbeterlijke dwaas, die tegen zijne rede en belangen aanloopt en wiens verderf wel haast een blijk zal opleveren van zijn dwaasheid..

17. Die haastig is tot toorn, en die zich zelve niet kan beheersen, zal zich aan dwaasheid overgeven, en zotte dingen doen; en een man van schandelijke verdichtselen 1), die wel is waar uiterlijk zachtmoedig schijnt, maar inwendig vol bedrog en misleiding is, zal nog meer gehaat worden, dan de opvliegende.

1) Een man van schandelijke verdichtselen is iemand, die niet alleen boze plannen smeedt, maar ze ook koelbloedig volvoert en zich zonder enig zweem van medelijden aan het leven of het goed van den naaste vergrijpt.

18. De slechten, die zich van de Goddelijke wijsheid afwenden, erven, verwerven altijd meer dwaasheid, totdat zij de droevige gevolgen daarvan zien; maar de kloekzinnigen, de ware wijzen, zullen alle gelegenheden zoeken om kennis op te zamelen, en zich daardoor met wetenschap kronen.

19. De kwaden buigen zich zelfs tegen hunnen wil voor het aangezicht der goeden neer, om hen te dienen, en de goddelozen voor de poorten des rechtvaardigen; also behouden waarheid en gerechtigheid toch altijd de overwinning (Hoofdstuk 13: 9,22. Psalm 37: 25).

Soms perst God, zelfs van slechte mensen de erkenning af, dat Gods volk een heerlijk volk is. (Esther 8: 17. 2 Kor. 3: 12). Eens zal er een dag komen, dat de oprechten de heerschappij zullen ontvangen..

Dat is juist de vloek, die op het rijk der duisternis ligt, dat het met zijnen haat en zijne boosheid het rijk des lichts moet dienen en helpen opbouwen, terwijl het in den waan leeft, het te zullen verwoesten en reeds tijd en uur berekent, wanneer het van de aarde zal verdwenen zijn..

20. a) De arme wordt zelfs van zijn vriend gehaat en teruggestoten, die toen hij nog niet tot armoede vervallen was, hem scheen lief te hebben en te trekken; maar de liefhebbers des rijken zijn vele (Sir. 6: 7 vv.; 12: 8 vv. Luk. 11: 5 vv.).

a) Spreuken 19: 4,7.

In den nood leert men de vrienden kennen..

In de wereld vindt men weinig vriendschap, die niet wordt beheerst door eigenbelang, en dat is de ware vriendschap niet. Een wijs man rekent daar niet op, stelt daar geen vertrouwen in. Het is goed God tot vriend te hebben, want zulk een vriend laat ons niet alleen..

21. Die zijn naaste veracht, en hem niet helpt, als hij in armoede en nood geraakt, zondigt; maar die zich der nederigen, der ellendigen ontfemt, die toont een kind Gods te zijn, zal ook barmhartigheid ontvangen, hij is welgelukzalig (Hoofdstuk 16: 20. MATTHEUS. 5: 7).

22. Dwalen zij niet, die kwaad stichten 1), en zullen zij niet het doel van hun listig bedachte plannen missen, en zelfs in het verderf storten? maar weldadigheid van God en goede trouw van mensen is voor degenen, die goed stichten; want God zal aan hen zijne beloften vervullen, en Zijne genade aan hen schenken.

1) Letterlijk staat er op kwaad zinnen, gelijk oog in het tweede gedeelte op goed zinnen. De wijze koning Israël's vraagt hier, of niet degenen, die op kwade dingen zinnen, op dwaalwegen gaan, zodat zij zullen omkomen? En of niet degenen, die op goede dingen zinnen, zowel bij God als den naaste genade en gunst zullen vinden?

23. In allen smartelijken arbeid, in het zweet des aangezichts, hoe die ook geschiede, is overschot van loon, want Gods zegen kan daarbij niet uitblijven; maar het woord der lippen, zonder betekenis en zin, en maar wel gesproken, maar niets gedaan wordt, strekt niet tot iets goeds, het brengt niet tot overvloed, maar alleen tot gebrek, want Gods vloek rust op leugen en bedrog (Hoofdstuk 11: 24; 21: 5. MATTHEUS. 12: 36).

Men moet meer vrezen voor een ijdel woord, dan voor den zwaarsten arbeid.

24. Der wijzen kroon, de eer, het sieraad, dat hen als kinderen Gods en heren der wereld kenmerkt, is hun eerlijke, vlijtige en met gebed verkregene rijkdom 1); de dwaasheid echter der zotten is onvruchtbaar en ijdel; zij blijft eeuwig, wat zij is, namelijk dwaasheid 2), en niets als dwaasheid, al pronken zij er ook zo mede, en al wenden zij ook hunnen rijkdom daartoe aan, om door allerlei pronk en sieraad zo groot aanzien te verwerven, het zal hen niet tot wijzen maken.

1) Als de mensen wijs zijn en vroom, doen hun goederen of hun gebruik hen nog meer achting erlangen, en maken hen te meer eerwaardig. De rijkdom is de kroon der wijzen, omdat dezelve invloed hen en de maatschappij tot sieraad en nut verstrekt en hun achtbaarheid daardoor vergroot wordt..

2) Men mag den dwaas stellen in welk een staat men wil, altijd zal de dwaas een dwaas blijven. Hij komt nooit vooruit, hoe dikwijls hij ook geholpen wordt.

25. Een waarachtig getuige, wiens hart en lippen in Gods waarheid gegrond zijn, redt door zijne geloofwaardige uitspraak de zielen van velen van den dood, wanneer zij valselijk voor het gericht zijn aangeklaagd, waardoor zij bedreigd worden ene onrechtvaardige straf te ondergaan. Zulk een getuige van hun onschuld brengt hen uit het gevaar. Maar die leugens blaast, wie het liegen ene tweede natuur geworden is, is een bedrieger, en stelt de hoop te leer van hen, die zich op hem verlaten, en wordt zelf in zijne verwachting van gewin bedrogen (Hoofdstuk 12: 17)..

Dit is nog veel meer waar in het geestelijke. Een valse profeet stort de zielen in tijdelijke en eeuwige ellende.

26. In de vreze des HEREN is een sterk vertrouwen, tegen uit- en inwendige vijanden, tegen verzoeken en vervolgingen, tegen nood en dood. De Heere beschermt en helpt hen, die op Hem touwen, en Hij zal 1) zijnen kinderen ene toevlucht wezen, want de zegen der godsvrucht wordt nog ondervonden in het duizendste geslacht.

Een vaste burg is onze God, een toevlucht voor de Zijnen..

Zijne kinderen, d.w.z. de kinderen dergenen, die den Heere vrezen, bij wie de vreze des Heren is. Gelijk de zegening van Abraham afdaalde op den godvruchtigen Izaäk en God, de Heere, ook Jakob een sterke toevlucht was, zo zal de Heere het immer wezen. Genade is geen erfgoed, maar niet zelden ontdekt men het, dat de Heere de kinderen nog zegent, om godvrezende ouders.

27. De vreze des HEREN a) is een springader des eeuwigen levens¹⁾, even als de daarop gebouwde wijsheid, om af te wijken van de wereld, en de strikken des doods, die door den duivel en het eigen vlees worden gelegd, de verzoeken tot de zonden, die naar den dood voeren.

a) Spreuken 10: 11; 13: 14.

1) De Godsvrucht is een volle, overvloeiende, lieflijk zuivere bron van troost en blijdschap, zij is de springader des levens, welke een bestendig vermaak en genoegen aan de ziele oplevert, welke zuiver en verkwikkend is en dezelve als van nieuw verlevendigt en haar dorst lest, waartoe deze springbron onuitputtelijke stoffe levert. Deze bron van levend water springt uit den welgestelden Geest zelf voort en is voor dezulken tot een onderpand van het geestelijk en eeuwig leven..

28. In de menigte des volks, dat uit- en inwendige kracht bezit, en niet is een schitterende hofstaat, is des konings heerlijkheid, daardoor heeft hij aanzien en invloed hij andere volken en vorsten; maar in gebrek van volk, dat door dwingelandij wordt uitgezogen, of door goddeloosheid verzwakt en verkwijnt, is eens vorsten verstoring en val.

29. De lankmoedige, die zich niet spoedig tot toorn, gramschap en bitterheid laat brengen, is groot van verstand (Jak. 1: 19; 3: 13), maar die haastig is van gemoed, die zich tot hartstochtelijkheid of tot toorn laat medeslepen, verheftdaardoor de dwaasheid in zich zelve.

Zij, die werkelijk beschaafd zijn, de wijzen, zijn kenbaar aan ene deugd, die het schone Griekse woord Sophrosyne zo juist uitdrukt, de tegenwoordigheid van geest, de gematigdheid, het terstond gevat zijn in alles. Zij laten zich niet verrassen door onverwachte gebeurtenissen, raken niet van hun stuk en staan vast bij ongelukken en wederwaardigheden; zij blijven zich zelve gelijk in alle wisselingen des levens, zonder door de ontrouw van anderen in verwarring gebracht te worden, wanneer zij hen vals behandelen; hun oordeel blijft rustig, hun overtuiging vast, hun grondbeginselen onbeweeglijk; zij worden niet radeloos, verliezen den moed niet, worden niet verbitterd, en laten zich niet medeslepen tot onberaden handelingen..

30. Een gezond hart, dat rustig en bedaard blijft, dat alles aan den Heere overlaat, is ook het leven des vlezes; maar nijd, of liever hartstochtelijke prikkelbaarheid is verrotting der beenderen, die het merg des levens verteert.

Die een gezond lichaam verlangt te hebben moet zorg dragen, dat zijn gemoed bedaard blijft, en bevrijd is van de heerschappij van verkeerde begeerten en neigingen.

31. a) Die den arme, den hulpeloze verdrukt, smaadt des zelfs Maken, die zowel armen als rijken geschapen heeft, en die wil, dat beiden met elkaar verkeren (1. Sam. 2: 7; 22: 1); a)maar die zich des nooddriftigen ontfemt, hem vriendelijk behandelt, en hem, die ook naar Gods beeld is geschapen (Jak. 3: 9), eer en liefde bewijst, die eert daarmee Hem, die ook den alleringste en onwaardigste Zijner schepselen liefde bewijst.

a) Spreuken 17: 5. b) Spreuken 14: 21.

In den rechten arme, die zijnen last op zich neemt en in stilheid draagt, die uitzielt naar verlossing, treedt ons de Heere Jezus zelf tegemoet. Hij, die in nederigheid en armoede verscheen onder de mensen; daarom wil Hij ook alles, wat aan den geringste Zijner broederen gedaan wordt, beschouwen alsof het aan Hem zelve gedaan werd. (MATTHEUS. 25: 40).

Die den arme verdrukt of bedrieglijk behandelt, vergeet God, die hem tot dezelfde staat kan brengen; hij beledigt de Majesteit des Heren, die beloofd heeft de verdediger te zullen zijn van zulke hulpeloozen. Ieder die enig ontzag voor God heeft zal, in plaats van de behoeftigen te verongelijken, hun veeleer weldadigheid bewijzen en hen liefhebben.

32. Wanneer de goddelooze in ellende vervalt, verliest hij allen moed, en hij zal in de bewustheid zijner boosheid heengedreven worden in zijn kwaad; wanneer hij Gods gericht over zich ziet komen, verliest hij alle vertrouwen, en valt, van God en mensen verlaten, ter aarde, om niet weer op te staan; maar de rechtvaardige, die God tot vriend, en vrede in zijn hart heeft, vertrouwt zelfs in zijnen dood; want de dood is voor hem geen dood, maar alleen een overgang tot het leven.

33. De hemelse gave der a) wijsheid rust in het hart der verstandigen; maar wat in het binnenste der zotten is, wordt bekend; zij kunnen hun dwaasheid, die zij voor wijsheid houden, niet inhouden, maar dragen ze altijd op de tong, en zoeken ze ijverig openbaar te maken (Hoofdstuk 15: 2).

a) Spreuken 10: 14; 12: 23; 13: 16.

34. Gerechtigheid, in haren gansen omvang d.i. de kennis en de vreze Gods met alle daaruit voorkomende deugden, verhoogt een volk, doet het in alle opzichten bloeien, zodat het zich gelukkig gevoelt, en andere volken het moeten achten en eren; maar de zonde, het tegendeel van de bovengenoemde gerechtigheid, is ene schandvlek der natiën, want zij worden gesmaad en veracht, worden steeds ellendiger, en vergaan eindelijk.

1) Als er recht en gerechtigheid onder een volk plaats heeft, deelt dit ere en aanzien aan hetzelfde mede, maar als de ondeugd onder een volk heerst, wordt hetzelfde met schande overhoopt..

Het bewijs voor de onomstotelijke waarheid dezer spreuk levert de geschiedenis aller volken, b.v. die der Perzen, Egyptenaren, Romeinen, Grieken, ja zelfs der Joden. Voor het verledene is het gemakkelijk op te merken, maar dit ook voor het tegenwoordige te geloven is niet zo licht..

Deze waarheid wordt zowel door Israël's geschiedenis als door die der volken krachtadig bevestigd. Als in Israël recht en gerechtigheid werd geoefend, bloeide het, maar gaf Israël zich over aan de zonde der afgoderij, dan zonk het in. En zo ook de andere volken, zij zijn gevallen toen de zonde hare uiterste grens had bereikt.

35. Het welbehagen des konings is over een verstandig knecht, die door trouw en voorzichtigheid zijne hemelse wijsheid ten nutte van zijnen vorst aanwendt; hij kan rekenen op zijne gunst, en daarom zeker zijn van zijn geluk; maar zijne, des konings, verbolgenheid zal zeker zijn over degenen zijner knechten, die hem schade en schande aanbrengt, en alzo beschaamd maakt.

Een voorzichtig en bekwaam stadsdienaar, die zijn werk verstaat en dat getrouw verricht, moet gewis zijnen vorst zeer aangenaam zijn; maar des konings gramschap wordt ten hoogste ontstoken over dezulken, die de zaken van hunnen vorst niet behartigende, door een slecht bestuur zijne regering ontoren, en alles in verwarring brengen.

Indien men vorstelijke gunst zelden bestendig ziet, men moet het, immers gedeeltelijk, daaraan toeschrijven, dat er niets moeilijker is dan staatsdienaren te vinden, die tot het ideaal der volkomenheid naderen, dat men vruchteloos ten allen tijde zoekt. Niets is ondertussen ongelukkiger voor een koning, dan onder zijne voorname hofbeambten de zodanige te zien, die juist het tegendeel zijn van vaardige en rijpberadene dienaars; wargeesten namelijk, die hindernissen en verlegenheden niet uit den weg ruimen, maar vermeerderen; die zich gedurig dieper in onaangename, onvoorziene uitkomsten inwikkelen, elk ogenblik beschaamd moeten

staan, en ook hunnen vorst beschaamd maken. Indien deze zich, in plaats van gunst, ongenade op den hals halen, zal niemand zich hierover verwonderen; want een koning rekent dikwijls zijnen dienaars ook dit tot ene misdaad toe, dat hij zich in hen heeft kunnen bedriegen. In onze spreuk lezen wij niet het zachte woord ongenade, maar het in ene Oosterse heerschappij verschrikkelijke woord van 's Konings verbolgenheid, die doorgaans niets minder dan verbeurte van goed en leven ten gevolge heeft. Men ziet daar menigwerf mensen, ook de onbekwaamste en slechtste, door vrouwen streken, door vleierij, door geschenken en omkoping, zich tot de eerste posten in den Staat verheffen. Voor dezulken ligt er ene geduchte waarschuwing in Salomo's uitspraak opgesloten: dat zij niet rekenen kunnen op 's konings duurzame gunst, die slechts den bekwamen en braven kon ten deel vallen, dat zij op niets anders mogen rekenen, dan dat éénmaal hun nietigheid of trouweloosheid zich openbaren zal, en dat zij beladen met 's vorsten verbolgenheid hun staatzucht met hunnen val zullen boeten.

HOOFDSTUK 15.

DE WERKING DER WIJSHEID. MIDDELEN OM ZICH TEGEN ZONDEN TE HOEDEN.

VI. Vs. 1-33. In het voor ons liggende hoofdstuk wordt de vergelijking tussen de vruchten der wijsheid en der dwaasheid nog verder voortgezet, en wel met betrekking op verschillende andere levensomstandigheden, bijzonder op het godsdienstig leven, zodat men het gehele hoofdstuk kan beschouwen als handelende van den enigen waren godsdienst, zich vertonende in het betrachten der gerechtigheid. Nauwelijks kan men er ene behoorlijke onderscheiding in verschillende groepen van maken. De volgende drie groepen zou men kunnen aannemen. In vs. 1-7 wordt de gerechtigheid aangewezen met betrekking tot den mond en de tong in vs. 8-16 in het eigenlijk godsdienstige leven; vs. 16-30 in het verkeer met den naaste.

1. Een a) zacht antwoord, op een toornig en beledigend woord gegeven, keert de grimmigheid van den belediger af; maar een hard en smartend woord, dat de ontvangene belediging met ene nieuwe belediging beantwoordt, doet den toorn oprijzen, en verwekt het ene ongeluk na het andere (Prediker 10: 4. 1 Koningen 12: 13. Rom. 12: 21 12.21).

a) Spreuken 25: 15

Een goed woord vindt ene goede plaats. -Men moet geen olie in het vuur werpen. -Wie tweedracht zaait, zal moeite maaien. -Wie twist en tweedracht dempt, verandert vloek in zegen..

Als de toorn u dreigt te overmeesteren, vouw dan de handen te zamen, en spreek in stilte het "onze Vader" en de geloofsartikelen uit; antwoord daarna uwe tegenpartij..

2. De tong der wijzen maakt de wetenschap goed, weet de hemelse waarheid en wijsheid, die hun hart vervult, ook in welgeordende en lieflijke woorden voor te dragen; a) maar de mond der zotten stort uit een ijdel en ledig hart wel vele woorden, maar tevens overvloedig dwaasheid uit op verwarde en onsamenhangende wijze.

a) Spreuken 12: 18; 23: 16; 15: 28.

1) In het Hebr. Leschoon chakamim theetib daäth. Beter: De tong der wijzen toont een helder weten. Het andere woorden, wanneer de wijze zijn mond opent, dan blijkt het, dat hij goed weet, wat hij wil zeggen, dat hij in wijsheid doorkneed is. De Engelse vertaling heeft: De tong der wijzen gebruikt behoorlijk de wetenschap. Men kan aan den wijze dadelijk horen dat hij een wijze is.

3. a) De ogen des HEREN zijn in alle plaatsen, beschouwende de kwaden en de goeden; daarom wees niet bezorgd over het gericht en de vergelding; want God heeft alles gadesgeslagen (2 Kronieken 16: 9. Psalm 139: 1 vv. MATTHEUS. 10: 30).

1) Job 34: 21. Spreuken 5: 21. Jer. 16: 17; 32: 19.

Hij, die de waterdruppels in de zee telt, telt ook de tranen, die een blad stort. -God ziet het, God hoort het God straft het. -Voor God is niets verborgen, Hij doorschouwt alle harten. -Hetzij kwaad of goed, wat iemand in 't duistere doet, of wat in 't hart wordt overdacht, dat wordt zeker in 't licht gebracht.

Eerst worden de bozen genoemd, daarna de goeden, omdat de spreuk eerst dient tot waarschuwing en daarna tot vertroosting.

4. a) De medicijn 1) der tong, die weet te verontschuldigen, het goede spreekt en alles ten beste keert, is een boom des levens, wiens vruchten het leven uit God in enen mens onderhouden, versterken en verkwikken; maar de verkeerdheid in dezelve, die gene maat houdt, maar twist en gekijf en allerlei kwaad veroorzaakt, is ene breuk in den geest, ontrust en wond, ja verderft dikwijls zowel den geest van den spreker als van den hoorder.

a) Spreuken 12: 18. 13: 14.

1) Beter: de zachtheid. Iemand, die op lieflijke wijze waarschuwt of troost, zal eerder ingang vinden, dan die op heftigen toon uitvaart of hard is in zijn troostreden.

5. Een dwaas, die slechts zijne vleselijke lusten en begeerten volgt, zal de heilzame tucht zijns vaders versmaden; maar die de bestraffing waarneemt, en zich zijne gebreken wil doen aanwijzen, en die betreurt, zal kloekzinniglijk handelen (Hoofdstuk 1: 7; 13: 1)

6. In het huis des rechtvaardigen is ene grote schat, namelijk van zijne gerechtigheid, zijne godsvrucht en zijn geloof, de bron en de waarborg van een duurzaam geluk; maar in des goddelozen inkomst, die hij op zondige wijze gewonnen heeft, is beroerte, die kiem van zijnen ondergang, dien hij zich also zelf bereidt.

Zo is gerechtigheid door Gods genade meer waard dan alles, en rijkdom op zich zelve niets; de laatste wordt eerst iets in de hand van den rechtvaardigen man, en is enkel kwaad in de hand van den onrechtvaardige..

7. De lippen der wijzen zullen de wetenschap uitstrooien, wijsheid en kennis der waarheid, en daarmee eeuwig blijvenden zegen; maar het verwarde en twijfelachtige hart der zotten niet also, ontbreekt de rechte richting, heeft geen zin voor ware wijsheid en wetenschap (Hoofdstuk 10: 31; 16: 23).

8. a) Het uiterlijke en huichelachtige offer des goddelozen is den HEERE een gruwel; want wat heeft de eeuwige waarheid met de leugen te doen; maar het gebed der oprechten, voortkomende uit een oprecht, naar Gods gerechtigheid hongerend hart, is zijn welgevallen 1), en wordt door Hem verhoord (Hos. 6: 6. Micha 6: 6 vv. Jer. 7: 21. Psalm 40: 7).

a) Spreuken 21: 27. Jes. 1: 11. Jer. 6: 20. Amos 5: 21.

1) Er wordt van het slachtoffer der goddelozen gesproken en van het gebed der rechtvaardigen. Dit is niet zonder bedoeling. Een offer is altijd meer uitwendig dan een gebed. Een goddeloze kan niet waarlijk bidden. Hij kan nog wel een offer als uitwendig vertoon van godsdienst brengen, maar ook dit mishaaft den Heere God, zoals Hij zo dikwijls door de Profeten uitspreekt.

9. De weg der goddelozen, hun wijze van denken en handelen is den HEERE een gruwel; maar dien, die de ware gerechtigheid najaagt met ernst en ijver, zal Hij liefhebben (Hoofdstuk 11: 20; 12: 22).

10. De tucht is onaangenaam, voor hem die ze ontvangt, als het verdiende loon zijner goddeloosheid, maar tevens heilzaam voor degenen, die het goede pad verlaat en door haar weer op den rechten weg gebracht wordt, en die de bestraffing der goddelijke wijsheid en waarheid uit den mond eens wijzen haat, zal zijne trotsheid jammerlijk boeten, en in zijne zonde sterven, en daarin bestaat juist die kwade tucht (Hoofdstuk 29: 1. Rom. 8: 13).

11. a) De hel en het verderf, de afgrond, waar het verderf woont (Job 7: 10 ; 26: 6 26.6), also de plaats, die het verst verwijderd is van Zijn eeuwig zalig en heilig Wezen, zijn voor den alles doordringenden blik des HEEREN bloot en open; hoeveel te meer de harten b) van des mensen kinderen, ook van hen, die den rechten weg verlaten (Hebr. 4: 13).

a) Job. 26: 6. b) 2 Kronieken 6: 30. Ps 7: 10; 44: 22. Jer. 17: 9,10. Joh. 2: 24,25; 21: 17. Hand. 1: 24.

De hel, de plaats des verderfs, met al de kwalen en kwellingen der onbekeerde geesten, zijn den Heere bekend; Hij doorschouwt alle schuilhoeken der boosheid, alle listige streken en de gedachten van miljoenen geesten; hoe veel te meer uw nog in de perken van de zichtbare wereld ingesloten klein hart, met zijne nog alleen aardse wensen, verwachtingen, lusten en plannen! Zijne alwetendheid is wel in staat schijn van licht te onderscheiden, en de werkelijke gezindheid achter den bedrieglijken schijn te bemerken. Ook wanneer gij u Zijne beschikking en straf laat welgevallen, kent Hij toch den zich heimelijk daarin verbergenden haat, en het verborgene morren uwer ziel.

Er is niets zo diep of zo geheim, dat voor de ogen des Heren kan verborgen worden, hoe veel te minder de gedachten der mensen.

God weet alle dingen, zelfs die, welke voor de ogen van alle levende schepselen verborgen zijn. De hel en het verderf liggen bloot en open voor Hem. Hij ziet niet alleen alles, wat in het middelpunt der aarde is, of in de holen en verborgen hoeken der afgronden, maar ook het graf en alle de dode lichamen in hetzelfde. Geen van deze is te zoeken of kan voor Hem verborgen zijn, als Hij ze allen ten leven zal roepen..

Zelfs de woningen der afgescheidene zielen zijn geopend voor Gods toezicht en onderzoek; hoeveel te meer doorzoekt Zijn oog de geheime schuilhoeken der ziel.)

De slimste listen van den vorst der hel zijn geopend voor den Heere, en moeten in teleurstelling eindigen. Hoe kan dan de mens zijnen raad voor God verbergen?.

12. De spotter zal niet liefhebben, die hem om zijne goddeloosheid bestraft, hij zal daarom juist niet gaan tot de wijzen, door welker omgang hij wel van zijne dwaasheid zou kunnen bevrijd worden, maar dan door strenge bestraffing en terechtwijzing (Hoofdstuk 9: 8; 13: 1,20).

13. a) Een vrolijk hart zal het aangezicht blijde en lieflijk maken, omdat de inwendige vreugde uit het aangezicht terugstraalt en ook anderen verheugt; maar door de smart des harten wordt de geest de moed verslagen, en ook het aangezicht, ja het ganse uiterlijke van den mens toont het aan.

a) Spreuken 17: 22; 18: 14.

14. Een verstandig hart, dat reeds iets van de wijsheid uit God kent, zal de wetenschap opzoeken; maar de mond der zotten zal met dwaasheid gevoed worden; juist daarin tonen zij, dat zij goddeloze zotten zijn, dat zij altijd blijven willen, wat en hoe zij zijn, en iedere vooruitgang tot wijsheid, voor achteruitgang houden (Psalm 37: 3).

Een verstandig man, die de wijsheid waarlijk liefheeft, zoekt gretig naar grondige wetenschap; maar de verstandelozen gapen naar ijdele, beuzelachtige en nutteloze dingen, die hun zijn als de spijs en drank, waarin zij alleen behagen hebben.

15. Al de dagen des bedrukten, wiens hart door kommer is neergebogen, zijn kwaad (Psalm 140: 11); vs. 15: ook al leeft hij te midden van den grootsten overvloed; maar een vrolijk hart, d.i. een goed geweten, dat door het bloed van den Middelaar gezuiverd is, geeft gedurige vreugde; zulk een leven is als een gedurige maaltijd, want dan geniet men ook onder het zwaarste lijden den troost des Heiligen Geestes, die leert aan Gods genade genoeg te hebben (vs. 13).

16. a) Beter, ja het is een groot gewin (1 Tim. 6: 6), weinig met de vreze des HEREN te genieten, die het hart ware lust en tevredenheid schenkt, dan een grote schat en onrust, steeds onbevredigde wellust en altijddurende kommer en zorg daarbij (Prediker 4: 6; 9: 7).

a) Ps 37: 16. Spreuken 16: 8.

Geen schepsel kan het hart vervullen; God alleen kan het verzadigen van hemelse vreugde; daarom is de begeerte daarnaar een heerlijk verlangen. Wanneer het hart God mist, en Hem niet bij Zijne waarheid vat, dan moet het afdwalen, van het ene op het andere vallen, onrustig steeds in het onzekere zijn en nergens een vasten voet kunnen zetten. -Die rijk is door veel goed, is arm aan waren moed.

17. 1) Beter is ook een gerecht van groen moes, een geringe, onkostbare maaltijd, waar ook liefde, vrede en eendracht is, die ook het geringste aangenaam en kostbaar maken, dan een

gemeste os, rijkdom en brasserie, en haat, ontevredenheid en tweedracht, die ook het grootste genot vergallen daarbij.

1) Spreuken 17: 1.

Hoe gezegend waren de discipelen onzes Heren, wanneer zij met Hem aan den maaltijd zaten! Gersten broden en enige kleine visjes waren waarschijnlijk hun enige spijs; maar zij genoten Zijn goddelijk gesprek. Zulk een genoegen als zij genoten, kunnen wij nu niet verwachten; maar liefde is Zijn hoofdbeod. En indien de liefde zo noodzakelijk is om onze gewone maaltijden aangenaam te maken, dan moeten wij nooit aan den tafel des Heren komen, zonder de grootste liefde tot Christus te koesteren, en tevens de vurigste liefde tot onze medechristenen. Wij moeten ons beschouwen als één lichaam, wanneer wij allen deel hebben aan één brood..

18. a) Een grimmig man, die licht beledigd en overvliegend is, zal overal, waar hij gaat of staat, gekijf en twist verwekken; maar de lankmoedige, die geduldig verdraagt, zal den twist stillen, 1) overal rust en eensgezindheid verbreiden (Hoofdstuk 15: 1; 26: 21. Prediker 10: 4).

a) Spreuken 28: 25; 29: 22.

1) Daarom luidt ook de N. Testamentische vermaning: Zijt traag tot toorn. Daardoor toch voorkomt men niet alleen twist en onlust, maar streeft men er ook naar om de vonken van het twistvuur uit te doven en beoefent men also het woord des Heilands: Zalig zijn de vreedzamen, d.i. zalig zijn de vredemakers.

19. De weg des luiaards, die allen arbeid, waardoor hij het lichaam vermoeit, haat, is als ene doornheg; 1) overal stoot hij op bezwaren, die hem bemoeielijken, op hindernissen, die zijnen voet verstrikken, en hem in de vervulling zijner taak niet doen vooruitkomen; maar het pad der oprechten, die in rampspoed en angst, moeite en arbeid in het geloof aan Gods beloften, in het hun door God gegeven beroep steeds werkzaam zijn met ijver en blijdschap, is welgebaand, en voert hen gemakkelijk en zeker naar het doel (Hoofdstuk 6: 10; 24: 30 vv.; 28: 19. Prediker 10: 18).

1) Dat is, omheind met doornen, zodat hij niet vooruit komt, geen moed en lust heeft om die moeilijkheden, die zich op zijn weg voordoen, te boven te komen. De luie mens is ook een willoos mens. Overal ziet hij tegen op.

20. 1) a) Een wijs zoon zal den vader verblijden; maar een zot, goddeloos mens veracht zijne moeder en beproeft haar daardoor.

a) Spreuken 10: 1; 17: 21.

1) Met een Spreuk naar aanleiding van het vijfde gebod is de verzamelaar van Salomo's spreuken Hoofdstuk 10: 1 begonnen en Hoofdstuk 13: 1 een tweede afdeling begonnen; nu kenmerkt een gelijke spreuk het begin van een derde afdeling..

Zo nauw hangen het eerste en het vijfde gebod te zamen; wie God vreest en liefheeft, eert en verheugt ook zijne ouders..

21. a) De dwaasheid bij zich zelven en bij anderen is den verstandeloze tot blijdschap, en toch is zij een kromme weg, die naar het ongeluk leidt; maar een man van verstand, die God kent, zal recht wandelen, en vindt daarin zijn geluk en zijne vreugde.

a) Spreuken 10: 23; 14: 9.

1) Het kenmerk van den goddeloze is, dat hij een vermaak schept in het zondigen, dat hij het lokaas gretig inslikt en voor geen angel vreest, noch dien gevoelt, dan wanneer hij doorgeslikt is. De dwaasheid zowel van anderen als in het bijzonder zijn eigen is blijdschap voor hem. Hij zondert niet alleen zonder tegenzin of afkeer, maar met lust en niet slechts zonder nagevolgd berouw maar zelfs met roemen op het gepleegde kwaad. Dit is zeker een blijk van een genadelozen toestand..

22. a) De gedachten der mensen, zijne wensen, zijne oogmerken worden vernietigd, als er geen raad wordt ingewonnen en men eigenwijs is, en men daarom ook geen gebruik maakt van wijzen raad; maar door veelheid der godvruchtige en wijze raadslieden zal elk een bestaan¹⁾, of zullen zij tot haar doel geraken.

a) Spreuken 11: 14.

1) Beter: zullen zij tot stand komen, nl. de gedachten en oogmerken. Eigenzinnigheid, het volgen van eigen zin en lust wordt hier gesteld tegenover het beraadslagen met de wijzen en verstandigen, het te rade gaan met anderen. Op dit laatste steunde ook de burgerlijke staatsinrichting van Israël. Zonder ernstig overwegen met elkaar komt niets goeds tot stand. Hij die meent bij zich zelf wijs genoeg te zijn, komt meermalen bedrogen uit.

23. Een man, die met wijsheid spreekt, heeft blijdschap in het antwoord

1) zijns monds, want ook zijn eigen hart wordt daardoor verkwikt; en hoe goed is een woord op zijnen tijd; 2) daarin openbaart zich eerst recht de rijkdom en zegen der wijsheid, die het hart verlicht, troost, versterkt en gerust stelt (Hoofdstuk 10: 20,31 vv.).

1) Hiermede wordt niet ieder antwoord bedoeld, maar een recht antwoord, dat doel treft. Dit drukt het woord in den grondtekst duidelijk uit. Vandaar ook luidt het tweede gedeelte van het vers zoals het luidt.

2) Het is ene eigenschap van het karakter van enen oosterling, dat hij gaarne een vlug en passend antwoord geeft, en menig oosters vorst, hoe toornig hij ook op zijnen dienaar was, werd dikwijls in een ogenblik tot bedaren gebracht, ja tot genade bewogen, wanneer deze gevat genoeg was om op het geschikte ogenblik een geestig verrassend woord te spreken..

Een goed woord vindt ene goede plaats. Een woord op zijn pas, is beter dan guldens in de kas..

24. De weg des levens is den verstandige, die de hoogste wijsheid gezocht heeft, naar boven, tot steeds hogere kennis van God, meerdere reinheid, groter kracht en hoger geluk; opdat hij afwijke van de hel, den eeuwigen dood, den eindpaal van den weg der dwazen, beneden.

Wat zo dikwijls in de Spreuken op verschillende wijze wordt aangeduid, dat er werkelijk slechts twee wegen voor den denkenden en handelenden mens zijn, en dat de ene moedig maar biddende bewandelt, zeker naar boven, naar het eeuwige leven leidt, maar dat de andere naar beneden voert, wordt in deze Spreuk op de treffendste en kortste wijze gezegd. Hij werpt daardoor een helder licht op vele andere spreuken..

In het licht van het Nieuwe Testament krijgen de woorden: "Leven, Boven, Hel," ene nog veel diepere betekenis. Sursum corda! ad coelum, ad coelum! (verheft uwe harten tot God), roept de herder zijne gemeente bij de viering van het heilig Sacrament toe. Die waarlijk wijs is zoekt zijn heil in God, zijn vaderland in den Hemel, en hoe meer hij dat doet, des te meer vermijdt hij de verdoemenis na zijnen tijdelijken dood, als ook de kwellingen van een onrustig geweten en den poel der begeerlijkheden, die zelf ene hel is..

25. a) Het huis, de woning der hovaardigen, die menen de bescherming en de kracht Gods te kunnen missen, zal de HEERE van de fondamenteën afrukken; maar de landpale der arme en godvruchtige weduwe, die in God haren enigen troost en bijstand zoekt, zal Hij vast zetten 1) en voor altijd bevestigen op de grondslagen (Spreuken 12: 7).

a) Spreuken 2: 21; 14: 11.

1) Het verplaatsen van den grenssteen werd met zware straf bedreigd (Deuteronomium 19: 14; 27: 17 19.14 27.17). Daarom waarschuwt hier Salomo den hovaardige, terwijl hij verzekert, dat God zelf zal optreden als wreker, indien hij het waagt den grenssteen van de weduwe te verplaatsen, zich aldus te bezondigen aan het goed van de verlatene.

26. 1) Des bozen gedachten en aanslagen zijn den HEERE een gruwel; even als de onreine offers der huichelaars en afgodendienaars, maar de woorden der reinen van hart, die uit een gelovig, binnendert hart voortkomen en de ellendigen en bekommerden troosten, zijn lieflijke redenen; als het reine offer der godvruchtigen stijgen zij als een lieflijk reukoffer tot Hem op (Spreuken 11: 20).

1) Spreuken 6: 18.

God haat de gedachten der goddelozen; zij beledigen Hem, die het hart, en al wat daarin omgaat, ent. De gedachten en woorden zijn aangenaam, wanneer zij voortkomen uit een rein, gezuiverd hart..

27. a) Die gierigheid pleegt, b.v. de rechter, die door afpersing en onrecht naar gewin jaagt, wordt niet rijker; maar beroert zijneigen huis, verstoort het geluk van zich zelven en van zijn ganse gezin, en verliest zijn aanzien en zijn goeden naam; maar die geschenken haat, die

onwankelbaar en onomkoopbaar is in de uitoefening van het recht, zal leven 2) (Hoofdstuk 28: 16).

a) Spreuken 1: 19.

1) De gierigaard gunt aan niemand der zijnen rust of genot. Begeerte naar winst doet dikwijls haken, naar zulke dingen, die in waarheid verwoesten. Zij die edelmoedig en rechtvaardig zijn brengen een zegen over hun huisgezinnen..

2) Hij, die edelmoedig zowel als rechtvaardig handelt, zich van alle omkoping afhoudt en alle ondeugende winsten verfoeit, die geen geschenken noch gaven zoekt en ze zelfs afwijst en haat en veeleer gewillig is om aan anderen wat te geven, die het behoeven, zulk een mens is een zegen voor zijn huis en nakomelingschap en hij zal leven in ere, in voorspoed, van elk gezegend en bemind, en zijn zaad na hem zal in vrede zijn huis bewonen..

28. Het hart des rechtvaardigen bedenkt zich, peinst met alle zorgvuldigheid over datgene, wat het beste is om te antwoorden, zonder iets verkeerd of onvoorzichtigs te zeggen; maar de mond der goddelozen zal overvloedig kwade gedachten aan het licht brengen, en schandelijke dingen uitstorten, want recht en onrecht is bij dezulken enerlei. (MATTHEUS. 12: 35. Jak. 3: 2).

29. De HEERE is met Zijne liefde, genade en uitredding ver van de goddelozen, en hoort hen daarom ook niet (Joh. 9: 31), a) maar het gebed der rechtvaardigen, die door het geloof voor Hem in onschuld wandelen, zal Hij verhoren, en alzo bewijst Hij met der daad, dat Hij nabij hen is.

1) Psalm 10: 17; 34: 19; 145: 18,19.

Van God verwijderd te zijn en dit te gevoelen is een hoofdkenteken van den heiden en den goddeloze; nabij God te zijn, en dit aan het hart gewaar te worden is een zeker teken, dat men een kind Gods is, en tot de gemeente des Heren behoort..

30. Het licht der ogen, waaruit een hart vol liefde straalt, verblijdt en verkwikt het hart, vooral wanneer het door kommer is neergedrukt;

a) een goed gerucht, een verblijdend bericht, dat in het stralende oog kan aanschouwd worden, maakt het gebeente vet, versterkt ook het matte lichaam tot in het merg der beenderen (Hoofdstuk 22: 1).

a) Spreuken 25: 25.

De werken der schepping, en de verschillende voorwerpen, die wij zien, geven blijdschap aan de ziel, en goede tijdingen vervrolijken het hart. Maar hoe aangenaam is het voor het vernederde gemoed, de blijde boodschap van het Evangelie der zaligheid te horen, en de heerlijkheid van God te zien, geopenbaard in den Heere Jezus Christus!.

31. Het oor, dat naar de bestraffing uit den mond der waarheid, die den weg des waren levens aanwijst, en het ook reeds zelf mededeelt, hoort, zal zelf wijs worden, en daarom in het midden der wijzen, in de gemeenschap der gelovigen voor altijd vernachten, en met hen de volheid des zaligen levens erlangen.

32. Die de tucht verwerpt, en de bestraffing zijner zonden en dwalingen niet aanhoort, om daardoor tot boetvaardigheid gebracht te worden, die versmaadt, verwaarloost zijne eigene ziel; maar die de bestraffing hoort, krijgt verstand, en heeft zijne ziel lief (Hoofdstuk 19: 8; 8: 36; 4: 5,7; 16: 16)

De grote dwaling der zondaars is, dat zij hun eigene zielen niet liefhebben; daarom achten zij het lichaam meer dan de ziel, en benadelen de ziel om het lichaam te behagen. Hij, die de fouten nalaat, waarover hij berispt wordt, toont de achting, die hij voor zijne eigene ziel heeft..

33. a) De vreze des HEREN, de ootmoedige onderwerping van eigen wil aan God en Zijn heilig woord (Psalm 19: 10) is de tucht, die de goddeloosheid der mensen bestraft, die hen tot het licht der hemelse wijsheid heenleidt (Job 28: 12 ; Hoofdstuk 3: 5,7; 8: 13); en b) de nederigheid, het afstand doen van eigene wijsheid, en van het welgevallen aan zijne eigene wegen (Luk. 1: 38) gaat voor de eer, die de wijsheid geeft (Hoofdstuk 3: 16; 8: 18).

a) Spreuken 1: 7; 9: 10. b) Spreuken 18: 12.

Wie de hoogte der goddelijke eer wil bestijgen, die zoek de diepten des ootmoeds. Wie zijnen broeder in de heerlijkheid des hemels wil overtreffen, die overtreffe hem eerst door gehoorzaamheid hier op aarde.

Tot de hoogheid van God komt men door de nederigheid. De ware nederigheid der gelovigen bestaat daarin, dat zij in niets overmoedig zijn, in niets morren, in niets ondankbaar, in niets klagend zijn, maar onder alle bezoeken God te danken, God te loven, Wiens werken al te maal rechtvaardig en goedertieren zijn.

Voor de nederigen, de waarlijk ootmoedigen is genade weggelegd. Wie met den Apostel de genade heeft ontvangen, om anderen uitnemender te achten dan zich zelven, zal het ook niet ontbreken aan gunst bij God en mensen. Indien dit alles maar wortelt in de vreze Gods, in het dienen en liefhebben van Hem, die mildelijk schenkt en niet verwijt.

HOOFDSTUK 16.

OVER GODS VOORZIENIGHEID EN REGERING, EN 'S MENSEN PLICHT.

XII. Vs. 1-33. Het tweede grote hoofddeel der verzameling Spreuken van Salomo, dat hier aanvangt, loopt van Hoofdstuk 16: 1-22: 16, en bevat vermaningen tot enen heiligen wandel, in godsvrucht en gehoorzaamheid. Het kan verdeeld worden in zeven groepen, waarvan de eerst voorkomende door de gedachte beheerst wordt, dat God de handelingen der mensen geheel naar hunnen eigen wil en welgevallen regeert, waarom men op Hem vertrouwen moet. Vs. 1-3 spreken van God, als den wijzen Beschikker en Bestuurder aller dingen in het algemeen; Vs. 4-9 van Gods wijs en rechtvaardig handelen ten opzichte van het belonen van het goede en de bestraffing van het kwade; Vs. 10-15 van de koningen als middelaars en werktuigen van het wege Godsbestuur over de wereld; Vs. 16-26 van het rechtvaardige handelen van God met wijzen en dwazen; eindelijk vs. 27-33 nogmaals van de Goddelijke gerechtigheid bij de bestraffing der bozen en de beloning der godvrezenden.

1. De a) mens heeft onderscheidene schikkingen des harten, dan deze, dan gene, en meent alles te kunnen zeggen, wat hij wil; maar het staat niet in zijne eigende macht om te doen en te spreken, wat hij wil; want het antwoord der tong is van den HEERE. Zo zelfs de gedachten zulk ene gedaante aannemen, als de Heere goed vindt, hoe veel te meer staat iedere schrede tot verdere uitvoering van 's mensen plannen onder Gods besturing (Numeri 22: 18,35).

a) Vs. 9. Spreuken 19: 21; 20: 24. Jer. 10: 23.

1) Het is een zaak, op ervaring gegrond, waarvan de prediker, de redenaar, de schrijver en ieder mens aan wie beroep of ambtsbezigheid een zeer zwaar onderwerp opgeven, op zich zelven de proef kan nemen. Dan jagen de gedachten in het binnenste door elkaar, men beproeft het nu eens zo dan weer anders, de toestand van het hart gelijkt de chaos vóór de schepping. Wanneer men echter eindelijk de rechte gedachte en voor zich de rechte oplossing gevonden heeft, zo verschijnt ons het gevoelen, niet als zelf gewerkt, maar als gegeven. Wij staan, met het gevoel, dat een Hogere macht in ons denken en vormen van gedachten ingegrepen heeft; de belijdenis: onze bekwaamheid is van God (2 Kor. 3: 5) is ons, voor zover wij geloven in een levenden God, onafwijsbaar..

De Schrift leert hier duidelijk, dat, ja de mens een vrijheid van denken heeft, van ontwerpen en besluiten, maar dat hij in den grond der zaak niets kan uitvoeren dan wat God wil, dat hij derhalve wat het ten uitvoer leggen, van hetgeen hij besluit, onder een Hogere macht staat. Bileam ging uit om te vloeken en moest zegenen.

2. a) Alle wegen des mans zijn zuiver en goed in zijne eigene ogen, want de mens weet ook voor zijne verkeerde handelingen altijd verschoning te bedenken, en ziet alleen op het uiterlijke; maar de HEERE weegt de geesten, proeft de gezindheden des harten, van welke de uiterlijke daad een gevolg is, namelijk of het Hem en de ware gerechtigheid heeft gezocht, dan wel zich zelven en eigen lust; en dan is zijn oordeel dikwijls geheel anders dan dat der mensen (1 Samuel 16: 7; 2: 3).

a) Spreuken 21: 2.

3. a) Wentel met vol vertrouwen uwe werken, die gij in uw beroep hebt te volbrengen, op den HEERE, geef den last der zorgen aan Hem over, en uwe gedachten zullen door Hem tot uitvoering kunnen komen, en gij zult al meer en meer bevestigd worden, dat Gods Voorzienigheid alles bestuurt, en dat uw lot in Zijne hand is (Psalm 22: 9; 90: 17. Spreuken 3: 5 vv.; 19: 21).

a) Psalm 37: 5; 55: 23. MATTHEUS. 6: 25. Lak. 12: 22. 1 Petrus 5: 7.

4. De HEERE heeft als Schepper en Heere der wereld alles gewrocht, wat er bestaat, en laat ook alles wat er geschiedt, toe om Zijns zelfs wil 1), dat is: om Zijn wijs en heilig doel te bereiken, a) ja ook den goddeloze, al laat Hij hem zijne goddeloosheid toe, ook deze moet medewerken aan Zijn groot doel, Hij bewaart hem tot den dag des kwaads²⁾; op dien dag, hetzij nog hier op aarde, hetzij hier namaals, zal Gods gericht over hem uitgevoerd worden; hij zal zijne welverdiende straf ontvangen, en alzo tegen zijnen wil medewerken tot verheerlijking van Gods naam, en ter vervulling van Zijnen heiligen wil.

a) Job 21: 30.

1) Hij heeft niet geschapen, om van de schepselen volmaakt te worden, maar opdat Hij ze zou volmaken en Zijne volmaaktheid als het ware in dezelve over en in storten zou, welke ontvangen en aangenomen zijnde, Hij van degenen, welke ze ontvangen, zou erkend, geroemd en geprezen worden.

God heeft de wereld en al wat in dezelve is, niet om het schepsel, maar om Zichzelfs wil geschapen, opdat Hij er door geëerd en geprezen en verheerlijkt zou worden. Hij is de Soevereine God, uit Wie, door Wie en tot Wie alle dingen geschapen zijn, zoals ook de heilige Apostel Paulus in Rom. 11: 36 zegt. Er was bij God geen noodzakelijkheid om de wereld te scheppen, Hij is de algenoegzame in Zich zelve, maar Hij heeft het alles gewerkt, opdat Zijn Goddelijk doel zou bereikt worden. Daarom staan schepping en herschepping ook met elkaar in zulk een nauw verband.

2) Zonder Gods wil bestaat ook de duivel en de zonde niet. Ook de allergrootste vijandschap tegen Gods heiligen wil moet alleen daartoe medewerken, dat de wil Zijner eeuwige liefde tot verlossing en zaliging der Zijnen zo veel te eerder en beter bereikt worde. Tot de bereiking van het einddoel van den weg van God dient ook de verdoemenis der goddelozen..

Alle uitwendige dingen, die tot de verblinding der verworpenen dienen, zijn instrumenten van dien toorn. En Satan zelf, die inwendig krachtig werkt, is alzo zijn dienaar, dat hij niets kan zonder zijn bevel. Zo valt dan de ijdele uitvlucht, die de scholastieken hebben van een voorwetenschap. Want Paulus zegt niet, dat de val der goddelozen door den Heere voorzien is, maar dat hij door Zijn raad en wil verordend wordt, gelijk ook Salomo leert, dat het verderf der goddelozen niet alleen voorzien is, maar dat de goddelozen zelf opzettelijk zijn geschapen tot verderf..

5. a) Al wie hoog is van hart, hoogmoedig en onboetvaardig blijft, is den HEERE een gruwel (Hoofdstuk 15: 9,25 vv.), hand aan hand (Spreuken 11: 21), zal hij niet onschuldig zijn.

a) Spreuken 6: 17; 8: 13.

Volgens anderen betekent deze uitdrukking: hand aan hand, dat al heeft hen vele medestanders, die ons als het ware hij de hand vasthouden, het niet zal baten; de schuldige zal niet onschuldig gehouden worden..

Anderen vertalen, de hand er op, m.a.w. waarachtig, zeker is het. Wij houden ons aan de verklaring in Hoofdstuk 11: 21 gegeven.

6. Door goedertierenheid en trouw jegens den naaste, als zekere tekenen van een boetvaardig en gelovig hart, wordt de misdaad verzoend 1), want zulk een hart neemt de beloofde genade Gods aan; en door de vreze des HEEREN 2) wijkt men af van het kwade, zowel van de zonde als hare gevolgen, den toorn van God en allerlei ongeluk (Luk. 7: 47. 7.47 Jes. 58: 7. Dan. 4: 24. Spreuken 10: 12; 8: 13. Job 28: 28).

1) Het geloof is niet waardoor men gerechtvaardigd wordt, als verdienende oorzaak, maar wel is het het geloof, hetwelk rechtvaardigt, (mon fides, qua justificat, ses fides, quae justificat). En dit wordt hier uitgesproken. Goedertierenheid en trouw zijn bewijzen van een levend gemaakte ziele, van een begenadigd gemoed, en daardoor wordt het openbaar, dat de zonde is verzoend. Er wordt hier gewezen op de vrucht des geloofs en der bekering. Van daar ook in het tweede gedeelte dat door de vreze des Heeren men van het kwade afwijkt.

2) Onder vreze des Heeren wordt hier, de ware Godsverering naar het geopenbaarde Woord Gods, door ene boetvaardige en gelovige gezindheid des harten, die zich terstond als liefde en waarheid openbaart, verstaan..

7. Als iemands wegen door dit leven den HEERE behagen, zo zal Hij, de Heere, ook zijne vijanden met Hem bevredigen, 1) zodat zij toch ten laatste zulk een kind van God als ene trouwe ziel en waren menschevriend erkennen moeten (Openb. 3: 9. Spreuken 25: 21 vv. Genesis 33: 4).

1) Zo bevredigde God den stuggen Ezau met zijn broeder Jacob, den koning Abimélech met Izak en Davids vijanden werden dus genoopt om zijn gunst te zoeken en een verbond met Israël te maken. Gods beeld in de rechtvaardigen zich betonende, en Zijne bijzondere, lieflijke, ontfermende goedheid en zonderlinge genade omtrent hen, is genoeg om hen de achting zelfs van hun vervolgers en vijanden te doen erlangen..

8. a) Beter is het een weinig vermogen te hebben, dat met gerechtigheid verworven is, en goed wordt gebruikt, dan de veelheid der inkomsten, die zonder recht 1) vaardigheid, in het algemeen zonder godsvrucht en gebed verworven en gebruikt worden (Hoofdstuk 10: 16. 1 Tim. 6: 6).

a) Psalm 37: 16. Spreuken 15: 16.

1) Onrechtvaardig verkregen goed gedijt niet en geeft geen waar genot, want de bezitter zal, zolang zijn conscientie spreekt, toch altijd met een niet verblijd gemoed daarvan genieten.

9. Het hart des mensen overdenkt zijnen weg, wikt en weegt wel, wat hij in het leven doen en verkrijgen wil; maar de HEERE stiert, richt zijnen gang, op zulk ene wijze, dat iemand geheel anders en beter in zijne handelingen geleid wordt, als hij bij zich zelve overlegd had.

10. Waarzegging, of Goddelijke beslissing is op de lippen des konings, in de eerste plaats van den uit Davids geslacht voortgesproten koning van het volk Gods, die als gezalfde den Heiligen Geest ontvangen had, en, als de zichtbare plaatsbekleder van den Koning aller koningen, den tegenwoordigen toestand en de toekomst van het volk doorzag en recht verstond; zijn mond zal daarom ook in zaken, die voor hem gebracht worden, niet overtreden in het gericht, dat bijhoudt, wanneer hij in de plaats van God een vonnis uitspreekt. Op het volkomenste is deze uitspraak vervuld in Koning Jezus Christus.

Hier en op vele andere plaatsen van onze Spreuken (vs 12 en 15; Hoofdstuk 17: 11; 19: 12; 20: 9,26 en 28; 22: 11 de wondervolle kracht van een koning tot ene strenge, maar toch rechtvaardige onderhouding van de orde en het welzijn van enen Staat in zulke heldere kleuren, met zichtbare voorliefde, ja met zulk ene reine en verhevene geestdrift beschreven, dat men noodzakelijk moet opmerken, dat de eerste heerlijke tijd van het krachtige, onbevleete koningschap in Israël, en van de algemene, onkreukbare achting voor Hem bij de Spreuken tot grondslag ligt; nauwelijks vindt men anders in het O. Test. een zo helderen en lieflijken spiegel van de ware grootheid van dien tijd in dit opzicht.

Onze Spreuk heeft werkelijk gene andere betekenis, dan hetgeen Paulus in Rom. 13: 1-7 zegt, behalve dat de hand van God over het ganse rijk in het Oude Verbond nog meer bestuurde, als over iedere andere macht der Overheid, daar zij de koningen en hun onderdanen steeds voorbereidden voor het rijk van den hoogsten Koning op aarde. Men moet hierbij niet vergeten, dat deze Spreuken uit den tijd van Salomo zijn, vóórdát er zonen van David op den troon geweest waren, die kwaad deden voor het. aangezicht des Heeren..

11. a) Ene rechte waag- en weegschaal zijn des HEEREN, zijn also heilig en goddelijk in hunnen aard, dat, wie in dit opzicht misdoet, ook tegenover God zelf misdoet: alle weegstenen des zaks, alle gewichten, die door de Hebreërs in enen zak of buidel werden bewaard, en daaruit als het nodig was, moesten genomen worden (Micha 6: 11), zijn Zijn werk, behoren tot de ordeningen Zijner schepping.

a) Leviticus 19: 36. Deuteronomium 26: 13 vv. Spreuken 11: 1,20; 10: 23.

Stenen werden bij voorkeur, tot gewichten gebruikt, omdat zij niet zo licht afslijten en zelfs door hun onveranderlijkheid boven het ijzer zijn te verkiezen, omdat dit laatste aan roest onderhevig is.

Omdat de Heere naar waag en weegschaal, dat wil zeggen naar de maat der gerechtigheid handelt en niet naar willekeur, daarom is Hem ook elke aardse maat geheiligd, en als Zijne onschendbare ordening te vereren. Ook in geestelijken zin kan in deze Spreuk de maat en het gewicht verstaan worden, namelijk als beelden van de naar de wetten der gerechtigheid uit te spreken vonnissen der koningen. (Hoofdstuk 8: 16)..

12. Het is der koningen gruwel, goddeloosheid te doen, zowel wanneer hij zelf het onrecht, dat hij naar Gods verordening moet bestraffen, doet, als dat zijn volk de geboden Gods overtreedt; want zowel zijne eigene zonde als die van zijn volk vernietigt de heerlijkheid, die den koning door den Heere gegeven is, en brengt Gods gericht over hem en zijn land; maar door gerechtigheid, die de koning handhaaft, en die zijn volk in handel en wandel oefent, wordt de troon door God bevestigd, zodat geen vijand of enige ramp hem kan schaden (Hoofdst 14: 34; 25: 5).

In dit en in het volgende vers is het vertrouwen uitgedrukt, dat een koning zich nooit zo ver kan vervreemden van de verplichtingen, die God zelf aan zijn ambt heeft verbonden, dat daarvan in de uitoefening van zijne heilige taak niet iets zou overblijven..

Zoals Vs. 10b een vermaning tot de koningen behelst, welke zich met de daadzaak in vs. 10b genoemd in verband staat, zo bevat vs. 12a een vermaning, welke door de daadzaak van vs. 12b bevestigd wordt. Het is een feit, dat de troon slechts door gerechtigheid vaststaat, derhalve zij het den koningen een gruwel, middellijk en onmiddellijk goddeloosheid te plegen, door zich, in despotische willekeur, te stellen boven de wet. Zulk een goddeloosheid zal hen een afschuw zijn en pleegt het ook te zijn, wijl zij weten, dat zij daardoor de vastigheid van hun troon in gevaar stellen..

Wat hier van de koningen gezegd wordt, is ook, zo als van zelve spreekt, op elke Overheid toepasselijk. Alleen het vasthouden aan hunnen eigenen goddelijken oorsprong, aan de goddelijke openbaring, aan de eeuwige goddelijke instellingen, geeft haar vastheid en bestendigheid. Zodra zij zich daarentegen van haren oorsprong van Boven losmaakt, hare macht en waardigheid uit het volk, uit menselijke overeenkomsten afleidt, en zo als dit b.v. door de afschaffing van de doodstraf geschiedt, dat men God niet meer als de hoogste macht eerbiedigt, dan houdt hare macht ook op ene hogere macht te zijn, en is ook inderdaad gene Overheid meer..

13. De lippen der gerechtigheid, de mond, die spreekt wat recht en billijk is, zonder te huichelen of te vleien, zijn het welgevallen der koningen, die Gods waarheid en recht bevorderen; en elk een van hen, die met macht bekleed zijn, zal liefhebben dien, die rechte dingen spreekt. Zo zal men ondervinden dat de waarheid de leugen en de vleierij overwint, en een standvastiger geluk schenkt, dan deze.

14. a) De grimmigheid des konings is als de onverbiddelijkeboden, de dreigende voortekenen des naderenden doods en des dreigenden oordeels (Hoofdstuk 17: 11); maar een wijs man zal die echter door zijn gepast woord verzoenen. Verkrijg, acht en zoek voor u zulk ene wijsheid! (Prediker 8: 3 vv.).

a) Spreuken 19: 12; 20: 2.

15. Daarentegen a) in het licht van des konings aangezicht, dat blinkt als de stralen van de opgaande lentedag, is leven, dat al wat hem omringt vervrolijkt, verheldert en het leven verheugt; en zijn welgevallen is als ene wolk des spaden regens, die verfrist, en doet groeien en bloeien (Job 29: 23 vv.).

a) Spreuken 19: 12.

De spade regen (Leviticus 26: 5 Aanm) maakte het uitgeschotene gras vruchtbaar, en gaf hoop op een rijken oogst. De wolken, die dien aankondigen, waren daarom voor de Israëlieten een teken van toekomstigen regen..

Deze beide verzen tonen de macht der koningen aan, welke overal zeer groot is, maar voornamelijk in de Oosterse landen, waar zij volstrekt en willekeurig is, en daar het leven en dood der onderdanen van hun welbehagen afhangt en zij dezelve als lijfeigenen gebruiken, doende hun wil als een wet gelden..

Hier wordt duidelijk aangewezen, dat een koning het recht heeft op het leven en den dood zijner onderdanen in het Oosten. Denk aan Ahasveros ten opzichte van Haman en van Esther. Daarom wordt de grimmigheid bij den dood vergeleken en het vriendelijk licht der ogen bij het leven. Het ene had den dood, het andere het leven, het blijven leven ten gevolge.

16. a) Hoeveel beter is het ware wijsheid te bekomen dan uitgegraven goud, en grote schatten! En hoeveel uitnemender is het, verstand en inzicht in de goddelijke waarheid te bekomen, dan zilver; want in beiden heeft men onvergankelijke schatten, ja God zelf, die de ware wijsheid is.

a) Job 28: 15. Psalm 19: 11; 119: 72. Spreuken 3: 14,15; 8: 11,19.

Genade zal ons te pas komen in het uur des doods, wanneer het goud ons niet meer baten zal. Velen spannen zich in om rijkdom te vergaderen, maar komen er slecht af; maar genade werd nooit geweigerd aan hem, die er oprechtelijk naar zocht. Het is ijdelheid en kwelling des geestes, rijkdommen te zoeken, maar vreugde en blijdschap des geestes wijsheid te verkrijgen..

17. De effene baan der oprechten is van het kwaad af te wijken; hij behoedt zijne ziel, zodat zij zeker is tegen het verderf van den eeuwigen dood, die zijnen weg zorgvuldig bewaart voor afwijkingen (Hoofdstuk 8: 13; 4: 25 vv.).

18. a) Hovaardigheid is de vóórloper van de verbreking; van schande, ongeluk en ellende en hoogheid des geestes komt vóór den val.

a) Spreuken 11: 2; 17: 19.

De staat der mensen is als breekbare waar; hoe hoger zij opgeheven wordt, hoe groter hun val en verbrijzeling is.

Wat bovenstaande Spreuk uitdrukt, is ene ervaring, die zowel in het grote als in het kleine, nu eens zichtbaarder, dan meer verborgen, bevestigd wordt. Ieder zal het wel bij ondervinding hebben, dat ene hoogmoedige zekerheid altijd gevolgd wordt door het vallen in grote zonde. Wel hem, die zich door zulk een val laat tuchtigen en tot diepe boetvaardigheid komt. De meesten echter ervaren dit tot hun eeuwig verderf. Zelfs de kinderen spreken deze stellige ervaring uit..

Ik durf beweren, dat het nuttig is voor den hoogmoedige in de ene of andere openbare zonde te vervallen, waardoor hij zich zelven mishaaft, omdat hij door het welgevallen in zich zelven gevallen was..

19. Het is derhalve beter nederig van geest te zijn met de zachtmoedigen, die door lijden gebogen en geestelijk arm geworden zijn, en naar de eeuwige waarheid en gerechtigheid hongeren, maar in de wereld meestal weinig opzien baren (Zach. 9: 9), dan roof te delen, overwinning en zegepraal te vieren, en zo als veeltijds geschiedt, schijnbaar in de wereld gezegend en geprezen te worden met de hovaardigen, en met hen eindelijk ook eeuwig verloren te gaan (Psalm 84: 11).

20. Die op het Woord 1) des Heeren verstandelijk let, op het Woord des Heeren acht geeft, en daarnaar zijn leven leert in te richten, zal het goede vinden, zal het ware geluk deelachtig worden a) en die op den HEERE vertrouwt, bij alles wat hij doet, is welgelukzalig. 1)

a) Psalm 2: 12; 34: 9; 125: 1. Jes. 30: 18. Jer. 17: 1.

1) Het eerste staat in het nauwste verband met het tweede. Die op den Heere vertrouwt is degene, die door een levend geloof met Hem is verbonden, en dezen zal het ook behoefte zijn om met de dichter van Psalm 119 Gods woord tot zijn licht te hebben op het pad en tot een lamp voor den voet.

21. De wijze van hart, zal verstandig genoemd worden; want de wijsheid, die uit God is, maakt geschikt tot alle dingen, en dat moeten de mensen ook erkennen en roemen; en de zoetheit der lippen, welgeordende en klare, en daarom ook gaarne aangehoorde en aangenomene redenen over de dingen der hoogste wijsheid en het Goddelijk verstand, zal de lering voor hem, die ze aanhoort, vermeerderen, en bevorderlijk zijn tot de uitbreiding van de ware kennis (Hoofdstuk 27: 9; 15: 2).

22. Het verstand dergenen, die het bezitten, ontleend aan de goddelijke wijsheid, is ene a) springader des levens, van aardsen en hemelsen zegen; maar de tucht, de straf en de bron van alle mogelijke nadelen en wederwaardigheden der dwazen is hun eigene dwaasheid, zij straft zich zelf steeds (Hoofdstuk 10: 11; 14: 27).

a) Spreuken 13: 14.

Een klaar begrip van zaken, en een recht oordeel daarover, geeft, even als ene onuitputtelijke bron, gedurige vertroosting en genoegen aan den bezitter, en maakt hem nuttig voor anderen; maar de geleerdheid der zotten is beuzelachtig en ijdel, waarom zij, als zij het wagen anderen te tuchtigen, hen slechts eveneens maken als zij zelven.

23. Het hart eens wijzen maakt zijnen mond verstandig, om door welsprekendheid bij anderen ingang te hebben, en zal op zijne lippen de lering vermeerderen 1), zodat de waarheid en de wijsheid uitgebreid en gaarne aangenomen worden (Hoofdstuk 10: 32; 12: 26; 15: 7).

1) De Wijsheid in het hart is de voornaamste zaak, daar het op aan komt. Want eerstelijk bestiert deze ons in het spreken, zij leert den mond, wat die zeggen, hoe hij en wanneer hij spreken moet, opdat een niet dan rechtijdige, welgepaste, stichtelijke reden er uit voortkome, want zo het anders is, was het beter, dat de mond gesloten bleef, al ware de taal nog zo keurig. Ten andere geeft de Wijsheid klem en kracht aan hetgeen wij spreken en voegt er een lering of kracht van zeggen en klemmende bewijsredenen bij..

24. Lieflijke redenen, uit enen welsprekenden en wijsheid voortbrengenden mond voortgekomen, zijn ene honigraat (vergelijk Psalm 19: 11), door haar zoet geluid en haren heilzamen invloed; zij zijn een troost voor de ziel, en een medicijn voor het gebeente en het vlees, ja voor den gansen mens, en worden ook hierdoor ene bron des levens (vs. 22. Hoogl. 4: 11).

Men herinnere zich hierbij, dat niet alleen in het Oosten, maar ook nog heden ten dage hier de honing als een geneesmiddel gebruikt wordt..

25. a) Er is een weg, die iemand recht schijnt; maar het laatste van dien zijn wegen des doods.

a) Spreuken 14: 12, alwaar deze spreuk ook woordelijk voorkomt. Zie de uitlegging aldaar.

26. De ziel 1) des arbeidzamen werkt voor zich zelven, het gevoel van behoefte doet hem den arbeid liefhebben en met vreugde volbrengen tot zijn eigen nut en voordeel, want zijn mond buigt zich voor hem, 2) als een nederig verzoeker, en bidt hem om toch te werken, opdat hij spijszake moge ontvangen tot verkwikking en voeding voor het gehele lichaam.

1) Anderen vertalen het woord in den grondtekst door eetlust. De bedoeling is hetzelfde. De wijze koning Israëls zegt hier, dat de mensen door behoefte aan voedsel gedrongen worden om te werken. Die niet werkt, zegt dan ook de Apostel, zal ook niet eten.

2) Terwijl dat, wat een mens moeite en zorg veroorzaakt, ene bron van levensonderhoud voor hem wordt, helpt het ook weer moeite en zorg overwinnen, terwijl deze tot een prikkel wordt om hem aan te drijven; want de honger geeft lust, en ruimt alle moeite uit den weg. Welk een wenk van de leidende, besturende Voorzienigheid..

Het is ene krachtige beweegreden, om een mens op te wekken tot het doen van moeite en eerlijke bezigheid, dat al zijn arbeid strekt tot zijn eigen behoud; zijn mond verzoekt hem

deze gunst, om toch niet uitgehongerd te worden. Maar hij integendeel, die zijn tijd doorbrengt met anderen te plagen en te kwellen, zal bevinden, dat dit op hem zelf terugkeert, want hij kan niet het minste kwade woord spreken, of het zal op hem terugstuiten en hem in 't aangezicht vliegen..

27. Een Belials man, een goddeloze mens, graaftkuilen om anderen er in te storten en zo opzettelijk te verderven, maar hij graaft voor zich zelf kwaad; en a) op zijne lippen is als een brandend, verzengend vuur,

1) woorden, die tweedracht en laster zaaien, waarvoor iedereen zich moet hoeden (Hoofdstuk 26: 23. Job 31: 12. Jak. 3: 5 vv.).

a) Spreuken 12: 18.

1) Alles wat schrik, verderf, onheil en schade kan te weeg brengen wordt op een welluidende wijze vuur geheten. (Richteren 9: 15,20. Jes. 33: 11,12. Obadja 1: 18).

28. a) Een verkeerd man zal krakeel en twist veroorzaken, waar hij maar kan, hij zoekt overal zijn gif in te werpen; en een oorblazer, die rondgaat, om de mensen kwaad of laster aan te brengen, scheidt den voornaamsten, den besten vriend van zijnen vriend, die hem lief en dierbaar was (Hoofdstuk 17: 9).

a) Spreuken 15: 18; 26: 21; 29: 22.

29. Een man des gewelds, die door geweldige middelen zijn slecht doel zoekt te bereiken, verlost zijnen naaste, die lichtgelovig op zijne rechtschapenheid en vriendschap vertrouwde, en hij leidt hem in enen weg, die niet alleen niet goed is, maar hem veeleer onheil en verderf aanbrengt (Hoofdstuk 1: 10 vv. Psalm 36: 5. Jes. 65: 2).

30. a) Hij, 1) die zulk een boos en vals gemoed heeft, zo als in vs. 20 beschreven is, bij wien het terstond te bemerken is, sluit zijne ogen, in plaats van onbeschroomd om zich heen te zien, om verkeerdheden te bedenken; zijne lippen bijtende, denkt hij er niet alleen aan om weer boosheid te verrichten, maar in zijn hart volbrengt hij reeds het kwaad, 2) dat hij voornemens is te doen.

a) Spreuken 6: 13,14

1) De laatste vier spreuken maken ene samenhangende beschrijving uit van de voornaamste soorten van schadelijke en ondeugende mensen en hun goddeloze daden..

2) Betere vertaling is: Wie zijne ogen sluit om verkeerdheden te bedenken, wie zijne lippen toeknijpt, volbrengt het kwade. Het op elkaar nijpen der lippen is teken van toorn en valsheid, een gebaar, dat arglist aanduidt.

31. De grijsheid, ene hoge ouderdom, die rijk is aan ervaringen, is ene sierlijke kroon; zij wordt op den weg der gerechtigheid gevonden, in zoverre de gerechtigheid behoedt tegen

snode zonden, bereidt voor den vromen grijsaard Gods bijzondere bescherming, een lang leven, en alzo een hogen ouderdom (Hoofdstuk 4: 19; 20: 29; 4: 10 vv.; 2).

Waarlijk vererenswaardig zijn zulke grijze haren, die blinken door heilige gedachten en goede werken.

De ouderdom is uit zichzelf eerwaardig, en beveelt en eist ieders eerbied en achting. Voor de grauwe of grijze haren eist de wet (Leviticus 19: 34), dat wij opstaan. Maar wordt deze grijsheid in den weg der goddeloosheid gevonden, dan wordt hare ere verbeurd, hare kroon ontheiligd. bezwalkt en in het stof neer geworpen. (Jes. 65: 20). De genade is de ere des ouderdoms..

Deze spreuk staat in verband met de belofte van het vijfde gebod in het bijzonder en met de uitspraak der Wet in het algemeen.

32. De lankmoedige, die zijne opwellende hartstochten weet te overwinnen en zijne boze gedachten kan onderdrukken, is beter dan de sterke, dan de krijgsheld, die op het oorlogsveld grote legers verslaat, en met roem wordt gekroond; en die heerst over zijnen geest, die zich zelf verlooquent, is meer te prijzen, dan die ene stad inneemt (Hoofdstuk 14: 29. 2 Samuel 12: 16. Matth. 5: 5).

Het is moeilijk anderen te overwinnen, maar groter is de overwinning van hem, die over de boze gedachten van zijn eigen hart zegeviert.

Een koning zijt gij, wanneer gij u zelven en uwe begeerten beheerst; een koning, wanneer de wijsheid en niet de hartstocht u regeert..

33. Het lot wordt door ons mensen, schijnbaar naar onze willekeur in den schoot, of in een daartoe gebruikten bak geworpen; maar hoe toevallig de uitkomst ook moge zijn, toch is het zeker, het gehele beleid daarvan is van den HEERE, die als hoogste Rechter alles beslist (Hoofdstuk 18: 18. Jozua 7: 18).

Er is geen toeval in de betekenis van onverschilligheid of onbestemdheid, ook daar niet waar de mens dit meent; maar al zijn handelen is van ene hogere leiding der dingen afhankelijk. Zo is dan in deze Spreuk de moeilijkste vraag over de verhouding der menselijke vrijheid en de goddelijke noodzakelijkheid op deze wijze beantwoord: dat de mens alleen zijne krachten in ene vrije handeling kan ontwikkelen, maar het gelukken van zijne pogingen moet hij aan het vrije bestuur van God overlaten.

In het algemeen schijnt dit gehele hoofdstuk de spreuk der Wijsheid: (Spreuken 8: 15) door Mij regeren de koningen, door te voeren. De Heere regeert alles, terwijl de denkende mens naar eigen oordeel schijnt te handelen. Bewust of onbewust is hij slechts het werktuig des Heeren, die ook daar, waar de mens tegen Zijne geboden handelt, de ontwikkeling en den uitslag van de daden der mensen leidt.

Wanneer wij dus erkennen, dat de inrichting van den Staat een werk van God is, dan moeten wij die in ere houden, en met alle kracht beschermen, haar, omdat God het wil, gaarne gehoorzamen, en den Heere, die haar staande houdt, daarvoor hartelijk danken. Want wij weten, dat de toorn des duivels en der mensen, die deze ordening zoekt te ondermijnen, den Heere een gruwel is.

Hierdoor wordt het werpen van het lot niet gesanctioneerd, maar de Spreuken-dichter wil zeggen, dat als het lot wordt geworpen, het de Heere is, van wien het beleid is. In de Wet komt slechts eenmaal het werpen van het lot als bewijsmiddel voor (Numeri 5: 12-31).

HOOFDSTUK 17.

VOORSCHRIFTEN TER REGELING VAN HET GEDRAG IN VERSCHIEDENE OMSTANDIGHEDEN, VOORAL BIJ TWIST EN KRAKEEL.

VIII. Zo als reeds terstond in het eerste vers de tevredenheid als bron en grondslag van een vreedzaam gemoed en enen verdraagzamen wandel wordt aanbevolen, zo komt ook in verscheidene andere verzen deze aanbeveling terug. Ook de eis, om niet enkel met den mond, door tevredenheid, maar ook met de tong, door waarheid, zachtmoedigheid en stilzwijgendheid te vasten, wordt dikwijls herhaald, zodat men de aanbeveling tot tevredenheid en vredelievendheid als de grondgedachte kan beschouwen, die alles beheerst. Ofschoon anders tussen de verzen op zich zelden weinig samenhang bestaat, kan men ze toch omtrent in de volgende groepen onderscheiden: vermaningen tot tevredenheid en wijze gematigdheid in het bezit van aards goed en in het gebruiken van de tong (vs. 1-9), vermaningen tot vredesgezindheid, waarschuwingen tegen strijdzucht en liefdeloos handelen (vs. 10-20), spreken van onderscheidenen inhoud, bijzonder tegen onverstandigheid en praatzucht gericht (vs. 21-28).

1. Ene a) droge bete broods, zonder verkwikkend water, of versterkenden wijn, of andere aangename toespis, en rust en tevredenheid daarbij, is beter, dan een huis vol van geslachte beesten, zodat er overvloed van spijs is, wanneer men die gebruikt met twist, onrust en ontevredenheid in het hart en tussen de huisgenoten.

a) Spreken 15: 17; 16: 8.

2. Een onaanzienlijk, maar verstandig knecht, die de Goddelijke wijsheid in het hart draagt, zal zich verheffen door zijn verstand, en ten laatste door aanzien, ja door rijkdom zelfs, heersen over enen zoon, die door zijn verstand zich zelden en zijnen vader beschaamd maakt, die zijn vermogen verkwist, ofschoon hij door geboorte en andere voorrechten boven genen stond; en in het midden der broederen zal hij, als even veel recht hebbende onder hen, mede van de erfenis delen (Genesis 15: 3 vv.).

Dit is reeds in betrekking tot het wereldse waar, dat oordeel en verstand over de door geboorte geschonkene voorrechten heersen; in het rijk Gods is dit nog beter op te merken. Nederige geboorte en lage stand schaden u niet, wanneer gij slechts wijsheid wilt leren, want die maakt aanzienlijk, machtig en rijk. -Wien houdt gij dus voor vrijer? Alleen de wijsheid is vrij, want zij verheft de armen boven de rijken, zij maakt de heren zelfs tot schuldenaars van hun slaven, tot schuldenaars niet door het geld, maar door doorzicht, door het "pond, het talent" uit dien goddelijken, eeuwiggen schat, die nooit bederft. De wijze is altijd vrij, schrijft altijd de wetten voor en komt tot ere. (vergel. de geschiedenis van Jozef in Egypte. Genesis 41).

3. a) De smeltkroes is voor het zilver, en de oven voor het goud; beiden worden alzo van vreemde bestanddelen en van schuim gereinigd; b) maar de HEERE proeft de harten, door al,

wat Hem mishaaft, door rampen en tegenspoeden daaruit weg te nemen, en de kracht tot het goede te versterken.

a) Spreuken 27: 21. b) Jer. 17: 10.

De menselijke kunst heeft geleerd om zilver en goud in hun oorspronkelijke bestanddelen op te lossen, om hun inwendige samenstelling te kennen en het echte van het onechte te onderscheiden; maar de Heere alleen kent de verborgenste gedachten, en kan het goede van het kwade, den bedriegelijken schijn van de waarheid onderscheiden. Gene menselijke kunst vermag dit; gene zielkunde kan die onderscheiding leren kennen, de Heere alleen is de hartenkenner. (Hoofdstuk 15: 11; 16: 2; 21: 2; 24: 12..

Hoe kunstig de mensen zich weten te vermommen, hoe voortreffelijk zij zich met de kleuren der deugd weten te verwennen, om anderen daardoor te bedriegen, -hoe weinig daarom een mens de diepten huns harten kan doorgronden, de hoge God ziet tot op den bodem van het hart. Hij weet het valse en bedrieglijke van het ware en oprechte in het hart te onderscheiden. Hij onderzoekt de mate der reinheid; Hij ruimt het schuim en de onreinheid, tot heil des mensen, geheel weg; Hij verhoogt door het vuur der ellende en der aanvechting den glans der deugd.

Het is God alleen die de harten proeft. De mensen mogen goud en zilver in den smeltkroes aan den toets van zuiver- of onzuiverheid onderwerpen, maar over huns naasten harten kunnen zij in dit opzicht niet oordelen, ook is hun dat verboden en zij moeten dit overlaten aan Hem, die alle de harten, zelfs die der koningen in Zijn hand houdt en ze kan buigen werwaarts Hij wil, en beproeven naar Zijn welgevallen..

4. De boosdoener, die een inwendig bedorven hart heeft, merkt, let gaarne op de ongerechte woorden, die de goddeloze lippenspreken, en volgt de leugenachtige en valse woorden der verleiding; en een leugenaar, die een vals en huichelachtig hart heeft, neigt gaarne het oor tot de verkeerde tong, die hem leert zijne eigene boze gedachten met woorden uit te drukken, en deze weer tot kwade aanslagen te doen overgaan.

Zo als de echo tot degene, die roept, terstond terugklinkt, zo keert de schande tot enen ongerechten, schandelijken mens terug.

5. a) Die den arme bespot, smaadt deszelfs Maker, 1) die beide, rijken en armen, geschapen heeft, en het zo heeft ingericht, dat zij elkaar zouden dienen; die zich verblijdt in het verderf van een mens, waarmee hem God om zijner zonden wil straft, zal ook niet onschuldig zijn, want door zijne blijdschap over het ongeluk van anderen, haalt hij zich Gods toorn op den hals (Job 31: 29).

a) Spreuken 14: 31.

1) Duidelijk wordt het hier uitgesproken, dat God de Schepper is van den arme, niet alleen van den arme als mens, maar ook van den arme als arme. Arme komt hier voor dan als

tegenstelling van den rijke (Hoofdstuk 14: 31a). Dit heft niet op de schuld van hem, die door eigen toedoen arm werd, want dezulken heeft de dichter hier niet in de eerste plaats op het oog. Hij doelt hier op hen, die in armoede geboren worden, arm ter wereld komen. Het bespotten van den arme stelt hij op één lijn, met het zich verblijden in het verderf van een ander. Een verblijden, dat zijn grond niet heeft in de rechtvaardigheid der straf van den goddeloze, maar in de boosheid des harten, die zich verheugt over eens anders ongeluk.

6. De kroon der ouden, die hen doet eren door anderen, zijn de kindskinderen, die doen hopen op ene verzekerde en eervolle toekomst van hun geslacht, en ene rij van nakomelingen, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen; en der kinderen sieraad zijn hun vaders, zo zij in een ver verwijderd verleden op ene reeks van voorvaders kunnen wijzen.

Dit is ene waarheid voor alle tijden, in zoverre kleinzonen den grijsaard eerwaardig maken, en zijn persoon doen eerbiedigen. Het meeste gewicht heeft zij echter in het oosten, waar ene grote familie het sieraad der ouders is, en de mindere zekerheid, ook in de burgerlijke maatschappij, toch nog een nauweren band tussen huisgezinnen nodig maakt. Hoe groter de mannelijke stam is, des te groter is de zekerheid en instandhouding der familierechten. Daarom zijn de voorvaders een sieraad voor de zonen, omdat een ver opklimmend geslachtregister de meeste aanspraak op eer geeft." Deze Spreuk komt eerst in hare volle waarheid uit wanneer het huisgezin als ene plaats der bewaring en voortplanting van het geloof, van de kennis van God, van de eeuwige goederen, naar de betekenis der Heilige Schrift, wordt opgevat. Ene lange rij van vaders, die in hetzelfde geloof geleefd, en daarin zalig gestorven zijn, ene rijke verzameling van ervaringen in het leven uit God, die zij ons overlevert, geeft ons billijken hoogmoed, vastheid en zekerheid tegenover de nietigheid en den leugengeest des tijds; ene lange rij van dezulken, die het eeuwige erfdeel hunner voorvaders in zich opgenomen heeft, geeft hier reeds enen voorsmaak der hemelse vreugde..

7. Ene voortreffelijke lip, een mond, die schone dingen spreekt, maar gene kennis van God en goddelijke zaken heeft, en daarom van al het waarlijk schone en goede niets verstaat, past enen dwaze niet, ja, het walgt zelfs zulke huichelachtige holle woorden te horen; omgekeerd past veel min enen prins, die wijs is en God lief heeft, ene leugenachtige lip, waardoor hij zich met dwazen gelijk stelt; dat kwetst evenzeer den zin voor de nodige overeenstemming van het in- en uitwendige (Jes. 32: 5 vv.).

8. Het geschenk, dat gegeven wordt om iemand gunstig voor zich te stemmen, is in de ogen zijner heren, dergenen die het ontvangen, als een aangenaam edel gesteente, dat door zijnen glans de ogen verblindt, en door de schoonheid en de grote waarde zich spoedig gunst en welgevallen verwerft; waarhenen het gaat, tot wien het zich zal wenden, zal het wel gedijen; het geeft welgevallen, verschaft vrienden en beschermers, en het gaat er mede als met een echten, schonen, welgeslepen edelsteen, die glanst, hoe men hem draait of van welke zijde men hem beschouwt.

9. Die de overtreding (Hoofdstuk 10: 12)toedekt, handelt waarlijk liefderijk, en zoekt liefde te verwerven (Jak. 5: 20. 1 Petr. 4: 8. 1 Kor. 13: 4 die de zaak weer ophaalt, als zij reeds lang vergeten is, scheidt den besten, den voornaamsten vriend 1) van zijnen vriend.

1) Het ophalen van fouten, het vernieuwen van voorheen plaats gehad hebbende krakelen is het uitrukken der liefde en het verdoen van alle achting en genegenheid, en niets strekt meer om vrienden van elkaar te verwijderen en tegen elkaar op te stoken en te verbitteren, dan het herhalen van zaken, die voorheen stof tot twist gaven..

10. De bestraffing al is het slechts door ene zachte berisping, met vriendelijkheid uitgesproken, gaat dieper in het hart vanden verstandige, die de tucht liefheeft, dan den zot honderdmaalgevoelig te slaan, 1) omdat hij zijne zonde loochent en de boetvaardigheid verwerpt.

1) David wordt vertederd door het enkel woord van Nathan: Gij zijt die man. Farao verhardt zijn hart, niettegenstaande vele waarschuwingen Gods, door den mond van Mozes.

11. Zeker de weerspannige tegen God, en zijne meerderen, tegen alle heilige instellingen op aarde, zoekt het kwaad, dat zeker niet uitblijven zal; maar een wrede bode zal door den Heere, die Zijne instellingen niet ongestraft laat overtreden, tegen hem gezonden worden, om hem den toorn en het gericht te komen aanzeggen (Rom. 13: 12).

De algemene ervaring bevestigt het, dat de pogingen om de Goddelijke verordeningen op aarde, zowel in de Kerk en in den Staat, als in het huisgezin door woorden en daden omver te werpen, reeds hier op aarde door zware straffen van God zullen bezocht worden. Deze ordeningen zijn zo heilig, en voor den geregelden loop van het wereldbestuur zo noodzakelijk, dat God niet toelaat, dat iemand daarin stoornis zoekt te brengen..

12. Het is beter, dat een beer, of liever ene berin, die van hare jongen beroofd is, enen man tegemoet kome; daar zij, ofschoon in wilde woede, toch immer binnen de perken harer natuur blijft, dan door een dwaas aangerand te worden. De beer is te temmen in zijne woede, maar niet een zot in zijne dwaasheid. 1)

1) De zot in zijne dwaasheid, wil zeggen, dat een waanzinnige, wanneer hij helemaal het verstand heeft verloren en dan tot alles in staat is, zich nog erger en woester openbaart dan ene berin, die van hare jongen beroofd is.

13. a) Die kwaad voor goed vergeldt, het kwaad zal van zijn huis niet wijken; ongeluk en straf zal hem voor zulk ene ondankbaarheid zeker toekomen (Jer. 18: 20. Psalm 109: 5).

a) Deuteronomium 32: 35. Spreuken 20: 22; 24: 29. Rom. 12: 17. 1 Thess. 5: 15. 1 Petr. 3: 9.

Kwaad voor kwaad vergelden is dom; maar kwaad voor goed vergelden is duivels. Die dat doet brengt een vloek over zijn huisgezin. De Joden stenigden Christus, omdat Hij goed gedaan had (Joh. 8: 59); Zijn bloed is op hen en hun kinderen gekomen..

14. a) Het begin des krakeels is gelijk een, die den dam openscheurt, en het water opening geeft; hij zal niet in staat zijn den vloed des waters te keren, daarom verlaat den twist, eer hij

zichuitbreidt; bemoeit u er niet mede, en vermengt u niet met den twistende, want hij wordt even als een brand al feller en feller, zodat er aan geen blussen meer is te denken.

a) Spreuken 20: 3.

15. a) Wie, om eigenbaat den goddeloze rechtvaardigt, voor onschuldig houdt, en den rechtvaardige verdoemt, als ware die de schuldige, beiden zijn den HEERE een gruwel, ja, want die beiden¹⁾ veranderen Gods heilige verordening op aarde juist in het tegendeel.

a) Exodus 23: 7. Spreuken 24: 24. Jes. 5: 23.

1) Deze Spreuk veroordeelt het doen dier rechters die het geschenk aannemen en daarom partijdig zijn, het recht niet handhaven, maar om valse beweegredenen het recht verkrommen. (Jes. 5: 23).

16. Waarom toch zou in de hand des zots het kooppeld zijn, om wijsheid te kopen, dewijl hij geen verstand heeft. Hij is immers niet geschikt om ze in zich op te nemen. Zonder de rechte gezindheid des harten zou ook de voor veel geld verkregene kennis, zelfs door de beste leermeesters, nog niets baten.

Wat goeds doet ene grote bezitting in de handen van enen zot? Kan hij daarvoor wijsheid kopen, om zijn goed wel te gebruiken? Helaas! hem ontbreekt verstand om wijsheid te begeren, en om zich te voorzien van goed onderwijs. Welk ene vreugde zou hij door zijne schatten kunnen genieten, indien zijn hart goed ware.

17. Een waar vriend heeft te aller tijd zijn vriend lief, niet alleen in voorspoed maar ook in tegenspoed, wanneer valse vrienden den mens verlaten; en een broeder, die dit niet alleen is in naam, en door het bloed, maar ook door liefde en genegenheid, wordt in de benauwdheid geboren; want ook kan hij een broeder genoemd worden, die in den nood, wanneer hij geen voordeel meer door de vriendschap geniet, toch zijnen vriend blijft aankleven; dan verandert de vriend als in een broeder, hij wordt als broeder geboren.

Niemand weet, waar hij vrienden heeft, behalve wanneer zijn welzijn en zijne eer op het spel staan, dan leert men den waren vriend kennen, en de valse vrienden verlaten hem dan.

Zonder reden is het spreekwoord: "In den nood leert men de vrienden kennen," niet in gebruik gekomen, want niemand kan immers zeggen, dat hij een vertrouwd vriend heeft, voordat deze hem in enen ellendigen toestand heeft gezien, en hem blijken heeft gegeven, hem ook dan niet te willen verlaten. Zo wordt de vriendschap op de proef gesteld, en leert men den vriend uit- en inwendig kennen. Men kan iemand wel gelukkig achten, die nooit in de gelegenheid is gekomen, om zijnen vriend te kunnen beproeven door den tegenspoed; maar het is zelfs ene genade van God te noemen, door den nood, waarin men komt, er van verzekerd te worden, dat men een waren vriend heeft, die in nood en dood ons wel ter zijde staat.

18. Een verstandeloos mens, is het die klapt in de hand, zich borg stellende bij zijnen naaste, zonder hem goed als een trouw en godvruchtig mens te kennen (Hoofdstuk 6: 1-5; 11: 15).

Vertrouw u niet te licht aan enen mens toe, dien gij niet kent; dit is nog veel meer toepasselijk op het geestelijke dan op het wereldse. Wordt nooit een knecht der mensen..

19. Die het gekijf liefheeft, heeft de overtreding lief, want de toorn des mensen doet niet wat recht is voor God (Jak. 1: 20); a) die zijne deur verhoogt, in hovaardigheid zich een groter huis bouwt, zoekt de verbreking van het pas gebouwde huis en van zijn geluk.

a) Spreuken 16: 18. 2 Koningen 14: 10.

"Die zijne deur verhoogt, zoekt verbreking." Dit is thans nog letterlijk waar in het Oosten; maar of deze letterlijke verklaring de door den heiligen Schrijver bedoelde zij, laat zich moeilijk beslissen. Men zal zich herinneren, dat de Oosterse huizen geen front of gevel naar de straat hebben, doch dat de ingang van daar naar een voorhof leidt, waar, of in de nabijheid waarvan, in een ander voorhof, het front van het hoofdgebouw zich vertoont. Van daar dat men in de straat zelf weinig nopens de waarschijnlijke gestalte van het binnenste gebouw, of den rang en rijkdom van den bewoner kon ontwaren; meer echter van het uitwendig voorkomen der poort. Om dit te voorkomen, en alzo te beletten, dat de begeerlijkheid der machtigen niet door enig kenmerk van rijkdom en weelde worde opgewekt, en verbreking zoeke, dragen de rijkste lieden, behalve andere maatregelen, welke zij in het werk stellen, nauwkeurig zorg, dat hun poort hen niet verraadt, doordien zij minder laag en onaanzienlijk zijn, dan die van hun bureu. Langs de straat gaande, blijken de deuren, meestal zonder onderscheid, een schamel voorkomen te hebben, als zijnde deze zeer laag, en ofschoon sterk, van ruw, ongeschilderd hout vervaardigd. Wanneer een reiziger lieden bezoekt, welke voor rijk en gegoed bij hem te boek staan, dan staat hij verwonderd, als men hem aan ene poort of deur brengt, welke hij in zijn eigen land voor ene stal of schuur te gering zou achten, waardoor hij tevens ten aanzien van zijn oordeel nopens den rijkdom en weelde, welke hij waarschijnlijk daar binnen zal aantreffen, al zeer slecht gestemd en voorbereid wordt. Des niettegenstaande zijn de Oosterlingen prat op uitwendige vertoning; en een gegoed man vergeet zich zelve wel eens zo ver, of heeft zoveel zelfvertrouwen, dat hij zijne deur verhoogt in een stijl, die de aandacht van ieder trekken moet. Zelden gebeurt het echter, dat het lang duurt, voor en aler hij reden heeft, om te leren, dat hij door dit bedrijf zijne eigene verbreking (ondergang) heeft gezocht. In de stad Bagdad behoorde de enige verhevene deur of poort voor een bijzonder huis tot de woning van een zeer rijken Muzelman, die zoveel invloed in de stad had, dat hij dit vrijelijk naar buiten meende te mogen vertonen. Doch hij had zich vergist. Op zekeren dag door de straat rijdende, in welke hij woonde, sleepte men hem, dicht bij zijne deur, van zijn paard, en bracht hem op last van den Pacha, die zich terstond van al zijne bezittingen meester maakte, op de plaats zelf ter dood.

20. Wie verdraaid is van hart, de wegen des rechts en der waarheid niet bewandelt, zal in het leven het ware en blijvende goede niet vinden, want slechts den oprechte laat de Heere alles gelukken (Hoofdstuk 11: 20; 16: 20), en evenzo, die verkeerd is, bedrieglijk spreekt met zijne tong, zal in het kwaad, in de billijke bezoeking van God vallen (Hoofdstuk 13: 17).

21. Wie enen zot genereert, hem tot zoon heeft, die zal hem tot droefheid zijn; hij zal verdriet van hem hebben, of hij moet zelf een zot zijn, die niet inziet, dat de hoogste vreugde der ouders is, vrome kinderen te hebben, die het huis doen staande blijven met hun eeuwig erfdeel; en de vader des dwazen zal zich niet verblijden; 1) want de goddeloosheid van den zoon rukt neer, wat hij opgebouwd heeft (Hoofdstuk 10: 1; 18: 13).

De vader van een dwaas neemt het verheven gedrag van zijn kind zozeer ter harte, dat niets ter wereld hem enige blijdschap, lust en genoegen schijnt te geven..

22. a) Een blij hart, dat door den troost en vrede Gods is verblijd, zal als ene medicijn op den mens werken, en het kwade zelfs goed maken; maar een verslagen geest, die niet in God en Zijn woord is getroost, en Gods nabijheid niet bespeurt, zal ook het gebeente verdrogen¹⁾ also dat de gehele mens verzwakt en ziek wordt (Psalm 22: 16; 32: 3).

a) Spreuken 15: 13.

1) Het hart is het middelpunt van het ik-leven en aan dit ik-leven deelt zich tot het einde toe de toestand en de stemming aan het hart mee. De geest is de macht van het zelfbewustzijn, welke naar mate zij opgeheven of neergedrukt wordt ook den lichamelijken toestand opheft of neerdrukt..

"Hart en geest" worden hier zeer duidelijk als oorsprong des levens in den mens voorgesteld, waaruit leven en dood voortkomen, als de brandpunten waarin, alle krachten der ziel en des menschen lichaam verenigd zijn, en uit welker toestand aldus alles ontstaat..

23. De goddeloze zal heimelijk het geschenk ter omkoping uit den schoot nemen, om de paden des rechts te buigen, en juist daardoor wordt zijne goddeloosheid openbaar, dat hij voor aardse voordelen de gerechtigheid buigt (Hoofdstuk 18: 5. Amos 2: 7).

24. a) In het aangezicht des verstandigen, die het onderscheid kent tussen leugen en waarheid, tussen onrecht en recht, is wijsheid; 1) hij heeft de wijsheid, die uit God is, in het oog en laat zich door haar in zijne schriften besturen (Hoofdstuk 15: 14); maar de ogen des zots, die de waarheid veracht, dwalen van het een op het ander, en zijn dan hierheen, dan daarheen gericht, zij zouden tot in het einde der aarde 2) willen doordringen; 't is echter jammerlijk met hem gesteld, want hij denkt aan alle dingen, die hem maar voor den geest komen, alleen niet aan het nodigste en het gewichtigste (Hoofdstuk 4: 25).

a) Prediker 2: 14; 8: 1.

1) In het Hebr. Etphenee mebin chokmah. Beter: voor het aangezicht des verstandigen ligt wijsheid. Dat is: de verstandige heeft het oog gericht op de wijsheid om die te bezitten. Dan komt de tegenstelling met het tweede gedeelte ook beter uit, wanneer gezegd wordt, dat de ogen der zotten zijn in of op de einden der aarde, m.a.w. dat hij zijne ogen niet op een vast doel, d.i. op wijsheid heeft gericht, maar dat deze her- en derwaarts dwalen. -

2) Gelijk het verstand eens wijzen zich zelfs in zijn gelaat vertoont, en een dwaas gekend wordt aan zijne dartele en wonderlijke ogen, zo heeft de ene zijne wijsheid altijd gereed, om daardoor geleid en bestuurd te worden, terwijl de andere niet weet wat te volgen, en zijne gedachten te vergeefs op en neer zwerven, al doorloopt hij de aarde tot haar einde toe.

25. a) Een zotte zoon, die de tucht verwerpt, en de wegen des vlezes bewandelt, is een verdriet voor zijnen vader, en bittere droefheid voor degene, die hem gebaard heeft (vs. 21).

a) Spreuken 10: 1; 15: 20; 19: 13.

26. Het is reeds niet goed, ja veeleer zeer te verwerpen, den rechtvaardige, die zich in zijn leven steeds naar Gods geboden gericht heeft, ook te doen boeten; ook is het af te keuren, dat de prinsen, de vorsten, die het gericht in handen hebben, iemand slaan zouden, omdat hij strijdt voor hetgeen recht is. 1)

1) De Spreuken-dichter, uitgaande van de waarheid dat de Overheid Gods dienaar is, veroordeelt haar daarin, dat zij het recht buigt, door den rechtvaardige, degene, die niets misdreven heeft, te straffen. Dit ligt toch in het woordje ook opgesloten. God, de Heere, de Rechter aller rechters zal dit zeker straffen.

27. Wie wetenschap heeft beoefend, en het ware van het valse weet te onderscheiden, omdat hij wijsheid van God heeft ontvangen, houdt zijne woorden in, opdat hij niet met zijne tong zondige (Hoofdstuk 14: 29; 10: 19. Jak. 1: 19) en een man van verstand is kostelijk van geest, 1) zodat hij zijne woorden niet wil verspillen aan nietige zaken.

1) In het Hebr. Jekar roeach isch theboena. Beter: Een man van verstand is hij die vrij is van hartstocht, d.w.z. die zijn hartstocht beheerst. Eigenlijk betekent het woord, koudbloedig, iemand die zich beheersen kan. Van daar ook dat in het volgende vers een dwaas zelfs wijs wordt genoemd, die kan zwijgen.

28. Ja, een dwaas zelfs, die zich anders door zijne hartstochten en de goddeloze begeerten zijns vlezes laat leiden, wanneer hij bij sommige gelegenheden zwijgt, zal wijs geacht worden, zo kostelijk is de gematigdheid en de bedaardheid met de tong in de ogen van den verstandige, en die zijne lippen toesluit, zal voor verstandig doorgaan (Job 13: 5).

Men zal niet kunnen beweren, dat iedere dwaas, die eens zwijgt, daarom voor wijs zal gehouden worden; maar omdat de karigheid en de voorzichtigheid in het spreken een zo noodwendig en voornaam kenteken is van de wijsheid, die in den mens woont, zal alleen de mogelijkheid, dat een zwijgende dwaas zelfs den naam van wijze kreeg, worden gesteld, omdat juist het onbezonnene hartstochtelijk gepraat een hoofdkenteken der dwaasheid is. Ook kan het vers betekenen, dat wanneer een dwaas begint te zwijgen, dit een teken zou kunnen zijn, dat er ene omkering plaats heeft in zijn verstand, en dat er een begin van wijsheid is gekomen. -In de Ascetiek, de beoefening der heiligmaking dan de oude kerk en van het monnikendom der middeleeuwen heeft het in dit hoofdstuk voorheersende denkbeeld, dat er ene werktuigelijke overeenstemming moet zijn tussen het lichamelijke en het geestelijke

vasten, of dat men de tong in ene strenge tucht moet houden, niet alleen als het orgaan van den smaak, maar ook van het spreken, ene al te vruchtbare, praktische betekenis gehad; terwijl men, zich beroepende op het verkeerd toegepaste voorbeeld van het vasten van 40 dagen door den Heere in de woestijn, bij het strenge gebod tegen het vasten, ook de strengste voorschriften door de stilzwijgendheid voegde. Maar deze buitensporigheden en overdrijvingen daargelaten, dan is het organische verband, en de wederkerige werking van de tong als orgaan van den smaak, en van de spraak, zo als zij ontegenzegglijk bij ieder mens heerst, iets, dat wel mag opgemerkt worden, en de zonden der tong in beide opzichten moeten ernstig vermeden, en te zamen bestreden en uitgeroeid worden Jak. 3: 2-12..

HOOFDSTUK 18.

VAN DE SCHEIDING VAN GOEDE VRIENDEN.

IX. Vs. 1-24. Het hoofdthema van dit Hoofdstuk, dat veelzijdig, grondig en ernstig wordt behandeld, is de vermaning tot de deugden van het maatschappelijk leven als gemeenzaamheid, verdraagzaamheid, en liefde tot vrienden. Ook de andere vermaningen, die schijnbaar verder aflaggen van dit hoofdthema, kunnen toch gemakkelijk daaronder gerangschikt worden. Het geheel laat zich weer in vier kleinere groepen verdelen: vs. 1-9 waarschuwen tegen onverdraagzaamheid, strijdlust en andere uitingen van ene liefdeloze en dwaze gezindheid; vs. 10-16 wekken vooral op tot vertrouwen op God en tot ootmoed, als de enige ware wijsheid, vs. 17-21 waarschuwen weer tegen strijdlust en misbruik van de tong, vs. 22-24 spreken van de liefde tot echtgenoten, de naasten en de vrienden.

1. Die zich van de gemeenschap der godvruchtigen afzondert, tracht niet naar de kennis der waarheid, maar naar wat begeerlijksvoor zich zelve, hij onderzoekt alles, om daardoor zijne ijdele eerezucht te voldoen, en meent beter te zijn dan anderen; hij vermengt zich in alle zaken, om daarmee te kunnen pronken, maar blijft nog verre van de bestendige beoefening der wijsheid. 1)

1) in het Hebr. Bekol thoeschijah jithgala'. Beter: Met al zijn beleid maakt hij het nog erger. De dichter komt hier op tegen het separatisme van die dagen, tegen hen, die zich terugtrokken van de gemeenschap des geloofs en nu in een eigenwilligen godsdienst behagen begonnen te scheppen. De wijze koning zegt het hier, dat deze wel meent het daarom beter te zullen hebben, maar dat het einde daarvan is, dat hij in nog slechter conditie komt te verkeren.

Anderen zijn aan gedachte dat hier van een goede afzondering wordt gesproken, maar o.i. ligt dit niet in den tekst.

2. Want de zot heeft geen lust in verstandigheid, in de wijsheid, die in de gemeenschap met de gelovigen te vinden is; en daarom onttrekt hij zich en wil niet van anderen leren: maar daarin heeft hij lust, dat hij zijne eigene wijsheid aan andere zotten uitkraamt, en de dwaasheid van zijn hart zich also ontdekt.

3. Als de goddeloze in ene vergadering komt, komt ook met hem de verachting van God, van de godsvrucht en van de vromen; hij veracht hen, en hun verachting rust op hem; en met de schande, die aan de goddeloosheid verbonden is, komt ook de versmaadheid 1) en de hoon van de wereld.

1) De goddelozen zijn een verachtelijk volk, omdat ze smaad en verachting op en over alles brengen, want als een ondeugend mens in een goed gezelschap, in den school der wijsheid, of in de godsdienstige vergadering der gelovigen komt, dan werpt hij ene schande en verachting op God en op alle vromen, ja op alles wat er gezegd en gedaan wordt; men kan van deze bozen niets verwachten, dan schimp en spottaal; schande en versmaadheid verzelt hen

allerwege; zij lachen, schimpen en smaden op en met alles, wat wettig, ernstig, stichtelijk en godsdienstig is..

Schultens vertaalt: Als de goddeloze intreedt, treedt ook de versmading binnen en de schande met de schandelijkten.

Bedoeling is in elk geval dat wie met den goddeloze omgaat of in zijn zonde deelt en haar goedkeurt ook zelf de vrucht en de kwade gevolgen er dan zal ondervinden.

4. De woorden van den mond eens mans, die de wijsheid kent, zijn rijk van inhoud, ja, onuitputtelijk, als diepe altijd stromende wateren, en de springader der wijsheid, die door het woord en den Geest van God in zijn hart opwelt, is ene uitstortende beek, 1) die nooit uitdroogt, maar velen drenkt en verkwikt (Hoofdstuk 20: 5; 21: 1; 16: 1; 19: 21. 7: 38).

1) Drieërlei dingen worden van de woorden uit een mans mond gezegd: zij zijn diepe wateren, zodat hun zin niet aan de oppervlakte ligt, maar slechts door indringen in de verborgen bewegingen en bedoelingen van den sprekende kan worden doorzien; zij zijn een uitstortende beek, welke tot hem, die dien vloed van woorden op zich laat komen, krachtig en fris terugkeert, wijl het deze beek niet aan altijd nieuwen toevoer van levend water ontbreekt; zij zijn een springader of bron van wijsheid, waaraan wijsheid ontspringt en van waar wijsheid is te halen..

5. a) Het is waarlijk niet goed, maar veeleer verwerpelijk het aangezicht des goddelozen aan te nemen, in het gericht voor hem partij te kiezen, om daardoor den rechtvaardige te benadelen, die het recht aan zijne zijde heeft in de zaak, waarover het gericht gehouden wordt, en niemand vermag het recht te buigen, zonder zich grotelijks te bezondigen (Hoofdstuk 17: 15, 23. Jes. 10: 2. Amos 2: 7).

a) Leviticus 19: 15. Deuteronomium 1: 17; 16: 19. Spreuken 24: 23.

6. De lippen des zots komen met iedereen in twist, want overal moet hij door zijne opgeblazenheid anderen beledigen, en zijngrootsprekende, snapachtige mond roept naar slagen, noopt anderen om te vechten, of maakt, dat hij zelf geslagen wordt, terwijl de beminnelijke en rustige houding van den wijze het misverstand, waardoor dikwijls de twisten ontstaan, spoedig inziet en ze weer weet bij te leggen (Hoofdstuk 19: 29; 10: 8; 13: 3).

7. De mond des zots a) is hem zelve ene verstoring, moet hem zelfs op de wijze, als in vs. 6 gezegd is, in het ongeluk brengen door zijn ongeroepen gesnap, en zijne lippen zijn een b) strik zijner ziel, omdat hij zich of in zijne eigene redenen verwart, en zich tot zijn eigen verrader maakt, of zich door zijn krakelen straf op den hals haalt.

a) Spreuken 10: 14; 13: 3. b) Spreuken 12: 13.

8. a) De lichtzinnig uitgesprokene woorden des oorblazers of des lasteraars zijn als zovele wonden voor de ziel dergenen, die daardoor geslagen zijn, en die dalen in het binnenste des buiks; zij vestigen zich in het diepste der ziel, en maken diepe wonden.

a) Spreuken 26: 22.

Eerst zeer glad en zacht naar binnen glijdende, worden zij, zodra zij eens vast in de ziel liggen, gelijk aan aanstekend en brandend vergif, dat den mens, die het in zich opgenomen heeft, gene rust meer laat..

De lasteraar heeft den duivel op de tong, en wie naar hem hoort, heeft dien in de oren..

Luther zei van degenen, die van afwezenden kwaad spreken: "Het zijn echte zwijnen, die niet letten op de rozen en de viooltjes in den tuin, maar hunnen snuit maar in de mest steken."

9. Ook die zich slap aanstelt in zijn werk, die is ook reeds door zijn tijdverlies een broeder van enen doorbrenger; beiden zullen tot armoede geraken (Hoofdstuk 10: 4; 12: 11)

10. De naam des HEEREN, Jehova, Die is, Die was en Die zijn zal, zo als de Heere Zich zelve heeft geopenbaard, is voor het hart van den mens, waarin Hij woont en dat Hij versiert, a) een sterke toren, achter welks vaste muren en wallen hij beschut is tegen al het woeden der vijanden, der zonde, des duivels en der wereld; de rechtvaardige, die door zijn geloof leeft, zal in elken nood daarheen lopen en door het alvermogen en de diepte van dezen naam, dien hij door het geloof in het hart opneemt, in een hoog vertrek gesteld worden, waar hij veilig is tegen de aanvallen der vijanden.

a) 2 Samuel 22: 51. Psalm 18: 3; 61: 4. Spreuken 29: 25.

Het is onmogelijk, dat de naam van God, die niet door mensen is uitgevonden, en genen aardsen oorsprong heeft, maar voortkomt uit de onmiddellijke openbaring van God zelf, dat deze naam slechts een klank en rook is. Veeleer is God, daar Hij alomtegenwoordig is, aldaar, waar Zijn geopenbaarde Naam genoemd wordt, op ene bijzondere wijze door dezen Zijnen Naam en in dezen Zijnen Naam tegenwoordig. Hij heeft dezen Zijnen Naam overal, waar die verkondigd wordt, ten toon gespreid als ene zichtbare banier, opdat allen, die zich in nood bevinden, daar hun toevlucht nemen, en deze banier aangrijpen, d.i. dezen wonderbaren Naam met hun lippen noemen, even zo als eens het volk van Israël in de woestijn zijne ogen richtte naar de koperen slang. Maar deze banier is niet zo als toen, een zinnebeeld, een bloot teken van den verborgen God, maar de Naam van God is de geopenbaarde en de werkelijke God, en wie den naam des Heeren aanroept, die roept den Heere aan, die tegenwoordig is, en zal daarom gered worden (Rom. 10: 13. Fil. 2: 9 vv. Efez. 1: 21). -Den naam van Jezus Christus en van God, den Vader des Heeren Jezus Christus aanroepen, betekent zich aan de genadevolle macht des Gods, die tegenwoordig is, onderwerpen, zich daaraan overgeven en verbinden; en verder betekent het: in het geloof de macht hebben over den God, die tegenwoordig is. Zo begrijpen wij uit het eerste, waarom de Apostel Paulus den naam van

Christus doet betrekking hebben op namen, die ene macht, ene heerschappij te kennen geven, en uit het tweede, waarom een gebed in den naam van Jezus kan verhoord worden.

Een sterke toren was de toevlucht voor degenen, die belegerd werden, en het hoog vertrek in den toren de toevlucht voor hen, die beveiligd wilden zijn tegen de pijlen der vijanden. Zo wordt hier de Naam des Heeren een sterke toren en een hoog vertrek genoemd voor de rechtvaardigen, om ten allen tijde maar inzonderheid in dagen van benauwdheid beveiligd te zijn tegen den geestelijken vijand.

11. a) Des rijken goed is hem in zijne dwaasheid hetzelfde, wat voor den wijze de naam van God is, namelijk: de stad zijner sterkte, en als een verheven muur, binnen welken hij in zijne inbeelding 1) veilig is.

a) Spreuken 10: 15.

1) Tegenover het vaste bolwerk van den gelovige en rechtvaardige stelt de Spreuken-dichter hier de zwakke en valse verdediging van den rijken wereldling, die zijn deel en schat in de dingen dezer wereld stelt, op welke hij zijn hart vast maakt en waarvan hij zo veel verwacht als de godvruchtige van God zelve..

De Spreuken-dichter spreekt hier van in zijne inbeelding en daarom stelt hij het valse van deze burch tegenover den naam Gods, die in waarheid een vaste burch is. Want rijkdom en al het goed der wereld verdwijnt, maar God blijft Die Hij is, van eeuwigheid tot in eeuwigheid God.

12. a) Vóór de verbreking zal des mensen hart zich verheffen; 1) de hoogmoed is de zekere voorbode van den ondergang; b) en de nederigheid gaat voor de eer; door tijdelijke rampen tot onderworpenheid en ootmoed gebracht te worden, is een zegen; want alleen in den ootmoed ligt waarheid, en de waarheid brengt genade en leven in de ziel.

a) Spreuken 11: 2; 16: 18. b) Spreuken 15: 33.

1) Haman is hiervan een duidelijk voorbeeld. En ook Saul bij de aanvaarding zijner regering van hetgeen in het laatste gedeelte van dit vers gezegd wordt. Evenzeer van het eerste ook Nebukadnezar als hij zegt in opgeblazenheid des gemoeds: Zie daar het grote Babel, hetwelk ik gebouwd heb.

13. Die antwoord geeft, b.v. in het gericht al te spoedig beslist, eer hij de beide partijen zal gehoord hebben, dat is hemeen teken van zijne gewetenloosheid, en daarom van dwaasheid en schande.1)

1) Het is dwaas voor iemand te spreken van iets dat hij niet verstaat, of een vonnis te vellen in ene zaak, van welke hij niet volslagen of niet naar waarheid onderricht is en waartoe hem geduld ontbreekt, om er het werkelijke van te onderzoeken. En indien dit dwaasheid is, zo zal het ook schandelijk zijn voor degenen, die zich hieraan schuldig maken..

13. Die antwoord geeft, b.v. in het gericht al te spoedig beslist, eer hij de beide partijen zal gehoord hebben, dat is hemeen teken van zijne gewetenloosheid, en daarom van dwaasheid en schande.¹⁾

1) Het is dwaas voor iemand te spreken van iets dat hij niet verstaat, of een vonnis te vellen in ene zaak, van welke hij niet volslagen of niet naar waarheid onderricht is en waartoe hem geduld ontbreekt, om er het werkelijke van te onderzoeken. En indien dit dwaasheid is, zo zal het ook schandelijk zijn voor degenen, die zich hieraan schuldig maken..

14. De moedige en krachtige geest eens mans zal hem in zijne ziekte verwonderlijk ondersteunen; maar enen verslagenen, neergedrukten geest, wie zal dien opheffen? Dan is immers juist datgene, wat ondersteunt, verbroken, en de mens moet bezwijken. Voed u daarom altijd met het woord van God, opdat uw geest door God gesterkt worde om te verdragen (Hoofdstuk 15: 13. Matth. 6: 23).

15. Het hart des verstandigen, dat de ware wijsheid liefheeft en gehoorzaamt, bekomt wetenschap en geestelijk leven; het staat nooit stil, maar tracht steeds naar het verkrijgen van een beter inzicht in de goddelijke dingen, en het oor der wijzen hoort gaarne spreken van de eeuwige waarheden, die besproken worden in den kring der godzaligen; het zoekt naar wetenschap, opdat het steeds moge toenemen in wijsheid (Spreuken 14: 33; 15: 14).

Wie eens is begonnen, zich aan de wijsheid, die van Boven is, over te geven, die heeft ene gedurige en bevestigde begeerte in zich, om met het hart en het oor, als de organen van de gehoorzaamheid aan de goddelijke waarheid (Psalm 40: 7), dieper in te dringen in het begrip van het eeuwige ware, en om enen steeds vasteren grond te leggen, en hij zoekt gaarne zulk ene gemeenschap, waar hem dit mogelijk is..

Hij, die zo veel verstand heeft, dat hij kan overwegen wat goed voor hem is, zal wel grote zorg aanwenden, dat hij de ware Godskennis, en de verplichtingen, die hij aan God heeft, in zijn hart inprent; hij zal zo wijs zijn, dat hij luistert naar dezulken, die hem goed kunnen onderrichten, want dat alleen kan den geest bewaren tegen verslagenheid en verbreking.

16. De gift des mensen, waarmee hij zijnen rechter omkoopt, maakt hem ruimte, om vrijen toegang tot hem te hebben, en gaarne aangehoord te worden boven anderen; en zij geleidt hem voor het aangezicht der groten, maakt het hem zelfs mogelijk zijne zaak voor de invloedrijkste personen van den Staat te brengen, die zijne voorspraak willen zijn.

Zo is des werelds loop: het geld, dat stom is, maakt recht dat krom is. -Het geld kan velen den mond stoppen. Ofschoon het geld stom is, toch spreekt het krachtiger dan schranderheid en vernuft. (Hoofdstuk 17: 8; 21: 14. 1 Samuel 9: 7. 22: 20).

Deze spreuk gaat door over de gehele wereld: De Chinees zegt: "De poorten van het hof der mandarijnen zijn wijd open; maar zo gij niets dan recht hebt, en geen geld, gaat er dan niet in."

Deze wereld is zo bedorven, dat men, daar de verdiensten, die alleen moesten gelden, te kort schieten, zich, al is men de post onwaardig, door geld en geschenken den weg tot het aangezicht der groten weet te banen..

17. Die de eerste is, om tot den rechter te komen, in zijne twistzaak, schijnt in de ogen van den rechter rechtvaardig te zijn, wanneer hij alleen met hem kan spreken zonder andere getuigen; a) maar wanneer zijn naaste komt, en deze ook door den rechter in de gelegenheid gesteld wordt, om zijne zaak te bespreken, hij onderzoekt hem op nieuw, die den rechter voor zich had ingenomen, en door beiden te horen komt de zaak meer tot klaarheid.

a) Spreuken 25: 8.

"Die het eerst spreekt, heeft altijd gelijk," dit zeggen wij ook in gemeenzamen stijl, en niemand is er, die dit anders opvat, dan dat hij schijnt gelijk te hebben. Want hij stelt alles zo van de beste zijde voor, weet het zwakke zijner zaak zo listig te verbergen, en de voordeligste zijde daarvan zo sterk te doen uitkomen dat de lichtgelovige en onbedachtzame er gemakkelijk door misleid wordt, en indien er niemand na hem sprak, hem zeker in het gelijk zou stellen. Zo gaat het in geschillen, waar men bijzondere personen tot rechters, tot beoordelaars of scheidslieden inroept; zo gaat het ook in twistgedingen, die voor de balie bepleit worden, "die de eerste is in zijne twistzaak, schijnt rechtvaardig te zijn." Maar menigmaal is het ook slechts schijn, want als de partij, hier "naaste" genoemd, gehoord is, verandert dikwijls de zaak geheel en al. Als de vijl der onderzoeking op den eersten gebruikt wordt, dan blijkt het wel eens, dat het blinkende metaal slechts door verguldsel bedekt is, en dat al wat zo welsprekend is voorgesteld slechts drogredenen zijn.

18. Het lot, als ene onmiddellijke beslissing van God, doet de geschillen tussen de strijdende partijen ophouden, vooral als zij moeilijk te beslissen zijn, en maakt, dat ook de twisten tussen voorname personen kunnen beslecht worden, zodat de scheiding tussen de machtigen vereffend wordt, zonder dat de rechter van partijdigheid kan beschuldigd worden (Hoofdst 16: 33. Jozua 7: 18).

Het lot werd ook bij de Hebreëen in het gericht gebruikt en was ene soort van Godsoordeel. In den tijd, toen de rechtspleging nog geheel onvolkomen was, toen de bloedwraak der nabestaanden nog bestond, en familieveten of persoonlijke wraakneming dikwijls de rechtsgeschillen beslisten, was het vooruitgang te noemen, wanneer de rechter de beide partijen overhaalde, vooral wanneer de zaak niet duidelijk was, om zich aan het lot te onderwerpen in de overtuiging, dat God zelf zou beslissen..

19. Een beledigde broeder, die vroeger met iemand door de banden des bloeds, of door innige vriendschap verbonden was, is wederspanniger tegen de verzoening dan ene sterke stad, 1) die te vergeefs door den vijand belegerd wordt, zich hardnekkig achter hare muren verdedigende, en van geen verdrag wil horen; en de geschillen tussen dezulken, die vroeger nauw verbonden waren, zijn moeilijk uit den weg te ruimen, als een zwaren, bijna niet te verschuiven grendel van een paleis.

1) Hoe nauwer en inniger vriend, hoe bitterder en heviger toorn, zo als tussen man en vrouw, tussen broeders en zusters.

De geschiedenis van Ezau en Jakob is daar om dit te bewijzen. Evenzeer Davids geschiedenis in betrekking tot Bathseba, waardoor Achitofel van hem verwijderd werd.

Anderen vertalen: Een broeder, aan wien trouwbreuk gepleegd is, wederstaat meer dan een sterke stad. In elk geval wordt hier gesproken van een beledigden broeder, tegen wien men trouwelooslijk heeft gehandeld.

20. a) Van de vrucht van ieders mond, het zij wijze of dwaze woorden, die hij gesproken heeft, zal zijn buik verzadigd worden en hij zal aan lichaam en ziel met voor- of tegenspoed verzadigd worden van de inkomst, of de opbrengst zijner lippen, 1) al naardat deze een goed of kwaad zaad uitstrooien; want aan de gesprekken wordt de gehele mens herkend.

a) Spreuken 12: 14; 13: 2.

1) De Heiland heeft gezegd, dat wat van den mens uitgaat, den mens verontreinigt. Hier zegt de Spreuken-dichter dat de mens oogst niet alleen van zijne daden, maar ook van zijne woorden. Dat ook zijne woorden het zijn, die hem dikwijls kwaad en ellende veroorzaken.

21. Ja, dood en leven zijn in het geweld, 1) in de macht der a) tong; naarmate men haar gebruikt of misbruikt zal men welvaart of verderf van haar ontvangen; en een ieder, die ze lief heeft, die de tong vleit, het zij ten goede of ten kwade, zal van hare vrucht eten, of ten dood of ten leven.

a) Spreuken 21: 23. Jak. 3: 2,6-12.

1) Letterlijk: in de hand, d.i. in de macht. Aan de tong wordt hier een hand toegekend, om uit te delen dood en leven. Dood en leven is een grote tegenstelling gelijk vloek en zegen. Hier leert de Schrift des Ouden- gelijk die des N. Verbonds bij Jakobus (Hoofdstuk 3: 5-9), welke de macht der tong is. Deze Spreuk houdt derhalve een ernstige vermaning in om de macht der tong wèl te gebruiken.

"Zo verklaart deze Spreuk de vorige nog juister en schilderachtiger; ongetwijfeld zweefde den dichter het zo menigmaal gebruikte beeld van den boom des levens voor den geest, dat hij weer gebruikt en uitbreidt." -Het gevaarlijkste lid, dat de mens heeft, is de tong; zij verwekt veel strijd, en doet soms groten nijd ontstaan. Veel kwaad, dat wij horen, is door de tong in de wereld gekomen. De tong verwekt veel toorn, en doet dikwijls lichaam en ziel verloren gaan. Menig land wordt door de tong verwoest, en door haar ontstaat moord en verwoesting. De tong is dikwijls oorzaak van meened. De tong is ene eerroofster en ene rechtverkrachtster. Door de tong kwam Christus aan het kruis. De tong heeft de meeste schuld van het kwade, dat er geschiedt. Ene goede tong is een uitmuntend lid.

22. a) Die ene Vrouw gevonden heeft, zo als zij behoort te zijn, ene trouwe hulp in zijn gezin (Genesis 18: 20; 19: 14; 31: 10), heeft ene goede, ja de beste zaak op aarde gevonden, en hij heeft met haar welgevallen, een bewijs en pand van de genade en den zegen getrokken van den HEERE.

a) Spreuken 19: 14.

Die ene vrouw getrouwd heeft, welke waarlijk ene hulpe voor hem is, heeft enen groten zegen gevonden, en het betaamt hem dankbaar de bijzondere gunst van God te erkennen, die zijn verstand en zijn gevoel bestuurd heeft, tot het doen van zulk ene gelukkige keuze.

De huisvrouw deelt met den man het kruis, maar ook den zegen, en is een kostbaar geschenk, vooral wanneer het ene godvruchtige en deugdzaam vrouw is. Het is ene gift van Gods welbehagen, niet alleen om hare liefthalligheid en hare liefde, maar ook, omdat het de eerste schakel is in ene lange keten van zegeningen en gaven Gods, waartoe ook vooral de kinderen behoren, waardoor en in welke men zulke heerlijke ervaringen opdoet. (Psalm 127 en 128). Zulk ene vrouw vindt men door de beschikking Gods want men ontvangt zulk ene, gezocht of ongezoekt, maar altijd van den Heere, en men is daarvoor den hoogsten dank verschuldigd. Merkwaardig is het, dat deze Spreuk voorkomt tussen de lessen over het gebruik der tong. (1 Petr. 3: 1) -Al gaat het soms wel eens ongelijk, toch weet de man, dat zijn huwelijk Gode welbehagelijk is, die de vrouw heeft geschapen en haar tot ene gezellin des mans heeft gegeven; en wat de man in het huwelijk ondervindt of lijdt, moet hem als de bemoeiing van God welkom zijn.

23. De arme spreekt tot den rijke met smekingen; maar de rijke antwoordt menigmaal daarop harde dingen.

Oppervlakkig beschouwd is deze Spreuk ene zeer alledaagse, en daarom van weinig waarde. Wanneer men haar echter nauwkeuriger overweegt, dan ligt daarin ene ironie op de zogenaamde wereldbeschaving van de rijken der aarde, die wel gewoonlijk uiterlijk fijn beschaafd zijn, maar inwendig verre van beschaafd; zij missen wel eens de ware menschenliefde, omdat zij altijd menen niemand nodig te hebben, en in hun overmoedige trotsheid op hun vermogen niet die tedere en beminnelijke inschikkelijkheid behouden, welke de armen juist in de school der bedruktheid en des gebreks leren beoefenen..

Deze Spreuk dient tot troost der armen, die soms zo onbarmhartig afgesnauwd worden, maar ook om den rijke te wijzen op het zondige van zijn onbarmhartigheid.

24. Een man, die vele vrienden heeft, heeft zich vriendelijk te houden,

1) want er is menigmaal onder die allen slechts een enkele liefhebber, op wien hij in den nood kan rekenen, en die hem dan meer aankleeft, dan hij van een broeder zou kunnen verwachten, die wel eens door oorzaken van tijdelijken aard, zo als door twisten over het erven of iets dergelijks van hem vervreemd wordt.

1) Christus Jezus is de vriend, die meer aanleeft dan een broeder. Hij zal nooit verlaten, die hun vertrouwen op Hem stellen en Hem liefhebben. Gezegend zij Zijn naam voor de Christelijke vrienden, die Hij ons gegeven heeft, wier standvastige en trouwe liefde tot ons om Zijmentwil onze voornaamste troost is naast de gemeenschap met Hem, in deze boze wereld, waar broeders dikwijls zo onvriendelijk zijn. Mochten wij ook zulke vrienden voor anderen zijn om 's Heeren wil, en uit dankbaarheid tot Hem..

Niets kan den gelovige scheiden van de liefde van Christus (Rom 8: 38,39). Wat zullen wij Hem vergelden voor Zijne onuitsprekelijke liefde? Liefde is gehoorzaamheid, en wij zijn Zijne vrienden, indien wij doen, wat Hij ons gebiedt. (Joh. 15: 14)..

In het Hebr. Isch reïm lehithroëa' Beter: een man van vele vrienden komt tot een breuke. Het laatste woord komt toch niet van her: maar van eeren dit laatste woord betekent in den eersten vorm, breken. De Spreuken-dichter wil hier dan zeggen, dat wie met velen bevriend is, toch ten leste zal ondervinden, dat dit op den duur onmogelijk blijkt. Daarom voegt hij er bij, dat één goede, trouwe vriend duizendmaal beter is, dewijl deze meer aanleeft dan een broeder.

HOOFDSTUK 19.

VAN DE VERACHTING DER ARMEN, EN HET MATIGEN VAN DEN TOORN.

X. Vs. 1-29. Bij verreweg de meeste Spreuken van dit Hoofdstuk zijn de vermaningen tot zachtmoedigheid, en de lof, die daaraan gegeven wordt, aan het hoofdbegrip, dat hier tot grondslag ligt, gewijd, dat daarom als ene alzijdige uitbreiding van Matth. 5: 5 en Jak. 1: 20 vv. kan beschouwd worden. Slechts enige Spreuken van enigszins verschillenden inhoud, zo als vs. 2,9 28,15,24,8,16,29 zijn daartussen gestrooid. In het bijzonder vermanen vs. 1-7 19.1-7 tot ootmoed en zachtmoedigheid vooral omtrent de armen; vs. 8-17, tot zachtmoedigheid, geduld, barmhartigheid en andere uitvloeisels der ware wijsheid; vs. 18-21; tot zachtmoedigheid bij ouders en kinderen in de opvoeding, vs. 22-29 bijzonder tot mensenliefde, waarheid, godsvrucht enz.

1. De a) arme, in zijne oprechtheid, in eenvoudigheid en reinheid van gemoed tegenover den naaste (Hoofdstuk 12: 2) wandelende, is beter en gelukkiger dan de verkeerde van lippen, en die door zijne leugens tot eer en rijkdom (vs. 23) gekomen zijnde, toch slechts een zot is, 1) zonder ware wijsheid en godsvrucht; alle zegen, dien hij in zijne goederen meent te vinden, is hem geen zegen, maar een vloek.

a) Spreuken 28: 6.

1) Let tevens waarin de schande des rijkaards gelegen is. Deze is, al maakt hij nog zoveel statie en geeft zich nog zoveel zwiers, een ellendige en arme dwaas, wanneer hij met een ledig hersenvat en een boze tong is voorzien, en een verdwaald hart is..

Duidelijk is het dat hier een eerlijke arme gesteld wordt tegenover den dwazen en hoogmoedigen rijke, die zich inbeeldt heel wat in de wereld te zijn en ten slotte toch niets is en door niemand geacht wordt.

2. Ook is de ziel zonder wetenschap, zonder wijze inzichten en welberadenheid (Hoofdstuk 18: 15) niet goed, en bij alle ondernemingen zal zegen en voorspoed gemist worden; en die met de voeten haastig is, zich zo onbezonnen in zijne handelingen gedraagt, dat de ziel zelf in de verwarring en moeilijkheid haar bewustzijn verliest, zondigt tegen zich zelve en anderen (Hoofdstuk 6: 18; 20: 21. Prediker 9: 11).

3. a) De dwaasheid des mensen, niet de Heere, zal zijnen weg verkeren, en hem zelve ten val brengen, en toch is het waar, dat de dwaze deze slechte gevolgen niet aan zich zelve zal wijten, maar zijn hart zal zich tegen den HEERE vergrammen 1) (Jes. 37: 28. Klaagl. 3: 39).

a) Jak. 1: 13-15.

1) Hoe dikwijls wordt deze Spreuk bevestigd door de ervaring en de geschiedenis. Menigeen, die achteruitgaat in zijn stand of door eigen schuld verarmt, zal niet bij zich zelve de oorzaak zoeken, maar de Voorzienigheid Gods lasteren en murmureren tegen de leidingen Gods.

4. a) Het geld en goed brengt vele vrienden toe; maar de arme, 1) die vroeger in betere omstandigheden geweest is, wordt van zijn besten vriend gescheiden 2) (Hoofdstuk 18: 24).

a) Spreuken 14: 20.

1) De arme is hier degene, die arm werd, die betere dagen gekend heeft maar tot armoede verviel. In zijn rijke dagen had hij vele vrienden, maar nu kan hij ze wel tellen.

2) Waar het geld gemist wordt, daar is de vriendschap uit.

5. a) Een vals getuige zal niet onschuldig zijn, al wordt er ook naar zijne getuigenis gehandeld (vs. 9. Hoofdstuk 6: 29; 17: 5), en die leugen, die in zijn leugenachtig hart opkomen, stout en vermetel blaast, zal de straf van God niet ontkomen.

a) Deuteronomium 19: 19. Spreuken 21: 28; 11: 21.

6. Velen vleien en smeken het aangezicht des prinsen; de grote massa der mensen is immers vol huichelarij en vleierij tegen ieder, die rijk is en veel invloed heeft; en een ieder is een vriend van dengenen, die giften geeft en hem zijnen rijkdom ook wil laten genieten.

7. a) Al de broeders daarentegen des armen, verarmden haten, miskennen en verloochenen hem zelfs, ofschoon zij door de banden des bloeds aan hem verbonden zijn; zij schamen zich over den bloedverwant, die arm en ongelukkig is geworden, bijzonder wanneer hij hen soms lastig valt; hoe veel te meer gaan zijne vrienden, die hij in betere dagen had, toen hij nog geschenken kon geven, verre van hem, en willen hem zelfs niet meer kennen; hij loopt hen nog na, met de gedachte, dat zij de woorden van trouw, die zij hem, toen hij nog in betere omstandigheden was, zullen waar maken; maar hij ondervindt, dat zij niets zijn geweest dan ijdele klanken (Hoofdstuk 27: 10)

a) Spreuken 14: 20.

De beide laatste verzen geven dus ten duidelijkste te kennen, hoe bijzonder afhankelijk de liefde der mensen tot den naaste is van de uiterlijke omstandigheden des levens van dezen. -Dewijl in deze hoofdafdeling van het Spreukenboek nergens anders een drieledig vers voorkomt, is het zeer waarschijnlijk, dat het derde lid van vs. 7 een gedeelte van ene andere spreuk is. Deze gedachte wordt door de Griekse vertaling der Septuaginta bevestigd, die hier zelfs twee spreuken meer heeft dan de Hebreeuwse grondtekst, van welke de tweede het derde lid van vs. 7 het slot schijnt te hebben. Volgens de vertaling van enige latere geleerden luiden deze twee verzen aldus:

Het beste oordeel is bij den wijze; die verstand heeft zal het vinden.

Die te veel vrienden heeft, heeft vele moeilijkheden; die woorden najaagt zal verloren gaan..

De inhoud dezer beide Spreuken (vs. 6 en 7) heeft gene bevestiging nodig. Men zie slechts wat er gebeurt, wanneer iemand door rijkdom of ereposten tot aanzien geraakt; weldra verandert de toon van allen, die hem naderen of omringen. Die hem te voren gemeenzaam aanspraken, zijn behoedzamer, ingetogener, eerbiediger in hun uitdrukkingen, en bevljtigen zich, om hem iets aangenaams te zeggen, dat zijne eigenliefde streelt. Allen, die hem te voren kenden, beroemen zich nu op de betrekking, waarin zij tot hem staan; en hoe groot zou het getal zijner vrienden, zijner boezemvrienden zijn, zo men elk daarvoor houden moest, die dien titel zich gaarne aanmatigde. Zo eerbiedigt de menigte de opgaande zon en huldigt haar, totdat zij de middaghoogte heeft bereikt, al worden ook velen door hare stralen verschroeid! Maar ziet men haar dalen, dan verflauwt allengs de toon der aanbidding; neigt zij naar de avondkim, dan is er nauwelijks iemand over, die zich in hare ondergaande stralen wil baden.

8. Die verstand, ware wijsheid, wijsheid van Boven, bekomt, heeft waarlijk zijne ziel lief, schenkt haar gaven des geestes, vastigheid en vrede, goederen, die niet, zoals het aardse goed, van de vergankelijkheid van al het aardse, van menschengunst afhankelijk zijn; hij neemt de verstandigheid waar, hij geeft acht op de bevelen der wijsheid, om het goede deel, het ware geluk te vinden 1), dat de trouweloosheid dezer weren hem niet kan ontnemen (Hoofdstuk 8: 36; 29: 24).

1) Zij, die vele moeite en allen vlijt aanwenden, om wijsheid, kennis, genade en gemeenschap met God te erlangen, tonen duidelijk, dat zij hun eigene zielen liefhebben, en zullen eenmaal bevinden, dat zij zich de allerbeste en wenselijkste vriendelijkheid betoond, een onwaardeerbaar groot geluk verkregen hebben..

9. a) Een vals getuige, hetzij voor het gericht, of op den kansel, of in het dagelijkse leven, zal, al verwerft hij daardoor ook de gunst der wereld of aardse goederen, en al ontdekt de rechter zijn bedrog niet, toch voor God niet onschuldig zijn; en die leugenen blaast, opzettelijk leugens verbreidt, zal dikwijls reeds op aarde in het ongeluk komen, maar zeker door het eeuwige oordeel Gods vergaan.

a) Vs. 5.

10. De weelde, het leven in vermaak, overvloed en uitwendige heerlijkheid staat enen zot, die de godsvrucht en den ootmoed niet bezit, niet wel; zij is hem niet nuttig, hij zal daardoor nog erger en goddelozer worden, en zich zelve en anderen verderf bereiden (Hoofdstuk 17: 7; 26: 1); a) hoeveel te min nog enen knecht, enen mens met ene kruipende ziel, die aan zijne begeerlijkheden is overgegeven, om te heersen over vorsten, over dezulken, die door de wijsheid, die uit God is, zijn vrij gemaakt, en een edel hart hebben. Gelukt het een zodanigen slaaf door uiterlijke omstandigheden echter tot enen schijn van heerschappij te geraken, dan zal zijn val des te onverwachter zijn.

a) Spreuken 30: 22. Prediker 10: 7.

Door "vorsten" moeten hier verstaan worden zulke personen, die door God geroepen zijn, om het volk voor te gaan in godsvrucht en wijsheid, en door goede verordeningen de geestelijke

belangen des volks te bevorderen. Dezulken te beheersen, daartoe behoort nog meer geestkracht, dan om zich bij grote gastmalen en in voorspoed verstandig te gedragen. Wanneer nu een dwaas, die gene wilskracht bezit, datgene niet vermag, wat gemakkelijk is, hoe zal hij dan het moeilijke kunnen doen. Het is ene omkering der wereldorde, waarbij dienen en heersen niet kunnen zamengaan..

11. Het verstand des mensen vertrekt zijnen toorn, houdt dien terug, en daardoor toont hij een door God geleerd, wijs en ervaren mens te zijn, dat hij liever geduldig draagt, dan aan zijne hartstochten toe te geven. Geduld is ene der eerste vruchten der wijsheid, die uit God is; en hij die beledigingen verdraagt is wijs, want hij volgt daarin zijnen groten Meester na, die niet schold, als Hij gescholden werd. De mens, die verdragen kan, is edel, en zijn sieraad is, de overtreding voorbij te gaan 1).

1) Met andere woorden, de verstandige doet zich kennen door lankmoedig te zijn, traag tot toorn te wezen, en zijn sieraad, zijn roem is het, toegeeflijk te zijn, wanneer men tegen hem overtreden heeft.

12. a) Des konings gramschap veroorzaakt vrees en schrik, en is als het brullen eens jongen leeuws, want de koning draagt niet te vergeefs het zwaard (Rom. 13: 4. Dan. 2: 12. Esther 7: 7); maar b) zijn welgevallenricht bekommerde en bedroefde harten op, en is als dauw op het kruid, dat door de hitte der zon verbrand was.

a) Spreuken 16: 14; 20: 2. b) Spreuken 16: 15. Psalm 72: 6.

13. a) Een zotte, goddeloze (Psalm 14: 1)zoon is zijnen vader ene grote ellende, ene bron van gedurig verdriet en kommer; nauwelijks is de ene ellende voorbij of de andere staat weer voor de deur; en evenzo zijn de b) kijvingen ener vrouwtegen haren echtgenoot als een gestadig, een onophoudelijk druipen, zoals van ene dakgoot, waaruit gestadig druppels nedervallen, en de ene den anderen voortdrijft. Op gelijke wijze breekt ene kijfachtige huisvrouw in een nieuwen stroom van woorden uit, wanneer de man zich reeds verheugt, dat de eerste heeft opgehouden.

a) Spreuken 10: 1; 15: 20; 17: 25. b) Spreuken 21: 10; 27: 15.

14. Huis en goed is ene erve van de vaderen, en daardoor wordt het tijdelijk geluk der kinderen gevestigd; a) maar ene verstandige huisvrouw, die wijsheid van God heeft ontvangen en met deugden is versierd (Hoofdstuk 18: 15), en daardoor het leven van haren man aangenaam maakt en inwendigen vrede in huis doet wonen, dat is een geschenk, dat door niets kan geëvenaard worden; is van den HEERE 1), het is de edelste gave, die God op aarde kan schenken.

a) Spreuken 18: 22.

1) Men kan in den gewonen loop van Gods bestuur en de menselijke zaken vele goederen als een erfdeel zijner vaderen verkrijgen, maar niemand krijgt een vrome vrouw bij erfenis of

opvolging. Wereldgezinde ouders zien in de verzorging hunner kinderen doorgaans niet verder, dan om ze aan welgestelde en rijke kinderen te verbinden, doch indien zij hen een verstandige vrouw mogen beschikken, zo moet er Gode alleen alle de ere van toegedaan worden..

De huwelijken worden in den hemel gesloten..

15. a) Luiheid en te veel trage rust sterkt geenszins de inwendige kracht, maar doet de vermogens in diepen slaap vallen, geeft aan lichaam en ziel ene slaperige verdoving en verslapping, die onbekwaam maakt voor den arbeid; b) en ene bedrieglijke, ene ijdele ziel zaleindelijk hongeren, tot ellende geraken, en het einde is vaak de bedelstaf.

a) Spreuken 6: 9; 20: 13. b) Spreuken 10: 4; 12: 23.

Gelijk arbeidzaamheid de mensen sterk van lichaam en tevens rijk maakt, zo veroorzaakt luiheid en ledigheid deze twee schadelijke uitwerkingen, dat zij het verstand doen vervallen tot ene domme ongevoeligheid en verdwaasdheid aangaande de nodigste dingen en daardoor de mensen brengen tot gebrek en bedelarij; hierbij kan men nog ene derde voegen, dat zij hen verlokt tot bedriegerij, en het in het werk stellen van oneerlijke middelen om in hun onderhoud te voorzien..

16. Die het a) gebod bewaart, zijn leven zorgvuldig naar den erkenden wil van God inricht en daarin trouw voortgaat, die bewaart zijne ziel, zodat hij hier gelukkig en gerust kan leven, en na dit leven eeuwig zalig zijn (Hoofdstuk 16: 17. Prediker 8: 5); maar die zijne wegen veracht, niet er op let, welken weg hij moet inslaan, en op welken weg hij is, zal sterven, niet alleen den geestelijken en eeuwigen dood, maar ook in het maatschappelijke leven, zodat hij of verachting en smaad zal deelachtig worden, of de Overheid in handen valt (Hos. 20: 11).

a) Spreuken 3: 31. Luk. 11: 28.

Menigeen komt den gerechtsdienaars in handen, en aan de galg. Want ongehoorzame kinderen ontlopen die niet.

17. Die zich des armen ontfermt, en hem rijkelijk geeft van zijne aardse en geestelijke goederen, die wordt daardoor in het geheel niet armer, maar leent den HEERE, den boven alles rijken en barmhartigen God, die door den mond der armen om onze gaven vraagt (Hoofdstuk 14: 31. Matth. 25: 40. Luk. 6: 30 vv.); en Hij zal hem zijne weldaad met woeker vergelden in dit en in het volgend leven (Prediker 11: 1. Hoofdstuk 12: 14).

Aan armen geven verarmt niet. -Wie den armen leent, dien betaalt God den interest. -Den arme gegeven is wel gezaaid..

Dr. Jonas gaf eens iets aan enen arme en zei: Wie weet waar God het wedergeeft! -Toen zei Luther: Alsof God het niet reeds lang te voren gegeven had!

Ontfermen sluit in, èn medelijden èn goedheid. Geven op zichzelf kan ook met een onbarmhartig gemoed worden gedaan, om er zich van af te maken. Daarom zegt de Heere ook, dat Hij wil barmhartigheid en geen offerande. Ware ontferming komt voort uit een hart, dat zelf erkent, alles te hebben ontvangen en op niets geen aanspraak te hebben. Ontferming bestaat niet altijd in het geven van geld, zij kan zich ook uitspreken in een vriendelijk woord, in een mededeelzamen blik. De onvermogen, die niets heeft te geven, kan daarom ook ontferming openbaren in het bieden der behulpzame hand.

18. a) Tuchtig uwen zoon, als of, want dan er nog hoop is, opdat hij zich betere, en tot het leven terugkere; b) maar verhef uwe ziel niet tot toorn, om hem te doden, want dan is alle hoop weg, en het doel der tuchting is verloren.

a) Spreuken 13: 24; 23: 13. b) Efeze 6: 4.

Bij de meeste oude volken was de macht der vaders over hun kinderen zover uitgestrekt, dat zij hen doden mochten. Ten aanzien der Hebreëen vinden wij hiervan in de geschiedenis der aardsvaders duidelijke sporen en niet slechts in de rechtspleging van Juda over Thamar (Genesis 38), maar veel sterker nog in het gezegde van Ruben tot zijnen vader Jakob (Genesis 42: 37): dood twee mijner zonen, zo ik Benjamin niet tot u wederbreng. In de Romeinse geschiedenis van veel latere dagen vinden wij voorbeelden van dezelfde vaderlijke oppermacht, met gestrengheid, en zelfs, hetgeen bij dit volk gene zeldzaamheid was, met wreedheid uitgeoefend. Bij de Mozaïsche wetgeving wordt aan enen vader het recht van leven of dood over zijne kinderen niet toegekend. Een onverbeterlijk kind, hetwelk doof voor alle vermaning en bestraffing, zich in ene ergerlijke en schandelijke leefwijze te buiten ging, moest door zijne ouders openlijk bij den rechter worden aangeklaagd, en werd op die aanklachte veroordeeld, om gestenigd te worden..

Tucht is middel en niet doel. Tucht is het middel om den boom te buigen, wanneer hij nog teer, jong is. Maar nooit moet de tucht doel worden. Men moet niet kastijden om te kastijden en de Spreuken-dichter waarschuwt hier tegen de wraak, waardoor een vader zijn kind zou kunnen doden. Niet te onrechte is wel eens gezegd: Als ge driftig wordt, wacht dan met het oefenen van de tucht, totdat de drift bekoeld is.

19. Die groot is van grimmigheid, en daardoor zich vergrijpt aan anderen, hetzij hun goed, hetzij hun leven, zal de straf moeten dragen; zal de schuld moeten vergoeden, want zo gij hem uitredt, of, zo gij hem aanpakt, het zal te vergeefs zijn, wanneer gij daardoor meent hem nuttig te zijn; zo zult gij nog gedurig moeten voortvaren, 1) zo moet gij ervaren dat het nog erger wordt.

1) Beter: Zo gij hem aanpakt, zo maakt gij het nog erger. De Spreuken-dichter wil hier zeggen, dat het juist wel nodig is, dat iemand, die in zijn drift en toorn zich vergrijpt aan een ander, daarvoor moet boeten, maar het staat zo gelegen met den driftige, dat die boete, die straf hem nog driftiger maakt, zodat de zaak met hem er niet op verbeterd, maar verergert. De Engelse vertaling heeft: Een man van groten toorn zal straf lijden.

20. Hoor naar raad, eer het te laat is, en laat u niet te vergeefs vermanen, en ontvang met een onderworpen hart de tucht, die dient om uw bedorven aard, uwe begeerlijkheden en uwe boosheid weg te nemen, opdat gij in uw ganse leven op aarde, ja, tot in uwe laatste wijs zijt. (Hoofdstuk 12: 15).

21. In het hart des mans zijn vele gedachten; zo lang de waarheid en de gerechtigheid zijn hart en zijnen weg door dit leven nog niet verlichten, zal hij steeds wankelende zijn; dan houdt hij het ene, dan weer het andere voor recht; a) maar de raad des HEEREN, Zijn onwankelbaar besluit, Zijne heilige gedachte, die zal bestaan tot in eeuwigheid. Deze wordt u bekend gemaakt door de lessen en den raad der wijzen, opdat gij die moogt aannemen met uw ganse hart, en het goede van het kwade zult leren onderscheiden (Hoofdstuk 16: 1,9).

a) Job 23: 13. Psalm 33: 11; 115: 3 Jes. 46: 10.

22. De wens des mensen, 1) die de geboden des Heeren liefheeft, is zijne weldadigheid te kunnen uitoefenen, en zijn leven in weldadige liefde ten dienste der armen, ellendigen en verlatenen te kunnen besteden; maar de arme, ofschoon hij zulke liefdediensten niet kan bewijzen, maar die moet aannemen, ofschoon zijn hart geneigd is tot liefde, istoch nog veel beter en gelukkiger, dan een rijk, leugenachtig man, die wel de middelen heeft, maar wien het aan liefde ontbreekt, en den smekenden arme niets mededeelt, of slechts ijdele beloften doet, en zich alzo van het zaligste genot berooft; bij al zijnen overvloed is hij waarlijk arm (Hand. 20: 35).

1) De Spreuken-dichter wil zeggen, dat het den mens tot een eer en sieraad strekt om de weldadigheid lief te hebben en dat, of men veel of weinig heeft, het aankomt op de gemoedsgesteldheid, dat men van hetgeen men ontvangt, ook iets kan mededelen aan anderen.

23. De vreze des HEEREN, de rechte en ernstige verering van den enigen, waren God, overeenkomstig Zijn heilig woord, (Hoofdst: 24: 27) is ten leven, maakt waarlijk gelukkig en doet tevreden leven; a) want men zal, dezen vrede bezittende, en verzadigd zijndevan het goede, vernachten in de zoetste rust des harten; met het kwaad, dat dezen vrede Gods zou kunnen verstoren, zal men niet bezocht worden, want Gods genade redt uit de grootste droefenis, en doet het leven in God genieten (Matth. 5: 6).

a) Psalm 34: 10.

24. Een luiaard a) verbergt de hand in den boezem, 1) en hij zal ze niet weer aan zijnen mond brengen 2); hij is te traag zelfs om te eten en zijne spijs te kauwen, hij zou, zo als men spreekwoordelijk zegt, dit gaarne door anderen laten doen (Hoofdstuk 12: 27).

a) Spreuken 26: 15

1) In het Hebr. txlub wdy lue NmJ (Taman afsal jado batsalchath). Beter: De luiaard steekt zijn hand in den schotel. Het laatste woord toch betekent niet boezem maar schotel. Dan komt

ook het tweede gedeelte beter tot zijn recht. De Spreuken-dichter tekent hier den luiard, die wel zijn hand in den schotel steekt, maar te lui is om te eten. In het Oosten was het de gewoonte, om met de handen te eten, zelfs melkspijs met het holle van de hand tot zich te nemen.

Onze Staten-Overzetters hebben de vertaling van de Septuaginta gevolgd.

2) Dit is, helaas! ook dikwijls in ene geestelijke betekenis waar. Ieder heeft zijne bijzondere soort van luiheid. -Leraars, regeerders, bedienden verzuimen dikwijls hunnen post, ofschoon zij dien gemakkelijk konden waarnemen.

Alle Spreuken van onze verzameling, die van de bestraffing der luiheid spreken zijn scherp satyriek. In een vernuftig aanschouwelijk beeld stelt ons de bovenstaande Spreuk de onverbeterlijke traagheid voor, die zo erg is, dat de luiard, zelfs bij het stillen van zijnen honger, waarbij men toch wel wat meer vlugheid zou mogen verwachten, nog niet van zijn traagheid afgaat. -Luther spreekt van de hand in enen pot, en Lange van die in enen schotel te steken. Beiden merken hierbij op, dat de Oosterlingen zich bij het eten niet van lepels, vorken en messen bedienen; en zelfs soep en melkspijs wordt met de holle hand uit den schotel in den mond gebracht, of men doopt het brood daarin..

25. a) Sla den spotter, den verklaarden vijand der waarheid, zo zal de slechte, de eenvoudige of onnozele, die tot hertoe alles in het midden liet, onbeslist zijnde, naar welke zijde zich heen te wenden, en in gevaar zijnde zelf een spotter te worden, kloekzinnig, kloek van verstand worden; en bestraf daarentegen den verstandige, die reeds geleerd heeft onderscheid te maken tussen waarheid en leugen, recht en onrecht, al ware het maar met woorden, hij zal wetenschap begrijpen, en nog verstandiger en voorzichtiger worden (Hoofdstuk 18: 15.).

a) Spreuken 21: 11.

Zo als rotsen niet anders kunnen gespleten worden dan door menigvuldige hamerslagen, en leemkluiten door eenvoudige aanraking reeds vaneen scheiden, zo worden verharde harten alleen gebroken door hevige slagen en geselingen, maar weke daarentegen reeds door ene zachte terechtwijzing..

26. Wie den vader verwoest, ruw mishandelt, of de moeder uit het huis verjaagt, is een door God gevloekte zoon, die zijne ouders beschaamd maakt, en zich zelven schande aandoet 1) (Hoofdstuk 30: 17; 28: 24.

1) Hier wordt de zonde van een verkwistenden zoon voorgesteld. Deze benadeelt niet alleen zichzelf maar is ook beledigend voor zijne goede ouders, en op een laffe en lage wijze ondankbaar jegens de werktuigen van zijn bestaan, die zich geen moeite en zorgen omtrent hem ontzien hebben, en dit verzwaart zijne zonde en maakt hem uitstekender hatelijk in de ogen van God en mensen..

Het vs. 26 begint de vierde hoofdafdeling der Salomonische verzameling van Spreuken..

27. Laat af, mijn zoon, horende de tucht, de lessen en onderwijzingen der valse wijsheid; waarom zoekt gij af te dwalen van de redenen der wetenschap, die u de ware wijsheid leren?

De "tucht," die hier in de eerste helft van het vers genoemd is, zou men ook, als op andere plaatsen in het Spreukenboek, als de tucht van Gods wijsheid kunnen opvatten. Alsdan is de zin spottender wijze, en stelt, onder den schijn ener waarschuwing, voor de goede tucht ene hoogst ernstige vermaning voor, om ze te horen en aan te nemen. Laat maar af mijn zoon! om naar de tucht te horen, die u uwe zonde en dwaasheid voor ogen stelt, als gij er slechts naar luistert, om daarna weer af te dwalen van de lessen der wijsheid, en u zelven dus ongelukkig te maken. Maar wilt gij dat werkelijk? (Hoofdstuk 20: 16)..

28. Een Belials, een nietswaardig getuige, een goddeloos getuige bespot met zijne leugenachtige uitspraken het recht, dat voor den rechterstoel ook door hem aan het licht komen zal; en de mond der goddelozen slokt begerig, als ene zoete vrucht (Job 20: 12. 20.12 Jes. 28: 4) de ongerechtigheid in; 1) het is hem een waar genot onrecht te doen en onheil te stichten.

1) Het onrecht zal den mond der goddelozen inslokken, want dezelve losheid, ijdelheid, logentaal en snode ondeugendheid loopt uit in meened, zodat zij in een diepe kolk van trouw- en eerloosheid en verderf ingedompeld worden, waaruit zij nooit ontkomen..

29. Maar Gods gerichten 1) zijn voor de spotters met het recht, voor de valse getuigen bereid, en slagen zijn gereed voor den rug der goddeloze zotten (Hoofdstuk 14: 3; 26: 3).

1) Onder deze gerichten worden altijd de gezanten en straffen Gods verstaan, al worden zij ook door de mensen toegediend. De spotters zijn de spotters met den godsdienst. De geschiedenis meldt het op zo vele bladzijden, dat wie met God en Godsdienst spot, ten leste op zichtbare wijs zijn straffen krijgt en zijn loon thuis vindt. Hoe is menigeen, die in blinden overmoed tegen Gods Openbaring en daarom tegen den zich openbarenden God inging, geëindigd als een dwaas, in den vollen zin des woords, als een krankzinnige.

HOOFDSTUK 20.

WAARSCHUWING TEGEN OVERDAAD EN DRONKENSCHAP.

XI. Vs. 1-30. Ene grondgedachte, die het gehele hoofdstuk verbindt en beheerst is daarin niet te vinden; veeleer bestaat het uit verschillende, op zich zelven staande zinspreuken, die nu eens tegen brasserie, dan weer tegen twistzucht, luiheid en bedrog waarschuwen, of in het algemeen tot een verstandig en eerlijk leven vermanen. Alleen vs. 6-11 onderscheidt zich van het overige gedeelte als een vast te zamen gesloten geheel, en handelt over het diepe verderf van den zondigen mens en van zijne onbekwaamheid om in dit leven geheel rein en heilig te worden. Bovendien kan men misschien de volgende groepen van Spreuken onderscheiden. Verscheidene leefregelen aan wijsheid en rechtschapenheid, bijzonder waarschuwingen tegen zwelgerij, twistzucht en luiheid (vs. 1-5); van de zondigheid der mensen in het algemeen (vs. 6-11), opwekkingen tot vertrouwen op God, tot arbeidzaamheid, voorzichtigheid en rechtschapenheid (vs. 12-19); waarschuwing tegen vele zonden, die uit het bedorven hart voortkomen (vs. 20-23); gemengde vermaningen tot godsvrucht en gerechtigheid (vs. 21-30).

1. De wijn, onmatig gedronken zijnde, is velen mensen ten verderve; hij berooft niet alleen den onmatigen gebruiker van zijne beste vermogens, maar maakt hem ook tot een spotter met al wat heilig is; en de sterke drank, (hebr. schekar) een uit gerst en ooft bereide bedwelmende drank, naar mede of bier gelijkende (Leviticus 10: 16 Numeri 6: 4 Jes. 5: 22) is van nog erger gevolgen; deze maakt den gebruiker wild en woelachtig, zodat hij raast en tiert, en bijna aan een redeloos dier gelijk wordt; al wie zich daaraan overgeeft, en lust heeft om zich daardoor in het verderf te storten, dwaalt grotelijks en verliest alle achting, hij zal niet alleen niet wijs zijn, maar het toppunt van dwaasheid bereiken; want de wijsheid eist boven alles lichamelijke en geestelijke nuchterheid (Hoofdstuk 22: 29 vv. Jes. 28: 7).

De wijn, zo als alle bedwelmende dranken, bevat in zich enen geest, die nuttig is voor de aardse bestanddelen van den mens, maar die in staat is om den geest, die uit God is, met enen sluier te bedekken, zodat hij ongeschikt wordt gemaakt om goddelijke dingen te verrichten en deel te nemen aan het rijk van God; daarom wordt in Efeze. 5: 18 dit vervuld zijn met den geest van beneden tegenover gesteld aan het vervuld worden met den Geest van boven, met den Heiligen Geest. Omdat echter op de deelneming aan het rijk Gods, op het bezit van de wijsheid, die van Boven is, het beeld Gods berust, daarom is de dronkenschap een aanval op het beeld van God zelf, ene poging om den Geest van God in den mens te vernietigen, als het ware ene vernieuwing van den zondenvall. Wordt de dronkenschap een hartstocht, dan wordt zij ene hoofdzonde, de bron van bijna alle andere zonden des vlees (vergelijk de geschiedenis van Noach en Lot), bijzonder van alle geslachtszonden, de bron van de begeerlijkheid der ogen en van de hovaardij, en is bijna ongeneeslijk. De laatste eeuwen hebben ons met middelen ter bedwelming bekend gemaakt, die de Heilige Schrift nog niet kent: de brandewijn en het opium, welk laatste tot nu toe alleen door de heidenen gebruikt wordt, maar ook tot ons dreigt te komen. Wat van wijn en bier gezegd wordt, is nog in hogere mate op den brandewijn toepasselijk; hij maakt den mens aan het beest gelijk, maar sneller en zekerder dan de eerstgenoemde dranken..

Terwijl bijna alle volken de zonde der bedwelming wegens de daaruit voortkomende bewusteloosheid veracht hebben, hebben de Germaanse volken, helaas, ten allen tijde daarmee gespot, wat ook daaruit blijkt, dat alle spreekwoorden aan de dronkenschap en het onmatig gebruik van drank ontleend, bijna altijd schertsend daarvan spreken..

2. a) De schrik, het schrikverwekkende, toornige woord uit den mond eens konings is als het brullen eens jongen bloedgierigen en roofzuchtigen leeuws, en is het voorteken van een zekeren ondergang; die zich tegen hem vergramt, en die zijne majesteit te na komt, zondigt tegen zijne ziel, 1) tegen zijn eigen leven, dat hij op ene vermetele wijze aan de vervolging of zelfs aan enen ontijdigen dood prijs geeft.

a) Spreuken 16: 14; 19: 12.

1) Een waarschuwing om den toorn des konings niet te verwekken, om geen reden te geven, dat de toorn des konings opkomt. De koning wordt hier vergeleken met een leeuw, en gelijk het dwaas is, een slapenden leeuw te wekken, zo is het evenzeer dwaas en gevaarlijk, om den slapenden toorn van een Oostersen despoot op te wekken. Men moet niet over het hoofd zien, dat een Oosterse vorst het recht had over leven en dood zijner onderdanen.

"Al is de toorn tegen den koning billijk, uit voorzichtigheid is aan te raden dien geheel in te houden."

3. a) Het is eer voor enen man, en een bewijs van wijsheid in de ogen van alle godvruchtigen en van God zelf, van twist met hen, die aan hunnen hartstocht den vrijen loop geven, af te blijven; maar ieder dwaas mens zal er zich bij elke gelegenheid, waar tweedracht ontstaat, inmengen, 1) niet om vrede en verzoening te stichten, maar omdat hij gaarne bij zulke hartstochtelijke tonelen tegenwoordig is. Hij toont daardoor, dat hij noch zijn eigen hart, noch God kent.

a) Spreuken 17: 14; 19: 11.

1) Het is een ere voor een man van verstand en waarheid, dat hij tone, hoe hij over zijn geest weet te heersen, door af te blijven van twist of als hij er in is, dien te laten varen, en om des vredes wille liever iets te verliezen, dan op zijn stipt recht te blijven staan..

4. Om den winter, wanneer het hem te koud is, ofschoon het de geschikte tijd is, zal de luiaard niet ploegen; hij meent in de koude ene verontschuldiging te hebben voor zijne traagheid; daarom zal hij bedelen in den oogsttijd; maar er zal voor hem niet gezorgd worden, zelfs door hen niet, die anders mededeelzaam omtrent de armen zijn (Hoofdstuk 14: 4; 10: 5. Gal. 6: 7. 2 Kor. 9: 6).

Dit gaat ook in den hoogsten graad door in het verstandelijke en het geestelijke leven.

Alzo ook predikanten en regenten, die hun ambt niet behoorlijk waarnemen, en tegenkanting en haat vrezen, zijn als luie arbeiders te beschouwen.

De geringste zwaarigheid schrikt enen luiaard af van de noodzakelijkste onderneming. Hij zal b.v. niet opstaan om in den herfst, wanneer de morgenlucht scherp en koud wordt, zijnen akker te beploegen, uit vrees van verkouden te worden. Maar op deze wijze haalt hij zich de grootste moeilijkheden op den hals; want in den oogst, als een overvloedig gewas den arbeid van anderen kroont, gaat hij bedelen, en niemand heeft medelijden met hem, niemand wil hem helpen.

5. a) De raad, de geneigdheid en het voornemen in het hart eens mans, is dikwijls zeer verborgen als diepe wateren, die moeilijk uit den put kunnen omhoog gevoerd worden; maar een man van verstand, aan wien de wijsheid geleerd heeft zijn eigen hart, en daarom ook dat van anderen te kennen en te verstaan, zal dien raad doorgronden, en uithet hart te voorschijn halen. 1)

a) Hoofdstuk 18: 4.

1) Diepe wateren zijn ook stille wateren. Bij die stille, diepe wateren worden hier de plannen vergeleken, welke een mens dikwijls smeedt en koestert. En nu moge hij die plannen verborgen houden voor ondiepe mensen, of hen op een dwaalweg leiden omtrent hetgeen hij van voornemen is te doen, maar een man van verstand, die het valse van het ware weet te onderscheiden, weet dikwijls die plannen, door ze te doorgronden, te vrijdelen. Ook geldt dit van het vatten van den verborgen zin van iemands woorden.

6. Elk een van de menigte der mensen roept zijne eigene weldadigheid uit, 1) en spreekt veel van hetgeen hij goeds gedaan heeft; maar wie zal enen recht trouwen man vinden, die wel doet zonder daarvoor den lof van mensen te willen inoogsten?

1) Beter: Het merendeel der mensen ontmoet wel een man, die genegen is. M.a.w. Men kan licht iemand vinden, die zich lief en aangenaam voordoet, vooral als er geen wolkje aan de lucht is. Daarom de tegenstelling, maar wie zal een recht trouwen man vinden, d.i. iemand, die in nood en dood houw en trouw blijft.

7. De rechtvaardige wandelt steeds in zijne oprechtheid, hij toont oprecht te zijn, niet alleen met den mond (vs. 6), maar ook door zijnen oprechten en onberispelijken wandel; welgelukzalig zijn zijne kinderen na hem, 1) tot in de verste nakomelingschap, om het verbond, dat God met zulk enen gemaakt heeft (Hoofdstuk 14: 26. Exodus 20: 6; 34: 7).

1) Om zijner Godsvrucht wille zullen deze te beter varen. Want God heeft ontferming en goedertierenheid in overvloed voor het zaad zijner getrouwe aanklevers..

8. Een koning, die een levendig bewustzijn heeft van zijne hoge waardigheid, en met heiligheid en gerechtigheid bekleed is, zittende, als plaatsbekleder des allerhoogsten Rechters, op den troon des gerichts, heeft niet nodig uiterlijk geweld te gebruiken om het onrecht uit de omgeving van zijnen troon te verwijderen; maar hij a) verstroot, zo als de zon alle duisternis verdrijft, alle kwaad met zijne ogen; het wordt alles voor hem openbaar, en moet voor het goede wijken (Hoofdstuk 16: 10. Jes. 11: 4).

a) Vs. 26.

1) Door de Wet (Deuteronomium 13: 5b) werd bevolen om het boze uit het midden weg te doen. Hier wordt gezegd, dat de koning, die op den troon des gerichts zit, aan die roeping beantwoordt, dewijl hij, recht en gerechtigheid oefenende, in waarheid het kwaad verstrooit, het boze weg doet en voor zijn ogen niet laat bestaan of heersen. Hier is dus van een in waarheid theocratisch koning sprake.

9. 1) Wie onder alle mensen kan zeggen: Ik heb mijn hartdoor zelfbeproeving, en vreze naar heiliging gezuiverd, van alle onzuivere neigingen, ik ben rein van mijne zonde?

1) 1 Koningen 8: 46. Prediker 7: 20. 1 Joh. 1: 8 Jak. 3: 2. Job 14: 4.

Ieder, die zijn hart in oprechtheid beproeft, moet bekennen, dat zijn hart en zijn leven geheel en al door de zonde bevekt zijn, en dat het hem nooit zal gelukken, geheel zonder zonde te zijn..

Midden tussen de Spreuken vinden we deze hartsontboezeming van Salomo. Hij heeft gesproken van den koning, die het kwaad weg doet. Maar ziet, nu ziet zijn oog op naar boven en denkt hij om dien Koning, die in recht en gerechtigheid heerst, voor Wien niets verborgen is. En daarom in diens heilig Oog, wie is dan rein, wie is dan zuiver? Wie zal dan durven zeggen, dat hij zonder zonde is, geen zonde koestert, geen zondige neigingen heeft? Voor het oog van dien hemelsen Koning wordt de aardse koning een kind, ja wat meer zegt, een ootmoedig zondaar, die zichzelf gaarne schuldig belijdt.

10. a) Tweeërlei weegsteen, die als gewicht gebruikt wordt, tweeërlei efa, zowel in handel en in wandel, als in de beoordeling van zijnen naaste, en in het oordeel van den rechter (Hoofdstuk 11: 1) is den HEERE een gruwel, ja die beiden, 1) Hem, die wil, dat wij rechtvaardig en heilig zijn, daar Hij zelf rechtvaardig en heilig is.

a) Vs. 23. Deuteronomium 25: 13. Spreuken 11: 1.

1) Hij zal den handel derzulken, die zich daaraan schuldig maken, niet zegenen, noch aan hetgeen aldus gewonnen is, geen blijvenden zegen schenken..

11. Een jongen zal ook 1) door zijne handelingen zich bekend maken, en elke zijner bezigheden, hetzij hij speelt of iets anders doet, of later als hij groot geworden is, zijn werk zuiver is van verkeerdheden, of hij zijn leven naar Gods woord wil richten, en of het geen hij doet, recht zal wezen 2) of niet; ook in het kind vertoont zich reeds de verkeerdheid en de boosheid van het menselijke hart, maar ook de macht van God daarover.

1) Beter: Reeds een jongen zal, enz. De zin is hier deze, dat reeds in de jeugd het blijkt wat er in den knaap, dus wat in den mens zit. Een eigenlijke waarschuwing voor ouders, om op hun kinderen te letten en hen naar hun aard te besturen en op te voeden.

1) Het is ene zeer belangrijke bezigheid, voor ouders inzonderheid en voor opvoeders, de geaardheid hunner kinderen of kwekelingen met nauwkeurige oplettendheid gade te slaan. Men kan uit zulke waarnemingen de gewichtigste gevolgen afleiden ten opzichte der leiding en vorming van hun karakter, zowel voor de behoefte van het tegenwoordige ogenblik, als met betrekking tot hunnen levensstand en rijpere jaren. Een kind, dat traag van begrip is, en weinig of geen lust aan den dag legt tot leren, zal een wijs vader of opvoeder niet voor de wetenschappen opleiden, dewijl hij met zekerheid voorzien kan, dat er nooit een geleerde uit hem zal worden. Een blohartig jongeling, die zich liever door al zijne speelmakkers laat onderdrukken, dan ooit zijne krachten tegen hen te beproeven, zal nooit tot een dapper krijgsbevelhebber opgroeien, en het zou niet verstandig zijn hem tot dezen stand te bestemmen..

12. a) Een horend oor, dat de tucht en de lessen der wijsheid gewillig opneemt, en een ziend oog, dat duidelijk de boosheid der wereld en den wil van God erkent, heeft de HEERE gemaakt, Hij die alles ziet en hoort, ja, die beiden; 1) wilt gij dus goed horen en zien, zie dan in oprechte vrees op Hem, en wacht op Zijne goedertierenheid.

a) Exodus 4: 11. Psalm 94: 9.

1) Een oor te hebben is niet genoeg, dat heeft een dove ook, maar het moet een horend oor zijn. En zo ook een oog te hebben baat u niet, maar het moet een ziende oog wezen. En van daar dat de Heilige Geest van Salomo's lippen getuigt: Een horend oor en een ziend oog heeft de Heere gemaakt, ja die beiden. En omdat we nu ook in het geestelijke niets hoegenaamd vorderen met oren die niets opmerken en geen geluid verstaan, en evenmin met ogen die niets zien en niets waarnemen, daarom belijdt de Kerk van onzen Heere Jezus Christus, dat aan alle bewerking van den zondaar tot zaligheid een levend maken van den dode, een horend maken van het dove oor en ziende maken van het doffe, blinde oog, kortom een inplanting van het geloofsvermogen moet voorafgaan..

Dit geldt op lichamelijk en geestelijk gebied. God is de God der natuur, maar ook de God der genade. Wanneer een mens horende ter wereld komt en ziende, dan is dat Gods werk en grote goedheid. Maar evenzeer wanneer iemand hoort naar het Woord en ziet, wat God de Heere hem openbaart, dan is dit dewijl de Geest des Heeren hem zijne oren heeft doorboord en hem het geestelijk vermogen heeft gegeven om te zien.

13. a) Heb den slaap, de traagheid, de rust, die de kracht van lichaam en ziel verteert, die elke inspanning en iederen strijd vreest, niet lief, opdat gij niet arm wordt aan aardse en hemelse schatten; openveeleer uwe lichamelijke en uwe geestelijke ogen, en verzadig u daarna met het brood, zowel het aardse als het hemelse, dat gij door Gods zegen zult ontvangen.

a) Spreuken 19: 15; 24: 33

14. Het is kwaad, het is kwaad! zal de koper zeggen, uwe koopmanschap is maar weinig waard; hij zal de waren verachten om ze tot lager prijs te brengen; maar als hij met de

gekochte goederen weggegaan is, dan zal hij zich beroemen, dat hij door zijn verstand den verkoper heeft misleid, en zich zelf bevoordeeld.

15. Goud is er genoeg in de wereld, en er zijn ene menigte van robijnen en andere edelgesteenten, en zij worden door ieder ten hoogste geprezen en geliefd; a) maar de lippen 1) der wetenschap, die de wijsheid uit God openbaren (Hoofdstuk 18: 15), zijn een kostelijk kleinood. meer waard dan paarden en diamanten.

a) Spreuken 3: 14,15; 8: 11.

1) De lippen komen hier voor als organen van het weten. Wetenschap, ware wijsheid is een schat, die niet ontfroefd wordt, terwijl veel paarden en veel goud door de dieven kan worden gestolen.

16. a) Als iemand voor enen vreemde, dien hij niet kent, en wiens trouw hij niet beproefd heeft, borg geworden is, neem zijn kleed tot pand voor de betaling; gij behoeft om zijne onvoorzichtigheid en onbezonnenheid gene schade te leiden; en pand hem voor de onbekenden,

1) die hij in zijne dwaze lichtgelovigheid heeft vertrouwd (Hoofdstuk 6: 1-6; 17: 18).

a) Spreuken 11: 15; 27: 13.

1) Het woord in den grondtekst (volgens Keri) betekent een hoer. Daarom te meer wordt er op aangedrongen om zijn kleed te nemen, opdat hij door schade en schande wijs worde.

17. a) Het brood der leugen, het niet verdiende, is den mens aanvankelijk wel zoet, maar daarna zal de zoetheid van die lekkere spijs veranderen in bitterheid; zijn mond zal als het ware vol van zandsteentjes worden, waardoor hij zijne tanden zal verbreken, ja zelfs zal hij er van kunnen sterven.

a) Spreuken 9: 17. Klaagl. 3: 16.

Verzadig uwe begeerte naar rijkdom niet door het plegen van bedrog, door leugentaal, of door het omkopen van anderen, noch uwen lust of vermaak door hoererij of overspel; want schoon deze dingen voor het tegenwoordige lieflijk zijn, dit is slechts als de aangenaamheid van kiezelig brood, dat misschien bij de eerste beten den hongerige zal behagen, maar gekauwd wordende het gehemelte schuurt, het tandvlees doorsnijdt of de tanden breekt. Goed, door onrecht verkregen, zal den bezitter de wroeging van een schuldig geweten en de gramschap en oordelen van den almachtigen God aanbrengen.

Het brood der leugen is eigenlijk het brood waarvoor men niet gearbeid heeft, wat men op allerlei, vaak ongeoorloofde manier, heeft verworven.

18. Elke gedachte, elk plan wordt door den goeden raad van godvruchtige en wijze mannen tot stand gebracht en bevestigd; daarom voer oorlog, nadat gij alles rijpelijk hebt overwogen en

beraadslaagd, metdezulken, wier wijze raadslagen u in deze gewichtige aangelegenheid tot gematigdheid en voorzichtigheid kunnen aansporen (Hoofdstuk 24: 6).

Het gebed en de lijfspreuk van generaal York bij het begin van elken slag was: "Keer, o Heere God, het begin, het midden en het einde ten beste."

19. a) Die als een achterklapper wandelt, die vermaak heeft in het verspreiden van lasteringen en kwade geruchten, openbaart het heimelijke, en zal zich niet kunnen onthouden van het openbaren der grootste geheimen, die hem zijn toevertrouwd; vermeng u dan niet met hem, die met zijne lippen verlost; vermijdt de gemeenschap en de verkering met hem, want hij zoekt door list uwe genegenheid te winnen, en op deze wijze al uw geheimen uit te vorsen, om die tot uwe schade en schande te openbaren.

a) Spreuken 11: 13.

20. a) Wie zijnen vader, of zijne moeder, de ouders, die van God zelf hun gezag ontvangen hebben, vloekt, hen met woorden en daden smaadt, of zelfs, God verzoekende, straffen van het Goddelijk gericht toewenst en afbidt, en alzo het vijfde gebod vermetel overtreedt, diens lamp, diens geluk 1) zal uitgeblust worden in zwarte duisternis, 1) zal eensklaps in het stikdonkere van ongeluk en ellende vervallen, en over hem zal komen datgene, waarmee hij God verzocht heeft (Hoofdstuk 13: 9; Job 18: 5 vv.; 21: 17; 29: 3

a) Exodus 21: 17. Leviticus 20: 9. Deuteronomium 27: 16. Matth. 15: 4.

1) De Arabier vergelijkt in zijn spreekwoord nog tegenwoordig het geluk met de lamp, die in zijne tent brandt.

1) Alle zijne eer zal in het stof geraken en hij zal zijn naam en achting voor altoos verliezen. Zijne dagen zullen verkort en de lamp zijns levens zal uitgeblust worden in tegenstelling van de belofte in het vijfde gebod. Ja zelfs wordt hier zijn eeuwig verderf bedreigd, zodat de lamp van zijn geluk in stikdonkere, in zwarte zeer akelige duisternis zal uitgeblust worden en verdonkerd blijven zal tot in eeuwigheid..

21. Als ene vaderlijke erfenis in het a) eerste verhaastigd wordt; wanneer zulk een onverlaat, als in het vorige vers genoemd is, een zoon, die zijne ouders vloekt, hun bezitting tegen hunnen wil vóór den tijd tot zich neemt, ja, hen soms met geweld uit hun bezitting verdrijft (Luk. 15: 12; Hoofdstuk 19: 26)zo zal het bezit dier erfenis, al is haar schat ook nog zo groot, ten laatste meer vloek dan zegen aanbrengen; want zulk ene handelwijs kan niet gezegend worden, 1) maar als stof zal zij verdwijnen en verstuiven, en daarin zal ook ten dele het uitblussen der lamp zich openbaren.

a) Spreuken 13: 11; 28: 20.

1) Wie zich derhalve in het bezit stelt van ene erfenis, aler zijn recht daarop vervallen is, stelt zich tegen de uitspraak van Gods woord. Dit geldt dan ook niet alleen van het zich in

bezit stellen met geweld, maar ook van het meer op vreedzame wijze. Iemand die, om de verschuldigde rechten op erfenissen te ontduiken, zich in het bezit van ene erfenis stelt aler de erflater is gestorven, rekene met deze uitspraak.

22. a) Zeg niet, wanneer iemand u beledigd heeft, in uw hart: ik zal het kwaad met kwaad vergelden; wacht op den HEERE, wien de wrake is, en die beloofd heeft al het kwade te straffen; heb geduld en lijd liever, dan u zelve te wreken; want de Heere zal uwe twistzaak op zich nemen, en Hij zal u verlossen, 1) al straft Hij ook op den tijd en de wijze, die gij wel zoudt menen, dat de beste was; eerst moet de zonde rijp zijn voor de straf.

a) Deuteronomium 32: 35. Spreuken 17: 13; 24: 29. Rom. 12: 17. 1 Thess. 5: 15. 1 Petr. 3: 9.

1) Onder Israël had het jus talionis kracht, maar de Spreuken-dichter vermaant hier om zelf dit recht niet uit te oefenen, om zichzelf niet te wreken, maar de wrake den Heere over te geven en van Hem te smeken, dat Hij verlossen moge. David hoopte op Hem, toen Simeï hem vloekte.

23. a) Tweeërlei weegsteen, in handel en wandel, in de beoordeling der gebreken en beledigingen van anderen, zo als die van den wraakgierige in vs. 22, is den HEERE een gruwel, en roept Zijne oordelen af; en de bedrieglijke weegschaal, die eigen voordeel beoogt, is niet goed, maar schandelijk en goddeloos; met de mate, waarmee gij meet, zal u gemeten worden.

a) Vs. 10.

24. a) De treden des mans, zijne lotgevallen, zijn van den HEERE, Hij alleen richt en bestuurt zijn leven, en zendt hem zijn lot toe, als een antwoord op het eigen doen en laten des mensen.
b) Hoe zou dan een mens zijnen weg verstaan, hoe zou hij zelf weten, welken weg hij moet inslaan, om gelukkig en zalig te worden? Moet niet de Heere hem gedurig op nieuw in elken nood, in elke moeilijkheid raad en hulp schenken? (Hoofdstuk 16: 9).

a) Job 31: 4. Psalm 37: 23; 139: 2,3. b) Jer. 10: 23.

Achter het gehele leven van een mens staat een hoger leven, dat hem, wanneer hij dat voor ogen heeft, met wijsheid leidt en vasthoudt, en waarop hij steeds met verbazing moet staren. Laat het daarom altijd uwe voornaamste zorg zijn, vroom en oprecht te handelen, en laat God voor het overige zorgen. Vertrouw in uwe aardse aangelegenheden niet op uwe eigene overleggingen, zorgen en arbeiden. Vertrouw, bij al wat gij voorneemt, met uw ganse hart op God. Wie op den Heere vertrouwt, dien zal niets ontbreken..

Hier geldt inzonderheid ons spreekwoord, dat de mens wel wikt, maar het God is die beschikt. Want toch onze ondernemingen gelukken niet naar onze wensen en bedoelingen, maar naarmate God ze bestuurt. God beschikt daarom ook alles ten goede voor alle Zijne gunstgenoten.

25. Het is een uiterst gevaarlijke valstrik voor het hart des mensen, dat hij het heilige verslindt; 1) even dwaas en goddeloos is het, na gedane geloften eerst onderzoek te doen of men die wel kan houden.

1) Volgens deze overzetting spreekt de Spreuk van mensen, die, nadat zij enen tijdlang alles gedaan hebben, wat hun verdorven hart aangenaam is, nu op eens met ene enkele boetedoening hun bedrevene zonde menen te kunnen verzoenen, maar later weer hunnen vroegeren zondigen weg inslaan, en het dan nog erger maken dan te voren (Luk. 11: 24 vv.). Zulk een zal gedurig op nieuw, en steeds onbeschaamder en moedwilliger zondigen, en zich daarmee gerust stellen, dat hij na duizend bedrevene zonden zich weer even gemakkelijk door ene kleine moeite van alle schuld zal kunnen vrijmaken. Kan men zulk ene handelwijze niet noemen, met Gods genade te spotten? Het is ene grote troost, dat ons God, om Christus wil, onze zonden wil vergeven, maar alleen na een ernstig en waar berouw. Wanneer wij, na belijdenis van schuld gedaan, en de genademiddelen te hebben gebruikt, niet ernstig beginnen onze vorige zonden na te laten, onze fouten af te leggen, onze plichten zorgvuldiger te vervullen, en in onzen godsdienst ijveriger te worden, dan leggen wij ons enen strik om den hals, en roepen het oordeel Gods over ons in. (Hebr. 10: 26). Het is ene boze zaak den Naam, het Woord en den dienst van God te lasteren, en daarna aalmoezen te geven, te bidden, te vasten enz. Luther zegt er van: Gij, heilige Martinus, zij offeren u enen penning en ontstelen u een paard..

In het Hebr. Mokeesch adam jala' kodesch. Beter: Het is een valstrik van een mens, ondoordacht uit te spreken: het is heilig. Er volgt dan en na gelofte eerst onderzoek te doen. De Spreuken-dichter waarschuwt hier tegen het ondoordacht iets afzonderen voor het heiligdom, (zie Mark. 7: 11) zonder dat men weet of men het volbrengen kan, of men die gelofte kan houden. Dit wordt dan een valstrik genoemd. Want heeft men eenmaal een gelofte gedaan, dan moet men die houden, dewijl men die aan God, den Heilige gedaan heeft. Volbrengt men die niet, dan doet men zonde. En volbrengt men haar, dan brengt men zichzelf in moeilijkheid. Volgt men de vertaling der Staten-Overzetzters dan is de hierboven gestelde verklaring van Dächsel alleen juist.

26. Een wijs koning verstrooit de goddelozen, doet hen in den wanmolen en verstaat het zeer goed om hen van de rechtvaardigen te scheiden, zo als men het kaf van het koren scheidt (Psalm 1: 4), en hij brengt daarna het rad van den dorswagen over hen, om hen door het recht, dat hij heeft te verpletteren, zo als men in oude tijden volgens het toenmalig gebruik, gevangene vijanden placht te doen (2 Samuel 12: 31. Amos 1: 3).

27. De ziel of de geest des mensen, waardoor hij verstand en zelfbewustzijn bezit (Genesis 2: 7. Matth. 6: 22 vv.), is ene lamp des HEEREN, 1) die Hij zelf heeft aangestoken, en die licht en kracht uit Gods eigen Geest in zich draagt, vervullende en doorzoekende al de binnenkamers des buiks, van het inwendige, niet alleen, maar die ook alle ledematen en delen, zelfs de verborgenste des mensen doordringt, bezielt, beheerst en bestuurt.

1) Erken den adeldom van den menselijken geest, deze lamp des Heeren. Hoed u daarom voor alle ingebeelde wijsheid en verachting van uwe naasten. Doe veeleer het genadelicht van God

op alle krachten uwer ziel zijnen invloed uitoefenen, opdat, wanneer uw verstand behoorlijk verlicht is, ook uw wil tot het goede geneigd worde.

Hier wordt de grootheid, voortreffelijkheid en hoge waardigheid van 's mensen ziel vertoond, als de luister van dat licht, welke een iegelijk mens, komende in de wereld, verlicht. Want zij is eerst een Goddelijk licht, een lamp, door Hem zelve aangestoken, want de aanblazing des Almachtigen deelt het verstand mede en Hij zelf heeft 's mensen geest binnen in hem geformeerd; want de mens is naar Gods beeld in kennis geschapen. Het geweten, die edele hoedanigheid is Gods afgeant in de ziele, en is als een kaars of lamp, niet alleen door, maar ook voor hem aangestoken. De Vader der geesten wordt derhalve ook de Vader der lichten geheten. Ten andere is de ziel een ontdekkend licht, want door het behulp der rede leren wij den mens kennen, over hun beweegredenen oordelen en in hun oogmerken indringen, en met den bijstand van het geweten geraken wij tot de kennis van ons zelve. 's Mensen geest heeft een zelfbewustheid (1 Kor. 1: 11), waardoor zij gesteldheden en neigingen der ziele onderzoekt, het goede prijst, het kwade veroordeelt, en ook de gedachten en oogmerken des harten wel weet te oordelen. Dit is het ambt en het vermogen van het geweten, hetwelk wij derhalve behoorlijk moeten onderzoeken en vrij houden van alle ergernis en kwaad..

Hier wordt in den grondtekst niet het gewone woord voor ziele gebruikt, maar een ander dat gebruikt wordt om den zelf bewusten, den persoon vormenden geest des mensen aan te geven, als het onmiddellijk van God ingeblazen beginsel des levens. Het is daarom dat ook de Apostel Paulus (1 Kor. 2: 11) zegt: Want wie van den mens weet, hetgeen des mensen is, dan de geest des mensen, die in hem is? Daarom wordt dan ook hier de ziele een lamp des Heeren genoemd, omdat zij als van God onmiddellijk ingeschapen, onderzoekt en doordringt tot de geheime hoeken van het binnenste van den mens, en de verborgen gedachten en raadslagen zoekt te beheersen. Gelijk de lamp of een licht heerst over wat in het verborgen schuilt, zo ook de ziele, zo ook de persoon vormende geest van den mens.

28. Weldadigheid, liefde jegens het volk, (Hoofdstuk 12: 2) en waarheid, trouw in al zijne beloften en uitspraken bewaren den koning, want waar deze uitvloeisels van godsvrucht en wijsheid bij hem zelve wonen, daar zal ook zijn volk getrouw en vol liefde omtrent hem zijn, en de Heere zal hem en zijn volk behoeden; en door weldadigheid ondersteunt hij zijnen troon, 1) die niet wankelt, ofschoon niet gesteund wordende door paarden en wagenen.

Hier wordt van den koning geëist, liefde en trouw. Zelfs dan als hij zich ten trone zet, om gericht te houden, moet hij zich openbaren als iemand, die liefde en trouw voorstaat en beoefent.

29. Der jongelingen sieraad, zowel van het lichaam als van den geest, waarmee zij wat groots en goeds verrichten ter ere van God en ten nutte der mensen, is hun kracht, en a) der ouden heerlijkheid, waarin zich hun ernst en hun wijze ervaring spiegelt, is de grijsheid, zo heeft elke leeftijd zijne gaven en eer van God ontvangen, die de mens moet erkennen en gebruiken.

a) Spreuken 16: 31; 17: 6.

30. Gezwollen der wonde, zware slagen en striemen zijn in den boze, die naar zachte woorden niet hoort, ene zuivering, zo als men het roestige, dat zich aan het metaal heeft gehecht, er afvijlt; mitsgaders a) de slagen van het binnenste des buiks, de harde kastijdingen, die tot het binnenste doordringen, tot in de binnenkamer des harten, waardoor alleen de tucht gevoeld wordt.

a) Spreuken 10: 13

Het lijden is even noodzakelijk als eten en drinken. Bij zeer boze mensen helpen woorden niet, maar daar moeten slagen en harde straffen het doen..

Anderen vertalen: Insnijdende wonden halen het boze weg en treffen de diepten van het binnenste. De betekenis is dezelfde. Salomo zegt hiermede, dat als het mes dieper in de wonde wordt gezet, het bij den mens tot zuivering kan komen, en dat God daarom met harde slagen komt om het boze uit het midden weg te doen.

HOOFDSTUK 21.

VAN GODS GENADIG BESTUUR.

XII. Vs. 1-21. De voor ons liggende afdeling komt veel overeen met Hoofdstuk 16, zowel in het algemeen, als in de afzonderlijke verzen. Zo als het laatstgenoemde bevat ook dit Hoofdstuk in het algemeen beschouwingen over de heerschappij van God, die de wereld regeert en richt, en de stelling, welke de mens tegenover dat bestuur moet innemen, zodat men met den Berleburger Bijbel aan het geheel het motto zou kunnen geven: "God zal regeren en niet de eigen wil" Onder de deugden, die het meest aanbevolen worden tegenover de heerschappij van God, treden bijzonder de gehoorzaamheid en de gerechtigheid op den voorgrond. De volgende groepen kan men hier onderscheiden: vs. 1-3 schilderen Gods alles besturende Voorzienigheid en regering; vs. 4-8 waarschuwen voor hoogmoed, gierigheid, bedriegerij, geweld en boosaardigheid; vs. 9-18 waarschuwen voor een dwaas, onmeedogend, liefdeloos en onrechtvaardig gedrag; vs. 19-26 bevatten waarschuwingen van dergelijken inhoud, in het bijzonder voor liefdeloosheid en luiheid: vs. 27-31 beschrijven Gods rechtvaardig gericht over de boosdoeners en ongehoorzamen.

1. Des konings hart is in de hand des HEEREN als de in weiden, tuinen en velden aangelegde waterbeken, kanalen of grachten in de hand van den landman zijn; Hij neigt het tot al wat Hij, de Heere door Zijne hand tot verkwikking wil toezenden, zo als de landman zonder moeite naar zijn goetvinden aan de beken die richting geeft, waar hij juist het vruchtbaar makende water wil heenleiden (Hoofdstuk 16: 15; 20: 2,8 en 26).

Ofschoon het niet onwaarschijnlijk is, dat ook "de lieflijk verkwikkende en zegenende groeikracht verspreidende werking der beekjes als punt van vergelijking kan aangemerkt worden, daar immers het hart van enen koning inderdaad in de hoogste mate tot ene bron van zegen voor vele duizenden kan worden", toch blijft het ook waar, dat zelfs het hart van den dwazen en kwalijk gezinden koning in 's Heeren hand is. -Zo als Hij, die het oog gemaakt heeft, ook noodwendig moet kunnen zien, also moet Hij, die den wil gemaakt heeft, ontwijfelbaar ook de kracht hebben, om dien te neigen naar Zijn goeddunken. De ziel is, om zo te zeggen, het roer van de mensen, waardoor ons lichaam en al onze werken als een schip in het midden van het water geregeerd worden; nochtans wordt ook de ziel eens konings niet eens door haar zelf bewogen, voortgedreven en tegengehouden, maar God zit als het ware in de ziel van een ieder aan het roer. Hij regeert en bestuurt haar door haren wil te neigen en tegen te houden, zodat deze aan Zijn raadsbesluit en welgevallen ten dienste staat en die moet vervullen.

Dat is een grote troost; ook hier, waar dikwijls van ééne gedachte, van één besluit het wel of het wee van vele duizenden afhangt, geschiedt niet zonder dat God het weet en toelaat. Niet alleen de daden en de ondernemingen, maar ook de ontwerpen en plannen der koningen zijn aan Zijn toezicht en voorzorg onderworpen; het ontstaan, de voortgang en de gevolgen hangen van Hem, den Alwijze af. Daarom vermanen ook de Apostelen zo dringend tot ene ernstige voorbede voor de koningen, en de kerk heeft van de vroegste tijden af hun vermaning opgevolgd; bijna alle evangelische kerkordeningen schrijven de volgende voorbede voor:

"Wil aan alle Christelijke koningen en vorsten Uwe genade verlenen, hun harten, hun raadslagen en handelingen besturen en het door Uwe goddelijke almacht en vaderlijke goedheid daarheen leiden, dat alles tot eer van Uwen Naam en tot welzijn van kerk en vaderland moge gedijen; " en op dezelfde wijze ook voor de bijzondere landsheren..

Ook hier leert de Heilige Geest zo duidelijk mogelijk, dat de Heere immer Zijn raad volvoert, en dat daarom, ja de koningen wel plannen kunnen maken, maar dat de Heere het is, die door hen Zijn raad volvoert en al Zijn welbehagen doet.

2. a) Alle weg des mensen is recht in zijne eigene ogen; maar de HEERE weegt de harten 1) met ene rechtvaardige weegschaal, en beproeft ook de verborgenste gedachten, waaruit de woorden en werken voortkomen; Zijn heilige wil, en niet onze mening is de maatstaf, naar welke wij gericht worden (Hoofdstuk 14: 12; 16: 25).

a) Spreuken 16: 2.

1) Wat we ook zelf van ons mogen oordelen, daarvan zijn wij verzekerd, dat Gods oordeel jegens ons volslagen naar waarheid is, en dat Hij onze harten weegt en wikt, daarin met Zijn ogen doordringende en den mens en hunner daden daaruit beoordeelende, naarmate hun grondbeginselen en oogmerken met zijn bevelen instemmen. En Zijn oordeel daaromtrent is veel nauwkeuriger nog als het onze wezen kan, nopens de best van ons gewogen en gewikte zaken..

3. a) Gerechtigheid, liefde en weldadigheid te beoefenen, en recht te doen, is bij den HEERE beter en uitgelezenener dan uiterlijk offer, waarbij de hoofdzaak, boetvaardigheid en geloof, waarheid en gehoorzaamheid in het hart ontbreken (Hoofdstuk 15: 8. Micha 6: 6-8 6.6-8).

a) 1 Samuel 15: 22. Psalm 50: 7,8 en 14. Jes. 1: 11,16. Hos. 6: 6.

4. Hoogheid der ogen en trotsheid des harten, opgeblazenheid en zorgeloosheid, en 1) de ploeging 1) en al het streven der goddelozen zijn zonde; want al wat buiten den Heere geschiedt, al is het op zich zelve niet kwaad, is tegen Zijnen wil, en kan Hem niet behagen.

1) Naar den grondtekst is dit woordje "en" weggelaten, en "de ploeging der goddelozen" ene bijstelling van het eerste gedeelte, dat onmiddellijk voorafgaat. Echter bestaat de ondeugd van trotsheid en hovaardij nergens meer dan onder de Christenen. Men zou moeten veronderstellen, dat de Christenen de nederigste mensen onder de zon waren, omdat zij zich noemen naar het onschuldige, nederige Lam. Wanneer men echter den Heiland der wereld aan de ene zijde beschouwt in Zijne zachtmoedigheid en nederigheid, en aan de andere zijde de tegenwoordige Christenen in hunnen hoogmoed en eigenwaan, die bij zo velen is op te merken, aanziet, zou men dan wel den eerste als Hoofd en de anderen voor ledematen en volgelingen houden?.

2) In het Hebr. Nir reschaïm. Het eerste woord betekent in de eerste plaats licht, lamp, maar verkrijgt ook de betekenis aan werk, van arbeid op den akker, en van daar dat onze

Staten-overzetter vertalen door ploeging. Er wordt hier bedoeld op wat de goddelozen op den akker huns gemoeds bebouwen en voortbrengen. M.a.w. al wat de goddeloze voortbrengt en bewerkt is zonde.

5. a) De gedachten des vlijtigen bij zijn werk, met overleg en toch met vlijt arbeidende (Luk. 1: 39) zijn het zekerste middel tot welslagen; daardoor alleen kan hij tot welstand geraken, want hij zal niet alleen zijn dagelijks brood winnen, maar zelfs een overschot kunnen opleggen, als een behoedmiddel tegen den dag des kwaads; maar van een ieder, die haastig is, wanneer hij iets wil daarstellen, is niet veel goeds te verwachten; hij zal niet alleen zijn werk niet goed maken, maar zelfs, door dat men hem niet vertrouwt, eindelijk tot gebrek aan het nodige geraken (Hoofdstuk 12: 11).

a) Spreuken 10: 2; 4: 11.

Haastig breekt den hals, langzaam komt men ook ver. Haastig wordt vermoeid, en laat den moed zakken; matig en aanhoudend doet het werk aan het einde komen. Hoe meerder haast, hoe minder spoed.

Er is tweërlei soort van arbeid; men kan rusteloos en in het zweet zijns aangezichts werken, en toch voert het tot gebrek, ofschoon voor het ogenblik het gevolg in het oog der wereld wellicht schitterend en voordelig is. Dat geschiedt daarom, dat de arbeid niet in den eeuwig God gedaan wordt; omdat die niet geschiedt uit gehoorzaamheid aan Gods gebod, en in de vreze des Heeren, waardoor elk werk met groten zegen kan bekroond worden. Het werk aan hem, die langzaam maar vlijtig werkt, niet om des gewins wil, maar uit gehoorzaamheid en dankbaarheid aan God, in de vreze des Heeren en in Zijne kracht, als in God gedaan. Dat is zowel toepasselijk op aards als op geestelijk werk.

Die waarlijk vlijtig is, handelt met voorzichtigheid en overleg, zowel als met aanhoudendheid. Zij die vermetel en onbedachtzaam zijn, of zich haasten om rijk te worden, door onrechtvaardige handelingen, of onverstandige plannen, zijn op weg naar de armoede..

6. a) Te arbeiden om schatten te verzamelen met ene leugenachtige, valse tong door bedrieglijke kunstgrepen en listige misleiding van den naaste is ene goddeloze handeling, ene voortgedrevene ijdelheid, damp, als kaf voor den wind verstuivende, als een damp vervliegende; het bedriegt de verwachting dergenen, die er op vertrouwen, en zij zullen gelijk zijn aan hen, die den tijdelijken en eeuwig dood zoeken.

a) Spreuken 10: 2 en 4; 13: 4.

Sommigen leggen zich toe, om met veel arbeid rijkdommen te verzamelen, al moeten zij daartoe gebruik maken aan leugen, bedrog, vleijerij of meened; maar even als zulke goederen niet duurzamer zijn dan kaf of rookdampen, die spoedig door den wind verstrooid worden, zo stellen zij hun bezitters ook bloot aan veel gevaar, en doen hen op het laatst door hun eigene vlijt tot een droevig einde komen..

7. De verwoesting, het geweld en de ongerechtigheid der goddelozen, waarmee zij zich schatten verzamelen, zal hen doorsnijden; het ongelijk, dat zij anderen aandoen, zal door God of door de mensen op hun eigen hoofd wederkeren, en wroeging zal hun het hart doorsnijden, omdat zij weigeren recht te doen, en hun geluk te zoeken op den weg der godsvrucht en der gerechtigheid.

8. De weg des mensen, die afwijkt van dien des Heeren, is gans verkeerd en vreemd; 1) maar het werk des zuiveren, die zonder bedrog, voor Gods aangezicht wandelt, is recht en leidt zeker tot het rechte doel, omdat zijne treden Gode welgevallig zijn.

1) In het Hebr. Haphakphak dèrek isch wazar. Beter: krom is de weg aan een met schuld beladen man. Dit komt in tegenstelling met het tweede gedeelte juist uit, waar gezegd wordt, recht is het werk des zuiveren. Bedoeling is, dat hij die met schuld beladen is, van een misdaad zich bewust is, allerlei kromme en verkeerde wegen inslaat om toch van straf vrij te komen, terwijl daarentegen hij, die op den weg des Heeren zijn pad zuiver houdt, zulke kromme wegen niet behoeft in te slaan, maar zijn weg recht houdt.

9. a) Het is beter te wonen op enen hoek van het platte dak, waar men eenzaam en verlaten is, blootgesteld aan allen wind en weer, en veel moet doorstaan, dan met een kijfachtige huisvrouw, en dat in een huis van gezelschap, waar vele zogenaamde vrienden komen, die de onrust nog vermeerderen. In het eerste geval heeft men ten minste rust en vrede, en op regen volgt altijd zonneschijn; maar in het laatste geval is men aan een altoosdurend druipen, aan vele smaadreuen en scheldwoorden blootgesteld.

a) vs. 18. Spreuken 25: 24; 27: 15.

Deze Spreuk zou kunnen inleiding geven, om te denken, dat men, wanneer er in een gezin twist en tweedracht heerst, terstond maar tot echtscheiding moest besloten worden, en dat is geenszins het geval; de Spreuk waarschuwt vooral tegen lichtzinnige huwelijken, waarbij men vooraf wel kan berekenen, hoe het zal gaan. De uitdrukking "het is beter" betekent niet: "het is Gode welgevalliger", maar: "het is aangenamer".

10. De zelfzuchtige ziel des goddelozen, die nog een slaaf der zonde is, begeert het kwaad, 1) tracht slechts naar datgene, wat hem zelven voordeel, maar een ander schade en nadeel aanbrengt; zijn naaste, die beter is dan hij, en hem wel eens vermaant tot het goede, wordt door hem bars en ruw bejegend, en krijgt gene genade in zijne ogen. Al was het zijn vriend of zijn broeder, wanneer het verderf van deze hem voordeel kan geven, dan kent hij geen erbarmen (Jes. 26: 10).

1) De wortel der goddeloosheid is diep in zijn harte ingeschoten en de lust, welke de mensen hebben tot het kwade, is juist die begeerlijkheid, welke de zonde ontvangt en voortbrengt. En als hij er op uit is, om het kwade na te streven, zal hij niemand ontzien, die hem in den weg mocht staan, en zich omtrent zijne beste vrienden en bekenden niet beter dan jegens vijanden en vreemden gedragen..

11. a) Als men den spotter, die opzettelijk alles, wat God en goddelijke zaken betreft, veracht, ook nog zo streng straft, dan zal hij toch niet veranderen, maar eer erger dan beter worden; want hij is onverbeterlijk; maar deze straf zal heilzaam werken kunnen op meer eenvoudigen, die nog geen spotters zijn, en wier zonden voortkomen uit onervarenheid en verleiding; voor hen wordt niet te vergeefs gesproken, en alzo wordt de onnozele, de slechte de onhandige wijs, want het voorbeeld van den spotter is hem nuttig. En als men den wijze, die uit zwakheid overtreedt, met bestraffende woorden onderricht, neemt hij wetenschap aanen leert begrijpen, dat hij zijne eigene ziel schaadt, en tegen Gods heiligheid zondigt.

a) Spreuken 19: 25.

12. De (een) Rechtvaardige en wel de Rechtvaardige God let verstandelijk op des goddelozen huis; als Hij de goddelozen, die thans in voorspoed verkeren, op zijnen tijd in het kwaad stort.

1) Letterlijk: Een rechtvaardige, in den zin van welk een rechtvaardige! die alleen recht doet. Niemand anders dan een rechtvaardig God wordt hier bedoeld, die let op de wegen en gangen en dus op het huis des goddelozen en daarom, wanneer de goddeloze zich niet bekeert, hem in het kwade stort.

Beide zindelen hebben denzelfden persoon tot onderwerp. Hij die let, acht geeft op het huis des goddelozen, stort hen ook in het verderf.

13. Die zijn oor stopt voor het geschrei des armen, die zal ookin nood komen, en wel in ene zo grote ellende, dat hij om hulp zal roepen, en dan zal hij ook niet verhoord worden 1) Hoofdstuk 1: 28).

1) God zal doof zijn voor zijn roepen, omdat hij het geroep des armen versmaad heeft, wiens zuchten, al willen we het niet horen, ten Hemel stijgt en daar ten onze nadele gehoordt wordt en eenmaal tegen ons dienen zal..

Zie hier de oorzaak, dat zovele gebeden niet verhoord worden. (Matth. 18: 23-35; 26: 41 vv. Luk. 11: 13).

14. a) Ene gift in het verborgene gegeven, zonder dat het bemerkt wordt door anderen, aan iemand, die zich beledigd acht, en vergramd is op den gever, houdt den toorn onder, en een geschenk in den boezem, of in den schoot, tussen de klederen verborgen, waardoor ook niemand het bemerkt, verrast den beledigde en stilt de sterke grimmigheid (1 Samuel 25: 18).

a) Spreuken 17: 8,23; 18: 16.

Ook met kleinigheden, met geringe liefdebetoningen kan men dikwijls veel kwaad afweren en de gemoederen tot bedaren brengen.

Wellicht ziet dit op het gebruik om bij de vorsten te komen met geschenken, om hun toorn af te wenden, niet om hen daarmee om te kopen, maar om hun gunst te winnen. Zo wilde Jakob

met Ezau doen en zo deed Abigaïl met David, toen deze in toorn ontstoken was over de daad van haar man Nabal.

15. Het is den rechtvaardige ene blijdschap, recht te doen, want daarin bestaat juist de deugd van enen rechtvaardige, dat het hem een bestendige lust en ene ware bevrediging des harten is, ook in recht te doen, Gods heiligen wil te kennen en te volbrengen; maar voor de werkers der ongerechtigheid is het doen van recht ene verschrikking; 1) zij durven niet aan te vangen hun handelingen naar Gods woord te richten, omdat zij wel weten, dat zij dan geheel anders zouden moeten worden (Hoofdstuk 10: 23; 15: 21. Joh. 3: 19. Rom. 1: 32).

1) Hier zegt de Schrift, dat voor de goddelozen het een verschrikking is, om recht te doen. Waarom? Omdat zij dan vrezen ten enenmale geruïneerd te zullen worden. Aan de paden van onrecht en leugen en bedrog hebben zij zich zo gewend, daarop is hun levensplan en hun levensrichting zo geheel aangelegd, dat zij er voor vrezen als voor den dood, van dien weg afstand te doen. Onrecht te doen is het element, waarin zij leven gelijk een vis in het water.

16. Een mens, die van den weg des verstands, van de wijsheid, die uit God is, afdwaalt, en dien der spotters, der dwazen of zelfzuchtigen bewandelt, zal in de gemeente der doden rusten, d.i. in de gemeenschap met alle verdoemden. Er is maar één weg tot de eeuwige zaligheid, die der godsvrucht en der wijsheid; een dwaas is reeds hier een wezenloze schaduw, die reeds het leven mist (Hoofdstuk 2: 15; 4: 14 vv.; 9: 18).

1) Hij zal rusten na zo vele afzwervingen van het pad der deugd, en na zo veel wroetens en woelens op den weg der zonde in de vergadering der hellewichten, bij de schimmen der onzaligen, op het harde bed van het verscheurend en nu ijdel na berouw, geprikkeld door die scherpe doornen van het felstekend geweten..

17. Die blijdschap, dartelheid en wellust liefheeft, die zal eindelijk gebrek lijden; die wijn en zalfolie, d.i. prachtige en weelderige gastmalen (Psalm 104: 15. Amos 6: 6. Hoofdstuk 27: 9) liefheeft, zal ten minste niet rijk worden, 1) niet vooruit komen in de wereld, door zijne dwaze verkwisting. Zulk ene liefhebberij is ook een teken van ene dwaze gezindheid.

Die meer wil verteren, dan zijne ploeg hem kan opleveren, moet geheel ten onder gaan..

1) Hier wordt niet gewaarschuwd tegen de blijdschap des harten, maar tegen het dusgenaamde Epicureïsme, dat in alle eeuwen zich geopenbaard heeft en tegen het "laat ons eten en drinken en vrolijk zijn," tegen het opvoeren van zijn genot en het opgaan in hetgeen voor het leven is. "Vele lekkerbekken en vrolijke bazen, zegt Henry terecht, zijn vroeg of laat tot den bedelzak vervallen."

Olie wordt in het Oosten veel gebruikt om er de ledematen en inzonderheid het hoofd mede te zalven. Tegen het misbruik wordt hier de stem verheven.

18. a) De goddeloze is of wordt eens, wanneer de Heere gericht houden zal, als het ware een rantsoen voor de rechtvaardigen, en de trouweloze, de verachter der Goddelijke waarheid en

gerechtigheid zal het zijn voor de oprechten; want de toorn Gods, de billijke verdoemenis, die op de zonde volgt, zal op zijn hoofd nederkomen en blijven, maar de rechtvaardige en vrome, die zich zelve richt, komt niet in het gericht, maar kan vrij uitgaan.

a) Spreuken 11: 8.

Ook van de tijdelijke gerichten van God is het waar, dat de goddelozen er door in het eeuwig verderf worden gestort, terwijl de gelovigen wel getuchtigd, maar daarna toch gered en met eer en heerlijkheid gekroond worden, die hun hier meestal door de goddelozen worden onthouden..

De Spreuken-dichter wijst hier op het feit dat dikwijls de goddeloze ten val komt, wanneer hij het er op gezet had, de vromen ten val te brengen. Wij wijzen dan op Haman en Mordechai. Ook mag als voorbeeld wel aangehaald worden dat Israël vrij uit ging, toen Achan gestenigd werd en de droogte op hield in de dagen van David, toen de zonen van Saul waren opgehangen. Het woord in den grondtekst, Kopher, betekent eigenlijk zoengeld, of zoenmiddel, een middel waardoor verzoening wordt gevonden, waardoor de schuld bedekt wordt. Daarom hield de toorn Gods op, toen Achan uit het midden van Israël was weggedaan.

19. a) Het is beter te wonen in een woest land, in eenzaamheid en gevaar, dan bij ene zeer kijfachtige en toornige huisvrouw; 1) want in de woestijn bestaat toch meer mogelijkheid, om den vrede der ziel te bewaren, en is er minder verzoeking tot zonde, dan in de nauwe gemeenschap met iemand, die door hare verkeerde luimen wordt geleid.

a) Vs. 9; Spreuken 25: 24.

1) Een vroom man kan beter met God en zich zelve verkeren, dan met een kijfachtige huisvrouw of onder twistgrage vrienden en bekenden..

20. In des wijzen woning, waarop Gods zegen rust, is altijd een door velen gewenste schat van alles, wat tot het leven nodig is, en ook olie, die wel niet noodzakelijk is, maar die tot vreugde en aangenaamheid des levens dient; maar een zot mens verslindt zulks weldra, wat de wijze door getrouwheid en vlijt verkregen en vermeerderd heeft; want zwelgerij en verkwisting zijn de gevolgen der dwaasheid, door welke zij zich zelf de straf der verarming bereidt. (vs. 17).

21. Die rechtvaardigheid en weldadigheid najaagt, met een onberispelijken wandel naar Gods woord, en de ellendigen met een ijverig en oprecht hart zoekt bij te staan, zal als genadeloon van den Heere hetware geestelijke en eeuwig zalige leven, rechtvaardigheid, die de Heere aan het geloof toerekent, en die eeuwig geldende is, en eer, reeds op aarde onder de godvruchtigen en eens eeuwige heerlijkheid vinden 1) (Matth. 7: 7 vv.; Hoofdstuk 3: 16).

1) Inderdaad zijn het drie goeden, welke den ijverige in de liefde beloofd worden, een gelukkig leven, een steekhoudende gerechtigheid, ware eer. Leven, zoals het van God, den levende, uitgaat. Gerechtigheid, zoals zij voor God, den Rechtvaardige en rechtvaardigende, geldt; eer of heerlijkheid, zo als God, de heerlijke, die verleent..

22. De wijze, die de hoogste macht, de wijsheid Gods, in zijn hart draagt, beklimt door zijn verstandigen raad en met Gods bijstand de stad der geweldigen, die door beroemde en dappere krijgshelden, welke de wijsheid menen te kunnen te niet doen, verdedigd wordt, en hij werpt de sterkte huns vertrouwens neer, waarmee zij zich op muren en torens, wagens en paarden, op hun eigene wijsheid, in plaats van op den Naam des almachtigen Gods verlieten (Prediker 7: 19). Vergelijk Jozua en Jericho, David en Goliath.

Wijsheid en godsvrucht overtreffen alle uiterlijke macht en sterkte, want God zelf is der vromen enige toeverlaat en kracht.

Zo als het gewoonlijk bij de mensen geschiedt, dat door bekwaamheid en wijsheid steden en rijken genomen worden, zo is er ook in het bijzonder wijsheid en voorzichtigheid nodig, wanneer het er op aankomt om het eeuwige heil, de inneming van den burcht Gods, het verkrijgen van den hemel, de opbouw van het rijk van Christus, en de onderwerping van den duivel te bewerken. Het baat immers niet, dat men om tot het doel te geraken, door zijne eigene dwaasheid enen verkeerden weg inslaat, opdat men zich zelven tegenover den vijand stelt, den enen of anderen hinderpaal in den weg legt, den satan met enen balk terugstoot, of in het algemeen zich toerust om den krijg te voeren, en zo mogelijk de overwinning te behalen. De list des satans, die onzen gedurigen strijd nodig maakt, moet ons leren, alle hinderpalen tot de overwinning uit den weg te ruimen, en al het nodige gereed te maken..

Dagelijks bestijgt de wijze de vesting der dapperen, en werpt de macht van hun vertrouwen neer, wanneer een gelovig leraar de bewijzen der wijsgeren en dwaalleraars, of zelfs de verborgene tegenspraak der vleselijke broeders, waarmee zij hun schande zoeken te verdedigen, door de overwinning des geloofs en door het zwaard der wet weerlegt of tot niets maakt

De Wijze, op wien ons vers in de hoogste en volkomenste male doelt, is de Heere, die op den rechterstoel van God is gezeten, totdat al Zijne vijanden tot ene voetbank Zijner voeten zijn geworden..

23. a) Die zijnen mond en zijne tong voor slechte en onbezonnen gesprekken bewaart, bewaart zijne ziel voor benauwdheden, zonden en angsten des gewetens (Hoofdstuk 13: 3; 19: 6).

a) Spreuken 18: 21.

Er is bijna gene zonde, waartegen Salomo zo menigvuldig waarschuwt, dan tegen de lichtzinnigheid, en gene deugd, waartoe hij zo dikwijls vermaant dan tot voorzichtigheid in het spreken. En inderdaad zijn er wel gene zonden, die menigvuldiger begaan, en toch minder geacht worden, dan onverstandig en onchristelijk spreken. Hoe menigvuldiger hij zijne op deze ondeugden toepasselijke waarschuwingen herhaalt, des te dieper moeten wij die in ons hart prenten..

24. Die verachtelijk nederziet op al wat heilig is; en op het geloof aan het goddelijke, kan een hovaardig pocher genoemd worden; want aanspraak makende op een bijzonder diep inzicht en grote wijsheid, blaast en woedt hij tegen alle ware vroomheid en godsvrucht, en treedt hij openlijk op als de aanstoker van twist en strijd. Hij is een goddeloos mens, en zijn naam is, naar het algemene oordeel der mensen spotter, en door zijn eigenwaan gedreven, is hij toornig en hij gaat met hovaardige verbolgenheid te werk; hij kent zich zelven niet meer, en is onbekwaam om de stem der waarheid te horen (Hoofdstuk 14: 6; 15: 12; 22: 10).

1) Dit vers schijnt de bedoeling te hebben een juist begrip van spotters te geven, die er dan ook in den tijd van Salomo reeds waren. Meer dan andere mensen waren zij geneigd hun vleselijke lusten te voldoen en de wereld te dienen; zij waren onverschillig omtrent den godsdienst, en meenden, dat zij boven anderen verheven waren door hun recht inzicht in vele zaken den godsdienst betreffende, zij noemden zich sterke geesten, die alles konden bevatten. Door hunnen bekenden haat tegen de geopenbaarde waarheid waren zij onderscheiden van de dwazen en onwetenden. Daaruit is het dan ook te verklaren, dat eerst na den tijd van Salomo het Hebreeuwse woord 'lez' voor deze vrijgeesten gebruikt werd. Ook onze tijd, die hierin met dien van Salomo overeenkomt, is rijk aan zulke spotters of sterke geesten, zoals zij zelven zich gaarne zouden noemen: mensen, die in staatsvergaderingen en raadhuzen, in kerken en scholen niet ophouden, onder den schijn van een dieper inzicht in de zaken, de eenvoudige waarheid ontkennen, en hen, die ze liefhebben verachten en hartstochtelijk en onzinnig vervolgen..

Zouden dezulken niet menen, dat zij alleen in staat zijn om den dageraad ener betere wereldbeschouwing aan te kondigen? Maar wat is het einde van zulke spotters? De ondervinding heeft het geleerd, ook van sommigen in onze dagen: zij zijn vergaan, en al hun hovaardig is beschaamd gemaakt..

Deze waren degene, die, in zondigen overmoed des harten, allen geopenbaarden Godsdienst den rug toekeerden, en het er op toeleghden, om den geopenbaarden Godsdienst in een bespottelijk daglicht te stellen. Het waren de vrijgeesten, de Voltaires en de Nietzsches van die dagen. Salomo noemt ze hovaardige overmoedige pochers, die in hun overmoed, den hemel en al wat heilig was durfden aantasten en aanranden.

25. De begeerte, de zucht naar rust en niets doen des luiaards zal hem doden; want zijne handen weigeren te werken om zijne wensen in vervulling te brengen.

Zo verbergt zich dikwijls de trage, vleselijke gezindheid, die het kruis en alle inspanning ontvlieft, en die de mensen aan lichaam en ziel schaadt, achter schone spreekwijzen en vurige wensen (Hoofdstuk 13: 4; 19: 24). Men moet ook het koninkrijk der hemelen geweld aandoen en zijn kruis met kracht aangrijpen, om het op, de schouders te krijgen, en het dragen brengt dan weer zijne bijzondere moeilijkheid aan..

Het zijn luie predikanten, regenten, huisheren, die den hemel, eer, goederen hebben willen, en toch niet willen werken, en van lijden willen verschoond blijven.

26. Den gansen dag begeert hij, de luiaard, begeerlijke dingen, namelijk rijkdom en genot te hebben, maar hij blijft bij zijne ijdele wensen en dromen stilstaan, zonder zich aan ernstigen arbeid te wagen maar a) de rechtvaardige, die ook altijd vlijtig is in het beroep, waarin God hem geplaatst heeft, verkrijgt niet alleen het nodige, hij zal ook nog den nooddrufte uit zijnen overvloed geven, en de aalmoes voor den armen niet inhouden 1) (Hoofdstuk 11: 24).

a) Psalm 37: 26.

1). Wij zien hier de eer en het geluk der eerlijken en vlijtigen. De begeerten der rechtvaardigen en vlijtigen worden voldaan, en zij genieten niet alleen dat geluk, maar ook het verdere genoegen van aan anderen te kunnen weldoen..

27. a) Het offer der goddelozen, zonder waar berouw en boetvaardigheid, is reeds op zich zelve een gruwel, want de Heere ziet de gave niet aan, maar alleen het hart; hoeveel te meer als zij het met een schandelijk voornemen brengen, met het doel om God door zulke uiterlijke gaven te verzoenen, en dan menen daardoor weer een vrijbrief tot nieuwe zonden te krijgen.

a) Spreuken 15: 8. Jes. 1: 13. Jer. 6: 20. Amos 5: 21.

De dief of rover, die van het geroofde aan God een offer wil brengen, betuigt en verklaart stilzwijgend, dat God de eerste oorzaak van zijnen diefstal of roof is, en dat hij tot betuining van zijnen dank dit deel van zijnen roof aan God als de eerste oorzaak en ontwerper overgeeft. Dit is echter ene ontzettende godslastering, omdat daardoor de goddeloze zijne misdaad op God, als de eerste oorzaak schuift, en Hem tot een zondaar maakt, ja als den eersten uitvoerder ener misdaad verlaagt; er kan toch niets erger gezegd of gedacht worden.

Dit ziet vooral op het ascham, op het schuldoffer, hetwelk moest gebracht worden voor de een of ander bepaalde zonde. Indien nu de goddeloze zondaar een ascham bracht, om daarmee weer van de schuld af te zijn, en op nieuw zich tot het plegen der zonde te kunnen begeven, dan was zulk een offer een gruwel in de ogen des Heeren. Hierop ziet waarschijnlijk het laatste gedeelte van het vers.

28. a) Een leugenachtig onverschillig daarheen sprekend, en daarom ook twijfelachtig getuige der waarheid, hetzij in het dagelijks leven of voor het gericht, zal eindelijk toch vergaan; en een man, die gaarne en met bescheidenheid en opmerkzaamheid hoort, 1) voordat hij getuigenis ener zaak aflegt, zal ook weer gaarne over de voorliggende zaak spreken tot overwinning, zodat men aan zijn getuigenis kracht beschikt. Algemeen zal men hem als getuige vertrouwen, zijne uitspraken uit een oprecht en waarheidlievend hart voortkomen, en zeker zijn (1 Koningen 3: 9. Ezech. 3: 5 vv.).

1) Dit horen, is een vooraf horen, vooraf de zaak onderzoeken en beproeven, zodat de horende, als hij als getuige op treedt, ook geloofwaardig wordt bevonden. De valse en ware getuige worden hier tegenover elkaar gesteld.

29. Een goddeloos man wordt zo onbeschaamd, dat hij niet meer bloost over enig ding, noch zich laat leren door vermaning of bestraffing; hij sterkt zich in zijn aangezicht, toont zijn onbeschaamdheid in zijn geboden, blijft onveranderd, zelfs al klopt zijn geweten; hij kan even goed ene slechte daad doen, als elke andere zaak; maar de oprechte, die recht zonder slinkse wegen het pad van Gods geboden bewandelt, maakt zijnen wegeffen en vast; hij let op zijne wegen en keert zijne voeten tot Gods getuigenissen.

1) In het Hebr. Heëez isch rascha' bephanaw. Letterlijk: Een goddeloos man treedt voort met onbeschaamd gelaat, zodat men het aan zijn gelaat kan zien, dat hij om niets geeft. Hij verblijft of verbloost niet te midden van zijn kwaad. Hij beeft niet, en schrikt niet voor het plegen der grootste misdaden en de zonde. Hij tart de bedreigingen der wet en spot met de vermaningen van Gods woord.

De tegenstelling is deze, dat de oprechte vraagt naar de wet Gods, en zich buigt onder de wet-

30. Er is gene wijsheid der mensen, en er is geenbloot menselijk verstand, en er is geen raad tegen over den HEERE, den Alwijze, die de wijzen vangt in hun arglistigheid. (Job 5: 13).

Wanneer zich de menselijke wijsheid wil doen gelden tegenover de wijsheid van God, dan is het gene wijsheid meer, maar dwaasheid (1 Kor. 3: 19); ja, in vergelijking met Gods wijsheid is alle menselijke wijsheid nietig. (Jes. 29: 14).

Alle menselijke wijsheid, is bij die des Heeren vergeleken dwaasheid. Daarom zegt ook de heilige Apostel Paulus, dat de wijsheid der wereld dwaasheid is bij God (1 Kor. 3: 19).

31. a) Even zo min kan de kracht des mensen iets verrichten tegen de kracht van God: Het paard wordt wel bereid, uitgerust, tegen den dag des strijds; maar de overwinning is des HEEREN, die het lot van den oorlog beslist naar Zijnen wil (Psalm 144: 10; 20: 8. 1 Samuel 17: 47

a) Psalm 33: 17.

Al ons doen, ondernemen en streven vermag onmogelijk datgene, wat God met ons voor heeft, te weerstaan. Is het dus niet het beste, zich geheel aan Zijne leiding over te geven, zonder vele vergeefse moeiten aan te wenden? Wij bereiden wel naar ons inzien en verstand, maar het gelukken daarvan hangt geheel van Zijnen wil af. Zo late men dan in alles de zorg geheel alleen aan Hem over.

Zie toch, hoe menigmaal het geheel mislukt is, wat gij zeker en vast gehoopt hadt, dat slagen zou. Hoe vele malen daarentegen is datgene geschied, waarvan geen mens had durven denken, dat het gelukken zou. (vs. 10).

Laat de zaak zo goed zijn, als ze wil, en derzelver voorstanders mogen ook nog zo sterk, en wijs en getrouw, en de middelen ter bereiking hunner oogmerken en om de onderneming

voort te zetten, zo waarschijnlijk als prijzenswaardig zijn, er kan echter zonder God niets goeds van komen..

HOOFDSTUK 22.

OVER DEN GOEDEN NAAM EN EEN GOED GERUCHT; HOE BEIDEN VERKREGEN EN VERLOREN WORDEN.

XIII. Vs. 1-16. In deze laatste afdeling aan de oud-Salomonische kern der Spreuken-verzameling is de hoge waarde van enen goeden naam het hoofdthema, dat in vs. 1 uitdrukkelijk wordt uitgesproken, terwijl de overige verzen als ene uitbreiding van dit eerste vers kunnen beschouwd worden, daar zij òf de middelen tot bevordering, òf de beletselen tot het behouden of verkrijgen van enen goeden naam aangeven. Men kan de volgende groepen onderscheiden: vs. 1-5 handelt daarover, dat de goede naam niet afhangt van rijkdom of schatten, maar van de wijsheid, nederigheid en oprechtheid, vs. 6-12, dat de goede naam bijzonder bewaard wordt door tucht, spaarzaamheid, gerechtigheid, liefde en trouw; vs. 13-16, dat traagheid, behaagzucht, dwaasheid en gierigheid de voornaamste beletselen van enen goeden naam zijn.

1. a) De goede naam bij alle godvruchtige en wijze mensen is een uitgeleener schat, dan grote rijkdom, die toch slechts een onzeker, vergankelijk goed is, en den mens dikwijls onrust en ontevredenheid bereidt en in allerlei verzoeken brengt; ook de goede gunst, de achting en de welwillendheid, vooral van de verstandigen, is beter dan zilver en dan goud, die men toch wel kan terugkrijgen, als zij zijn verloren gegaan; maar een eerlijke naam is niet weer te verkrijgen, wanneer die eens is verloren, en is alleen door veel moeite en zelfopoffering te bekomen.

a) Prediker 7: 1. Job 30: 8.

Handelen dus diegenen wel voorzichtig en verstandig, die elk ogenblik hun eer en hun goeden naam op het spel zetten, niet om grote rijkdommen te verwerven, -neen om een gering tijdelijk voordeel te hebben? -Ook het goed gerucht bij de wereld mag den gelovige niet onverschillig zijn, en hij moet zich van allen schijn des kwaads onthouden, ofschoon men ook nu nog den Heere een vraat en wijnzuiper, een metgezel van tollenaars en zondaren noemt. De wereld is immers de plaats van onze werkzaamheid en het ambt en de stand, waarin men gesteld is. Heeft Paulus te Filippi er op aangedrongen, dat dezelfde heren, die hem met Silas smadelijk in den kerker hadden laten werpen, hen nu weer openlijk en met ere door de stad zouden geleiden, dan mogen wij nog veel minder onzen goeden naam door de schijn des kwaads laten bevleken. De naam van Jezus is als ene uitgestorte olie (Hoogl. 1: 3) en de naam van ieder Christen moet iets daarvan in zich dragen..

2. a) Rijken en armen ontmoeten elkaar gedurig, zij hebben elkaar nodig, en kunnen elkaar in het geheel niet ontberen; want zij moeten den een den ander wederkerig helpen en ondersteunen in alle lichamelijke behoeften; de HEERE heeft hen allen gemaakt; maar ofschoon zij allen voor God gelijk zijn, bestaan er toch verschillende rangen en standen, en dat is de heilige en wijze beschikking van God, die men niet ongestraft mag verachten, en nog minder verstoren. Iedere stand heeft zijn eigene bijzondere roeping ontvangen en door deze

trouw waar te nemen en te vervullen, bewerkt hij zijne zaligheid, en helpt het rijk van God opbouwen (Jes. 34: 14. Job 31: 15. Hoofdstuk 14: 31; 17: 5).

a) Spreuken 29: 13.

Is het echter Gods ordening, zo mort niet, gij, wien God in armoede laat leven; weest niet ontevreden met uw lot, en verbeeldt u niet, dat u ongelijk aangedaan wordt in vergelijking van anderen. Uw God en Vader, die u deze plaats aanwees, is de alwijze God, die het beste weet wat tijdelijk en eeuwig goed voor u is. Hij is een rechtvaardig God, die u zeker geen haarbreed van dien weg doet afgaan, die u waarlijk gelukkig maakt. -Is het Gods beschikking, dat rijken en armen op aarde onder elkaar wonen, weest daarom niet trots of gierig, niet hard of onbarmhartig, gij, aan wien God rijkdom heeft geschonken. Bedenkt, dat uwe aardse goederen u door God gegeven zijn, om daarover goed te beschikken, om daarmee in Zijnen naam en op Zijn bevel goed te doen, en dat Hij u rekenschap daarvoor zal afeisen, en het u streng zal vergelden wanneer gij het u toevertrouwde pand niet goed hebt aangewend. Maar de rijke wordt om zijn rijkdom niet veroordeeld, evenmin heeft ook de armoede den armen Lazarus zalig gemaakt. Abraham, Izak, Jakob, Jozef, David zijn ook rijk geweest, maar zij waren Gode aangenaam en welgevallig, omdat zij God vreesden. Daarentegen zijn vele profeten, apostelen en andere kinderen Gods zeer arm en ellendig geweest, en zijn toch dierbaar geweest in Gods ogen, omdat zij toch rijk waren in hun hart, dat met geestelijk goed vervuld was.

God heeft den mens geschapen, opdat hij Hem zou dienen, opdat hij onder Hem zijne ordinantiën zou onderdanig zijn, maar ook opdat zij elkaar zouden dienen. Waar de eerste mens God de gehoorzaamheid had opgezegd, daar was ook bij den mens de zucht tot heersen over elkaar opgekomen. Kaïn wilde over Abel heersen en waar hij bevreesd was, ja meende, dat Abel nu over hem, den oudere, dacht te heersen, omdat God zijn offer had aangenomen daar sloeg hij hem dood, hoewel God hem had gezegd, dat Abels begeerte tot hem, Kaïn, was, d.w.z. dat Abel hem wilde blijven dienen.

Hier wijst Salomo er duidelijk op, dat de rijke den arme te dienen heeft en de arme den rijke.

3. a) Een kloekzinnig mens, door God geleerd en ervaren in het leven (Hoofdstuk 8: 12), ziet het kwaadkomen, en verbergt zich daarvoor onder de bescherming van God, en onder alle door Hem gegevene middelen ter bescherming; maar de slechten, de eenvoudigen en onhandigen zien niets, en menen altijd in zekerheid te zijn, en gaanvermetel en onvoorzichtig door alle gevaren henen, zonder zich te doen verontrusten door de dreigende rampen; maar weldra zien zij te laat, dat zij te gerust alles hebben aangezien, en zij worden gestraft voor de schuld voor hun vermeende zekerheid.

a) Spreuken 27: 12. Luk. 21: 34 vv.

Dit vers geselt weer de geestelijke blindheid en het dwaze vertrouwen van hen, die zich nog de ogen niet hebben doen verlichten door de goddelijke wijsheid, en die onvoorzichtiglijk daarheen leefden..

4. De loon der nederigheid van hem, die waarlijk ootmoedig is, en tevens den Heere naar Zijn heilig woord, met het ganse hart dient in de vreze des HEEREN 1) wandelt, is rijkdom als een kostelijk genadeloon van den Heere, en eer van God en mensen, en een eeuwig zalig leven. Alzo is het levendig geloof, dat op de dagelijkse boetvaardigheid rust, de enige bron van een waarlijk gelukkig en eervol leven op aarde en hier namaals van het eeuwige zalige leven.

1) Als loon der nederigheid, aan waren ootmoed, die lieflijke vrucht der genade en des Geestes, wordt hier genoemd: Vreze des Heeren, het ootmoedig dienen en vereren van den Heere God en daarmee verbonden: rijkdom en eer een leven. Wie waarlijk God vreest, die ontvangt daarop ook zegen als genadeloon. Geldt dit niet altijd op tijdelijk, dit geldt zeker op geestelijk gebied. Rijkdom bestaat niet altijd in vele goederen te bezitten, maar ook in wat men bezit, te genieten als in de gunste Gods.

5. Doornen en strikken, gedurige gevaren van allerlei aard, die met ongeluk en verderf dreigen, als rechtvaardige gevolgen van Gods toorn, zijn in den weg des verkeerden, die van waarheid en godzaligheid is afgeweken, en op kromme wegen, die voor het vlees aangenaam zijn, wandelt; die echter zijne ziel liefheeft, en God wenst te dienen met vrezen en beven, bewaart zijn leven voor het verderf, en zal zich verre houden zowel van de gemeenschap met de goddelozen, als ook van de strikken, die zijnen weg gevaarlijk zouden maken 1) (Hoofdstuk 16: 17).

1) De weg der zonde is ene kwelling, verdriet en gevaar. Doornen van smart, wegens verleden zonden en strikken om hen in meer andere zonden in te willigen en te doen volharden, worden er op gevonden..

6. Leer den jongen, van zijne vroegste jeugd af aan, de eerste beginselen naar den eis zijns wegs, naar de bijzondere behoeften, die hij heeft, naar de richting, die de opvoeding moet hebben voor elk in het bijzonder; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij meestal daarvan niet afwijken 1) (Hoofdstuk 20: 11).

1) Allernoodwendigst is het, dat men een kind in zijne kindsheid de waarheden der godzaligheid tracht in te prenten en hem, naar mate zijne vatbaarheid, de hoge Majesteit van God met eerbied leren kennen en vereren, en vooral hem zoeken voor dwalingen, onkunde, vooroordelen en bijgelovigheden te behoeden; wijders zijne lusten, neigingen en begeerlijkheden in het rechte spoor zoeken te leiden, te beperken en ze onbedwongen ten goede om te buigen..

Niet onopgemerkt mag voorbijgezien worden, dat de Heere God hier leert, om den jongen, het kind, naar den eis van zijn weg, dat is, naar mate van zijne bekwaamheid en vatbaarheid te onderwijzen. Op ene wijze, in overeenstemming met zijne behoeften moet het kind van zijne jeugd af aan, onderwezen worden in de eerste beginselen van den weg der zaligheid. Met toestand en behoefte moet gerekend worden. En dan zal het niet zelden blijken, dat wat in zijn jeugd geleerd wordt, in latere dagen nog door Gods genade vrucht draagt.

7. De rijke heerst over de armen; en die ontleent, is des leners knecht, en al heeft hij zich ook niet als slaaf verkocht, toch is hij steeds van hem afhankelijk.

Hiermede wordt ene natuurwet uitgesproken, die ten allen tijde bewaarheid is: armoede en schuld heeft altijd geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid als onmisbaar gevolg. -Daarom koop bij tijds ware wijsheid, opdat gij niet tot armoede en dien ten gevolge tot afhankelijkheid geraakt! Hoe gewichtig voor den tijdelijken en eeuwigen welstand de bewaring van de uit- en inwendige onafhankelijkheid van den mens is, blijkt ten duidelijkste in vele opzichten. Het onafhankelijkste en daarom het gelukkigste en voordeligste van het inwendige leven is de middenstand in de maatschappij. Waar deze, zowel tengevolge van het toenemende fabriekwezen, als van de grotere behoeften van het leven al meer en meer vermindert, daar treedt ook weldra de heerszucht en dwingelandij van den rijkdom, tegelijk met de slaafse onderwerping der armoede aan den wil der vermogende meesters al meer en meer op den voorgrond; daar is de werkmans niet meer dan een nummer of ene kracht van den arbeid. -Daarom, wie zalig wil worden, die trachte naar de ware onafhankelijkheid, die zo recht tegenover de valse hedendaagse vrijheid staat. -Elk mens staat naar de wijsheid; maar die misdadige middelen gebruiken wil om die vrijheid met geweld voor zich te verkrijgen, handelt daardoor tegen Gods geboden, en smeedt zelf de kluisters, die hem gebonden houden in de strikken des kwaads..

8. a) Die onrecht zaait, zal moeite en ongeluk maaien; en de roede zijner verbolgenheid, waarmee hij anderen sloeg, zal een einde nemen;

1) want de Heere zelf zal hem die uit de hand slaan; vrees daarom niet voor hem, want weldra zult gij zien, dat hij zelf geslagen wordt.

a) Job 4: 8. Hos. 10: 13.

1) Dit wil zeggen, dat misbruik maken van macht, niet lang duurt, de roede zal gebroken worden, zodat de macht van den tiran spoedig een einde neemt. Waar de scepter in de hand der Overheid een roede wordt, daar zal het straks blijken, dat de Heere haar als een tegenpartijder ontmoet.

9. a) Die goed van oog vriendelijk is, die zal, omdat hij zelf zegen om zich verspreid heeft, ook van den Heere gezegend worden; want hij heeft van zijn brood den armen gegeven (Hoofdstuk 28: 22; 23: 6. Matth. 20: 15).

a) 2 Kor. 9: 6.

10. Drijf den spotter, zo als eens Abraham Ismaël (Genesis 21: 10) uit de raadsvergadering of uit het huis, en het gekijf zal weggaan; want de goddelozen hebben geen vrede, en houden dien ook niet, en het geschil, met de schande, die hij aandoet, zal ophouden 1) (Hoofdstuk 21: 24).

1) Onder spotter hebben wij hem te verstaan, die alles op schertsende wijze behandelt, een frivool mens, die letterlijk met alles de spot drijft en wien men daarom gedurig moet tegenstaan in zijn spotten en schertsen, met al wat u heilig en lief is.

Dezulken uit te drijven, zich van dezulken te ontdoen, is een heilige plicht voor ieder, die wenst te wandelen en te handelen naar Gods woord.

11. a) Die de reinheid des harten liefheeft, en wiens lippen bovendien aangenaam zijn, door lieflijke redenen voort te brengen, diens vriend is zelfs de koning, waarom deze hem het liefst tot zijnen raadgever kiest (Hoofdstuk 16: 13).

a) Psalm 101: 6.

De vereniging dezer beide eigenschappen vindt bij de meesten goedkeuring en aantrekkelijkheid; maar een rein en getrouw hart en lieflijke redenen worden zelden verenigd aangetroffen, en wel het minste aan de hoven der groten dezer aarde, waar maar al te veel huichelarij en ontrouw, die zich achter vleierende woorden verbergen, gevonden worden.

Oprechte lieden spreken dikwijls plomp en de fraaie redenaars liegen gewoonlijk. -In het bijzonder moesten deze beide eigenschappen in elken evangelieverkondiger verenigd zijn..

12. De ogen des HEEREN bewaren degene, die de wetenschappen de wijsheid, die van God komt, in zijn hart bezit, en in het leven betoont; maar de woorden en zaken of plannen des trouwelozen zal Hij omkeren, 1) zodat zij geheel tot niet worden.

1) Salomo stelt hier de wetenschap, de woorden van den wijze, tegenover de woorden van den listige, van den trouweloze. De Heere God behoedt degenen, die in waarheid de ware wijsheid bezitten, terwijl Hij zich keert tegen degenen, die listig en trouweloos zijn in woord en daad, zodat hun plannen niet tot uitvoering komen.

13. a) De luiaard grijpt, om zijne traagheid te bemantelen, naar de onzinnigste en belachelijkste verontschuldigen, en zegt: Er is een leeuw buiten; ik mocht, wanneer ik aan den arbeid ging, op het midden der straten gedood worden.

a) Spreuken 15: 19; 26: 13.

Het belachelijke der verontschuldigen van zulke mensen, die het zich niet moeilijk willen maken, en hun lichaam willen ontzien, moet in het bijzonder door de uitdrukking "op het midden der straten" uitkomen. Wanneer het huis van den luiaard eens nabij een eenzaam woud stond, dat hij moest doorgaan, om aan den arbeid te kunnen gaan, dan was zijne bezorgdheid nog te verontschuldigen; maar midden op de straat, waar vele mensen hem zouden kunnen bijstaan, geenszins. -Wie voor ongelegenheden en moeilijkheden vreest op den weg van Christus, en zijn leven, zijnen eer, zijnen dienst, goed, rust, vriendschap en goeden naam liefheeft en zoekt te behouden, die zie eens in den spiegel, die dit vers hem voorhoudt. Wat heeft men niet duizende uitvluchten, wanneer door iemand gezegd wordt:

volg Christus na. Alle stegen en straten zijn vol ingebeelde leeuwen, die willen verscheuren. Maar wanneer zulk een luiaard half hoop heeft, om ene ereplaats, enen goeden dienst, enig voordeel te verkrijgen, of een goed huwelijk te doen, of wat het ook zij, wat het vlees streelt te erlangen, dan spreekt hij niet zo. Wat voor arbeid, moeite, kunsten, woorden, beden en verzoeken waagt hij niet te doen; hoe loopt en draaft hij, hoe vurig strijdt hij soms tot den bloede! Alleen als het Christus geldt moet alles zeer gemakkelijk gaan, en dan moet de oude Adam nog altijd zijn zin hebben.

14. a) De mond der vreemde, verlokkenende vrouwen is ene diepe, door de jagers voor het wild gegravene gracht, die haren buit niet weer loslaat: op welken de HEERE, wegens zijne dwaasheid vergramd is, zal daarin vallen, 1) en alzo in lichamelijke en geestelijke ellende komen; want de Heere straft zonde met zonde.

a) Spreuken 2: 16; 5: 3; 7: 5 vv.; 23: 27.

1) Het gebeurt zelden, dat zij zich weer herstellen, die in dezen afgrond zijn ingezonken. De diepte dezer gracht maakt de ontkoming, of uitredding zeer moeilijk, want de geest wordt er op verzot, het verstand wordt verdwaasd, de ziel besmet en het geweten verhard en ongewillig gemaakt, terwijl men zijn vleselijke lusten alleen streelt..

15. a) De dwaasheid, de tegenzin om de wegen der waarheid en gerechtigheid te gaan, is in het hart des jongen knaaps, ja van een iegelijken jongen gebonden, ingedrongen; de roede der tucht zal ze, wanneer deze vlijtig wordt aangewend, verre van hem wegdoen.

a) Spreuken 13: 24; 19: 18; 23: 14; 29: 15 en 17.

Maar de ijdele wereld meent altijd weer, dat de eigene kinderen enigermate ene uitzondering maken.

Valse gevoelens en dwaze genegenheden kleven soms zo vast in het verstand en den wil van een kind, en zijn daarin zo gevlochten, dat zulk ene hardnekkige dwaasheid niet kan verdreven worden door vermaningen, bestraffingen of verstandige redenen, maar alleen door ene voorzichtige tijdige kastijding.

16. a) Die den arme verdrukt, om het zijne te vermeerderen, en den rijke geeft, om hem voor zich te winnen, opdat hij oogluikend toelate, dat men zich aan de armen bezondigt, komt zeker tot gebrek; dit zal ene rechtvaardige vergelding zijn.

a) Spreuken 14: 31; 17: 5.

Bij sommige mensen is zulk ene vermenging van kwade hoedanigheden, dat zij de armen hun goed zullen ontnemen om zich te verrijken, zelfs door bedrog en geweld; en aan de andere zijde van het hun geven aan de rijken, om hun onderdrukking ongestraft te kunnen voortzetten; maar alles is te vergeefs, want zulk een gedrag zal hem zeker tot den bedelstaf brengen..

17.

Nu laat de wijze koning aan het slot van dit Boek nog Spreuken volgen van andere wijzen. Deze spreuken zijn reeds terstond door den vorm van die van het vorige deel onderscheiden. Terwijl deze enkel uit tweedelige, van elkaar afhankelijke, telkens ene volkomen afgestotene gedachte in zich bevattende verzen bestaat, elk vers ene tegenoverstelling uitdrukken, bestaande uit langere zinspreuken, elk van twee tot acht verzen, meestal ene uitbreidende vergelijking voorstellende. Terwijl verder de Spreuken van Salomo, tot hiertoe zich door ene treffende, puntige korthed, ene innerlijke volkomenheid en beknopte volledigheid onderscheiden; is in deze een meer uitgebreide vermanende of bestraffende toon heersende, die meer beschrijft en onderwijst, dan wel uit de ervaring put. Hierdoor komen deze meer overeen met de meer uitgebreide vermanende redenen en de zedelijke taferelen van de eerste 9 hoofdstukken. Wij hebben daarbij zeker te denken aan de beroemde wijzen, wier namen ons geboekt zijn in de gewijde Schriften zelf, zo als Heman, Ethan, Chalkol en anderen. (1 Koningen 4: 31).

I. Vs. 17-Hoofdstuk 24: 22. Even als het eerste hoofddeel (Hoofdstuk 1-9). beginnen den Spreuken met ene dringende uitnodiging, om die woorden der wijsheid aan te horen en te behartigen (vs. 17-21), dan wordt de gerechtigheid als de voornaamste vrucht der wijsheid aangeprezen (vs. 22-29); daarna de gematigdheid in alle begeerten, bijzonder in tegenwoordigheid van gevaarlijke getuigen aangeraden (Hoofdstuk 23: 1-11), verder wordt weer de vreze des Heeren in het streven naar de goddelijke wijsheid, in tegenoverstelling van de wereldse wijsheid, die de begeerlijkheid des vleses en de wellust der ogen niet vreest, in een schilderachtig beeld voor ogen gesteld (Spreuken 23: 12-34); eindelijk wordt gewaarschuwd voor de menigvuldige gebreken en zonden, die al zeer licht een liefhebber van de wijsheid zouden kunnen bederven, namelijk tegen jaloersheid op de dwazen, voor blijdschap over het leed van anderen; voor oproer, enz. (Hoofdstuk 24: 1-22).

17. Neig uw oor tot mij, en hoor de woorden der wijzen, 1) die ik u nu wil mededelen, en stel uw hart tot mijne wetenschap, die op goddelijke wijsheid rust:

1) Het is duidelijk dat Salomo hier wijst op uitspraken van andere wijzen, die in of vóór zijn tijd leefden, en wier Spreuken evenzeer door Gods Geest waren ingegeven, om het volk wijsheid te leren en wetenschap te doen verstaan. Waar hij er bijvoegt, en stel uw hart tot mijne wetenschap, daar vereenzelvigd hij zich met hen, zodat het volk hun Spreuken als de zijne heeft aan te nemen, alsof God ze door zijn mond had gesproken.

18. Want het is lieflijk, als gij die spreuken der andere wijzen in uw binnenste, in de schatkamers uws harten, bewaart, en gebruikt waar gij die nodig hebt; zij zullen zamen u enen rijken voorraad verschaffen, en op uwe lippen zullen zij tot ene bron van wijze leringen worden, voor die u horen, en waar zij gepast kunnen aangewend worden.

19. Opdat uw vertrouwen alleen op den HEERE, den drieëenigen God, gevestigd zij, maak ik u die spreuken heden bekend; want dat moet het doel zijn van al uwe wijsheid, en gij ook, 1)

die ze hoort, die ze leest, neem ze aan, en maak ze bekend, waar zij tot nut van u zelve en anderen kunnen aangewend worden.

1) In het Hebr. Hodathika hajoom af-atthah. Beter: Heb ik heden u, ja u bekend gemaakt. De lezer moet het wel weten, dat hem van nu af aan, van af heden, dit alles is bekend gemaakt, opdat zijn vertrouwen op den Heere God zou wezen.

20. Heb ik u niet heerlijke, 1) kernachtige dingen geschreven, heb ik u niet geschreven dat gij uw vertrouwen alleen op den Heere zoudt stellen, en heb voor u vele Spreuken doen horen, dien van Hem spreken, en die allerlei raad en wetenschap bevatten, even als de nu volgende Spreuken, waarin ik u de wijsheid, die uit God is, aanprijs, om uw hart daarvoor te winnen.

1) De heilige zaken, door Gods woord voorgeschreven, zijn niet aan te merken, als gestrenge bevelen van een harden meester aan zijn vernederenden slaaf, enkel om zijns Heeren voordeel er door te bevorderen, neen zij zijn aangename lessen en vermaningen en onderrichtingen, geschikt voor vrije weldenkende leerlingen, en enkel bedoelende hun eigen best en ere en voordeel en bestendig geluk; wij moeten ze dan wel bewaren, want zij zijn voor ons daarom geschreven..

21. En om u bekend te maken met de zekerheid van de redenen der waarheid, om u gene valse, ijdele of onzekere dingen te leren, zo als de leraars der heidenen doen; maar waarachtige en onfeilbare godspraken; opdat gij, door mij onderwezen zijnde, met die redenen der waarheid kort en krachtig antwoorden moogt, den genen, die tot u zenden, om u te raadplegen in gewichtige en moeilijke gevallen, en zo gij mocht uitgezonden worden, waardig uwe taak zoudt vervullen.

22. a) Beroof den arme niet, omdat hij arm is, en daarom gene middelen heeft om u tegen te staan, waardoor uwe geweldenaar u gemakkelijk kan gelukken; en b) verbrijzel den ellendige niet in de poort, daar men het recht spreekt (Hoofdstuk 14: 31. Deuteronomium 16: 18. Job 5: 4), vooral, wanneer gij zelf rechter en bestuurder zijt.

a) Zach. 7: 10. b) Exodus 23: 6. Job 31: 13. Psalm 82: 3,4.

23. a) Want, al staat hen ook geen mens bij, de HEERE zal hun twistzaak twisten, en Hij zal den genen, die hen beroven, de ziel roven, 1) het leven ontnemen (Hoofdstuk 23: 11)

a) Exodus 22: 22,23. Psalm 10: 18.

1) Hiermede wordt het uitgesproken dat de Heere een wreker en vergelder van de verdrukkers der armen is. Wie meent dat hij ongestraft, zich tegen den arme kan keren, omdat deze niet tegen hem zich kan verweren, hij zal ervaren, dat er een God in den Hemel is, die op het geschrei der ellendigen acht geeft.

24. Vergezelschap u niet met enen grammoedige, met een toornig man, en ga niet vertrouwelijk om met een zeer grimmig man; want zij doen niet wat recht is voor God. (Hoofdstuk 15: 18. Jak. 1: 20).

25. Opdat gij door dien omgang zijne paden niet leert, zijne fouten niet verneemt, en daardoor enen strik over uwe ziel haalt, waaruit gij niet los zoudt kunnen komen.

26. a) Wees niet onder degenen, doe niet als dezulken, die lichtzinnig voor iemand, die zij niet goed kennen als trouw en eerlijk, ten teken, dat zij voor hem instaan, in de hand klappen, of onder degenen, die voor de schulden van vreemden borg zijn.

a) Spreuken 6: 1 vv.; 11: 15; 17: 18; 20: 16.

27. Want zo gij niet hadt, om op den bepaalden tijd te betalen, waarom zoudt gij zelf de oorzaak zijn, dat gij tot straf van uwe pocherij en lichtzinnigheid u zelven armoede op den hals haaldet? Waarom zou men niet onbarmhartig, zelfs tegen de wet, uw bed van onder u wegnemen? Waartoe wilt gij voor u zelven zulk ene tuchting en schande bereiden?

a) Spreuken 20: 16.

28. a) Zet de oude palen van uw land niet terug, tot schade van uwen nabuur, en vergenoeg u met uwe bezitting; eerbiedig de verbintenissen, die uwe vaders gemaakt hebben, door het houden van welke zij zegen voor zich en voor u ontvingen; eer hen door de onderhouding van hetgeen zij aan u overgeleverd hebben, zowel in zeden als in bezittingen; en vlied de zucht naar het nieuwe, die uit ijdelheid en hebzucht voortkomt (Job 24: 2. Hos. 5: 10).

a) Deuteronomium 19: 14; 27: 17. Spreuken 23: 10 vv.

Bij het Israëlitische volk had het verbod nog deze bijzondere betekenis, dat door de verandering der oude grenzen de door God verordende, door het lot bepaalde verdeling van het heilige land tussen de families verstoord werd, hetgeen uitdrukkelijk door den Heere was verboden. (Deuteronomium 19: 14 Aanm).

De Spreuk vindt zijne toepassing meer in het bijzonder op geestelijk gebied, waarbij men de oude, door de vaders na een heftigen geestelijken strijd bepaalde grenzen tegen on- en bijgeloof niet moet verplaatsen door eigenwijsheid of hedendaagse zogenaamde verdraagzaamheid; onze tijd let niet zo nauw op de grenzen en rechten, en daardoor wordt de zo berispelijke onverschilligheid al groter en groter..

Het voorschrift, dat de palen niet verzet mogen worden, kan ook op zinnebeeldige wijze tot het verbod worden uitgebreid, dat in het algemeen de wetten, die door hare oudheid eerwaardig zijn geworden niet moeten veranderd worden, behalve in geval van nood, wanneer het dringend vereist wordt.

29. Hebt gij enen man gezien, die vaardig in zijn werk is? Door zijne uitstekende bekwaamheden en zijne beproefde trouw zal hij weldra algemeen bekend worden, ja hij zal voor het aangezicht der koningen gesteld worden, die hem gaarne in hun nabijheid zullen zien, om in hem enen vertrouwden raadgever en dienaar te bezitten; hij verdient in enen ruimen werkkring geplaatst te worden; daarom, voor het aangezicht der ongeachte lieden, den ruwen en onverstandigen hoop, die zijne bekwaamheid niet weet op prijs te stellen, zal hij niet gesteld worden, om hen te dienen en te gehoorzamen. De almachtige God weet trouwe vlijt reeds op aarde door de mensen te doen erkennen en belonen (1 Koningen 10: 8).

Wie ijverig en volhardend is op den weg der heiligmaking en in de vreze des Heeren, die zal eens met blijdschap voor Gods aangezicht staan, en uit genade beloond worden. (Luk. 19: 17. 1 Samuel 16: 20 vv.).

Aan bijzondere bekwaamheid en geschiktheid zal God enen werkkring verschaffen, daarmee overeenkomstig..

Zulk een die vol vlijt en ernst in zijn werk voortgaat, en levendig en werkzaam is in alles, wordt hier, hij mag gering en arm wezen zo hij wil, als een gelukkig mens geprezen, die veel kan afdoen in weinig tijds, die bekwaam is om anderen door zijn voorbeeld tot gelijke naarstigheid te trekken, en die nooit het brood der luiheid eet, en zijn bescheiden deel nooit zal missen..

HOOFDSTUK 23.

WAARSCHUWING VOOR GIERIGHEID, ONMATIGHEID, ONKUISHEID, ENZ.

1. Als gij aan tafel aangezeten zult zijn, om met eenmachtigen heerser, of met een koning te eten, zo zult gij scherpelijk letten op degene, die voor uw aangezicht is, omdat hij niet uws gelijken maar een hoger persoon is, dan gij zijt.

De gehele afdeling (vs. 1-8) staat in nauw verband met het laatste vers aan het vorige Hoofdstuk, en zal aanwijzen, hoe iemand, die door ijver in zijn beroep het vertrouwen des konings heeft gewonnen, en veeltijds in zijne naaste omgeving is geplaatst, voorzichtig en gematigd in alle begeerten zijn moet, om niet in het grootste gevaar te komen..

2. En gij zet een mes aan uwe keel, gij brengt uw leven in het ergste gevaar, indien gij een gulzig mens zijt, onmatig in eten en drinken.

3. Laat u, verleid wordende door de hoge plaats en het vertrouwen, dat de koning u geschonken heeft, niet gelusten het genot zijner smakelijke spijzen, zijner lekkernijen, of zijner vermaken en bijzondere voorrechten mede te hebben; want dat alles is een bijzonder voorrecht voor den koning, maar het is een leugenachtig brood voor u; het ontglipt u, wanneer gij er naar grijpt.

Wilt gij veilig zijn in den dienst van enen vorst of enen machtigen heer en zijn vertrouwen blijven genieten, toon dan steeds de stipste eerlijkheid en onbaatzuchtigheid, toon niet, dat gij door uwe hoge plaats, eigen voordeel wilt bejagen, maar dien slechts.

De wijze zegt ons, dat men enen koning moet naderen als een vuur, niet te nabij, om zich niet te branden, niet te ver af, om toch altijd er door verwarmd te worden. Toen Solon naar Croesus gaan wilde, zei Esopus tot hem: Spreek toch met koningen zo weinig of zo vriendelijk als mogelijk is..

Aan het hof is vals brood, daar steeds de een den ander wil overtreffen in liegen en huichelen, totdat hij hem naar beneden werkt en zich zelve in de hoogte. -Met grote heren is het slecht kersen eten.

Aan de genadetafel des Heeren bij het heilige avondmaal is het hoogst noodzakelijk met bijzonderen eerbied en ootmoed te verschijnen, want daar heeft men immers te doen met den Koning der koningen.

4. Vermoei u ook niet om rijk te worden, sta af van uw vernuft, van uwe slimheid, wanneer het alleen dient om u middelen te doen bedenken ter verkrijging van aardse schatten, van vergankelijke rijkdommen.

Naar rijkdom te trachten, die vergankelijk is en de ziel niet verzadigen kan, is zondige dwaasheid; voor een hemel moeten wij schatten verzamelen, die eeuwig blijven.

5. Zult gij in begeerlijkheid uwe ogen laten vliegen op hetgeen niets is, naar een genot of een bezit dat voor u terugwijkt, wanneer gij er naar grijpt? Want het door u begeerde, onbereikbare goed zal zich gewis vleugels maken, gelijk een arend die naar den hemel vliegt, 1) en zo staat gij dan na al uwe moeite, na al uw ijdel streven, bedrogen door den schijn (Prediker 6: 9).

1) In vs. 4 en 5 waarschuwt de Spreuken-dichter, tegen het wroeten en zich inspannen van velen, om rijkdom te verwerven, om door allerlei middelen zich schatten te vergaderen, zodat de zinnen daarop enkel zijn gezet en om geestelijke dingen er geen bekommernis is. Het is hetzelfde als wat de Heere Christus zegt, in Matth. 6: 19,20. In vs. 5 wijst de dichter op het ijdele er van, dewijl het zo dikwijls blijkt, dat al wat van de aarde is, aan een niets, aan een schaduw gelijk is, en het niet te bereiken is, als of de wind er mede in de hoogte vliegt, of even snel verdwijnt als een arend uit het gezicht. De Heere wijst in Matth. 6 dan ook op de schatten, die niet vergaan en niet weggeroofd kunnen worden.

6. Zo als gij u nu hoeden moet voor ene al te nauwe gemeenschap met enen koning of vorst, eet ook het brood niet desgenen, die boos is van oog, 1) vlied allen vertrouwelijken omgang met hen, en wees niet belust op zijne smakelijke spijsen.

1) Letterlijk: den scheelziende, d.w.z. den egoïst, die alleen voor zich zelve leeft, en een ander niets gunt. Vandaar ook dat de betekenis van vs. 7 is, dat hij u, in zijn hart, elke bete misgunt, ze als het ware telt, hoewel hij vriendelijk en schijnbaar gul zegt: Eet en drink! Het is daarom dan ook, dat men als zulks gemerkt wordt, een walg heeft aan zulk een onthaal, en wel wilde, dat men er geen gebruik van had gemaakt.

7. Want gelijk hij bedacht heeft in zijne ziel, also zal hijwel vriendelijk op enen uitnodigenden toon tot U zeggen: Eet en drink! maar zijn hart is toch niet oprecht met u; hij gunt u niets; en hij is een vijand van geven of diensten te bewijzen.

8. Uwe bete, die gij, in het vertrouwen op zijne schijnbaar vriendelijke uitnodiging gegeten hebt, zoudt gij met verontwaardiging en walging om den wangunst van dezen schijnvriend weer uitspuwen; de pogingen, die gij hebt aangewend, om zijn vertrouwen te winnen, zoudt gij wel willen terugnemen, omdat hij niet in staat is enige degelijke liefde te bewijzen; en gij zoudt uwe lieflijke woorden, waarmee gij zulk een man hebt gedankt voor zijn gul onthaal, verderven, wel willen dat ge ze niet gesproken hadt.

De gehele afdeling (vs. 1-8) dient om den wijze behoedzaamheid en terughoudende gematigdheid in het verkeer met machtigen en rijken aan te bevelen, omdat deze, ziende, dat een ander van hun macht en rijkdom voordeel trekt, ook licht nijdig of ijverzuchtig worden. Het "aan tafel zitten en eten" is echter alleen een beeld van enen vertrouwelijken, winst of genot aanbrengenden, omgang met hen. Elk genot, dat gij in den omgang met hen hebt, dit leert de Spreuk, zal vergald worden, zodat gij zoudt wensen het nooit gesmaakt te hebben..

9. a) Spreek niet voor het oor van een zot, die zijn hart opzettelijk voor ieder woord, dat uit de vreze Gods voortvloeit, of getuigenis van haar geeft, sluit; gij behoeft niet te hopen hem te

winnen; want hij zou het verstand uwer woorden verachten, ofschoon zij voortvloeien uit de wijsheid, die gij van God verkregen hebt; gij moet uwe paarden niet voor de zwijnen werpen.

a) Spreuken 9: 8. Matth. 7: 6.

10. a) Zet de oude palen, de grenspalen, die in vroegere dagen gezet zijn, niet terug, om daardoor uw bezit te vergroten, en kom op de akkers der wezen niet, om u die toe te eigenen, alsof u daarom, wijl zij te zwak zijn om zich te verdedigen tegen onrecht, niets zou kunnen overkomen.

a) Spreuken 22: 28.

11. Want, al hebben zij ook geen wreker of goël onder de mensen, die verplicht is hun gekrenkte onschuld te verdedigen (Leviticus 25: 49), hun Verlosser, hun wrekende Beschermmer is sterk, ja is de Sterke bij uitnemendheid, de Heere, de rechte Goël (Job 19: 25), die zal hun twistzaak tegen u twisten, 1) en hun teruggeven hetgeen hun door u op ene onrechtvaardige wijze is ontnomen (Psalm 68: 6. Mal. 3: 5).

1) Weduwen en wezen bekleden in de H. Schrift een grote plaats. Ook hier waarschuwt de Spreuken-dichter ernstig tegen het te kort doen der wezen, dewijl de Heere God hun rechtzaak zal rechten, hun verlosser zal wezen. Een wees is hij den Heere ontfermd. De Heere noemt zich dan ook een Rechter der weduwen, en een Vader der wezen.

12. Begeef uw hart altijd gewillig en met zachtmoedigheid tot de tucht, tot de vernederende straf en de openbaarmaking van uwe ellende door de zonde, en neig uwe oren tot de verstandige redenen derware wijsheid en wetenschap (Hoofdstuk 18: 15).

Niet alleen onderwijzing, maar ook tucht en straf moet men gaarne aannemen, wanneer men wijs wil worden..

13. a) Weer door dwaze en verkeerde liefde de tucht van den jongen, in wiens hart steeds dwaasheid gevonden wordt, niet; want als gij hem met de roede zult slaan, zal hij daardoor niet sterven; zijne verkeerde lusten en zijne eigenzinnigheid moeten van jongs af bestreden worden; daardoor zal hij niet alleen van het eeuwige verderf gered worden, maar ook van enen schandelijken dood, waartoe hij mogelijk door den aardsen rechter zou kunnen veroordeeld worden, indien hij bleef volharden in zijne goddeloosheid.

a) Spreuken 13: 24; 19: 18; 22: 15; 29: 15,17.

Geselt gij uwen zoon, dan behoeft de beul hem niet te geselen. Hij moet toch eens gekastijd worden, als hij niet deugen wil; het is dan nog beter, dat de vader het doet, dan de scherprechter. Niemand is dien ooit ontlopen, want het is Gods gericht.

Vele ouders verdienen aan hun eigene kinderen de hel, omdat zij nalaten hen in godzaligheid op te voeden..

14. Gij zult hem, wel is waar, met de roede slaan, 1) enhem daardoor gevoelige pijn veroorzaken; maar gij zult daardoor zijne ziel van de eeuwige pijn der hel redden; want de tucht voert tot het leven (Hoofdstuk 4: 13; 15: 24).

1) Deze kastijding is wel, zolang als zij duurt, een straf van smart voor vader en kind, maar als zij wijselijk bestuurd wordt, met een goed inzicht en einde geschiedt, al biddende tot God om zijn zegen verricht, en van den Heere met zijn genade achtervolgd wordt, zo kan zij een gelukkig middel zijn, om des kinds verderf voor te komen, zijne ziel te redden van de hel. Onze grootste zorg moet zijn voor de zielen des kinderen, en wij moeten hen niet zien in gevaar, om daaraan schade te lijden of hen als vuurbranden uit het verderf trachten te redden; gebruikende daartoe alle mogelijke middelen, opdat het lichaam lijdende, de ziel tenminste behouden blijve, in den dag van den Heere Jezus Christus..

15. Mijn zoon! zo uw hart door de aanneming der heilzame tucht wijs geworden is, zal niet alleen uw hart zich verheugen, maar mijn hart zal blijde zijn, ja ik zal opspringen van vreugde; want wat zou enen trouwen leraar aangenamer zijn, dan dat zijn leerling door zijnen dienst vruchten des geestes voortbrengt?

16. En mijne nieren, 1) al wat in mij is, mijne ingewanden zullen van vreugde opspringen, als uwe lippen billijkheden spreken zullen, 2) en waarheid en recht zullen voortbrengen; want daardoor zult gij eerst openbaren, wanneer gij wijs wordt.

1) Door de nieren worden hier voorgesteld de tederste en innigste aandoeningen der ziele. Heeft eerst de dichter gesproken van den zoon, die de roede nodig heeft, hier spreekt hij van den zoon, die in waarheid de wijsheid betracht, wijs is geworden. Is het een recht geaard vader immer tot smart als hij de roede moet gebruiken, het is hem tot een innige en heerlijke vreugde als hij mag zien, dat zijn zoon in de wegen des Heeren wandelt. Daarom komt ook in het volgende vers de vermaning dat de wandel ten alle dage zij in de vreze des Heeren, omdat deze vreze het ware, het enige beginsel is der ware wijsheid.

2) Na het ondervinden van de genade van God is er gene grotere vreugde op aarde, dan wanneer men vreugde en eer door zijne kinderen geniet..

17. a) Uw hart zij niet nijdig en jaloers over den voorspoed van de zondaren, die Gods woord verachten en genoeg vinden in de wereld en hare lusten; zie hunnen glans en hun lekkernijen niet met een begerig oog aan; maar zijt liever te allen dage vol ijver om te wassen in de vreze des HEEREN.

a) Psalm 37: 1; 73: 3. Spreuken 24: 1,19.

18. a) Want zeker, er is ene beloning, 1) ene zalige toekomst voor den vromen, den getrouwen dienaar van God, al moet hij ook voor het tegenwoordige lijden; en uwe verwachting op de hulp van God, en op de verschijning van de hope Israëls, zal niet afgesneden worden. 2)

a) Spreuken 24: 14.

1) In het Hebr. Ki im-jeesch acharith. Beter: Letterlijk er is een toekomst. M.a.w. wie ten alle dage in de vreze des Heeren is, kan op een gelukkige toekomst hopen en deze verwachten, terwijl het waar is, wat de Heere God elders zegt: Die Mij eren, zal Ik eren.

Beloning moet hier dan opgevat worden in den zin aan, een heerlijke en gelukkige toekomst.

2) Het ware goed der vromen is nog toekomstig, des te minder moeten zij zich aan het tegenwoordige schijngoed der goddelozen vergapen.

Hoe veel reden hebben wij om aan de oude onveranderlijke grondslagen der ware godsvrucht onwankelbaar getrouw te blijven.

Er zijn drie voortreffelijke behoedmiddelen tegen de zonde, namelijk: 1. Het mijden van slechte voorbeelden; 2. Eerbied voor God; 3. De gedurige herinnering aan den zegen der deugd..

19. Hoort gij, mijn zoon! gaarne naar mijne woorden, want zij zijn de woorden van God; en wordt wijs, en richt uw hart, uw ganse wezen, met al uwe gedachten, neigingen en daden op den enigen waren weg, die heenleidt naar het geluk op aarde en het eeuwige heil; het is de weg der wijsheid, die recht voor u uit ligt. (Hoofdstuk 9: 6; 10: 17; 16: 17).

20. {a} Zijt vooral niet onder de wijnzuipers, noch onder de vleesvreter; die bij overdadige maaltijden aan de afgoden hunner begeerlijkheden offeren, en door onmatigheid hun eigen lichaam verwoesten.

{a} Jes. 5: 22. Luk. 21: 34. Rom. 13: 13. Efeze. 5: 18.

21. Want een zuiper en vraat zal arm worden; en de sluimering van iemand, die door zijne uitspattingen, zijn zweven van het ene genot tot het andere traag en slaperig wordt, doet eindelijk verscheurde klederen dragen, 1) en zal ten laatste met de schande van den bedelstaf eindigen.

1) De wijze koning ontleent een reden tegen deze zonde uit derzelver kostbaarheid en uit hare strikken tot verarming van den mens. Want zo de mensen zich van dit kwaad niet willen laten afschrikken door het verderf, welke het aan hunnen tijdelijke belangen kan toebrengen, welke hen toch meestal het naaste aan het hart liggen, geen wonder dan dat zij er zich niet van laten afschrikken door iets, het welke hen uit Gods Woord bericht wordt wegens de nadelen, welke het aan hun geestelijk en eeuwig belang reeds waarlijk toebrengt..

22. a) Hoor naar uwen vader, want hij is het, die u gewonnen en opgevoed heeft, en daarom verdient hij uwe gehoorzaamheid; en veracht uwe moeder ook niet, als zij oud, zwak en gemelijk geworden is.

a) Spreuken 1: 8.

In de ogen van goddeloze kinderen is gewoonlijk niets verachtelijker, dan ene oude moeder, en toch is degene, die zijne moeder bedroeft, door den Heere vervloekt!.

23. a) Koop, verwerf met alle inspanning en moeite, door allerlei zelfopoffering (Hoofdstuk 16: 16. Matth. 13: 34,46) de waarheid, zowel de eeuwige waarheid, die uit God is, als ook die aan het hart, en verkoop ze nietweer, hetzij door snode geringschatting, of voor het linzengerecht van den lust des vleses en der wereld, mitsgaders de begeerlijkheid der ogen; mitsgaders wijsheid, en tucht, en verstand, waardoor gij het goede van het kwade, de waarheid van de leugen zult leren onderscheiden.

a) Spreuken 4: 7.

Het onderzoek der waarheid sluit de volgende zeven plichten in zich: 1. wees opmerkzaam; 2. laat u de arbeid niet afschrikken; 3. handel met oordeel; 4. luister meer naar de stem van het verstand dan naar vooroordelen; 5. wees leerzaam; 6. betoom uwe onverzadelijke weetgierigheid; 7. wanneer gij uw verstand wilt verlichten, bedwing dan eerst uw hart.

De waarheid kopen, is met alle macht en ten koste van alles wat haar in de weg staat, naar de waarheid staan, de waarheid in bezit krijgen; en de waarheid verkopen is haar verachten, om wat deze wereld aanbiedt. Het ene is alles veil hebben, om die ene parel van grote waarde te verkrijgen, het andere is haar verliezen, omdat men hare belijdenis verwerpt en aan haar heerschappij zich onttrekt. De Apostel vermaant om het voorbeeld der gezonde leer te blijven vasthouden.

24. a) De vader des rechtvaardigen, die enen zoon heeft, die in Gods wegen wandelt, zal zich zeer verheugen; en die enen wijzen zoon gewint en opvoedt, zal zich over hem verblijden, en hij heeft wel reden daartoe; want de Heere heeft iets groots aan hem gedaan, er is gene zaak waarover hij meer van ganser harte kan juichen.

a) Spreuken 10: 1; 15: 20; 27: 11.

25. Daarom streef naar gerechtigheid en wijsheid, en laat uwen vader zich verblijden, ook uwe moeder, en laat haar zich daarover verheugen, die u gebaard heeft.

26. Mijn zoon! geef mij uw hart, u zelve, met alles wat gij zijt en hebt, tot een eeuwig eigendom, aan mij, de goddelijke wijsheid, die tot heden toe, door den mond van uwen leermeester, tot u gesproken heb, en laat uwe ogen mijne wegen bewaren, want zij mogen soms oneffen en duister zijn, toch zijn zij enkel heil en leven (1 Kronieken 22: 19).

Hier is ieder woord van ene diepe betekenis. Geef: men kan het eigen hart geven, ofschoon de overgave aan God zelf niets dan ene vrucht der genade is; men is verplicht het te geven, vrijwillig, gaarne, anders heeft het gene waarde; men moet het geven, want van nature is het niet bij God, al is het ook Zijn rechtmatig eigendom. Ja,... geven, schenken volkomen, geheel, onvoorwaardelijk geven, zoals God (Joh. 3: 16) ons Zijn Hart, Zijn Eniggeborene in den dood des kruises gegeven heeft. -Mij: niet aan de wereld, niet aan den Satan, die daarom

vleien. Mij, aan wien het alleen toebehoort, en die het alleen kan zalig maken. Mijn zoon: gij zijt Mijn eigendom, Ik heb u bij uwen naam geroepen en u den Mijnen gegeven. Zoon, Ik heb u gebaard naar Mijn welbehagen, gij zijt Mijn geliefde, Mijn trots, Mijne eer. Uw hart, niet enkel dat van uw kind, van uwen vriend, het uwe, u wil Ik hebben! -uw hart verlang Ik, niet uw goed, niet uwen dienst, niet uwe werken, niet uw lijden-niet dat geen, waardoor gij leeft, uwe ziel, uwe liefde, uw leven, ja alles wat u het dierbaarste is. -En laat uwe ogen, uwe overdenkingen, uwe begeerten een welgevallen hebben in Mijne wegen; want dat gij die bewandelt, dat is Mij niet genoeg, zij moeten uwe vreugde zijn. Mijne wegen, wegen, die menigmaal niet de uwe zijn (Joh.21: 18); de wegen, die Ik u in Mijn woord, in de wet en in het Evangelie getoond heb, waarin Ik u voorgedaan ben naar Golgotha, waarop Ik u leid tot uw heil (Psalm 119: 30. Jes. 59: 8). -Daardoor zult gij een hart krijgen vervuld met het geloof aan God, met liefde tot den Heere Jezus, met een levendige en verblijdende hoop op de toekomst, met de lijdzaamheid en de gezindheid van Christus in nederigheid en zachtmoedigheid, waardoor u de overgave nimmer berouwen zal.

Hiertoe wordt vereist een bespiegeling en bewonderende overdenking van de Goddelijke leidingen, een beschouwing van de wondere wegen der hemelse wijsheid, een omzichtige opmerking op onze eigene paden, een zuivere gewilligheid, om ons aan Gods bevelen, zonder morren of tegenspreken, te onderwerpen en eindelijk een ongekreukte standvastigheid in de aankleving van onzen plicht en alle de voorschriften der ware Wijsheid..

27. a) Want ene hoer, die uw hart aan mij, de wijsheid, die uit God is, zoekt te onttrekken, is ene diepe gracht, die u enen zekeren dood berokkent, en ene vreemde, overspelige vrouw, zo als de goddeloze wijsheid dezer wereld er ene is (Hoofdstuk 9: 13 vv.), is een enge put, die degene, die door hare verleidelijke stem er in gevallen is, niet weer loslaat.

a) Spreuken 22: 14.

Die zijn hart voor de lusten dezer wereld inruimt, toont daardoor een vijand van God en de eeuwige wijsheid te zijn.

Wat de Heere hier vraagt is het onverdeelde hart, het hart, dat heeft leren breken met al wat van God aftrekt en Hem mishaaft. En daarbij een gedurig en nauwlettend toezien op het bewandelen van de wegen Gods, zodat men zich noch ter linker-, noch ter rechterzijde laat aftrekken van die wegen, waarop het leven en de vrede is te vinden.

28. Ook loert zij in de donkere schuilhoeken en aan de hoeken der straten en stegen als een rover, die zielen zoekt te vangen, om die in den eeuwigen dood te storten; en zij vermenigvuldigt de trouwelozen onder de mensen, terwijl zij velen, die hun hart nog niet aan de wijsheid Gods hebben overgegeven, door hare verleidelijke kunsten tot trouweloosheid verlokt, en om zich heen verzamelt.

Huizen van ontucht zijn derhalve besmettelijke plaatsen in de stad, welke behoorden gedempt en uitgeroeid te worden door dezulken, aan wie de zorg en het toezicht over den openbaren welstand en de burgerlijke wellevendheid en het onderling geluk des vredes is toevertrouwd..

29. Bij wien is wee? bij wien och arme mens? bij wien gekijf? bij wien het geklag over den verloren tijd, over het verspilde geld en over de beroofde krachten? bij wien wonden en striemen, die men zich zonder oorzaak, door geheel ijdele, nutteloze twisten heeft op den hals gehaald? bij wien de roodheid en dofheid der ogen, die zo klaar aantonen, dat men de nachten in zwelgerij en dronkenschap heeft doorgebracht?

30. a) Bij degenen, die tot laat in den nacht bij den wijn vertoeven; bij degenen; die bij elkaar komen om gemengden drank, die nog sneller dronken maakt dan de wijn, na te zoeken, en onmatig te drinken.

a) Jes. 5: 11,22. Prediker 10: 16 vv.

Ook hier (vs. 27-30) volgt op de waarschuwing tegen de zonde der ontucht onmiddellijk de waarschuwing tegen de zucht naar wijn en sterken drank, als twee uitingen van de begeerlijkheid des vleses, die altijd gepaard gaan en even verderflijk zijn in hare gevolgen..

Alle zonden gaan zo lieflijk naar binnen, en smaken den mond zo aangenaam; maar daarna worden zij zo bitter als gal, en zo verderflijk als addergif..

De wijn is ene edele gave van God; het misbruik daarvan is juist daarom te schadelijker, en dus als een dodelijk vergif te vlieden..

Een mens is eerst recht en in geestelijken zin dronken, wanneer hij het grote gevaar, dat zijne ziel loopt, niet bemerkt, en bij alle bestraffing gedurig in zich zelve geruster en onbeschaamder wordt. (Jer. 5: 3).

31. Zie den wijn, die zovele aanlokkelikheden ter verleiding heeft, niet aan, als hij zich rood, of hoog geel of roodachtig vertoont, als hij in den beker zijne verve geeft, als paarden glinstert, en als hij recht op gaat, bruist en schuimt, en uitlokt tot drinken;

32. In zijn einde, wanneer gij er u aan overgegeven hebt, en er door zijt verhit, zal hij als ene slang bijten, en steken, gift uitspuwen als ene adder, wier beet zo dodelijk is.

Salomo wil zeggen: als een mens, die zijn leven liefheeft, een glas met den heerlijksten wijn voor zich ziet, maar weet, dat er vergift onder gemengd is, dan zal hij nooit zo dwaas zijn om er van te drinken. Noch door de schone kleur, noch door den lekkeren smaak zal hij verleid worden, om er zijne lippen mede te bevochtigen. Wanneer ene slang een mens steekt, dan dringt terstond het vergift door alle aderen en delen des lichaams, en weldra moet hij onder de grootste smarten den geest geven. Dit kan ook van het onmatige gebruik van den wijn gezegd worden, die uit de maag doordringt in het hart, het hoofd, de lever en andere inwendige delen van het lichaam, het bloed en de levensgeesten ontsteekt, de zinnen bederft, en zo de oorzaak is, niet alleen van de ziekten des lichaams, maar ook van de verwarring der geestvermogens, ja zelfs soms van den lichamelijken en helaas! ook van den eeuwigden dood.

33. Uwe ogen zullen, wanneer uw geest en lichaam door den drank verhit is, met begeerlijkheid naar vreemde vrouwen 1) zien, en uw hart zal verkeerdheden, onzinnige en goddeloze dingen van God en de wereld tot u zelve en tot anderen spreken; also zal de wijn hart en zinnen verbijsteren.

1) Anderen, (zoals Delitzsch) vertalen: Zullen vreemde dingen zien, in verband met het tweede gedeelte van het vers, en verklaren dan dit van den overspannen toestand van den dronkaard, die allerlei visioenen heeft, en zich in zijn benevelde toestand in droombeelden verlustigt. Salomo waarschuwt hier tegen het zich dronken drinken aan den wijn, wat vooral dan kon gebeuren, wanneer men dezen onvermengd dronk. Over den onvermengden wijn wordt hier gesproken.

Wie den wijn dronk, zoals het betaamde, vermengde haar met water.

34. En gij zult zijn, gelijk een die, bedwelmd en zonder bewustzijn in het hart, op den bodem van de zee slaapt, zonder van het gevaar, dat u omringt bewust te zijn; en gelijk een, die in het opperste van den mast slaapt, waar hij heen en weer wordt bewogen door de slingeren van het schip, en aan de grootste gevaren is blootgesteld.

35. Men heeft mij geslagen, zult gij zeggen, in de bedwelming uwer dronkenschap, en ik ben niet ziek geweest, ik heb geen pijn er door gehad; men heeft mij gebeukt en gestoten, en ik heb het niet gevoeld. Maar ofschoon gij reeds onverschillig zijt voor schande, en alle vrees voor schand en straf verloren hebt, toch zal wel in nuchtere ogenblikken het verschrikkelijke van uwen toestand u voor ogen komen, en gij zult zeggen: wanneer zal ik eindelijk eens opwaken, en van die verderflijke zucht naar drank verlost worden? Maar wanneer gij op u zelve vertrouwt, zal het alles te vergeefs zijn: het einde zal erger zijn dan het begin; gij zult als in wanhoop uitroepen: ik zal hem nog meer zoeken!

Voorzeker moet deze treffende schilderij der dronkenschap ons het verfoeilijke van die ondeugd doen zien. Welk ene verontschuldiging blijft daardoor over voor een dronkaard, die den Bijbel gelezen heeft? Hoe zal zijn mond gestopt worden in den jongsten dag! Hoe zal hij zich zelve vervloeken in de eeuwigheid, dat hij zich eerst gelijk gemaakt heeft met een beest, en daarna met een duivel!

De Wijsheid schijnt in deze hoofdstukken tot ons te spreken even als in het begin van het Boek; want van vele dingen kan men niet bepaald zeggen, dat Salomo die tot zijn zoon of den lezer sprak. Zij moeten beschouwd worden als de woorden van Christus tot den zondaar. Zoeken wij dan in de vreze Gods te leven al onze dagen, en wachten wij op de genade van onzen Heere Jezus Christus ten eeuwig leven..

HOOFDSTUK 24.

OVER HET GEDULD EN DE VERDRAAGZAAMHEID.

1. Zijt a) niet nijdig over de boze lieden, benijd hun het schijngeluk niet, dat hun goddeloosheid hun aanbrengt, en laat u niet gelusten, om bij hen te zijn.

a) Ps 37: 1. Spreuken 3: 31; 23: 17.

Wees niet verdrietig over uw moeilijk en kammervol leven, opdat gij er niet toe verleid wordt, de goddelozen in hun gemakkelijk leven na te volgen.

2. Want hun hart bedenkt verwoesting van de heilige verordeningen Gods, (Hoofdstuk 1: 11 vv.) a) en hun lippen spreken moeite: hoe schoon hun taal ook zijn moge, zij leggen het toe op het tijdelijk en eeuwig verderf van anderen.

a) Psalm 10: 7.

3. Weet: slechts door wijsheid, welke steeds met godsvrucht gepaard gaat, wordt een huis, het geluk ener familie of van een staat duurzaam gebouwd, en slechts door verstandigheid, door de kennis der goddelijke waarheid en gerechtigheid en hare onderscheiding van de leugen en ongerechtigheid der wereld deszelfs geluk en welvaart bevestigd;

4. En door wetenschap, zo als de wijsheid die geeft, worden de binnenkamers van een huis vervuld met alle kostelijk en lieflijk goed, hetwelk door Gods zegen verkregen wordt.

Men houdt het voor een groot geluk, wanneer de kamers van het huis met goud gevuld worden; maar nog veel schoner is het, wanneer de kamers des harten met de schatten van hemelse wijsheid en deugd vervuld zijn.

Sommige oprechte vromen gaat het niet voorspoedig in de wereld, omdat hun omzichtig bestuur en kundig oordeel in de regeling derzelve ontbreekt, terwijl anderen, die dit laatste bezitten, niet voorspoedig zijn, uit hoofde van gebrek aan eerlijkheid en voorkomendheid, of omdat zij te veel op hun eigen verstand steunen en God niet erkennen in hun wegen. Die beide moeten derhalve samen gaan, om een wijs mens uit te maken..

5. Dat moet immers zo zijn; want a) een wijs man is sterk, om iets deugdelijks en duurzaam tot stand te brengen; en een man van wetenschap, wiens oog door God verlicht is (Hoofdstuk 18: 15), maakt de kracht vast.

a) Spreuken 21: 22.

Doorzicht en overleg verschaffen het overwicht op bloot uitwendige kracht, en de vreze Gods, het beginsel der wijsheid, gaat met de hulp des Heeren gepaard. (Prediker 9: 16) Hoe zou dan het huis eens wijzen ten onder gaan?.

6. Daarom, waar iets moeilijks te volbrengen is, iets, dat slechts door de overwinning van grote hinderpalen te bereiken is, daar wordt het minst met stoffelijke kracht gedaan; a) want door wijze raadslagen, in overleg met den Heere zult gij voor u den krijg, waartoe ieder voor zich geroepen is, voeren; en in de veelheid der godsvruchtige en wijze raadgevers, niet door de menigte van paarden en wagenen, is de overwinning; want dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof.

a) Spreuken 11: 14; 15: 22; 20: 18,.

7. De goddeloze kan daarom in geen enkelen strijd op overwinning hopen; want a) alle wijsheid, zo als zij in een strijd noodzakelijk is, is voor den dwaze te hoog, dan dat hij ze met zijn verstand bevatten en met zijne zinnelijke ogen hare schoonheid zou kunnen opmerken, hij zaldaarom in de poort, bij de openbare behandeling ener rechtszaak, of bij beraadslagingen, waar het op wijzen, overtuigenden raad aankomt, en voor ijdel, pralend gesnap gene plaats is, zijnen mond niet opendoen, daar openbaren zich spoedig zijne onkunde en dwaasheid; hoe zal hij dan hopen, zich tegen zijne vijanden te kunnen beschermen en die te overwinnen.

a) Spreuken 14: 6.

8. Die denkt, er zich op toelegt, om anderen kwaad te doen, dien zal men een meester van schandelijke verdichtselen noemen. 1)

1) Een mens van schandelijke verdichtselen, is wat wij met een uitheems woord noemen, een intrigant. Was in de vorige verzen van de wijsheid, die uit God is, gesproken, hier wordt gewezen op de wijsheid, die uit Satan is, op de demonische wijsheid.

9. De gedachte der dwaasheid is zonde, ook dan, wanneer de dwaas met voorzichtigheid en bedachtzaamheid te werk gaat, brengt hij niets dan kwaad te voorschijn; want hij wil niets weten van de goddelijke waarheid en wijsheid, die alleen rechtvaardig leert handelen, en een spotter, die niet alleen uit onverschilligheid, maar met bewustzijn zich vijandig tegen de waarheid en het recht Gods overstelt, is den mens een gruwel; want hij voert zijne boze plannen met geestkracht en sluwheid uit.

Ofschoon door het woord "gedachte" veeltijds daden moet verstaan worden, zo is toch ook reeds de inwendige bedenking van het kwaad, voordat die nog openbaar is geworden door dadelijke ongerechtigheid, in Gods ogen zonde en daarom door Hem gehaat.

10. Vertoont gij u slap en weifelend ten dage der uit- en inwendige benauwdheid, die de Heere juist tot beproeving van uwe sterkte in God, uw geduld en geloofsvertrouwen u toezendt, uwe kracht is nauw en uw moed en vertrouwen op God worden meer en meer verlamd.

De mens vermag, wanneer hij in tijden van gevaar zijne krachten moedig bijeen verzamelt, meer dan hij gewoonlijk denkt. Eerst dan, wanneer men in het gevaar eenmaal zwak is geweest, komt onze kracht zelf in gevaar zwak te worden. Hoe vele gelovige Christenen zijn

reeds daardoor ten onder gegaan en ten laatste met een gebroken hart gestorven, omdat zij begonnen zwak en laf te worden, toen het er op aankwam, tegen den afstand van aardse goederen, van de gunst en eer der wereld, voor hunnen Heere en Zijne zaak moedig uit te komen; toen zij de verzoeking krachtig hadden moeten weerstaan, en liever alles hadden moeten verlaten, dan hunnen Heere te verloochenen, en met de verzaking van ook slechts een gedeelte der waarheid enen vrede te sluiten, die hun wel is waar enen tijdlang rust en het onaangevochten bezit der aardse goederen verzekerde, maar waarover zij zich toch niet met een dankbaar hart voor God konden verblijden, omdat zij de goden dezer wereld met hunnen Heere gelijk gesteld hadden..

In den dag des kwaads, der tegenspoeden en der benauwdheid is men gereed, om weldra te bezwijken, moedeloos te worden, te verflauwen, van ons werk af te laten en aan hulp en troost te wanhopen. Onze geest zinkt neer, onze handen worden slap, onze knieën knikken en buigen onder ons, en wij zijn buiten staat, om iets nuttig, te verrichten. Menigmaal zijn zij, die het best gemoedigd en vrolijkst zijn in voorspoed en welstand, de treurigste en neerslachtigste, als hun iets dreigt of tegenloopt..

11. Daarom maak u op en wees beziel met een heiligen moed tot den strijd tegen elke ongerechtigheid; a) red degenen, die ter dood gegrepen zijn; 1) stel alle middelen in het werk tot behoud van hun eer en hun leven; want zij wankelen ter doding, zij staan op het punt om voor altijd om te komen, zo gij u onthoudt.

a) Psalm 82: 4.

Bedien u niet van de uitvluchten, welke de lafhartigheid in zulke gevallen dikwijls bij de hand neemt..

1) Ter dood gegrepen wil zeggen, door de Overheid in staat van beschuldiging gesteld en ter dood veroordeeld. Komt nu Salomo hier op tegen het ter dood brengen? Komt de wijsheid tegen het recht van de Overheid op, om het zwaard te gebruiken? In genen dele. De doodstraf is een door God zelve ingestelde straf, maar enkel en alleen, wanneer iemand des menschen bloed heeft vergoten. Wel gold voor Israël nog in bijzondere gevallen de straf des doods, maar wat tot Noach gesproken werd, gold het ganse menselijke geslacht. Hij was de tweede stamvader van het menselijke geslacht. Elke Overheid, die zich dat recht laat ontnemen, het zwaard in de schede steekt, verzwakt haar eigen gezag, terwijl zij ingaat tegen Gods ordinantiën.

Maar al is het een eis van Gods rechtvaardigheid, aan de andere zijde is het ook de leer der Schrift, dat genade voor recht gaat, dat genade kan en mag bewezen worden. Zulk ene genade, die het recht erkent. En daarop wijst hier de H. Schrift. Want er wordt hier niet, zoals velen willen, gesproken, alleen van onschuldig ter dood veroordeelden of valselyk aangeklaagden, maar in het algemeen wordt hier gesproken van ter dood gegrepenen, zonder onderscheid. En nu luidt hier de vermaning om alles in het werk te stellen, om ware het mogelijk, dezulken te redden, hetzij door hun onschuld te bewijzen, hetzij door het pardon voor hen te vragen.

Men moet ook niet vergeten, dat de macht van het zwaard in sommige eeuwen op ontzettende wijze is misbruikt, zo misbruikt, dat een Augustinus zelfs zich tegen de doodstraf heeft verklaard en Ambrosius, aan een Christelijk rechter, die het vonnis des doods over iemand had uitgesproken, den toegang tot het Avondmaal weigerde. Wat natuurlijk niet te verdedigen was, hoewel wel te verklaren uit het feit, dat de Overheid van die eeuwen velen op onbillijke wijze, om des geloofs wille, ter dood had gebracht.

12. Wanneer gij zegt, om uwe schandelijke lafheid met het vijgenblad van nietswaardige uitvluchten te bedekken: Ziet, wij weten dat niet; zal Hij niet, die de harten met al hun verborgene gedachten en geheime overleggingen weegt, dat merken, of uwe verontschuldiging niet veel meer uit gemakzucht en mensenvrees voortkomt? en die uwe ziel met al hare bewegingen gadeslaat, zal Hij het niet weten, hoe het in waarheid met u stond, dat gij wel van al het gepleegde onrecht wist, en dat Zijn Heilige Geest u luide ter hulpe opriep?
a) Want Hij zal den mens vergelden naar zijn werk, en zijne uitvluchten en leugens zullen hem niet baten.

a) Job 34: 11. Psalm 62: 13. Jer. 32: 19 Rom. 2: 6. Openb. 22: 12.

13. Eet honing, mijn zoon, want hij is goed, en honingzeem is niet alleen gezond, maar ook zoet voor uw gehemelte.

Kanaän was een land "vloeiende van melk en honing; " de laatste werd dan ook door den Israëliet als ene gezonde en aangename spijs zeer gewaardeerd. Salomo neemt hieruit aanleiding, om de wijsheid als zulk ene gezonde en aangename spijs voor de ziel aan te prijzen..

Het oogmerk in deze woorden is, om de mensen tot de liefde naar ware wijsheid op te wekken. Om dat doel te bereiken, bedient Salomo zich van de gelijkenis van honing, naardien deze een aangename smaak heeft en matig gebruikt zijnde, een zeer voedend en versterkend en verkwikkend en strelend geneesmiddel is, gelijk zij ook de verrotting of het verderf wederstaat. Diensvolgens wil de wijze koning in het voorstel zeggen, gelijk als gij, mijn zoon, uw genoegen zoekt, en uw lust stelt in dingen, die u goed en heilzaam zijn, laat dan ook uwe begeerte aldus naar de Wijsheid uitgestrekt zijn, zoek haar met alle ernst en vlijt. Verlustig u in haar en laat zij uw vermaak en opgang zijn.

14. a) Zodanig is de kennis der wijsheid voor uwe ziel; als gij ze vindt, b) zo zal er beloning voor u wezen, en uwe verwachting, wat ook de toekomst brengen moge, zal niet afgesneden worden.

a) Psalm 19: 11; 119: 103. b) Spreuken 23: 18.

Door de woorden: "als gij ze vindt" geeft Salomo te kennen, dat er bepaald moeilijkheid verbonden is aan het zoeken der wijsheid; maar dat zulks overvloedig wordt vergolden, door hare lieflijkheid en haar nut voor hem, die ze gevonden heeft.

15. Loer niet, o goddeloze! op de gelukkige woning des rechtvaardigen, wellicht uit afgunst over zijne welvaart en zijnen vrede, en in vertrouwen op zijne mindere macht; verwoest zijne legerplaats niet.

16. Weet, dat de uitslag van uw boos opzet tegen hem geheel anders zijn zal, dan gij denkt; want de rechtvaardige zal wel a) zevenmaald.i. dikwijls (Psalm 119: 164. Job 5: 19) ten gevolge van aanvechtingen en vervolgingen van de zijde der goddelozen in het ongeluk vallen, en door de almachtige hand des Heeren, voor Wiens aangezicht hij wandelt, altijd weer opstaan, zodat de hoogmoed der goddelozen te schande gemaakt wordt; maar b) de goddelozen, die op zijnen val loeren, zullen in het kwaad nederstruikelen, zonder ooit weer op te staan. Wat zoudt gij dan met den val des rechtvaardigen anders dan uw eigen verderf bewerken (Psalm 37: 24. Jer. 8: 4. 2 Kor. 12: 7,8)?

a) Job 5: 7. Psalm 34: 20. b) Amos 5: 2; 8: 14.

17. Maar ook gij, rechtvaardige, a) verblijd u niet, als uw vijand valt; en als hij nederstruikelt, laat uw hart zich niet verheugen.

a) Job 31: 29. Spreuken 17: 5.

Misschien zal men tegen dit gebod andere plaatsen van de Schrift overstellen, b.v. Psalm 58: 11. "De rechtvaardige zal zich verblijden, als hij de wraak aanschouwt; hij zal zijne voeten wassen in het bloed der goddelozen." Hierop merken wij aan, dat er tweeërlei vijanden zijn, namelijk persoonlijke, om bijzondere redenen en verschillen, en openbare, van wege de openbare belangen van den staat, of van den godsdienst. Nu is het buiten twijfel zeker, dat men zich over den val van openbare vijanden mag verheugen, ja dit enigermate moet doen, om Gode dank te zeggen voor de geschonken verlossing. Maar zelfs dan moet onze blijdschap veeleer betrekking hebben op de ere Gods en het algemeen welzijn, dan voortkomen uit een zeker welgevallen in hun ellende; want ofschoon zij vijanden zijn, moet men hen tevens aanmerken als schepselen Gods en als zodanig behoren zij voorwerpen van ons mededogen te zijn.

Wat onze persoonlijke vijanden betreft, zo kunnen wij God wel danken voor hunnen val, omdat zij daardoor niet meer in staat zijn, ons te beschadigen maar dan zal ook tevens hun val ons kwaad, dat zij ons aangedaan hebben, moeten doen vergeten, en ons moeten bewegen, hen in hun ellende bij te staan, in plaats van ons op te wekken, om ons zelve op hen te wreken.

18. Opdat het des HEERE, die een kenner der harten is, niet zie, en het kwaad zij in Zijne ogen, dat gij zo weinig mededogen kent, enhem zijne zonde, die geringer is dan uw leedvermaak, vergeven worde, en Hij Zijnen toorn van hem afkere, om dien tegen u te keren (Job 31: 29).

Wie zich verblijdt over het ongeluk van anderen, diens eigen ongeluk staat reeds voor de deur. -Hoe diep bedorven het menselijk hart is, bewijst de ondervinding, daar er zelfs in het ongeluk van onzen besten vriend iets is, dat ons enigmata streelt. (Job 2: 4)..

Gods gerechtigheid dient niet om 's mensen toorn te voeden of te kweken. Daarom vermaant de Heere God hier, om zich niet te verblijden over den val of het ongeluk van den vijand, opdat Hij niet Zijn hand van dezen aftrekke en Zich kere tegen degenen, die zich verblijden.

Dit is de konsekwente doorvoering van het beginsel, dat niet aan de mensen de wrake en de vergelding toekomt, maar aan den Heere God alleen.

19. Evenzo a) ontsteek u niet over de boosdoeners, en erger u niet aan hen, wanneer gij ziet, dat het hun welgaat en zij daardoor overmoedig worden; zijt niet nijdig over de goddelozen, opdat gij niet misschien tot navolging van hun boosheid verleid wordt (Prediker 10: 4. Spreuken 1: 11).

a) Psalm 37: 1,8; 73: 3. Spreuken 3: 31; 23: 17; 24: 1.

20. Want de kwade zal gene beloning hebben, hoe goed voor het ogenblik zijn uitwendige toestand ook zijn moge; a) de lamp der goddelozen, de glans van hun leven en geluk zal, dikwijls reeds hier op aarde, zeker echter na hunnen dood in eeuwige duisternis uitgeblust worden.

a) Job 18: 5,6. Spreuken 13: 9; 20: 20.

Ook ten opzichte van den tijd, waarin de gedachten en begeerten der mensen zich bewegen, onderscheiden zij zich het meest van elkaar. De ongelovigen leven over het algemeen slechts voor het tegenwoordige; want de toekomst, die zij zich gedroomd hebben, zal zich nooit verwezenlijken, en wanneer zij zich den "goeden ouden tijd" voor den geest halen, zo geschiedt dit met een eenzijdig te hoog schatten van dit verledene en ene hoogmoedige geringschatting van het tegenwoordige. Alleen de gelovige, wiens leven gegrondvest is in dien God, die is, die was en die komen zal, leeft zowel in het verledene als in het tegenwoordige en de toekomst, maar rusten kan hij slechts in die toekomst, die hem door de levende hoop op de erve der heiligen in het licht, naar de beloften Gods voorgehouden wordt, en ook hierin toont de gelovige een waarlijk ruim en vrij standpunt te bezitten, tegenover den bekrompen blik der wereld, die slechts op het zichtbare, op het kortstondig schitterende gericht is. Hij alleen weet, welk einde de uiterlijk zo schitterende ontwikkeling der wereld hebben zal; hij weet, dat het ene grote leugen des Satans is, die zich als een engel des lichts voordoet, wanneer er beweerd wordt, dat de wereld in het goede, in volmaakte kennis der waarheid, in diepe zedelijke vorming vooruitgaat; hij weet, dat de wereld de genadegaven Gods hoe langer hoe meer veracht en verwerpt, en alzo voor het oordeel rijp wordt; hij weet, dat de ontwikkeling der wereld slechts van kwaad tot erger voortgaat. Maar hij kent ook de organische ontwikkeling van het rijk Gods tegenover die der wereld en weet, dat, hoe slechter de tijden zijn, de tijd ook des te meer nadert, waarin voor de gelovigen het geroep weerklinkt: "Heft uwe hoofden op, want ziet uwe verlossing is nabij." Daarheen gaat zijn verlangen uit;

op die heerlijke toekomst van den Zoon des mensen richten zich al zijne gedachten en wensen. Hij alleen heeft daarom ene zekere, gewaarborgde toekomst; maar de heidenen hebben gene hoop..

21. Mijn zoon! vrees den HEERE en den koning, die Zijn plaatsvervanger is; vermeng u niet met hen, die naar verandering staan; heb niets te doen met het goddeloze streven van hen, die de ordeningen Gods, zowel als die des konings haten, gelijk Absalom en Jerobeam; want de Heere zowel als de koning zal het van u zoeken (1 Petr. 2: 17. Rom. 13: 2).

22. Want hun verderf zal, hoe gelukkig hun zaak aanvankelijk ook gedijen moge, haastelijk ontstaan; en wie weet hun beider ondergang, het van God en den koning te gelijk uitgaande strafgericht, dat hen onvoorziens zal treffen?

De autoriteit aan de ordeningen der Overheid en aan God zelven, of wat hetzelfde is, van den staat en de kerk, zijn zo nauw met elkaar verbonden, dat wie aan het ene tornt, ook het andere beschadigt. Het is onmogelijk, dat een gelovig Christen, zonder zijn innerlijk geloofsleven te benadelen, kan deelnemen aan het streven van hen, die onder den schijn van vrijheid ten doel hebben, den koning van zijn goddelijk gezag te beroven, en in alle inrichtingen de goddeloze leer der volkssouvereiniteit en van het ontstaan aan den staat en der koninklijke waardigheid door ene vrije overeenkomst des volks in praktijk te brengen. Het is echter onmogelijk, dat iemand, die den goddelijken oorsprong van den staat en der Overheid in woorden en daden loochent, nog zou kunnen vaststaan in het ware en levende geloof. Liberalisme op staatkundig en kerkelijk gebied reiken elkaar steeds de hand, om Gods werk te verwoesten. Maar het is ook steeds gebleken, dat de leiders der revolutie meestal een ellendig uiteinde gehad hebben, omdat God, de Heere de autoriteit der overheid als een vaste steunpilaar Zijner wereldverordening niet vóór den tijd laat omverwerpen. -God heeft den mens daarom overheden gegeven, omdat Hij wil, dat men Zijne wet en daarmee Hem zelven erkenne en eerbiedige, opdat Hij daardoor de menselijke maatschappij voor ineensinking, ten gevolge van eindeloze onlusten en verwarringen, bewaren wil. Hij heeft echter verordend, dat wij de menselijke overheden om Zijntwil zullen gehoorzamen en zullen weten, dat Hij de oproermakers straft.

23.

I. Vers 23-34. Hier volgen nog eens Spreuken van andere wijzen. Ook deze heeft de wijze koning Israëls door Gods bestuur bij de zijne gevoegd. De innerlijke eigenaardigheid van deze Spreuken is dezelfde als die der vorige afdeling. Men kan in dezelve twee groepen onderscheiden: vs. 23-29 vermanen tot een onpartijdig oordeel over den naaste en in het algemeen tot ene oprechte verhouding tot hen, vs. 30-34 waarschuwen voor de luiheid en hare verschrikkelijke gevolgen.

23. Deze Spreuken, namelijk die, welke in de volgende 12 verzen meegedeeld zijn, zijn ook van de wijzen, die ten tijde van Salomo of vóór hem geleefd hebben. a) Het aangezicht van den aanklager of den aangeklaagde in het gericht te kennen, en een partijdig oordeel te vellen, is niet goed, zo als de volgende Spreuken dit nader uiteenzetten.

a) Spreuken 18: 5; 28: 21. Exodus 23: 3,7. Leviticus 19: 15. Deuteronomium 1: 17; 16: 19. Joh. 7: 24 Jakob. 2: 1.

24. a) Die tot den goddeloze zegt: Gij zijt rechtvaardig (Hoofdstuk 12: 2), dien zullen nevens God, zelfs de volken vervloeken, de natiën zullen hem gram zijn; want het verkeren van recht in onrecht door een partijdig oordeel benadeelt het welzijn van gehele volken en staten.

a) Spreuken 17: 15. Jes. 5: 23.

Gene zonde wordt ook door de openbare mening zozeer veroordeeld als ene onrechtvaardige rechtspraak. Voor moord, echtbreuk, leugen vindt men in de aanzienlijkste en geringste standen velerlei welluidende en aanprijzende namen, maar in de veroordeling van enen partijdigen rechter stemmen dwazen en wijzen overeen, als een getuigenis, dat een rechtvaardig gericht de grondslag van het volkswelzijn uitmaakt..

25. Maar voor degenen, die hem bestraffen, 1) zal lieflijkheid zijn; zij zullen de openlijke toejuiching van het volk genieten, wanneer zij in het openbaar als rechters verschijnen, terwijl iedereen hun eerbied, achting en toegenegenheid zal betonen: en de zegen des goeds zal van God en mensen op hen komen.

1) In het Hebr. Lammokichem. Eig. zij, die recht onderscheid maken tussen recht en onrecht, en daarom het onrecht en den onrechtvaardige straffen. Vs. 25 vormt dus een tegenstelling met de vorige verzen.

26. Men zal de lippen kussen, als een bewijs van hoogachting en liefde, desgenen, die rechte woorden antwoordt, namelijk van hem, die geroepen zijnde om als rechter, getuige, of anderszins in gewichtige zaken te spreken, dit behoorlijk, duidelijk en naar waarheid doet.

De duitse tekst met de door Dächsel ingevoegde verklaringen geeft het volgende:

Een goed, waarheidlievend, duidelijk en beslist antwoord op ene vraag, die het hart raakt en verontrust, is als ene lieflijke kus; want het versterkt, verblijdt en verheft het hart, en vermeerdert de liefde even als deze.

27. Beschik uw werk daarbuiten, en bereid het voor u op den akker, zorg eerst daarvoor, dat gij van een behoorlijk maatschappelijk bestaan verzekerd zijt, en bouw daarna, als gij een gezin onderhouden kunt, uw huis, door in het huwelijk te treden.

Anderen denken dat dit vers ene vermaning inhoudt tot slijt en voorzichtigheid bij onzen arbeid, opdat wij eerst zouden zorgen voor hetgeen tot ons onderhoud noodzakelijk is, en dat wij daarna, als onze vlijt gezegend is, mogen trachten naar dingen, welke dienen kunnen tot veraangenaming des levens..

Wanneer men enig groot werk tracht te bereiken, moet men alvorens het wijselijk wikken en wegen en er de noodwendige voorbereidselen toe maken, eer men aan het werk ga, opdat men

het werk, als het begonnen is, niet moet laten stil staan, uit gebrek van de vereiste bouwstoffen. Dezen zelfden regel had Salomo in het bouwen van den heiligen tempel mede waargenomen, als aan welken niet gebouwd werd, alvorens alles in gereedheid gebracht was. (2 Koningen 6: 7)..

28. Wees niet zonder oorzaak, zonder dat gij deugdelijke gronden daarvoor hebt: of uit blote wraakzucht, getuige tegen uwen naaste; want zoudt gij den rechter verleiden met uwe lip? Laat integendeel uw getuigenis, steeds de zuivere waarheid inhouden (Hoofdstuk 28: 19; 19: 5).

Met het oog op het voorgaande vers, moet hij, die gerust en vergenoegd wil leven, zich ook wachten, om zich, enkel tot benadeling van zijnen naaste, zonder daartoe geroepen te zijn, in rechtszaken te steken. Bovendien, indien gij lichtvaardig tegen uwen naaste getuigdet, zou het niet bij een leugenachtig getuigenis blijven; maar gij zoudt uwe lippen nog wijder opendoen, en voortgaan tot zwaarder gruwelen, namelijk tot valse eden, om uw leugenachtig getuigenis te staven..

29. a) Zeg ook niet: Gelijk als hij mij gedaan heeft, zo zal ik hem doen; ik zal een ieder vergelden naar zijn werk, namelijk naar het kwaad, dat hij tegen mij gepleegd heeft, want de wraak is des Heeren (Hoofdstuk 20: 22).

a) Rom. 12: 17,19.

Ook hier waarschuwt de Spreuken-dichter weer tegen het zelf optreden als wreker, dewijl dit alleen het recht en het voorrecht Gods is. Wie zichzelf wrekt, verbeurt en verliest het voorrecht, om zich op Gods recht te beroepen.

30. Eindelijk, moet hij, die gerust en vergenoegd wil leven, zich wachten voor de luiheid, als een van de grote hinderpalen voor het tijdelijk geluk. Ik heb de nadelige gevolgen van die ondeugd gezien (Klinkenberg), want: Ik ging eens voorbij den akker eens luiards, en voorbij den wijngaard van een verstandeloos mens, die meer door goddeloosheid dan door trouwen ijver in zijn beroep zijn huis wilde bouwen (Job 5: 3 vv. Psalm 37: 35 vv.);

31. En ziet, hij was gans opgeschoten van distelen, zijne gedaante was met netelen bedekt, als een duidelijk bewijs van den vloek Gods, en zijn stenen scheidsmuur was afgebroken 1) en ingevallen, zodat hij open lag voor allerlei wild gedierte.

1) Letterlijk: ingevreten, ingescheurd, gelijk dit bij een muur plaats heeft, die niet meer op zijn tijd wordt ingevoegd en onderhouden. Alles duidt hier aan de gevolgen van lafheid en onachtzaamheid en behelst een treffende waarschuwing-

32. Als ik dat aanschouwde, nam ik het ter harte, zo als men alle voorbeelden uit de natuur en het leven met wijsheid gadeslaan en op zich zelve toepassen moet; ik zag het, dacht er ernstig over na en nam onderwijzing aan:

33. a) Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende, opdat gij het zo gemakkelijk mogelijk zoudt kunnen hebben; geef daaraan slechts toe,

a) Spreuken 6: 10,11.

34. Zo zal uwe armoede u onvoorziens overkomen als een wandelaar, met stille en ongemerkte schreden, en uw velerlei gebrek als een gewapend man, als een rover, tegen wien gene verdediging baat. Vergelijk bijna woordelijk Hoofdstuk 6: 9; 10: 11. Daar wordt het plotselinge, hier het langzame aansluipen der armoede, die het levensgeluk reddeloos vernietigt, voorgesteld.

Dit woord vindt ook zijne toepassing op den geestelijken wijngaard, dien ieder voor zich moet beplanten en omtuinen. Wie zich aan geestelijke traagheid overgeeft, zal spoedig zijn geestelijk leven zien wegdwijnen, en die niet heeft, van dien zal genomen worden, ook wat hij heeft. Doet men het goede niet met ernst en nadruk, zo neemt het boze zeker altijd meer de overhand, en in alle standen, in kerk, staat en huis, nemen ellende en moeiten toe ten gevolge van nalatige ambtsvervulling der door God aangestelde bedienaars en verzorgers.

HOOFDSTUK 25.

EER EN ROEM, ALS HET RECHTMATIG LOON DER WIJSHEID.

De vrome koning Hizkia riep een aantal bijzonder geleerde en beroemde wijzen van zijn tijd bijeen, en gaf hun den last, die Spreuken uit den mond van den wijzen koning Salomo, welke in de oudere verzameling (Hoofdstuk 10: 1-22: 17) nog niet opgenomen, maar toch ontwijfelbaar van Salomo afkomstig, hier en daar in den mond des volks leefden, of in boeken verspreid waren, ook nog te verzamelen en in een tweede boek als echte Spreuken van Salomo te rangschikken. Het resultaat van hunnen arbeid ligt in Hoofdstuk 25-29 voor ons. Deze tweede grote verzameling van Spreuken van Salomo, onderscheidt zich zeer scherp van die, welke met Hoofdstuk 10 begint, terwijl in laatstgenoemde verzameling uitsluitend tweeregelige verzen voorkomen, waarin bijna altijd sterk sprekende tegenstellingen op den voorgrond treden, bevinden zich in de voor ons liggende tweede verzameling ook twee-, drie-, vier- vijfregelige verzen, die meestal spreuken met vergelijking en beeldspraak bevatten. Terwijl verder de Spreuken der eerste verzameling zich door kortheid en ene raadselachtige opeenhoping van gedachten kenmerken, onderscheidt zich de tweede verzameling door meerdere hartelijkheid, warmte, kracht en duidelijkheid. Terwijl eindelijk de eerste verzameling, overeenkomstig haren inhoud meer voor het volk en de jeugd bestemd is, om hen, voor de wijsheid, welke uit God is, te winnen, richten zich de Spreuken der tweede verzameling bij voorkeur tot de vorsten en bestuurders, tot allen, die het volk in godsvrucht en wijsheid moeten voorgaan en onderwijzen. De verklaring van dit drievoudige verschil tussen de beide verzamelingen kan niet daarin gezocht worden, dat wellicht slechts de eerste verzameling echte Spreuken van Salomo bevat: want bij den rijkdom en de veelzijdigheid der uitgaven van den wijzen koning heeft hij bij zijne 3000 Spreuken zeker ook de grootste verscheidenheid in vorm en leerwijze aangebracht: maar zij moet daarin gezocht worden, dat de verzamelaars van het tweede gedeelte warme en bevattelijke Spreuken uitkozen, terwijl de vorenstaande meer korte en zinrijke Spreuken waren.

1. Opschrift: Dit zijn ook nog Spreuken van Salomo, die de wijze mannen van Hizkia, den koning van Juda, op zijn bevel uitgeschreven hebben, om die voor het volk Gods te bewaren (Jes. 38: 20).

2.

I. Vers 2-28. Terwijl de wijze koning voor de koningen en hun onderdanen optreedt, spreekt hij eerst van de noodwendige eigenschappen en plichten eens konings (vs. 2-5), waarschuwt dan voor hoogmoed in den opgang met koningen en hun groten (vs. 6 en 7); verder voor twistgierigheid en snapzucht (vs. 8-10); prijst dan de wijsheid in het spreken, de trouw mildheid en zachtmoedigheid aan (vs. 11-15); waarschuwt verder voor onmatigheid, indringendheid, laster, lichtgelovigheid en lichtvaardigheid (vs. 16-20), vermaant tot liefde jegens de vijanden (vs. 21 en 22) en bestrijdt eindelijk (vs. 23-28) laster, lust tot twisten, lafheid en gebrek aan zelfbeheersing. Een overheersend denkbeeld is derhalve in het Hoofdstuk niet te vinden; toch zou men de woorden van 1 Petrus 2: 17: "Eert een iegelijk;

hebt de broederschap lief; vreest God; eert den koning" zeer gevoelig als motto boven hetzelfde kunnen schrijven.

2. Het is Gods (des hemelsen Koning) eer, ene a) zaak, d.i. Zijn eeuwig raadsbesluit, te verbergen en Zijne oordelen en daden, die in een geheimzinnig duister gehuld waren, plotseling te openbaren als een wonder voor het oog der mensen (Jes. 45: 15); maar de eer der aardse koningen ene duistere zaak te doorgronden, en in een helder licht te stellen, om in het algemeen eerst na zorgvuldige beraadslaging en nauwkeurig onderzoek hun bevelen te geven.

a) Rom. 11: 33.

In Gods bestuur moeten wij niet wijs willen zijn en het waarom willen weten, maar alles geloven, in het wereldlijk bestuur moet een heer weten en vragen, waarom? en niemand vertrouwen.

3. Aan de hoogte des hemels, en aan de diepte der aarde, en aan het hart der koningen is gene doorgronding. 1) Tegenover hun onderdanen hebben ook de koningen iets van de ondoorgrondelijkheid Gods. Wie zal hun maatregelen beoordelen, wie hun gezindheden kennen?

1) Van drie dingen wordt hier gezegd, dat zij ondoorgrondelijk, niet na te speuren zijn. Vooreerst de hoogte des hemels, dan de diepe afgronden der aarde en eindelijk het hart van den koning. Waarom? Om te vermanen en te waarschuwen tegen al te groot vertrouwen stellen op de gunste des konings. Het kan toch gebeuren en het gebeurt zeer dikwijls, dat, wie heden nog in zijn gunst mag delen, morgen in ongenade valt.

4. Doe het schuim van het zilver weg, en er zal een vat voor den smelter, den goudsmid uitkomen. Dat wil zeggen:

5. a) Doe den goddeloze, die het welzijn des volks benadeelt, weg van het aangezicht des konings, 1) en b) zijn troon zal door gerechtigheid bevestigd worden. 2)

a) Psalm 101. Spreuken 20: 8. b) Spreuken 16: 12; 20: 28; 29: 14.

1) Dit wil niet zozeer zeggen, uit de omgeving, uit den raad des konings, maar verdreven van zijn aangezicht. Wat de wijze koning hier zegt, is een beoefening van hetgeen zijn vader David in Psalm 101 uitspreekt.

2) Maar wanneer de goddeloosheid in het hart des konings woont, zo als het schuim in het zilver is, dan baat het niet, wanneer zijne goddeloze vrienden van hem weggedaan worden. Daarom heeft Luther, geheel algemeen, "goddeloos bestaan" vertaald, en den goddeloze in en buiten den koning zamengevat. De smelter echter, die alleen den goddeloze, die den waren koning wil onderdrukken en vervangen, uit het hart kan verdrijven, is volgens Hoofdstuk 17: 3. Jes. 48: 10. Psalm 66: 10, Hij, die de harten kent en de nieren proeft. Maar-wilt gij, die geen koning zijt, niet ook uw ondoorgrondelijk hart onderzoeken en toezien, of het met u

anders gesteld is? Een ieder toch streeft in zijne blindheid naar iets hogers, waardoor hij zijn hart, zich zelven leert begrijpen: nu laat u dan van Boven den sleutel en den hamer toereiken voor de met schuim overdekte diepte uws harten, opdat de zilverglans der kennis van uw ingeschapen beeld Gods, dat nog niet geheel verloren is, en van uwe roeping, om een koning te worden te voorschijn trede; wees daarom getroost, wanneer de Heere wil zitten en louteren. -Hij kan het met al Zijne macht niet bij u tot stand brengen, wanneer gij u niet bekeren en der zonde wilt afsterven. Het geldt loutering, een uitdrijven van den goddeloze voor den geroepen koning-dan worden het ongetwijfeld enkel koningen, slechts vrije, edele heersers, die in den dienst Gods en voor de gerechtigheid werkzaam zijn. Zo zal in gerechtigheid ook uw troon bevestigd worden, en gij zult een wijze zijn te midden van het gewoel der dwazen. Reinig u niet slechts van de gemeenschap met de vaten ter onere daar buiten, maar voornamelijk van de ongerechtigheid, van welke hij, die den Naam des Heeren noemt, afstand moet doen, en gij zult een bruikbaar vat worden voor den groten Heer des huizes, die zo gaarne niets dan koningen en deelgenoten Zijner heerlijkheid uit de goddelozen voor zich wil voorbereiden.

6. Praal niet in hoogmoedig zelfbehagen met uwe gaven en vermeende voorrechten voor het aangezicht des aardsen, zo min als des hemelsen konings; en sta niet eigenmachtig en onbevoegd in de plaats der groten, die voor den koning staan, maar laat u liever die plaats aanwijzen door hem, die er het recht toe heeft.

7. Want het is u beter, dat men, wanneer gij in nederigheid geringe gedachten van u zelven gekoesterd hebt, tot u zegge: 1) Kom hier boven aan, op deze ereplaats, dan dat men u, wanneer gij u zelven te hoog geplaatst hebt, smadelijk vernedere voor het aangezicht eens prinses, dien uwe ogen gezien hebben, hetgeen u tot nederigheid had moeten dringen, zodat gij zijne plaats niet had ingenomen.

a) Luk. 14: 7,8,9 enz.

Alle beschamingen en vernederingen in het uitwendige leven zijn slechts zinnebeeldige waarschuwingen voor die vernedering, welke ten laatste een ieder wacht, die zich zelven verhogen wilde. Voor degene, die hoog van ogen is, zal het eenmaal genoeg zijn, den reinen God als rechter te aanschouwen, om smadelijk verstoten te worden. Indien ik niet eens voor het aangezicht van aardse groten moet pralen, hoeveel minder dan voor het aangezicht des Allerhoogsten, die mij overal ziet en gadeslaat, en dien ik, hoe groot mijne onbeschaamdheid ook zij, alleen in het gericht aanschouwen zal. Christus heeft ons in Luk 14: 1-10 onze plaats op een gastmaal aangewezen, om zo als vers 11 toont, denzelfden dieperen zin van de zelfvernedering voor God uit te drukken..

8. a) Vaar niet haastelijk, uit hoogmoed, om ijdele eer en met onbedachte woorden voort, om te twisten met uwen naaste, opdat gij misschien in het laatste daarvan niet wat doet, dat u tot schande verstrekt, als uw naaste u zou mogen beschaamd hebben, door voor ieders oog duidelijk aan te tonen, dat gij ongelijk gehad hebt.

a) Spreuken 18: 17.

9. Is de strijd werkelijk onvermijdelijk geworden, twistdan uwe twistzaak met uwen naaste op eervolle wijze; maar vermijd alle oneerlijke, lage middelen en openbaar het heimelijke, het u in betere tijden toevertrouwde, van een ander, die thans uw tegenpartijder geworden is, niet;

Al staat uwe zaak nog zo goed, behandel haar dan toch liever in stilte, omdat de rechterlijke uitspraak onzeker is, en indien het mogelijk is, vereffen het verschil tussen u beiden. Maar indien gij het niet eens kunt worden, zo laat haat of gramschap u niet bewegen tot het openbaren van heimelijke dingen, alleen om uwe partij zwart te maken, als ze niet behoren tot het wezen van het geding.

Inderdaad kan zich eerder ieder ander in de openbare mening rehabiliteren, dan hij, die voor een achterklapper geldt, die geen geheim kan bewaren, of wel voor zulk een karakterloze, dat hij, dat, wat verzwegen moest worden, in het openbaar uitbrengt, wanneer hij in zijn eigen belang daarvan gebruik kan maken..

10. Opdat degene, die het hoort, hoe trouweloos gij zijt, u niet smade en u verwijtingen doe over uwe liefdeloosheid en uw misbruik van vertrouwen, want uw kwaad gerucht, uw kwade naam, zou niet van u afgekeerd worden, en men zou altijd met verachting van u spreken.

11. Ene wijze rede, op zijn pas 1) gesproken, op vriendelijk, uitlokkenden toon, geheel overeenkomstig de behoeften des hoorders, is als gouden appelen, oranje-appelen en citroenen-even lieflijk door hunnen geur als uitlokkend door hunnen goudglans, in zilverenkunstig gebeeldde schalen 2), die door haren zachteren glans het goud der appelen nog meer doen uitkomen.

1) Een rede op zijn pas, is een rede of woord juist geschikt voor plaats en omstandigheden. Zulk een woord wordt hier vergeleken met gouden appelen op zilveren schalen, d.w.z. niet zogenaamde appelen van goud, maar die appelen, die een gouden kleur hebben. Bedoeld zijn hier dus de oranje-appelen. (Ook oranje staat in verband met het Frans or = goud), of sinaasappelen. of citroenen, die niet alleen bekoren door het gezicht, maar ook kortelijk van smaak zijn en een verfrissende werking hebben.

2) De Spreuk wil het woord, op zijn pas gesproken, met ene even kostbare, als sierlijke en het oog bekorende gave vergelijken; al zou ook een gierigaard liever de zilveren schaal nemen en zich weinig bekommeren om het goud der appelen, dan heeft toch Salomo gene schuld aan zulk ene dwaasheid, men zou bijna zeggen onnatuurlijkheid, welke zou kunnen vergeleken worden met het beoordelen van een gesproken woord alleen naar zijnen vorm en zijne inkleding, in plaats van zijnen inhoud met gezonden eetlust dankbaar te genieten, hetgeen bij lezers van boeken en hoorders van preken zoveel in zwang is.

12. Een wijs bestraffer, of prediker, die tijd en plaats in acht neemt bij een horend oor van iemand, die zich gaarne laat onderrichten (Hoofdstuk 20: 12) is even passend als een gouden oorsiersel, en een halssieraad van het fijnste goud (Hoofdstuk 15: 31 vv.).

De halsketen voegt den edelen, geestelijken kampvechter, die in den zwaren strijd met afkerige menschenharten de overwinning weet te behalen ten behoeve der waarheid, in de kracht Gods en overeenkomstig diens wil; de gewillig aangenomen bestraffing of lering is echter voor den horende een oorsiersel. Men zou moeilijk kunnen beslissen, wie van deze beiden, hoorder of onderwijzer de meest wijze is..

Gelijk die twee kleinodiën een schoon geheel vormen, zo ook deze twee, de wijze zedeprediker en een opmerkzaam oor vormen een harmonisch geheel..

13. a) Een trouw gezant, zo als de wijze, die zijnen heer getrouw dient en de waarheid verkondigt, zo als hij haar van hem ontvangen heeft, is dengenen, die hem zenden, als de koude der sneeuw, 1) die ten dage des oogstes, als het weer heet is, van den Libanon gehaald en in kuilen bewaard wordt, want hij verkwikt zijns heren ziel (Spreuken 10: 26; 22: 21).

a) Spreuken 13: 17.

1) Hiermede wordt niet bedoeld, dat een trouw gezant van hem, die hem zendt, gelijk staat met de koude van de sneeuw, die zou neervallen in den oogsttijd, want dit zou een tegenstrijdigheid zijn. Sneeuw in den zomer is eerder een ramp, dan een zegen.

Hier wordt bedoeld de sneeuw van den Libanon gehaald, waarmee wat gedronken werd en door de hitte der Oosterse zon lauw was geworden, weer koel werd gemaakt, zodat het een verfrissende drank werd, en werkelijk kon dienen om den dorst te laven. De sneeuw nam daar dezelfde plaats in als bij ons het ijs in den zomer tot verkoeling van de dranken.

14. Een man, die zich zelven beroemt over ene valse gift, die derhalve veel belooft en weinig geeft, is als lichte wolken en wind, die ze ronddrijft, waar geen regen bij is en die de smachtend naar regen en naar enen zegen van boven uitziende ogen teleurstellen (2 Petr. 2: 17. Judas 1: 12).

Hebt gij echter niets ontvangen, zo kunt gij ook niets geven. Die daar zegt, dat hij der wereld de waarheid zal verkondigen, haar heil en vrijheid schenken en verbetering van toestanden voor haar zal aanbrengen, en dit alles is hem van Gods wege zelven nog niet ten deel geworden, die beroemt zich op gaven, die hij niet bezit, en is in dubbelen zin een leugenaar. Van zulke snoevers is de wereld vol; van de valse vromen af tot aan de valse volks- en landbevrijders toe. -De ledige vaten geven den meesten klank en niet alle wolken brengen regen -maar in plaats van de beloofde zegeningen geven zij dikwijls den vernielenden hagel. Laat u door de snoevers waarschuwen, die gouden bergen beloven en niets geven; spiegel u daaraan en doe niet alzo.

15. a) Een overste, al ware hij ook vertoornd, wordt door lankmoedigheid, door geduld overreed, zodat hij zich laat terechtwijzen; en ene zachte tong, 1) een zachtmoedig en nederig woord breekt het gebeente, den trots en den toorn van een menselijk hart, al was het zo hard als steen en been.

a) Spreuken 15: 1; 16: 14.

1) De zachte tong staat tegenover de opvliegende, scherpe en grove, die den tegenstand, welken zij wil overwinnen, nog meer doet toenemen. Geduld, zegt een Duits spreekwoord, breekt het ijzer, en een ander, geduld is sterker dan diamant. Toorn maakt het kwaad nog erger, lankmoedigheid daarentegen werkt overtuigend..

16. Hebt gij honing gevonden, eet dat u genoeg is, niet meer, opdat gij misschien daarvan niet zat wordt, en dien uitspuwt, omdat hij u begint te walgen.

De zoetheid van den honing begint u tegen te staan, zodra gij er te veel van gebruikt; let er op, dat er in den honing, hoe zoet hij is, licht een angel verborgen is, die u pijn zou kunnen doen.

De Spreukendichter spreekt hier niet alleen van den honing als zodanig, maar van alles wat wèl is en behaagt. Dit geldt daarom ook van het beoefenen van de wetenschap, van de kunst. In alles de juiste maat te houden is van behoefte. Menigeen heeft uit liefde tot te wetenschap zich overspannen, zodat hij ten leste niets meer kon doen. Wij gebruiken het spreekwoord, dat men van het goeds ook te veel kan hebben.

17. Spaar evenzo uwen voet te rechter tijd van het huis uws naasten, met wien gij bevriend zijt, opdat hij niet zat van u worde, en u hate, want ook de beste vriend wordt lastig, wanneer hij u nooit alleen laat.

Wie gaarne gezien wil zijn, kome zelden. -Wie zelden komt is welkom. Wat zeldzaam is, is aangenaam.

Maar de Spreuk des wijzen doelt niet alleen op het te dikwijls bezoeken van elkaar, maar heeft onder dit beeld een veel dieper betekenis: Vermoei het hart uws naasten niet te veel met uwe wijsheid. Wie het juiste ogenblik, waarin de ander ontvankelijk is, en hij zelf van Boven daartoe geroepen en voorbereid is, voor doeltreffende woorden weet te kiezen en de uitkomst af te wachten, zal ondervinden, dat zulk een woord meer uitwerkt, dan altijd te onderrichten of onbezonnen den edelen honing uit te storten, die de ogen verlichten moet. -Kan men den jongen, vurigen beginner in het werk Gods, die zijnen Zender vooruitlopende, terstond alles met zijn woord wil uitwerken beter en wijzer raden, dan hier Salomo doet?

18. Een man, tegen zijnen naaste een vals getuigenis sprekende, hetzij in het gericht, of in het dagelijks leven, terwijl hij misschien slechts een deel der waarheid verzwijgt, en daardoor aan de leugen het veld laat, is een a) strijdhamer, die grote pijnen veroorzaakt, en een zwaard, dat dodelijk wondt, en een scherpe pijl, die verraderlijk uit de verte wordt afgeschoten en zijn hart doorboort; enkel zaken, die men ontvlucht, waar men ze vermoedt.

a) Psalm 11: 2; 57: 5; 59: 8; 120: 4.

19. Het vertrouwen op enen trouweloze ten dage der benauwdheid, juist als zijne trouw en hulp zou moeten blijken, is als een gebroken tand en verstuite voet, die slechts pijn doen en

den dienst weigeren, wanneer men ze nodig heeft. Daarom hoed u voor de zulken, die ontrouw zijn jegens hunnen God; zij zullen het evenzeer jegens u zijn.

Zulk een trouweloze is ook de wereld met al hare schijngoederen; ieder, die met haar heult en op haar zijn vertrouwen stelt, zal zeker bedrogen worden..

Het vertrouwen op den getrouwen God in een tijd van gevaar en dood zal geenszins zodanig bevonden worden. In Hem mogen wij derhalve berusten, en op Hem mogen wij gerustelijk, ten allen tijde, onze hope vasthouden en vertrouwen stellen, want Hij zal de zijnen nooit begeven of verlaten..

20. a) Die vrolijke liederen zingt bij een treurig, droefgeestig hart, is onzinnig en dwaas, gelijk hij, die een kleed aflegt ten dage der koude, en als hij, die edik op salpeter of soda giet, waardoor hij ze bederft.

a) Rom. 12: 15

Edik, een zuur zijnde, heeft de eigenschap, dat hij den salpeter doet opbruisen; evenzo maken ontijdige vreugdebedrijven het hart van enen treurige nog droeviger..

Onder kleed hebben wij het bovenkleed, het opperkleed te verstaan. Leert de Schrift ons met den wenende te wenen, hier wordt hij dan een dwaas een verkeerd gezinde genaamd, die bij een wenende een vrolijk lied zingt. Hij doet daarmee schade, gelijk iemand zich schade aandoet, die bij koude zijn opperkleed aflegt en dus gevaar loopt ziek te worden, of wèl edik giet op soda, dewijl de soda er door wordt opgelost en dan tot niets meer nut is.

21. a) Indien dengenen, b) die u haat, hongert, geef hem brood te eten; en zo hij dorstig is, geef hem water te drinken, 1) kom hem in den nood en in moeilijkheden te hulp:

a) Rom. 12: 20. b) Exodus 23: 4,5.

Men beweert niet zelden dat de zedenleer van het N. Testament vlak tegenover die van het Oude Verbond staat. De zedenleer van het O.V. zou dan zijn, oog om oog en tand om tand, en die des Nieuwen, zijne vijanden lief te hebben. Deze Schriftuur, gelijk zoveel andere, is wel in staat om dat gevoelen te weerspreken.

Onder de ouden, van wie Jezus spreekt in Matth. 5 hebben wij te verstaan, de Rabbijnen, die de leer van oog om oog hebben gesystematiseerd.

22. Want gij zult, door u op zulk ene wijze te wreken, vurige kolen op zijn hoofd hopen, die hem zo warm zullen maken en hem zulke gevoelige pijnen zullen veroorzaken, dat hij berouw over zijnen haat zal hebben, zijn verhard gemoed veranderen, en zelfs in liefde jegens u zal ontbranden, en de HEERE zal het u op dezelfde wijze vergelden, door u het goede te schenken, als Hij u om uw kwaad moest straffen (Jes. 59: 16 vv.).

Wij moeten het beste brood en den verkwikkendsten drank toereiken aan den tegenpartijder, zonder er in de eerste plaats op te letten, dat hij ons haat: zeker niet als lekkerbeten, die zijnen eersten honger en dorst niet zouden stillen, maar ook niet als ene soort van gevangeniskost, wanneer wij hem in onze macht hebben: maar wij moeten de tafel vriendelijk en beschamend voor hem aanrichten, om zijnen haat te ontwapenen. Wij weten zelfs, en moeten zijnen haat als zodanig beschouwen, dat hij als de hater en de vijand juist de arme en nooddrufte is, die de gave der liefde nodig heeft; evenwel, omdat hij dit niet weet, en van ene dergelijke gezindheid niets begrijpt, en daarom niet terstond iets van ons aanneemt, moeten wij verstandig het ogenblik afwachten, dat hij gebrek krijgt. Wanneer hem echter hongert en dorst, dan moeten wij ook des te blijmoediger toesnellen met onze beschamende, verbeterende weldaad. -Zulk ene brandende liefde kan niet uit het geheugen gewist worden, maar zij brandt voort, totdat zij òf in het hart doordringt en hetzelfde vertedert, òf ingeval van versmading het strengste gericht over zulk een verhard hart moet uitspreken.

Wanneer uw vijand berouw begint te krijgen, dan wordt hij ook door het vuur der liefde ontstoken en hij, die vroeger ijskoud en waanzinnig den toorn tegen u in zijn hart voedde, begint u, innerlijk door uwe weldaad ontgloeid, van ganser harte lief te hebben.

De Spreuk vordert alzo zich mildadig en vrijgevig jegens den noodlijdenden vijand te betonen en geeft een tweevoudigen grond daarvan aan, vooreerst daarom opdat hij op die wijze tot het bewustzijn komt, dat hij onrecht heeft gedaan en ten tweede om te tonen dat God aan zulk een weldadige liefde tot den vijand een welgevallen heeft, en haar belonen zal. Men bevordert door zulk doen het geluk van den naaste en van zijn eigen..

23. De noordewind scheidt de wolken door zijne scherpheid vaneen, en verdrijft alzo den regen, en een vergramd aangezicht, een gelaat, waarop de verontwaardiging te lezen is, verdrijft op soortgelijke wijze de verborgen tong; welke zich met laster en kwaadspreken bezig houdt.

Door andere vertalers en daaronder ook de Duitse worden de woorden juist omgekeerd, zodat de zin deze is: "Gelijk de Noordewind over het Armenisch gebergte heen waaiende, in Kanaän dikwijls onweders en zware regenvlagen veroorzaakt, zo verwekt ook een verborgen tong, die in het geheim lastert, een vertoornd aangezicht hij hem, die in zijne eer benadeeld wordt."

24. Het is beter te wonen op enen hoek van het platte open dak, waar men eenzaam en aan wind en weer blootgesteld is, dan met ene kijfachtige huisvrouw met haar gestadig druipen, en dat in een huis van gezelschap, waar men anders alle gemakken en aangenaamheden van het gezellig leven genieten kan. Woordelijk gelijkkluidend 1) met Spreuken 21: 2; vergel. verder Spreuken 19: 13; 21: 19; 27: 15; 17: 1.

1) Wij vinden niet alleen in verschillende delen dezer verzameling, maar ook binnen het bereik van enkele afdelingen, spreken, die geheel of gedeeltelijk woordelijk of gelijkkluidend herhaald worden. Wanneer men die spreken, welke in dezelfde afdeling herhaald worden, met elkaar vergelijkt, dan kan men de opmerking maken, dat de uiterlijke of innerlijke

overeenkomst van de voorafgaande en volgende verzen den verzamelaar het meest aanleiding moet gegeven hebben, de ene spreuk hier, de andere daar te plaatsen. Wat echter de gehele of gedeeltelijke herhalingen in verschillende gedeelten der verzameling betreft, zo zijn zij alleen daaruit te verklaren, dat uit de oorspronkelijke Spreuken van Salomo gedurende den loop der tijden in den mond van andere dichters vele nieuwe Spreuken ontstonden, waarin de oorspronkelijke gedachte min of meer veranderd, dikwijls ook uitgebreid was, die echter door de verzamelaars naast de onmiddellijke Spreuken van Salomo, zonder bedenking als middellijke Spreuken van Salomo, opgenomen werden. Voornamelijk bevinden zich in de voor ons liggende Hizkiaansche verzameling vele herhalingen uit de eerste verzameling van Spreuken van Salomo (Hoofdstuk 10-22), en men zal moeten toegeven, dat ook in de beide verzamelingen, die tot opschrift voeren: "Spreuken van Salomo", vele slechts middellijke Spreuken van Salomo gevonden worden..

25. Ene goede tijding, ene vrolijke boodschap, uit een ver land, b.v. aangaande het welvaren van lieve vrienden en betrekkingen, waarop men lang en smachtend gewacht heeft, is even verfrissend en levenwekkend als koud water op ene dorstige vermoeide ziel (vs. 13. Spreuken 16: 30. Genesis 45: 27).

Welke boodschap zou voor hongerige en dorstige, vermoeide en beladene, door den dienst der zonde afgematte zielen verkwikkender zijn, dan de blijde boodschap van Hem, die uit verre landen, uit het door ons verloren Vaderhuis, gekomen is, om te zoeken, wat verloren is?

26. De rechtvaardige, 1) of wijze, die tot dusverre in Gods wegen gewandeld en velen den weg gewezen heeft, wankelende voor het aangezicht des goddelozen, door toegevendheid, verloochening of inwilliging der zonde, in plaats van vast te staan in de waarheid en gerechtigheid Gods, en die voor de wereld uit te spreken, zodat hij nu zelf de vernederde, de gevallene is, is even treurig om te aanschouwen als ene eerst heldere, daarna beroerde, troebel gemaakte fontein, en verdorven, verontreinigde springader, uit welke vroeger velen levend water schepten, maar dat thans door ieder als ondrinkbaar geschuwd wordt.

1) Als de rechtvaardigen voor het aanschijn der goddelozen in zonden vallen, of iets doen, hetwelk onovereenkomstig is met hun belijdenis, iets, wat in de poorten van Gath, en in de straten van Askelon niet mag verteld worden, zo men de dochters der Filistijnen niet wil horen juichen, of als zij, die om hun wijsheid en hoger aanzienlijkheid zeer geëerd waren, van hun uitmuntendheid uitvallen, zo wordt de bron der deugd bezwalkt en ontroerd, de vromen bedroeven zich er over en de beken der maatschappij worden besmet, of bedorven, door velen aan te steken met het kwaad en anderen te verstouten tot gelijke bedrijven..

Ook is dit te verstaan van een voor het aangezicht der goddelozen niet opkomen voor de ere Gods, en een zich schamen van de goede belijdenis, een zouteloos laten worden van het zout.

27. Veel honigs te eten is, zoals ik u vroeger reeds waarschuwde, vs. 16 niet goed; maar de onderzoeking van de heerlijkheid van zulke dingen is ere. 1) De Duitse tekst geeft voor het laatste gedeelte van dit vers het volgende: En wie zware dingen, de verborgenheden Gods met te veel ijver en inspanning onderzoekt, dien wordt het te zwaar, hij loopt gevaar, schade aan

zijne ziel te lijden, en zijn geest zou den last van de grootheid en heerlijkheid dezer dingen niet kunnen dragen. Daarom wees in het onderzoek van datgene, wat uwe eer en vreugde uitmaakt, matig en voorzichtig, en bedenk uwe zwakheid!

1) In het Hebr. Weheker Kebodam Kabood. Onze Staten-Overzetters vertalen: maar de onderzoeking van de heerlijkheid van zulke dingen is ere, terwijl zij er bij aantekenen: Te weten als men daarin behoorlijk maat houdt, de rechte lijn der waarheid volgt en het rechte gebruik en doel behoudt. Onder honing verstaan zij dan, de onderzoeking der natuur, der werken Gods, der geschiedenis der wereld enz.

Nu is het wel waar dat honing figuurlijk kan worden opgevat, maar o.i. wordt hier op den echten honing gedoeld, die, mits matig gebruikt, goed en gezond is, maar die bij onmatig gebruik schadelijk wordt. De Spreuken-dichter maakt hier echter een vergelijking, tussen het gebruik van honing en hetgeen moeilijk te doorvorsen is. Vandaar dat men niet moet lezen Mdbk (Kebodam) maar Mdbk (Kebedim). Dezelfde medeklinkers, maar anders gevocaliseerd, en dan vertalen het moeilijke te onderzoeken is ere. Met andere woorden, dat het tot eer verstrekt, indien men vaak moeilijke dingen navorst, om ze tot klaarheid te brengen.

28. a) Een man, die zijnen geest niet wederhouden kan, zijne hartstochten en begeerlijkheden niet weet te bedwingen, is in gevaar in allerlei zonde en dwaling hulpeloos te vervallen, zo als ene opengebroken stad zonder muur, die door den zwaksten vijand in bedwang kan gehouden worden.

a) Spreuken 16: 32.

Heeft echter de wijze enen hogeren geest ontvangen, zo geldt toch voor hem dezelfde regel, en onze Spreuk duidt reeds aan, dat de ware geestelijke mens den geest, die in hem is, met bedachtzame gematigdheid wederhouden moet, omdat hij daardoor alleen zijne kracht en vastheid bewaren kan (1 Kor. 14: 32). Altijd eerst onderzoeken, dan onderwijzen-en ook dit slechts gepast en met wijsheid; altijd weer wachten en laten rijpen, dan werken en vrucht voortbrengen. Elk voorbarig en eigenwillig gedrag maakt een bres in de muur, waardoor de vijand binnendringt! Veeleer moeten wij als koningen Gods heersen, overwinnen, veroveren, overal inbreken, waar de leugen en de zonde heerst. Als wij zien, dat de zondaren niets minder dan door zelfbeheersing krachtige helden zijn, -dan willen wij toch uit de waarschuwing van ons den troost halen, dat wij sterker zijn dan zij, en de overhand over hen kunnen verkrijgen.

HOOFDSTUK 26.

OVER DIEGENEN, WELKE GENE ERE WAARDIG GEACHT WORDEN.

II. Vs. 1-28. Terwijl in het voorgaande hoofdstuk de wijsheid voorgesteld wordt, zo als zij hij vorst en onderdaan gevonden moet worden, en die alleen de ware eer aanbrengt, zo wordt in deze afdeling de dwaasheid beschouwd, welke gene ere waardig is, maar veeleer tuchtiging, beschaming en verderf verdient. Eerst wordt de dwaasheid op zich zelf behandeld en hare onverbeterlijkheid geschilderd (vs. 1-12), daarna twee harer hoofdverschijnselen, namelijk de luiheid (vs. 13-16) en de overmoedige liefdeloosheid (vs. 17-28), die zich nu eens als moedwillige twistgierigheid en kwelzucht (vs. 17-19), dan als verraderlijken laster en huichelachtigen achterklap openbaart (vs. 20-28). De gehele afdeling kenmerkt zich door treffende scherpheden van gedachten en rijkdom van verrassende beelden.

1. Gelijk de sneeuw in den zomer, en gelijk de regen in den oogst, van half Mei tot half Juni, voor Palestina iets ongehoords, ongerijmds en hoogst verderfelijks is (1 Samuel 12: 17), also past den zot, zolang hij in dien toestand blijft, de eer niet; maar zij zal voor hem zelve en het algemeen welzijn verderfelijk worden (vs. 8; Hoofdstuk 19: 10).

Eer betekent hier goed, rijkdom en alles, dat eer aanbrengt.

Wanneer, wat helaas dikwijls genoeg het geval is, de dwaas ook slechts naar den uitwendigen zin des woords eer ontvangt, zo wordt hierdoor reeds genoeg kwaad veroorzaakt: het is een kwaad onder de zon als een dwaling, die van het aangezicht der oversten voortkomt, wanneer een dwaas in hoogheid is, wanneer mensen, die naar hun gezindheid knechten zijn, te paard rijden en de rijken en vorsten Gods in de laagte zijn en als knechten op de aarde gaan (Prediker 10: 5-7). -Gij moet hier leren, deze zogenaamde eer der dwazen te verachten en hun als Gods getuige voor de waarheid, de ere voor God wege. Bij gevolg moet gij niet kruipend vleien, als een dwaas in hoogheid gezeten is, maar door ware, heilzame vermaning en bestraffing uw plicht als mens en Christen doen; gij zult het juist den dwaas in het aangezicht zeggen, wat hem in plaats van ere toekomt, en daar hij zijne onbeschaamdheid niet vrezen; maar gij moet dit doen met geduld en liefde, met volhardenden ijver, opdat hij hierdoor, indien het mogelijk is, nog terecht gebracht wordt.

2. Gelijk ene mus is tot wegzweven, gelijk ene zwaluw volgens de haar aangeboren natuur tot vervliegen, 1) also zal een vloek, die zonder oorzaak door een dwaas over enen rechtvaardige uitgesproken is, niet komen en geen nadeel toebrengen. Daarom vrees niet, gij wijze, voor de vervloeking der dwazen, maar ga voort met hen, om hun dwaasheid te tuchtigen (2 Samuel 16: 5 vv. 1 Koningen 2: 8).

1) De Spreuken-dichter heeft hier het oog op het doelloos heen en weer zweven van deze vogels boven in de lucht, zodat hun vliegen eigenlijk geen doel heeft. Zo wil hij zeggen, gaat het ook met den vloek van de goddelozen. Deze mag uitgesproken worden, maar heeft geen doel.

3. a) Een zweep is voor het paard, een toom voor den ezel, die in Palestina ook als rijdier gebruikt wordt, ten einde deze dieren aan te drijven en te besturen, en b) ene roede, die in de eerste plaats het bestraffende woord des verstandigen kan zijn, voor den rug der zotten, die naar waarheid en gerechtigheid niet vragen, en die, wanneer menselijke bestraffing niet baat, eenmaal de straffende hand Gods zullen ondervinden.

a) Ps 32: 9,10. b) Spreuken 10: 13.

4. Antwoord den zot naar zijne dwaasheid 1) niet, op dezelfde onbezonnen wijze, opdat gij, die toch ook een discipel der wijsheid zijn wilt, maar uit wiens hart de dwaasheid nog niet gans geweken is, ook hem niet gelijk wordt (1 Petr. 3: 9).

1) Naar zijne dwaasheid wil hier zeggen, op de dwaze vragen die, hij doet en waarop toch geen antwoord is te geven. In het volgende vers betekent het op zulk een wijze, dat hij van u ziet, dat gij hem als een dwaze beschouwt.

5. Antwoord evenwel den zot ook naar zijne dwaasheid, en overtuig hem met een kort en verstandig woord, dat hij een dwaas is, opdat hij in zijne ogen niet wijs zij, en gij hem door uw stilzwijgen in den waan zoudt brengen, dat gij hem niet antwoorden kunt, en dat hij gelijk heeft, waardoor gij schuldig zoudt worden aan zijne voortgaande verblinding en dieperen val; want door hem tot erkenning zijner dwaasheid te brengen, maakt gij hem voor de wijsheid ontvankelijk.

Zulke paren Spreuken, die elkaar schijnbaar tegenspreken en die juist de in het midden liggende waarheid willen leren, hoort men ook dikwijls in de samenleving, zo als: Hopen en wachten maakt menig een tot een dwaas. Door wachten en hopen is menig een tot zijn doel gekomen. Meegevangen, meegehangen. Men moet huilen met de wolven in het bos. Een is geen. Die eens liegt wordt niet meer geloofd. -Door vragen wordt men wijs. Eén dwaas kan meer vragen, dan tien wijzen kunnen antwoorden. -Die zich heden niet betert, wordt morgen erger. Wat niet is kan worden. -De rechte weg is de beste. Een effen weg, die omloopt, is niet om..

6. Hij snijdt zich de voeten af, en verhindert zich zelve daardoor zijn doel te bereiken, en drinkt geweld, schade, die boodschappen zendt door de hand van enen zot, die, omdat hij een dwaas, een goddeloze is, ook ongeschikt is voor alle zaken, waarbij nauwgezet gedacht en gehandeld moet worden; daarom, al wie zulk een zot gebruikt, zal de gevolgen zijner eigene dwaasheid ondervinden, want hij is voor zijn bode en al diens dwaze en ongerechte handelwijzen verantwoordelijk, en moet om zo te spreken, het geweld, dat deze hem inschenkt, drinken.

Het woord "drinken" betekent in den spreektrant van de Schrift dikwijls het overvloedig doen, of ontvangen aan enige zaak. Zo worden zij, die veelvuldig zondigen, gezegd het onrecht in te drinken als water, Job 15: 16; 34: 7; en zij, die zware verdrukkingen ondergaan, komen gemeenschappelijk voor, als enen drinkbeker drinkende.

Zich de voeten afsnijden is ene Oosterse uitdrukking, voor ons "den hals breken." Scherper en snijdender kan het niet gezegd worden. Geweld drinken, beter schade drinken, is van dezelfde kracht. Die derhalve een dwaas tot zijn bode aanstelt, zal ervaren dat hij er onnoemlijke schade bij heeft.

7. Hef de benen van den kreupele, den lamme, op, also is ene spreuk in den mond der zotten.
1)

1) Zin en bedoeling van deze Spreuk is deze. Een lamme heeft geen genot van zijne benen, omdat hij ze toch niet kan gebruiken en er zich op passende wijze van bedienen; evenzo gaat het met een zedespreuk, die in den mond van een dwaas wordt gevonden. Hij heeft er niets aan, hij kan er toch niet, zoals het behoort, een juist gebruik van maken.

8. Gelijk hij, die een edelgesteente in enen slinger bindt, volgens de Duitse overzetting: Gelijk hij, die een edelgesteente op het met stenen overdekte galgeveld werpt; want een goddeloze is als een reeds veroordeelde en terechtgestelde, en het gedenkteken zijner schande zou door het edelgesteente voor een ieder meer in het oogvallend zijn; door zulk een dwaas misbruik zou dan ook het edelgesteente zijne waarde verliezen; also is hij, die den zot eer geeft.

Wel is waar moet men op aarde dikwijls (uit plichtgevoel, zo als Rom. 13: 7 leert) den dwaas zijne uiterlijke eer geven, niet alleen enen Theophilus, maar ook enen Felix en Festus; het is zeker ook de bedoeling van Salomo niet, van ons te eisen, dat wij in revolutionairen zin zouden weigeren, den dwaas, die in hoogheid gezeten is, zijne uiterlijke ere te geven; maar toch blijft het bij hetgeen Salomo gezegd heeft: het is ene verkeerdheid, een misbruik, het bederft wat op zich zelf goed is en vermeedert de schande. Op den achtergrond aan de wijze spreuk ligt de diepe waarheid, die men dikwijls populair aangeduid heeft met de vraag: Wat zou het toch den goddeloze baten, indien hij in den hemel kwam? De gezindheid, ja de gehele persoon moet volstrekt beantwoorden aan de ere en heerlijkheid, aan de zaligheid, die in den hemel ontvangen en gesmaakt wordt; want het is daar niet mede gelegen als met klederen, die men aantrekt, en waarbij het in zekeren zin er niet op aankomt, wat door die klederen bedekt wordt; zelfs de kroon der verheerlijking als uiterlijke gave gedacht, zou slechts een gedenkteken der schande zijn, even als het edelgesteente op den steenhoop des misdadigers..

9. Gelijk een doorn gaat in de hand eens dronkaards, die zijne ledematen niet meer tot zijnen wil heeft, en die, terwijl hij met zijnen doorn blindelings rondzwaait, zich zelve en anderen kwetst, also is ene spreuk, of in het algemeen een onbegrepen woord Gods, in den mond derverstandeloze, van ijdelheid dronken zotten, die de schoonste waarheden en de troostende woorden misbruiken en ze in kwetsende doornen veranderen.

Wanneer een dronkaard een doorntak in de hand houdt en zich daarbij als een dwaas aanstelt, dan krabt hij meer daarmee, dan dat hij u rozen te ruiken geeft; also doet de dwaas met de Schrift, of met enige waarheid dikwijls meer schade dan goed.

10. De groten, als er gene vreze Gods voor hun ogen is, doen een iegelijk verdriet aan, en huren de zotten 1) en huren de overtreders, zich van allerlei slechte lieden bedienende.

1) In het Hebr. Rab mecholeel-kool wesokeer kesil wesokeer oberim. Dit vers is zeer moeilijk over te zetten.

Kimchi zet over: Groot is Hij, die alles geschapen heeft, en hij huurt de zotten, en hij huurt de overtreders. Ook zij moeten, zij het dan ook onbewust en niet vrijwillig, werktuigen zijn Zijner wijze hand, die zelfs reeds de zonde en het ongeluk dienstbaar maakt aan de bereiking van zijn heilig doel (Hoofdstuk 16: 4).

Schultens vertaalt: Een schutter, die alles, wat slechts binnen het bereik zijner pijlen komt, verwondt, en wie enen alles bedervenden dwaas tot het verrichten van enig goed werk uitzendt, of huurt en wie zondaren, namelijk dezulken die Gods verbond verbreken en Zijne geboden overtreden, en daarna overal slechts schade kunnen aanbrengen, in zijne dienst neemt en huurt, zijn aan elkaar gelijk.

Luther vertaalt: Een goed meester maakt een ding recht, zo als het zijn moet; maar die enen beunhaas, enen broddelaar, die hem toevallig in den weg komt, voor het verrichten ener zaak huurt, diens werk wordt bedorven.

De vertaling van onze Staten-Overzetters is in overeenstemming met die van Ralbag en Elia Wilna.

Delitzsch zet over: Veel brengt uit zich voort alles, maar het loon en de loonheer van den dwaas snellen daarheen, en verklaart dit aldus: Waar er veel voorhanden is, dan is daarmee, wanneer men het op de rechte wijze aanpakt, alles aan te vangen, maar het loon van den dwaas, en wie hem om loon huurt vergaat.

Het is echter duidelijk dat de Spreuken-dichter hier gelijk in de vorige en in de volgende verzen een tegenstelling op het oog heeft. Wij vertalen dan liever aldus, wie een zot huurt, of dwazen huurt, is gelijk een machtige, die alles onderste bovenkeert. Gelijk de laatste bedrogen uitkomt, also ook degene, die van een zot, van dwazen verwacht, dat zij iets wezenlijk goeds zullen opleveren.

11. a) Gelijk een onreine hond tot zijn uitspuwsel wederkeert, ofschoon hij zo even de onverteerbaarheid en schadelijkheid daarvan ondervonden heeft, also herneemt de zot zijne kort te voren betreurde, afgelegde dwaasheid of zonde; hij is onverbeterlijk en maakt ene ernstige omkering op zijnen schadelijken weg voor zich zelve onmogelijk.

a) 2 Petr. 2: 22.

Wel is waar maakt niet elke terugkeer op den verlaten dwaalweg en tot de misdaad onverbeterlijk, want wij moeten zeker allen met beschaamdheid bekennen, dat die terugkeer ons niet altijd tot een walg is; ten laatste echter is er een volkomen, beslissend nederzinken in het kwaad, een zich afwenden van de bekering, een wederkeren tot de wenteling des slijks, waarvan Petrus spreekt: 2 Petr. 2: 22, vergelijk Matth. 12: 45. Joh. 5: 14. Hebr. 6: 4-8. Hoe is

dat mogelijk? Door de leugen in ons hoogmoedig hart, die oorzaak is, dat wij wijs zijn in onze ogen tegenover de waarschuwendende wijsheid en waarheid Gods vv. 12.

12. Hebt gij enen man gezien, die in gehele verblindings aangaande zich zelve en in den hoogmoed van zijn verstokt hart wijs in zijne ogen is (Joh. 9. 41)? a) van enen onnozelen zot, die zich nog laat gezeggen en gene uitspraak op wijsheid maakt, is meer verwachting, dat hij zich hartgrondig bekeren zal, dan van hem (Spreuken 3: 7), hij is de grootste dwaas van allen.

a) Spreuken 29: 20.

Dit is voornamelijk daar het geval, waar de in eigen ogen wijze, de hem door God geschonken wijsheid, als zijn eigen werk beschouwt. De schrikkelijkste van alle zonden is trots te zijn op genade.

Houdt men op, alle wijsheid tot haren oorsprong in God terug te brengen, meent men ze zelfstandig te bezitten, dan is ook het ogenblik van den overgang der ware wijsheid tot de dwaasheid daar..

Wie meent dat hij geen zondaar is, en de bekering niet van node heeft, d.i. de eigengerechtigde, komt veel moeilijker tot bekering, dan degene, die zich van zijne zonde bewust is. En zo gaat het ook met den man, die wijs is in eigen ogen. Een dwaas te overreden is moeilijker dan zulk iemand tot rede en tot wijsheid te brengen.

13. De luiaard, die tot verontschuldiging zijner traagheid de onzinnigste voorwendsels aangrijpt, zegt: Er is een felle, brullende leeuw op den weg, dien ik gaan moet, om bij mijn werk te kunnen komen; een leeuw is op de straten! (Bijna woordelijk overeenstemmend met Spreuken 22: 13; vergelijk Spreuken 16: 19; 28: 1).

Wanneer zal ik arbeiden? zegt de luiaard; in de lente is er veel water, in den herfst veel morsigheid; in den zomer is het warm en in den winter koud.

De schildering, die in dit en de volgende verzen van de luiheid gegeven wordt, staat in een nauw verband met die, welke in de voorgaande verzen van de dwaasheid gegeven wordt. Want de traagheid van het vlees, die elken arbeid en elke inspanning tot het verkrijgen der eeuwige wijsheid schuwt, die bang is, het lieve vlees pijn te doen, en ten slotte wellicht terugdeinst voor de gevaren, die een ieder, die moedig den weg ter zaligheid bewandelt, bedreigen van de zijde der zeer grote menigte, die de wijsheid uit God haat, en hen als een brullende leeuw tegemoet gaat; deze trage vleselijke rust is toch de innerlijkste grond der goddeloze dwaasheid en zal uitloopen op een eeuwig dorsten en verdachten. Dit is de zegepraal der wijsheid van Salomo volgens de opvatting der mannen van Hizkia, dat zij reeds in de eenvoudigste zedeles: "Wees niet lui!" de diepzinnigste laatste vermaning des Geestes tot onzen luien, slapenden ouden Adam richt. -Daarbuiten, op den weg, welks bewandeling geëist wordt, namelijk op de wegen, waar de mensen te zamen komen, wonen en werken, is inderdaad de geweldig grote hoop, de dreigende wereld, het oppermachtige volk; achter hem de brullende leeuw, die de wijsheid niet verdragen wil en de godzaligen tracht te verslinden.

Ach, hoe vrezen de dwazen bij al het pralen met hunnen moed in den grond voor dezen brullenden leeuw, en zijn daarom zo traag om ene schrede op den rechten weg, die de wereld tegen zich heeft, te doen.

Om zonder vreze alle gevaren op den weg des levens te trotseren, wordt er een moedig hart vereist; en de vrees is het juist, die den luiaard ter neer slaat en afschrikt. Een moedig mens grijpt de dingen met des te groteren ijver aan, naar mate hij meer tegenstand vindt, dewijl de liefde hem den moed geeft; want de ware liefde vreest voor gene schijnbare gevaren; de vreesachtige en trage liefde vreest echter reeds voor de schaduw van enkele steile plaatsen, even als iemand, die des nachts in den maneschijn wandelt en alle bomen op den weg voor monsters en de schaduw voor grote groeven aanziet. Een liefhebbend mens gaat zonder vreze zijnen weg, hij vindt noch afgronden, noch donkere plaatsen, die hem willen ophouden.

14. Ene deur keert om op hare herre, zij beweegt zich wel is waar altijd, maar slechts om tot hare vroegere plaats terug te keren, wanneer men er door in of uitgegaan is, alzo de luiaard op zijn bed van geestelijke en vleselijke rust, waarop hij zich met altijd wederkerende voorwendsels omkeert, zonder tot opstaan te kunnen besluiten (Efeze 5: 14).

Dit is het bed van den slaap des geestelijken doods, van den ijdelen wandel naar de vaderlijke wijze, waar de mensen blijven bij hunnen droesem en voortgaan met rusten op het bed van het halve, bezoedelde, niet geldige Christendom, dat nooit verder, nooit op den rechten weg der innige kennis der waarheid komt, nimmer op den weg der wijsheid leert wandelen..

15. a) De luiaard verbergt zijne hand in den boezem, of zo als de Duitse overzetting geeft: in den schotel. Spijze en in het algemeen vleselijk genot, wil hij wel hebben, maar het moet gene moeite of inspanning kosten, want hij is te moede, om die weer tot zijnen mond te brengen; hij zou het veel gelukkiger vinden, indien de gebraden duiven hem in de mond vlogen. Deze dwaze tegenstrijdigheid zal hem daartoe voeren, dat hij eenmaal de hand niet meer tot den mond zal behoeven te brengen, maar verschrikkelijk gebrek zal lijden.

In geestelijke betekenis is deze platte uitdrukking helaas, letterlijk waar. Wanneer den luiaard de spijs in Gods Woord, in de verkondiging van het Evangelie uitnodigend voorgezet wordt-ja wanneer hij zelfs, reeds half besloten, de hand uitgestoken had, meent hij daarmee reeds meer dan genoeg gedaan te hebben en komt niet verder. Het eten, het eigenlijke werk der toeëigening, schuwte de luiheid.

16. De luiaard is, ondanks zijne algemeen bekende dwaasheid, of veeleer juist wegens zijne ongeneigdheid om lering aan te nemen, wijzer in zijne ogen, dan zeven wijzen, d.i. velen, die ook hem met rede, met verstand antwoorden en ook door Gods woord zijne luiheid, waardoor zijne ziel schade zou lijden, bestraffen.

Het zijn onaangename mensen, die altijd het doen van anderen bedillen, en toch zelven niets beters kunnen of willen doen.

Deze luiheid is de moeder van al die leringen, die den ouden Adam naar den mond praten en waar het op heiligmaking aankomt een: "Ik kan niet" voorwenden, terwijl er toch een: "Ik wil niet" achter steekt.

17. De voorbijgaande, die zich met vleselijken ijver vertoornt in enen twist, 1) die hem niet aangaat, en tot welks beslechting hij noch geroepen is, noch de nodige wijsheid heeft, is even dwaas als hij, is gelijk die enen hond bij de oren grijpt 2); want deze zal zich niet laten vasthouden, maar zich omkeren en hem bijten.

1) Of: Die een voorbijgaanden, (niet een eigen) hond bij de oren grijpt is hij die zich bemoeit met een twist, die hem niet aangaat. Het woord voorbijgaande moet hier bij den hond gevoegd worden. Een eigen hond kent men, maar een voorbijgaanden, eens anderen niet. Men loopt dan gevaar door dezen gebeten te worden. Zo ook, wie zich met den twist van een ander bemoeit ervaart niet zelden, dat hij zelf er de kwade gevolgen van ondervindt.

2) Die tussen deur en post gaat staan, wordt geklemd. Wanneer wij het middel kunnen zijn, om vrede te maken tussen hen, die met elkaar in geschil zijn, moeten wij het doen, al zouden wij ons daardoor ook het ongenoegen van beide partijen op den hals halen; maar wanneer wij er ons werk van maken, om ons met de zaken van anderen te bemoeien, of ons in de twisten van anderen te steken, vermeerderen wij niet alleen onze eigene onrust, maar brengen ons zelve ook in verzoeking..

18. Gelijk een, die zich veinst te razen, die bij een vertoon van krankzinnigheid zonder zich te bedenken, wien hij treft, en welk kwaad hij doet, vuursprankelen, pijlen en dodelijke dingen werpt;

19. Alzo is een man, die zijnen naaste bedriegt, en hem verraderlijk, liefdeloos, moedwillig en zonder dat deze er op verdacht was, schade toebrengt, en daarna zegt met onbeschaamde geringschatting der zonde en der schade, die daaruit voor den naaste voortspruit: Jok ik er niet mede? ik heb het niet zo kwaad gemeend.

Speel nooit met de zonde, met datgene, wat uwen naaste aan lichaam of ziel schaden kan! Wees niet overmoedig in uwe liefdeloosheid; elke onbezonnen daad en ieder onbedacht woord kan meer schaden, dan gij denkt!

Zij, die niet schromen, hun naasten te bedriegen, zijn even grote waanzinnigen, als zij, die vuurbranden, pijlen en dodelijke dingen werpen; zoveel schade kunnen zij door hun bedrog aanrichten. Zij beroemen zich op hun listigheid, maar daar is geen grotere waanzin in de wereld dan moedwillige zonde. Hij, die in scherts zondigt, moet er in ernst berouw over hebben, of zijne zonde zal hem ten verderf worden. Indien de mensen er aan dachten, dat een leugen uit den duivel is en ter helle voert, waarlijk de lust er toe zou hun vergaan..

20. Als er geen hout is, gaat het vuur uit; a) en als er geen oorblazer is, wordt het gekijf, dat naar zijne natuur op een ontstoken en brandend vuur gelijk, gestild.

a) Spreuken 22: 10.

Helaas dit vuur wordt niet geblust, en dit hout niet uitgedoofd tot op den jongsten dag. (Hoofdstuk 15: 18; 29: 22).

Dewijl noch hout noch kolen van zelve vuur vatten, maar deze hoofdzakelijk door de uitwendige, haar omringende en drukkende lucht aangeblazen wordt, en er nergens vuur kan zijn, daar geen lucht is, zo is de lasteraar bij deze laatste te vergelijken, en als de blaasbalg te houden, waardoor het vuur van den twist wordt aangestoken. De dove kolen en het onaangestoken hout maken hier de zinnebeelden van den twist, maar de gloeiende kolen en het vuur de schetsen uit van een twistziek mens.

21. De dove kool is om de vurige kool, ten einde den gloed te vermeerderen, en het hout om het vuur feller te doen branden; also is een a) kijfachtig man, alleen dienstig, om twist te ontsteken.

a) Spreuken 15: 18; 29: 22.

22. De woorden des oorblazers, die de twistende partijen tegen elkaar opzet, zijn als de schadelijke werktuigen, welke de smartendergenen, die geslagen zijn nog vermeerderen, en als diepwondende pijlen, die dalen in het binnenste des buiks. (Woordelijk gelijkl. met Spreuken 18: 8).

23. Brandende van de sterkste vriendschapsbetuigingen overvloeiende lippen, en daarbij een boos, trouweloos hart zijn als ene potscherf, een vaatwerk, die, om ene schone vertoning te maken, met schuim van zilver 1) overtogen is; voor een ogenblik mag zij de ogen misleiden, maar zij kan op den duur de proef niet doorstaan.

1) Onder schuim van zilver is te verstaan, het zogenaamde loodoxyde, een verbinding van lood met zuurstof. Men spreekt van loodglans, goudglans en zilverglans, al naarmate de kleur is. Hier wordt het zilverglans bedoeld. Een vaatwerk aldus met zilverglans overtrokken, hierbij worden de lippen, die van liefde heten te branden, terwijl toch het hart boos is, vergeleken. De valse, gehuichelde vriendschap wordt hier tentoongesteld.

24. Die haat draagt, gelaat zich, doet zich soms voor, alsof hij vreemd en afkerig ware van alle vijandschap en spreekt met zijne lippen schoonschijnende woorden, om daardoor des te beter zijn doel te kunnen bereiken; maar in zijn binnenste stelt hij bedrog aan, 1) en smeedt nieuwe aanslagen.

1) Dat is, hij doet zich anders van buiten voor, dan hij van binnen is. Ook hier weer wordt op den huichelachtigen vriend en op de huichelende vriendschap gedoeld en er tegen gewaarschuwd.

25. Als hij met zijne stem smeekt, 1) en zich zo schoon mogelijk voordoet, geloof hem dan vooral niet, want zeven, d.i. vele gruwelen (Hoofdstuk 6: 16-19) zijn in zijn hart.

1) Letterlijk: Als hij zijn stem vriendelijk maakt, op een vleienden en zalvenden toon spreekt, zodat hij den indruk wil geven, dat hij niet anders dan vriendelijk wil zijn en vriendelijk wil handelen.

26. Wiens haat door bedrog, zij het ook nog zo listig bedekt is, 1) diens boosheid zal evenwel, òf reeds hier gedurende zijn leven in de gemeente, òf eindelijk zeker in het jongste gericht, waar God de verborgenste gedachten des harten in het licht stelt, geopenbaard worden, en rechtvaardige vergelding ontvangen.

1) Liefde is wel de beste wapenrusting, maar het slechtste dekkleed, omdat het voor de veinsaards dient, om er zich in te vermommen gelijk Achab, schoon zij er dan zeker ook in zullen omkomen en vergaan..

28. Ene valse tong haat degenen, die zij verbrijzelt, zij blijft hen, ondanks dit alles, haten, zo lang zij nog bestaan, eensdeels, omdat zij steeds getuigen zijner ongerechtigheid zijn; anderdeels, omdat liefdeloosheid, even als elke zonde een inwendige kanker is, die altijd voortvreet; en een gladde vleierende mond, die de boosheid des harten met bedrieglijke woorden weet te bedekken, maakt omstoting; en brengt enkel verderf aan, zowel voor enkele personen als voor de ganse maatschappij. Een openlijke vijand is daarom veel minder te vrezen, dan een, die met zijne valse tong en gladden mond in het verborgene werkt.

Onder den laatste wordt vooral bedoeld, degene, die in iemands bijzijn hem allerlei liefs zegt, maar achter zijn rug opgeraapte leugens verbreidt en die alles doet, om hem zijn eer en goeden naam te ontroven. Men heeft meer te vrezen voor een vlemer, die onder den mom van vriendschap dodelijke slagen geeft, dan voor iemand, die zich als een openbaren vijand vertoont.

HOOFDSTUK 27.

OVER DE ONVRUCHTBARE WAANWIJSHEID EN VERMETELHEID, ALS EERSTE HINDERPAAL VOOR HET VERKRIJGEN DER WARE WIJSHEID MET HAAR VEELVULDIG NUT.

III. Vs. 1-27. Ene hoofdgedachte kan in deze afdeling niet bepaald worden aangewezen. Bescheidenheid en gematigdheid in denken en handelen zijn de hoofddeugden, waartoe de meeste spreuken als kentekenen der ware wijsheid aanmanen, zelfverheffing en ongematigdheid als uitingen der vleselijke dwaasheid, de ondeugden, waarvoor zij waarschuwen. Ook de dringende aanbeveling tot getrouwe vriendschap in den edelsten zin, welke hoger waarde bezit dan de banden der bloedverwantschap, behoort tot die dingen, welke in tegenstelling met allen ijdel lust en het zoeken van eigen belang beschouwd worden- Het eigenaardige in dit hoofdstuk is, dat de Spreuken meestal paarsgewijze bij elkaar behoren. Men kan vijf afdelingen onderscheiden: Vs. 1-6 waarschuwen voor eigen lof, ijverzucht en huichelarij; vs. 7-14 prijzen de matigheid, de liefde tot onze vrienden en in het algemeen de ware wijsheid aan; vs 15 en 16 bevatten twee uitspraken over de twistzieke vrouw; in vs. 17-22 worden velerlei uitingen der dwaasheid, zo als overmoed, zelfzucht, begeerlijkheid der ogen, eigen lof bestraft; eindelijk wordt in vs. 23-27 tot spaarzaamheid in de huishouding aangemaand.

1. Beroem a) u niet in overmoedig vertrouwen over den dag van morgen, over de plannen, die gij daarop zult ten uitvoer brengen; Want gij weet niet wat de dag zal baren. Indien gij niet eens weet, wat door Gods beschikking plotseling, en geheel anders dan gij kondet voorzien, nog heden kan gebeuren, hoeveel minder kunt gij dan op den dag van morgen en de verdere toekomst rekenen (Luk. 12: 16-20); daarom wees nederig en bedachtzaam.

a) Jak. 4: 13-16.

De onzekerheid der toekomst moet ons dringen het grote en noodzakelijke werk der bekering niet tot morgen uit te stellen; alleen het tegenwoordige ogenblik behoort ons toe; daarom, terwijl het heden genaamd wordt, hoor Gods stem..

2. Beroem u ook niet over hetgeen gij reeds gedaan hebt: Laat u enen vreemde prijzen, en niet uw eigen mond; enen onbekende en daardoor onpartijdige, en niet uwe eigene lippen, die zijn niet onpartijdig, maar onvertrouwbaar en bedrieglijk; ook niet door uwe verwanten en vrienden; evenmin door uw eigen hart, want de Heere, die u kent, zal ook dezen verborgen hoogmoed uws harten oordelen; integendeel, die roemt, die roeme in den Heere; want niet die zich zelven prijst, maar dien de Heere prijst, die is beproefd. (1 Kor. 1: 31. Jer. 9: 23 vv. 1 Kor. 4: 3. 2 Kor. 3: 1 vv.; 10: 12-18

De ware deugd is als de zedige jonkvrouw; zij laat zich niet zonder blozen zien; en gelijk ene blinkende ster zich voor de opgaande zon verbergt, en de Chrysopraas in het duister schittert, also verbergt zich de openlijk geprezen deugd. Daarom wie zich zelven prijst, laakt zich zelven en openbaart zijne schande, omdat hij juist daardoor duidelijk aantoon, dat hij den

schonen straalkrans der deugd en der zedigheid mist. De Joden zeggen daarom in Joh. 8: 13 te recht: "Gij getuigt van u zelve, uw getuigenis is niet waarachtig". Het is dan ook ene algemeen erkende wet, dat het getuigenis van iemand aangaande zich zelve van gene kracht is, dewijl de balans door het gewicht, dat de eigenliefde er op legt, altijd ten zijnen gunste overslaat.

3. Een steen is zwaar, en het zand gewichtig; maar de toornigheid des eigenlievenden dwazen, die steeds in een kwaden luim is, en zich in zijne eer gekrenkt voelt, omdat hij niet geprezen maar veeleer berispt wordt, is zwaarder dan die beide; ja de zwaarste, ondragelijkste last, dien hij anderen zonder dit juist te willen, doet gevoelen.

Niets kan zeker het leven zo verbitteren als de kwade luim van een mens, die zich steeds beledigd en gekrenkt voelt. Hij is wel een rechte dwaas, die zulk een last op den bovendien dikwijls steilen levensweg op zijn rug neemt. Indien reeds ene enkele kwelling als een steen op ons drukt, zal dan niet ene bestendige gemelijkheid als een zak vol zandsteentjes ons tot den grond toe nederbuigen. Ieder heeft zeker zijne afwisselende gemoedsstemming, maar wee hem, die er door overheerst wordt. Voor treurigheid kan zich geen mens vrijwaren; daarin is ook nog een zekere toverkracht, ene poëzie, de gemelijkheid is van alle toverkracht ontbloot; zij is de echte proza van het leven, de zuster der verveling en der traagheid, die langzaam dodende gifmengster. De bron dezer ondeugd is allereerst (de hoogmoed daar buiten gelaten) de gewoonte, die de voedster van den mens in zijne ondeugden is. Indien wij van onze vroegste jeugd gewend waren, nooit te rusten, maar elk uur, dat na ernstige werkzaamheden overblijft, voor aangename, opwekkende bezigheden te besteden, totdat ons de natuur tot enen verkwikkenden slaap uitnodigt wij zouden steeds goed gezind zijn. Indien wij van jongs af gewend waren, de lieflijke morgenuren niet te verslapen, dan zouden wij die gemelijke lusteloosheid niet kennen, die meestal een gevolg is van de onaangename gewaarwording, die wij bij het ontwaken ontvangen, dat het reeds zo laat is. Waren wij van kindsbeen af gewend, om in hetgeen ons omringt ene aangename orde te brengen, dan zou deze in ons innerlijk ziele-leven enen welluidenden weerklank vinden. In ene opgeruimde kamer vindt men meestal een opgeruimd gemoed. Het hoofdvereiste echter in de kunst om zich voor kwaden luim te hoeden, bestaat in het kennen en gebruik maken van de juiste oogenblikken; de mens is niet altijd tot alles gezind, maar hij is wel altijd tot iets gezind. Godsdienst, ware Christelijke liefde zal het zekerst voor kwaden luim bewaren. Een gemoed, dat voor al wat lieflijk is en wèl luidt open staat, zal ook het moeilijke gemakkelijker dragen.

4. Grimmigheid, als zij uitbreekt, en overloping van toorn, die een stortvloed gelijk, in teugeloze vaart alles verniet, is waarheid; maar wie zal voor nijdigheid, die niet met geweld uitbreekt en niet snel voorbijgaat, maar als een inwendige kanker voortvreet, bestaan? Zij is van de drie het heftigst, het langst van duur; daar is iets duivels in, en door haar viel het eerste offer aan den dood.

O nijd, gij zijt de wortel des doods, ene veelvoudige ziekte, de scherpste priem voor het hart! Welke scherpe priem wondt zo diep, als de nijd het van hem vervulde hart!.

5. Openbare, trouwe bestraffing is een beterbewijs van vriendschap dan verborgene liefde, 1) die zich in het geheel niet uitspreekt, en uit vrees van door openlijke bestraffing te kwetsen, de fouten door de vingers ziet, maar juist daardoor bewijst, gene ware liefde te zijn (Efeze 4: 15).

1) Indien de ware en hartelijke liefde maar ijver en moeds genoeg heeft, om voor de vuist en in oprechtheid met hare vrienden om te gaan, en derhalve in het vriendelijke over hun verkeerdheden durft onderhouden, die is mij niet alleen veel beter dan heimelijke haat (Leviticus 19: 17), maar beter zelfs dan verborgene liefde, dan die liefde tot onzen naaste, die in stede aan hun zonden, in hun hatelijk licht te vertonen, hen deswege vleien, of door stilzwijgen in dezelve stijven, tot nadeel hunner onsterflijke zielen..

6. De wonden, de wondende slagen des liefhebbers, die u uit liefde ernstig met woord of daad kastijdt, zijn getrouw 1) en zullen u onderrichten en verbeteren (Psalm 141: 5); maar de vleierende en huichelachtige kussingen des verborgen haters zijn af te bidden, 2) want zij zijn gelijk aan den beet van een adder, die zijn vergif uitspuwt.

1) God slaat diepe wonden; de wereld kust en vleit; dat u door dezen uiterlijken schijn niet op een dwaalspoor brengen, en bedenkt het wel bij wien evenwel de liefde woont, wie de trouwste liefhebber en vriend is.

Niet ieder, die verschoont, is een vriend, niet ieder, die slaat, een vijand. Beter is het met strengheid lief te hebben, dan met zachtheid te misleiden. Die den krankzinnige bindt en den trage tot den arbeid aandrijft is voor beiden gestreng maar heeft beiden toch lief. Wie kan ons meer liefhebben dan God? En toch houdt Hij niet op, ons niet alleen vriendelijk te onderrichten, maar ons ook tot ons heil uit den slaap op te schrikken, terwijl Hij dikwijls bij het pijnstillend verband, waarmee Hij ons troost de bittere artsenij der beproeving voegt..

Al vallen de bestraffingen van een goeden vriend in het eerst smartelijk, later zal men God er voor danken, indien zij door Zijne gunst tot bekering hebben geleid. Een kind zal dikwijls later een getrouw vader, die hem zonder verschoning bestrafte, te beter waarderen, meer dan een vader, die hem de roede spaarde.

2) Dit gold inzonderheid van de kussen van een Joab en een Judas.

7. Ene verzadigde, eigengerechtigte of met den draf dezer wereld vervulde ziel, doet even als het vee met de weide, wanneer het zich zat gegeten heeft (Ezech. 34: 18), en vertreedt zelfs de beste spijs, het honingzeem; zij versmaadt de spijs, die haar in Gods woord wordt aangeboden: maar aan ene hongerige, geestelijk arme, en naar troost verlangende ziel is zelfs alle bitter, de beker der beproeving, die haar van God wordt ingeschonken, zoet en begeerlijk.

Het gebeurt niet zelden, dat kinderen, van vrome ouders niet zozeer onverschillig zijn omtrent Gods woord en goddelijke dingen, als wel er een afkeer en walg van hebben. En als men naar de oorzaak vraagt, dan moet deze veeltijds gezocht worden in de opvoeding, die zij in hun jeugd ontvingen. Vele ouders toch hebben de zeker welgemeende, maar toch jammerlijke

gewoonte, om hun jeugdige kinderen met geestelijke spijs, die op zich zelf dikwijls reeds te zwaar is, te overladen. Is het dan wonder, dat zij er zich eindelijk van afkeren? Indien deze ouders zelfs meer eenvoudig van hart waren, gelijk de Heere Jezus het van Zijne discipelen verlangt, zouden zij dan ook niet beter in staat zijn, om meer overeenkomstig de behoeven hunner kinderen te spreken, waardoor zij onder Gods zegen belangstelling in plaats van afkeer, liefde in plaats van haat bij hen zouden opwekken..

Wanneer God met goederen rijkelijk heeft verzadigd, hoede men zich voor ondank jegens den Gever en geringschatting van het ontvangene. En zijn het geestelijke goederen, zo hoede men zich voor zelfgenoegzaamheid en zelftevredenheid, welke in waarheid de ongunstigste armoede is. Want het leven uit God is een onophoudelijk hongeren en dorsten.

8. Gelijk een vogel, ellendig, angstig en rusteloos is, wanneer die uit zijn nest omdooft, also is een man, die omdooft, ontvlucht, uit zijne hem door God aangewezen plaats.

Ieder mens heeft zijne eigenaardige standplaats in de maatschappij, waar hij een rustig en vergenoegd leven kan leiden: maar wanneer hij die uit lichtzinnigheid, ontevredenheid, hoogmoed, of om andere dergelijke zondige oorzaken verlaat, verwisselt hij gewoonlijk denkbeeldige met werkelijke onrust..

Ontegenzeggelijk heeft de Spreuken-dichter hier op het oog, het zonder noodzaak verlaten van zijn Vaderland. Gelijk een vogel, die zijn nest verliet, in gevaar was van om te komen, zo was iedere Israëliet, die zich in de heidense en afgodische landen vestigde, in groot gevaar geestelijk om te komen en mede verlokt te worden tot afgoderij en zondendienst. God had Israël in Kanaän op eigen erve gesteld, opdat het vrij zou blijven van alle heidense afgoderij.

9. Olie en reukwerk verblijdt het hart; also aangenaam is de zoetheit van iemands vriend, van wege den goeden raad deroprechte, welmenende ziel. (Psalm 141: 5).

Olie, waarmee men zich in het Oosten bij plechtige gelegenheden pleegt te zalven, verhoogt de schoonheid van het gelaat, en het reukwerk, dat bij maaltijden wordt ontstoken verdrijft schadelijke dampen, terwijl het de woning met een aangenamen geur vervult; evenzo wordt door den raad des vriends de ziel veredeld, kwade gewoonten worden afgelegd en onze ganse omgeving krijgt iets lieflijks. Olie en reukwerk versterken de levensgeesten, de raad des vriends geeft moed en blijmoedigheid bij den arbeid. -Overeenkomstig den aard der Spreuken van Salomo, welke dikwijls opzettelijk zo ingericht schijnen te zijn, dat zij even als edelgesteenten naar alle zijden een ander licht uitstralen, kan het tweede gedeelte van het vers ook zo opgevat worden: De vriend, dien men heeft, is zoeter dan de raad der eigene ziel. Ene lieflijke, aangename toespraak van enen goeden vriend doet meer goed, dan het verstand, dat zich zelf wil helpen en alleen op zijne eigene middelen vertrouwt..

10. a) Verlaat uwen vriend, noch den vriend uws vaders, 1) wiens trouw also beproefd is, niet, hij is door verwantschap der ziel u nader dan uwe bloedverwanten; en ga ten huize uws broeders niet op den dag van uwen tegenspoed, om van hem in de eerste plaats hulp te

ontvangen. Beter is een gebuur, die nabij is, met wien gij door banden der vriendschap verbonden zijt, dan een broeder, die verre is. 2)

a) Spreuken 17: 17; 18: 24.

1) Men moet den God zijner vaderen niet verlaten, om nieuwe goden te kiezen die slechts krijg in de poorten brengen (Richteren 5: 8) -evenmin als men, zo als de Wandsbecker bode schreef, de oude zon die zo lang geschenen heeft, afzet, ter wille van ene nieuwe uitgevondene. Zeker, dezen vriend voor armen en ellendigen, die in nood verkeren, beveelt ons de Spreuk aan en stelt hem tegenover die broeders, welke volgens Psalm 49: 8 niemand verlossen kunnen. Wanneer de dag des kwaads, de nood der ziel komt, dan heet het: Ga in het huis uws broeders niet, als hij niet meer is dan dit.

2) Dit is niet, omdat de broeder niet zou willen helpen, maar omdat hij verre af woont. Het is daarom beter en veiliger, om zich in dagen van tegenspoed te wenden tot een vriend, die nabij is en tot hulpe gereed, dan een verre reis te maken naar een broeder. Met andere woorden, hulpe, die dichtbij is, eerder zoeken, dan die verre af is.

11. Zijt of word wijs, mijn zoon! dien ik in geestelijken zin gebaard heb, en verblijdt mijn hart over de genade, die God mij in u bewezen heeft; opdat ik, tot een getuigenis voor mij zelve en voor mijne leer op u wijzende, mijnen smader wat te antwoorden heb (Psalm 119: 42); also zult gij door uwe gehoorzaamheid mij tot vreugde en ere zijn, en gij zult de wijsheid, die ik u verkondigd heb, door uw gedrag rechtvaardigen (Matth. 11: 19).

12. De kloekzinnige, die zich door goddelijke wijsheid heeft laten leren; zodat hij goed van kwaad en recht van onrecht kan onderscheiden, ziet het kwaad, het naderende gericht Gods over alle goddeloosheid, hetzij van bijzondere personen of van ganse volken, en verbergt zich bij tijds achter het schild Gods, waar hem geen ongeval kan treffen; maar de slechten, die noch aan de grootte der zonde, noch aan de straffen van een heilig God geloven, maar steeds zorgeloos zijn, gaanovermoedig en blind henen door, en worden gestraft; zij storten zich eindelijk door hun moedwillige blindheid in een eeuwig verderf. (Bijna woordelijk gelijkkluidend met Spreuken 22: 3).

13. Als iemand voor enen vreemde, van wiens trouw hij niet verzekerd is, borg geworden is, neem van dien ook het laatste en noodzakelijkste, namelijk zijn kleed, en pand hem voor ene onbekende vrouw, voor wier betaling hij ten behoeve van uwen vriend borg gebleven is. Wanneer zulk een dwaze borg, die door zijnen borgtocht noch enen plicht vervuld, noch ene weldaad bewezen heeft, tot armoede vervalt, dan treft hem Gods rechtvaardige straf. (Bijna woordelijk overeenstemmend met Spreuken 20: 16). Vergelijk verder Spreuken 6: 1,2; 11: 15,17,18.

Een eerlijk man kan tot een bedelaar gemaakt worden: maar die zich zelve tot een bedelaar maakt, is geen eerlijk man..

14. Die zijnen vriend zegent met luider stem, hem op vleienden toon prijst, of geluk wenst, of hem in het algemeen met niets beduidende vriendschapbetuigingen overlaadt, zich daartoe des morgens vroeg opmakende, die alzo noch tijd, noch gelegenheid in acht neemt, maar elk oogenblik aangrijpt en opzoekt, om zich door laffe vleierij bij zijnen vriend in te dringen, het zal hem, den huichelachtigen lofredenaar, tot enen vloek, tot ene verwensing, in plaats van tot een zegen en een oprecht bewijs van liefde gerekend worden; want niet alleen zullen de mensen de onoprechtheid en valsheid zijner betuigingen opmerken, maar God zal het hem ook tot zonde rekenen, dewijl hij de ziel zijns naasten schade doet lijden.

Wie zeer laakt, prijst; wie zeer prijst, laakt; want men gelooft hem niet, omdat hij het te erg maakt.

Het grootste gevaar van alles is, dat zulk hoog opgeheven roembazuining een sterke verzoeking tot hoogmoed en trotsheid is. Want de mensen zijn maar al te gereed, om betere en voordeliger gedachten van zich zelf te hebben, naarmate anderen maar wat groter van hen denken, en wat zeer hoog van hen spreken, of hen te zeer verheffen..

15. a) Ene gedurige druiping die alles in het huis, waarin men zich ten dage des slagregens veilig achtte, bederft en in verwarring brengt, en ene kijfachtige huisvrouw, die gestadig de rust van het huis verstoort, zijn even gelijk.

a) Spreuken 19: 13.

16. Elk een die haar verbergt, en hare twistgierigheid wil beteugelen, zou een even onmogelijke zaak trachten te doen, als hij die den wind zou willen verbergen, en de olie zijner rechterhand, die roept. 1)

1) De laatste uitdrukking is geheel verbloemd. Het schijnt, dat Salomo ene toenmaals zeer gewone spreekwijs bezigt. -Olie kan allerlei riekende stof betekenen, olie der rechterhand is olie, welke men met de rechterhand heeft aangeraakt, en die door haren reuk zou uitroepen en verraden, wat men met de hand zou willen verbergen. De betekenis schijnt dus weer deze te zijn, dat men evenmin ene kijfachtige vrouw kan beteugelen, als iemand, die sterkriekende olie heeft aangeraakt, den reuk daarvan beletten kan..

In het Hebr. Weschèmen jemino jikra. Letterlijk kan dit wel vertaald worden, en de olie zijner rechterhand roept, maar de betekenis kan niet anders zijn, dan olie met zijne rechterhand vasthouden. Men kan den wind niet verbergen, letterlijk staat er, tegengaan, evenmin kan men met de hand de olie tegenhouden. Anderen verklaren het, van de geur der olie, die zich naar alle kanten verspreidt, vooral van de welriekende olie van het Oosten.

17. IJzer scherpt men met ijzer; alzo scherpt een man het aangezicht zijns naasten.

Het ene karakter vormt zich door het andere; de omgang met anderen is de voorname school, waarin de mensen gevormd worden. Dit waarschuwt ons, omzichtig te zijn in het kiezen van

de personen, met wie wij verkeren willen, en het vermaant ons, in onzen omgang met hen, ons zo te gedragen, dat het hun en ons ten zegen zijn kan..

Ongetwijfeld is de bedoeling van den Spreuken-dichter, om er op te wijzen, hoe de ene mens door den ander gevormd wordt, hoe de een een ongekend groten invloed op den ander heeft. Zij is daarom tot vermaning gegeven, om wel toe te zien met wien men omgaat, in welke kringen men zich begeeft, welken invloed men op zich laat werken.

18. Die den vijgeboom voor bederf bewaart en hem behoorlijk bemest en verzorgt, zal zijne vrucht eten, en die zijnen heer, dien hij op aarde dient waarneemt, door zijne belangen eerlijk en trouw te behartigen, zal desgelijks de vruchten van zijnen arbeid plukken en door zijnen heer, dien hij eert, weer geëerd worden. In den volsten zin geldt dit voor den getrouwe dienstknecht van den Heere uit den hemel.

19. Gelijk in het water het aangezicht, dat daar, even als een beeld in den spiegel, door de terugkaatsing van het licht gevormd wordt, is tegen het aangezicht, dat zich in het water spiegelt, alzo is des mensen hart tegen den mens, d.i. het hart des enen is een spiegel voor dat des anderen.

Elk menselijk hart, goed beschouwd, vertoont ten slotte het altijd zelfde mensenhart. Bij alle verscheidenheid der harten en aangezichten der mensen, bij alle door vermommingen vermeerderde ondoorgrondelijkheid, in de hoofdzaak komen zij allen overeen, even als het aangezicht overeenstemt met zijn beeld in het water.

Indien het hart van enen onbekeerden mens uiteen genomen werd, dan zouden wij daarin den aanleg en de hoofdtrekken van elken goddelozen zondaar zien, even als een ontleedkundige door de ontleding van een enkel menselijk lichaam ziet, wat de algemene aanleg en de hoofddelen van elk menselijk lichaam zijn.

20. De hel en het verderf, de afgerond van dood en verderf worden niet verzadigd, niet vol, ofschoon zij alles verslinden, wat leeft; alzo worden a) de ogen des mensen, die als het ware de vensteren van zijn hart zijn, ook niet verzadigd (Spreuken 15: 11. 1 Joh. 2: 16

a) Prediker 1: 8.

Dit is niet ene blote vergelijking, maar de begeerlijkheid der ogen met hare onverzadelijkheid, is zelf iets duivels, iets, dat uit de hel afkomstig is; want deze begeerlijkheid der ogen, d.i. de overgave des harten aan den bloot uitwendigen vorm der geschapen dingen en de zucht, om de werkelijkheden in bloot uitwendige vormen tot eigen genot op te lossen, en geheel te loochenen, dat iets goddelijks in dezelve woont, openbaart zich bij al wat leeft; ja dit streven richt zich eindelijk tegen God, en maakt van Zijne eeuwige kracht en Godheid, Zijn eeuwig Woord en Zijne heilsverordeningen blote abstracties, voorbijgaande holle vormen zonder waarde, begrippen, die aan verandering onderhevig zijn. De begeerlijkheid des vleses heeft een doel, daar de begeerlijkheid der ogen is niet te verzadigen. Slechts het eeuwig blijvende

goed kan haar genezen, en het water des levens kan dezen brandenden dorst der hel lessen, zodat het hart nimmermeer dorst en ophoudt met vragen..

‘s Mensen ogen zijn nooit verzadigd en de lusten van het vleselijk hart naar wereldse voordelen en vermaken zijn nooit te voldoen. Zij echter, wier ogen altoos gericht zijn naar den Heere en Zijne wetten, en die in Hem hun lust en vermaak kunnen vinden, hebben reden om vergenoegd te zijn en voldaan te zijn, gelijk de ware vromen ook dit genoegen op aarde kunnen smaken en het eens zullen genieten tot in eeuwigheid.

21. De smeltkroes is voor het zilver, en de oven voor het goud, om het zuivere metaal van het blinkende schuim af te scheiden; also is een man, wat zijn innerlijk gehalte betreft, naar zijnen lof 1) te proeven; namelijk of hij dezen lof, die hem toegezwaaid wordt, gaarne als enkel waarheid en als wel verdiend aanneemt, en zich door de vleierij laat misleiden, dan of hij den lofredenaar en hetgeen in hem geprezen wordt nauwkeurig onderzoekt, en schijn van waarheid weet te onderscheiden.

Wanneer iemand, die zich gaarne hoort prijzen, bedrogen wordt is dit ene billijke straf voor hem, want hij bewijst, dat hij een man is, die zijne eigene eer boven alles lief heeft.

Het vuur en de smeltkroes, dienen om wat niet-goud of niet-zilver is van het goud of zilver te onderscheiden. Het vuur brengt het echte goud, het goud aan het licht. Alzo wordt hier ook de lof als zulk een beproevend middel genoemd, om den mens te leren kennen. Wie waarlijk wijs is, zal er naar streven, om niet hoogmoedig te worden, maar steeds dieper in te dringen in het wezen der wijsheid, terwijl de dwaas er door gestreeld wordt en meent dat hij nu genoeg weet. De lof brengt aan het licht, wie waarlijk wijs en wie dat niet is.

22. Al stiet gij den dwaas in enen mortier met enen stamper, in het midden van het gestoten graan; al naamt gij ook tot de zwaarste straffen en dwangmiddelen de toevlucht, om den dwaas godvruchtig en wijs te maken; zijns dwaasheid zou van hem niet afwijken, want zij heeft zich als het ware met zijne ganse persoonlijkheid vereenzelvigd. God alleen vermag de dwaasheid des harten uit te roeien en ene volkomen omkering in hetzelve tot stand te brengen.

Enen ter dood veroordeelde in een groot mortier te vermorzelen is ene strafoefening, die in het Oosten dikwijls voorkomt.

23. Zijt naarstig om het aangezicht, de gesteldheid uwer schapen in letterlijken en duurlijken zin, te kennen, en bevorder met wijsheid en trouw hun welvaren; zet uw hart op de kudden, let nauwkeurig op hetgeen tot hare verzorging nodig is, als een zeker middel, om zelf een tevreden en naar het uitwendige gerust leven te kunnen leiden (Hand. 20: 28).

24. Want de schat 1) van geld was, is niet tot in eeuwigheid, maar vergankelijk en zal zeer spoedig verloren gaan, wanneer hij verwaarloosd wordt; of zal zelfs de kroon, de vorstelijke waardigheid van geslacht tot geslacht zijn? gaat zij niet veeleer door gebrek aan zorg en waakzaamheid in een ander geslacht over?

1) Salomo maakt hier een vergelijking tussen het bezit van baar geld en van landen en akkers en kudden. Men weet, dat het dikwijls een der liefhebberijen der Oosterlingen was, om veel goud en zilver, veel baar geld in de kelders opgestapeld te hebben. Dit is nog dikwijls een begeerte van de rijke Oosterlingen. Maar de wijze koning wijst er op, dat geld en goed niet altijd duren, spoedig kunnen weggeroofd worden, of op de ene of andere wijze verloren. Landbezit blijft echter en wie zich op de veeteelt toelegt en zijn rijkdom tracht te vermeerderen door het aankopen van landen, zal ervaren, dat dit hem niet teleurstelt.

25. Als het jonge gras zich openbaart, en de grasscheuten gezien worden, laat de kruiden der bergen verzameld worden.

Dit vers behelst ene vermaning voor den landman om van de gunstige gelegenheden gebruik te maken en te rechter tijd voor de inzameling van den oogst te zorgen, ten einde in den naderenden winter geen gebrek te moeten lijden.

De Duitse tekst geeft het volgende: Het hooi is verbruikt, of liever: het oude gras verdwijnt gedurende elk voorjaar, en spoedig is ook weer het jonge, groene gras daar en het kruid; beter: de saprijke, voedende kruiden worden op de bergen verzameld. Daarom, wie zijn land ijverig bebouwt en nauwkeurig acht geeft op zijne kudden, zal zich door de zich steeds vernieuwende schepping Gods rijkelijk beloond zien voor den aan haar besteden arbeid. (Psalm 65: 10-14)..

26. De welverzorgde lammeren zullen a) zijn tot uwe kleding, en de bokken de prijs des velds; zij zullen u zoveel opbrengen, dat gij daarvoor nieuwe velden zult kunnen kopen.

a) 1 Tim. 6: 8.

27. Daartoe zult gij genoegzaamheid van geitenmelk hebben tot uwe spijs, tot spijs van uw huis, en leeftocht uwer maagden. (Esther 2: 4). In het algemeen zal de schoonheid en rijkdom van het land voor u ene bron van onuitsprekelijke vreugde zijn.

De vs. 23-27 bevatten ene schone vermaning, om zorgvuldig acht te geven op den bloei van den landbouw, opdat, bij de onbestendigheid der aardse goederen, voor den vlijtige elk jaar nieuwe, veelvoudige vruchten uit de aarde voortspruiten. Om aan de vermaning enige bekoorlijkheid toe te voegen, ontwerpt de dichter een uitlokkend beeld van de heerlijke gevolgen van den bloeienden landbouw; hij stelt u daarom een bekoorlijk herfstlandschap voor, waarop men, nadat een rijke oogst van hooi binnen de schuren verzameld is, de weiden weer met een fris groen bedekt ziet, waar de vruchten der vruchtbare bergen ingezameld zijn en talrijke kudden, die overvloedig in voeding en kleding voorzien, de dalen bedekken, zodat het ganse huis overvloed heeft..

HOOFDSTUK 28.

OVER ENEN TWEEDEN HINDERPAAL VOOR HET VERKRIJGEN VAN WIJSHEID.

IV. Vs. 1-28. Deze afdeling handelt voornamelijk over de bestrijding van de ondeugd der gierigheid en hebzucht, als openbaringen van de dwaasheid, in tegenstelling waarvan herhaaldelijk aangemaand wordt tot het zoeken van den Heere, tot vertrouwen op Hem, tot enen eerlijken en reinen wandel, tot vreze voor Gods toorn. Overigens is er in deze Spreuken geen geregelde gedachtengang op te merken, maar bij hare rangschikking is meer op uitwendige dan op inwendige overeenkomst gelet. Men kan ze op de volgende wijzen in groepen afdelen. Vs. 1-5 handelen over de tegenstelling der rechtvaardigen en goddelozen in het algemeen; in vs. 6-12 wordt de goddeloze onderdrukking der armen door de rijken bestraft; in vs. 13-18 de heimelijke dienst der zonde, de verstokking van het hart, de dwingelandij en den bloeddorst; terwijl vs. 19-28 meestal de hebzucht en de geweldenarij bestrijden.

1. a) De goddelozen, ofschoon zij met een trots vertrouwen op ene goede uitkomst vervuld schijnen te zijn, verkeren evenwel in voortdurende vrees voor het hen dreigende gericht; hun kwaad geweten verschrikt hen, zodat zij vlieden, waar geen vervolger is, waarmee ook Mozes reeds alle afvalligen bedreigd had; maar elk rechtvaardige is moedig als een jonge leeuw, die noch in zijne volle kracht is, want hij vertrouwt op zijnen God, die hem tot een Schild is (Spreuken 12: 21. Psalm 91: 2-7; 27: 1-3).

a) Leviticus 26: 36. Deuteronomium 28: 27. Jes. 57: 21.

2. Om de overtreding des lands, om zijnen afval van den levenden God en het verlaten van diens heilige geboden zijn deszelfs vorsten vele; in zulk een land wordt regeringloosheid afgewisseld door ene reeks van overmoedige dwingelanden, die het afgefallen volk tuchtigen, terwijl zij zelven het volk in goddeloosheid voorgaan; maar om, ter wille van verstandige en wetende mensen, die met goddelijk verstand en inzicht bedeed zijn (Hoofdstuk 18: 15), zal insgelijks verlenging wezen 1) der regering van den eenmaal door God gestelden en in Gods vreze regerenden koning, tot heil des volks (Spreuken 14: 34; 11: 28: 12).

De ganse Heilige Schrift geeft even als deze Spreuk een duidelijk getuigenis ten gunste van de alleenheerschappij, het koningschap door Godsgenade, ofschoon nergens de vraag, welke de beste staatsvorm zij, door een bepaald leerstuk beantwoord wordt..

1) Of, door een man van verstand en wetenschap duurt de rechtstoestand voort. Die man van wetenschap is niet de koning zelf, maar zijn raadsman zijn minister. Want toch hij staat tegenover degenen, die tegen den koning opstaan, in het eerste gedeelte, vorsten genoemd. De Schrift zegt hier, dat ten gevolge van den afval van den levenden God, oproer en opstand dikwijls voorkomen, zodat velen optreden als gezaghebbers, maar wanneer er iemand aan het roer zit, die de ware wijsheid deelachtig is en daarom den koning raadt in overeenstemming met den geopenbaarden wille Gods, deze een steun voor het staatsgebouw is, dewijl hij bewaart voor afval van den levenden God.

3. Een arm man, die tot rijkdom en aanzien is opgeklommen, maar die, zijnen voormaligen staat vergetende, de geringen door zijne macht verdrukt, is de eerste van de dwingelanden, die om de overtreding eens lands opkomen, want in plaats van de geringen, tot wie hij zelf eens behoorde, een goed hart toe te dragen, en gelijk een vruchtbare regen overvloed aan te brengen, is hij een wegvagende regen gelijk, die den oogst vernielt, zodat er geen brood zij.

Elke revolutie levert ons hiervan inderdaad het treurige bewijs; ook wordt dit helaas in elke republiek gezien, waar de geringe spoedig tot hoogheid kan komen, en ofschoon dit laatste door velen als een voorrecht beschouwd wordt, de geschiedenis is daar, om ons te leren, dat dit voorrecht slechts schijnbaar is, en dat door zulke, snel rijk en machtig geworden, personen meestal meer schade dan zegen voor het land aangebracht wordt. Erfelijke, geboren vorsten zijn betrekkelijk nog altijd de beste, want zij zijn minder in verzoeking, om van hun macht misbruik te maken, en worden er meer als van zelf toe gedrongen, om over de beste wijze van regeren na te denken..

Anderen (zoals Delitzsch) vertalen: Een arm man en een verdrukker der geringen, een wegvagende regen, zonder brood te brengen, en verklaren dan, dat de verhouding van een arme en een verdrukker gelijk staat met zulk een regen, die in plaats van te doen wassen, alles wegdraagt, zodat de arme niets heeft, om er zich mede te voeden. De eindbetekenis is natuurlijk dezelfde.

4. Die in zulk een land de wet, de geopenbaarde waarheid en het recht Gods verlaten, verachten en verbreken, prijzen de goddelozen, die de macht in handen hebben gekregen, omdat deze hun wijd de deur openzetten voor het verbreken van Gods wet; maar die de wet als het richtsnoer van hun leven bewaren, en geen ander recht voor de wereld erkennen, zijn er verre van verwijderd, zulk goddelozen, die op onrechtmatige wijze in het bezit der macht gekomen zijn, door vleierij te prijzen; integendeel zij mengen zich in strijd tegen hen 1) met alle middelen, die de wet Gods hun veroorlooft.

1) Of, vertoornen zich over hen, zodat zij tegen hen optrekken en hen niet met rust laten, niet afhouden, totdat zij gestraft zijn.

5. Waarlijk, zulke goddeloze heersers verdienen geen lof, want de kwade lieden, die zich even als zulke heersers met hun lofredenaars aan de zonde hebben overgegeven, verstaan het recht niet, en willen het ook niet verstaan; de gewoonte van onrecht te doen, heeft hen onvatbaar gemaakt, om recht van onrecht te onderscheiden, maar die den HEERE zoeken, in Zijne wegen wandelen en de geopenbaarde waarheid met het hart aannemen en geloven, verstaan alles 1) en door Gods Geest voorgelicht, weten zij ook wat voor God recht is.

a) 1 Joh. 2: 20.

Die God niet kent, hoe kan die het recht verstaan? Voor hen, in wie werkelijk een godsdienstige zin woont, is ook elk zedelijk recht en gevolg van zelve duidelijk. Mensen, met een overigens helder verstand, maar die den geest missen, welke naar God vraagt, klagen

dikwijls in rechterlijke, of andere zaken over gebrek aan inzicht, terwijl meer eenvoudigen van hart gemakkelijk begrijpen en niet verlegen staan..

Deze eenvoudige waarheid aangaande het innige verband tussen godsdienstige en zedelijke kennis en de vatbaarheid om te oordelen, wordt door onzen tijd stoutweg in het aangezicht geslagen, door te beweren, dat het godsdienstig en zedelijk leven niets met elkaar gemeen hebben, alsof ieder, die een gelovig Christen is, een natuurlijk vijand van volkswelzijn en volksgrootheid zou moeten zijn..

1) Wij hebben hier schier hetzelfde als wat de Apostel Johannes (1 Joh. 2: 20) aan de gemeente schrijft als hij zegt: "Gij hebt de zalving van den Heilige, en gij weet alle dingen." Wie den Heere zoeken, hebben den Geest ontvangen en leren verstaan alles, wat tot het leven en de godzaligheid van node is.

6. a) De arme, wandelende in zijne oprechtheid in nederigheid en eenvoudigheid des harten zijnen weg gaande (Hoofdstuk 12: 2), is beter, dan die verkeerd is van wegen, die met huichelachtige arglistigheid en verkeerdheid des harten tweeërlei weg bewandelt, en die, ofschoon hij dikwijls in schijn op den rechten weg is, toch in waarheid op den goddelozen weg voortholt (Prediker 4: 13); en dit blijft waar, al is hij rijk en machtig, want zijn rijkdom en macht zullen noch hem, noch anderen ten zegen, ja veeleer ten verderf zijn.

Spreuken 19: 1.

7. a) Die de Wet, in het algemeen Gods woord, dat hij van Gods wege door zijne ouders en leermeesters ontvangen heeft, bewaart en in zijn leven daarop acht slaat, is, en heet een verstandig zoon, en de kroon zijns vaders; maar die, de tucht vergetende, der vraten, der brassers metgezel is, waardoor hij krachten en goederen lichtzinnig verspilt, beschaamt zijnen vader, en brengt schande en vloek over zijn huis (Spreuken 10: 1).

a) Spreuken 29: 3.

8. Die zijn goed, tegen Gods uitdrukkelijk bevel in Exodus 22: 25. Leviticus 25: 36 vv. vermeerdert met woeker bij de invordering van renten voor uitgeleende kapitalen (Psalm 15: 5), en met overwinst bij den verkoop van waren, of wie zich op enige andere onrechtvaardige wijze verrijkt en zich aan afpersingen schuldig maakt, vergadert dat voor degene, die zich des armen ontfermt;

1) want ofschoon hij een tijd lang in het bezit zijner goederen is. hij heeft er geen genot van, en vroeger of later komt het in andere handen, die er een beter gebruik van maken en aan de armen hun deel geven; also moet de woekeraar tegen zijnen wil God dienen en diens ere bevorderen (Spreuken 13: 22. Prediker 2: 26).

1) Soms schikt God het in Zijne Voorzienigheid zo, dat er een ander komt, die het onrechtvaardig gewonnen goed tot liefdadige einden weet te besteden, en dan wordt het wel eens op ene zonderlinge wijze in handen gesteld dergenen, die zich des armen ontfermen

willen en er veel goeds mede doen, nemende er dus den vloek af, die er door de valsheid en geweldenarij opgelegd mocht zijn..

9. Die zijn oor afwendt van de wet te horen, die zich in het algemeen van Gods woord afkeert en weigert dit als richtsnoer van zijn leven aan te nemen, waardoor hij in het kwaad verhard wordt, diens gebed zelfs, dat hij met een huichelachtig hart uitspreekt, zal een gruwel zijn 1) voor God; wie niet haar God hoort, dien zal God ook niet horen (Spreuken 15: 8. Jes.13: 15. Joh. 9: 31).

1) Hier wordt gesproken van den zondaar, die moedwillig en bij voortduring zich tegen Gods Woord stelt, Gods Woord bespot en Zijne ordinantiën gering acht, maar in tijden van nood en ellende nog wel eens een gebed doet. Zulk een roepen, hetwelk in den grond der zaak uit zelfzucht voortkomt, wordt door den Heere God niet verhoord, maar is hem een gruwel.

10. Die de oprechten, die eenvoudig in Gods wegen wandelen (Hoofdst 12: 2), doet dwalen op enen kwaden weg, a) zal het oordeel Gods over zich vermeederen en zelf in zijne gracht, in het eeuwig verderf, waarop die weg uitloopt, vallen; maar de vromen, die aan de verzoeking weerstand bieden en op Gods wegen volharden, zullen het goede, de zaligheid door Gods genade beërven (Spreuken 2: 21).

a) Spreuken 26: 27.

11. Een rijk man is in zijn blind zelfbehagen wijs in zijne ogen; maar de arme, die verstandig is, die door Gods Geest verlicht is, doorzoekt hem en wordt spoedig de ijdelheid en dwaasheid zijns harten gewaar (Spreuken 26: 16).

Rijke mensen worden gewoonlijk zo geveleid, en zijn zo gewoon in alles hun zin te krijgen, en naar eigen inzicht en goedvinden te handelen, dat zij tenslotte geneigd zijn te denken, dat zij niet alleen in rijkdom, maar ook in wijsheid boven anderen verheven zijn. Wijze en godvruchtige mensen onderscheiden echter spoedig hun waar karakter.

12. a) Als de rechtvaardigen in een land opspringen van vreugde, omdat zij de overhand hebben, niet zozeer door hun groot aantal als wel door hunnen invloed op de leiding der aangelegenheden des lands, is er grote heerlijkheid, zowel wat de uiterlijke als innerlijke welvaart des volks betreft, en iedereen verblijdt zich; b) maar als de goddelozen opkomen; en in macht en aanzien toenemen, wordt de mens nauw gezocht. 1)

a) Spreuken 11: 1,11. b) vs. 28.

1) Dit betekent dat als de goddelozen regeren en de baas spelen, men schier de mensen met de lantaarn moet zoeken (Zef. 1: 12) De rechtvaardige durft zich dan nauwelijks te laten zien, gelijk het was in de dagen van Elia den Profeet, zodat deze Godsman zelfs meende, dat hij alleen van alle Gods kinderen was overgebleven.

13. Die zijne overtredingen bedekt, door ze te loochenen, te verontschuldigen, of de schuld er van op anderen te werpen, zal niet voorspoedig zijn in zijn leven; a) maar die ze met een oprecht berouw en in het geloof bekent en laat; zal van Gods barmhartigheid, namelijk de vergeving zijner zonden en een nieuwen zegen verkrijgen (Job 31: 33).

a) Psalm 32: 3,5. 1 Joh. 1: 9,10.

Geloofd zij de Heere, onze toestand is niet wanhopend, zo als die van de engelen, die hun beginsel niet bewaard, maar hun eigene woonstede verlaten hebben. God zag met mededogen op ons geslacht neer en strekte de reddende hand tot ons uit. De Zonde Gods is ons tot ene verzoening geworden, en wij worden uitgenodigd de vergeving onzer zonden te ontvangen door het geloof in Zijn verzoeningsbloed. Bij een diep gevoel van onze schuld en ons gevaar hebben wij vrijmoedigheid om redding te verwachten, van die genade, die heerst door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus, onzen Heere..

14. Welgelukzalig is de mens, die geduriglijk, zijn ganse leven door vreest voor de zonde, om daarin te vallen en voor den toorn Gods over den zondaar; maar die zijn hart door onboetvaardigheid en valse gerustheid verhardt, zal in het kwaad vallen tot zijn tijdelijk en eeuwig verderf (Spreuken 29: 1. Psalm 19: 14. Rom. 11: 20).

Het baat enen mens niet, wanneer hij zijne zonden ook voor een korteren of langeren tijd kan loochenen of verbergen; want hij voert toch altijd en overal zijn knagend geweten met zich rond. Velen dragen er wel is waar heimelijk roem op, als zij hun kwaad in het verborgen kunnen verrichten, en zich zo listig weten te gedragen, dat men ze niet gemakkelijk betrappen kan; maar, wat baat het hun? Hoe snel gaan de weinige dagen, maanden en jaren van hun leven voorbij! Dan helpt geen verbergen en loochenen meer. Ja, de rechtvaardige Rechter let ook nog in dit leven zo nauwkeurig op alle moedwillige overtreders, dat Hij hun zonden te rechter tijd aan het licht weet te brengen, zodat menigeen, die zich thans op listige en kunstige wijze zoekt te verbergen, met al zijne zonden openbaar en te schande wordt.

Weet gij dan niet, gij ellendig mens, zo vraagt u de Geest der Waarheid, dat al de gedachten van uw boos hart bekend zijn? Waarom verbergt gij u dan en bedekt gij u met die onnutte bladeren, die uw verdorven verstand en uwe arglistigheid u aan de hand geven? Wilt gij u nog langer onder dien boom verschuilen, waar gij uwe zonden nu eens vergoelijkt, dan weer hare boosheid in uw geweten erkennen moet? Hoe lang zult gij, arm mens, uw bederf bedekken? Weet, dat gij den Heiligen Geest door dit ontkennen en verbloemen uwer schuld slechts bedroeft, en stel uw hart, uwen wil en uwen mond niet langer ten dienste des satans. Want gij vergadert daardoor u zelven toorn als een schat, en uwe zonden, die alle bij den Heer zijn opgetekend, zullen eenmaal tegen u getuigen.

15. De goddeloze, heersende over een arm volk, dat hij door list en geweld uitzuigt, is een bij zijnen roof brullende leeuw en een roofgierige beer, die ginds en weer loopt, om buit te zoeken. Ofschoon zulk een goddeloze voor een tijd in uitwendigen voorspoed mag leven, eenmaal zal de grootste ellende, als een noodzakelijk gevolg zijner dwingelandij, hem zeker treffen.

16. Een vorst, die van alle verstand, inzicht en ervaring gebrek heeft, is ook veelvoudig in verdrukkingen, ja, hoe onverstandiger hij is, des te drukkender is meestal zijne regering; dit onverstand openbaart zich dikwijls het meest in de keuze van de personen, die onder hem moeten regeren, en die geheel ongeschikt, of zelfs goddeloos zijnde, het volk verdrukken; maar een vorst, die de gierigheid haat, zich niet aan afpersingen tegenover zijne onderdanen schuldig maakt, zal de dagen verlengen; 1) hij bevestigt zijnen troon, en de Heere zal hem ene lange en voorspoedige regering schenken.

1) Het is zo zeer het belang als de plicht de vorsten, dat zij in rechtmatigheid regeren. Derhalve zijn de onderdrukkers en geweldenaars de grootste dwazen der wereld en hebben gebrek aan alle verstand, omdat zij noch hun eigen eer, noch hun gemak en veiligheid raadplegen, en alles aan de heerszucht van ene volstrekte en willekeurige macht opofferen..

17. Een mens, gedrukt en beangstigd om het bloed ener ziel, zal, bij de gedurige herinnering aan het onschuldig vergoten bloed, naar den kuil toevlieden, men ondersteune hem niet, 1) houde hem niet bij, men wendde gene poging aan, om hem aan Gods gericht te onttrekken; het zou te vergeefs zijn (Genesis 4: 14).

1) Dat is men stuite het recht en de rechtspleging niet. Men lene zich niet, om, door een valse barmhartigheid gedreven, dezulken aan de Overheid te onttrekken of voor haar te verbergen. Het bloed dat vergoten is, roept om het bloed van den moordenaar, en het land is niet eer verzoend, aler het vergoten bloed gewroken is.

18. Die oprecht, onstraffelijk wandelt, zal te midden van den nood dezes levens behouden worden; maar de onoprechte, die zich verkeerdelijk gedraagt in twee wegen, zal door een plotseling over hem komend gericht Gods in den enen of ten ene male, dat is geheel en al, vallen.

19. Die zijn land bouwt, in het algemeen getrouw is in het werk, hem door den Heere op de hand gesteld, zal door Gods genade altijd met brood verzadigd worden; het zal hem aan zegeningen van den Heere niet ontbreken; maar die ijdele 1) mensen navolgt, zal met armoede verzadigd worden (Spreuken 12: 11).

1) In hen grondtekst staat het ijdele. Het woord mensen is een tussenvoeging van de Staten-Overzetters. De Spreuken-dichter wil hier zeggen, dat wie zich met ijdele dingen afgeeft arm zal worden. Het zich het ijdele dingen afgeven, wordt hier gesteld tegen het beoefenen van den landbouw. In het volgende vers, wordt hetzelfde met andere woorden gezegd. Onder ijdele dingen na te volgen en haastig zijn om rijk te worden, mag voorzeker wel het kansspel worden genoemd.

20. Een gans getrouw man, die eerlijk en rechtvaardig is bij al zijne handelingen, zal veelvoudig zijn in zegeningen van den Heere a), maar die haastig is, om zelfs door oneerlijke middelen rijk te worden aan de vergankelijke goederen dezer aarde, zal niet onschuldig wezen, en dus ook niet ongestraft blijven. Hem geldt het woord van Paulus: Die rijk willen

worden, vallen in verzoeking en in den strik, en in vele dwaze en schandelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang. (1 Tim. 6: 9 6.9).

a) Spreuken 13: 11; 20: 21; 23: 4.

21. a) De aangezichten te kennen bij het behandelen ener gerechtszaak is zeker niet goed, ja een gruwel voor God en mensen: want een man, die zulke dingen doet, zal ten slotte omeen zeer gering voordeel, een stuk broods overtreden.

a) Spreuken 18: 5; 24: 23.

Wie eerst voor enen hogen prijs het recht verkrachtte, komt door de gewoonte der zonde ten laatste daartoe, dat hij hetzelfde voor het geringste voordeel doet..

22. Die zich haast naar goed, en ene onverzadelijke begeerte heeft, om rijk te worden, is een man van een boos oog, 1) die den voorspoed van zijnen naaste met nijd en afgunst gadeslaat; maar hij weeten bedenkt niet, dat overeenkomstig de onveranderlijke ordeningen Gods het gebrek hem overkomen zal (Spreuken 22: 9).

1) Hier toont Salomo wederom de zonde en dwaasheid aan degenen, die rijk willen worden en die daartoe generlei middelen ontzien, en zowel onrecht als recht daartoe willen doen dienen, zich haastende om schatten te vergaderen. Deze hebben geen troost in zich, zij zien altijd met een benijdend hart op dezulken, die meer bezitten dan zij en zijn gemelijk, om de noodwendig onkosten, welke zij moeten doen, want de eerste betimmeren te zeer hun licht en de andere maken dat zij geen praal en vertoning naar hun lust kunnen maken, en dit doet hun ongemakkelijk en kribbig worden..

23. Die enen mens op de rechte wijze bestraft over verkeerde wegen, die hij ingeslagen heeft, mag in den beginne geen gunstig gehoor vinden, maar hij zal achterna, wanneer het heilzame zijner welgemeende bestraffing gebleken is, gunst en dank vinden, meer dan die met de tong vleit, en daardoor zijnen naaste in het kwaad stijft; in den beginne mag hij zich door zijne vleitaal aangenaam maken, eindelijk wordt toch de onoprechtheid van zijn hart en zijne bedoeling bekend en hij zelf het voorwerp van ieders verachting.

24. Wie in zijne hebzucht zelfs zo vergaat, dat hij zijnen vader of zijne moeder van hun goed berooft, misschien wel onder het arglistige voorwendsel, dat het hem na hunnen dood toch als zijne rechtmatige erfenis, ten deel moet vallen, en zegt: Het is gene overtreding, die is des verdervenden mans gezelschap, hij is tot de grootste misdaden in staat en even nietswaardig als een moordenaar, of als een, die zich zelve moedwillig in het verderf stort (Spreuken 18: 9; 19: 26; 30: 17).

Christus toont de boosheid aan van die kinderen, die het zich niet tot een plicht rekenen, hun ouders, waar het nodig is, te verzorgen (Matth. 15: 5). Salomo toont hier de boosheid aan van die kinderen, die het gene zonde achten, hun ouders te beroven met geweld, of in het geheim, door vleierij of bedreiging, door verkwisting, of door het maken van schulden, waarvan zij de

betaling aan hen overlaten. Zij paren ondankbaarheid aan ongehoorzaamheid en onrechtvaardigheid..

25. {a} Die grootmoedig, of liever die trots en onverzadelijk hebzuchtig is, verwekt door zijne baatzuchtige handelingen jegens anderen gedurig gekijf, 1) waardoor hij zijn doel niet bereiken, maar tot armoede vervallen zal; maar die in stilheid op den HEERE vertrouwt en van Hem zijne hulp wacht, zal door Gods zegen vet worden; hij zal voorspoed hebben en rijk worden aan aardse goederen (Spreuken 11: 25; 13: 4,20. Jes. 55: 2).

{a} Spreuken 13: 10; 15: 18; 29: 22.

1) In het Hebr. Rechab nèfesch jegarèh madoon. Beter: De hebzuchtige verwekt gekijf. Grootmoedig heeft hier niet de betekenis van hoogmoedig, maar van groot van hart, d.w.z. van iemand die nooit tevreden is en altijd meer wil hebben. Hij wordt hier gesteld tegenover degene, die stil zijn weg gaat, tevreden is met de beschikkingen Gods, op God vertrouwt en van Hem alles verwacht, uit Zijne hand leeft, en ondervindt dat de godzaligheid tot alle dingen nut is.

26. Die op zijn van jongs af boos, trots en toch zo kleinmoedig hart vertrouwt, en zich op zijn verstand, zijne inzichten, zijn gevoel 1) verlaat, die is een zot, die van God en Zijne openbaring niets wil weten; maar die in wijsheid, met vertrouwen op God en in Zijne kracht wandelt, die zal de rampen ontkomen, door welke de zotten getroffen worden.

1) Wij verwisselen dikwijls geloof en gevoel, en dit geheel ten onrechte; want het geloof, waar het zich het levendigst en krachtigst bij ons openbaart, is juist in tegenspraak met ons gevoel; en waar wij dit zoete, lieflijke gevoel missen en integendeel onder den afmattenden invloed van een neergedrukt gevoel verkeren, daar moet het geloof ons ene betere vergoeding voor dit gemis zijn, daar moet het ons onderrichten, vertroosten en ons oog op den hemel doen vestigen. Wanneer iemand uit zijnen doodslaap ontwaakt is, moet het daarom tot ons eerste werk behoren, hem te zeggen, dat de opwekking van zijn gemoed en de blijdschap, die hij wellicht gevoelt (want niet elke opwekking gaat met een sterk, hetzij zoet of bitter gevoel gepaard), niet het blijvende en voornaamste der zaak is; dat hij zich moet verblijden, als zich niet verblijdende, en gene te grote waarde aan dit gevoel moet hechten, opdat hij bij het gemis daarvan niet in zijn geloof geschokt worde; wij moeten hem zeggen, dat hij veeleer van den aanvang tot het einde van zijn geestelijk leven, niet op het veranderlijke in hemzelve moet zien, maar op de onveranderlijke beloften Gods in Zijn Woord, die Gode zij dank, onafhankelijk zijn van het gevoel, en die voor verlorene zielen een kwijtbrief zijn, waarop zij zich als goddelijk onderpand veilig kunnen verlaten. Ook ons geloof zelf is afwisselend klein en groot; Gods Woord is aan gene verandering onderhevig. Waar Gods Woord en beloften zijn, daar openbaren zich ook Gods genade en kracht ten leven. (LÖWE).

27. a) Die den armen geeft, en aldus zijn geloof en zijne wijsheid door werkzame liefde bewijst, zal in eeuwigheid geen gebrek hebben aan enige genadegave naar lichaam of ziel; maar die zijne ogen verbergt voor den nood en de ellende van anderen, en alzo zijn medelijden moedwillig onderdrukt, zal veel vervloekt worden; 1) de vloek van de onderdrukte

armen, zal hem treffen en de Heere zal dien zeker over hem doen komen (Spreuken 11: 24 vv. 2 Kor. 9: 6).

a) Deuteronomium 15: 7,8,10. Spreuken 19: 17; 22: 6.

1) Hij, die zijne ogen toesluit of afwendt, om de ellende der armen niet te zien, en om in het gezicht en gelaat des noodduftigen niet te lezen, welk een gebrek zij lijden, opdat zijn hart niet aangedaan worde, om hen te helpen, die zal met recht vanwege zijn hardigheid, menig vloek aan God en van zijne medemenschen te beurt vallen. En inderdaad allerellendigst en rampzalig is de staat van hen, die het Woord van God en de gebeden der noodlijdenden tegen zich heeft..

28. a) Als de goddelozen, in een land opkomen en macht verkrijgen, verbergt zich de mens, de huichelarij neemt toe, omdat niemand het waagt, zijne ware gezindheid en meningen uit te spreken; maar als zij door Gods strafgericht omkomen, vermenigvuldigen de rechtvaardigen, niet alleen nemen zij toe in aantal, voor zo verre zij uit hun verborgenheid en vergetelheid weer openlijk te voorschijn treden en ook anderen, die door Gods gericht tot bekering gekomen zijn, tot zich te trekken, maar zij worden ook groot en machtig en vermeerderen hunnen invloed op de openbare en bijzondere aangelegenheden.

a) Vs. 12.

HOOFDSTUK 29.

DE HALSTARRIGHEID IS EEN DERDE HINDERPAAL VOOR DE WIJSHEID.

V. Vs. 1-27. Deze afdeling, die de Hizkiaansche verzameling van Spreuken sluit, ontwikkelt nog eenmaal de gedachte, dat op het aannemen der tucht. d.i op de nederige onderwerping van het hart aan de bestraffing van Gods woord alles aankomt, en zij toont aan, welk een verderf hen zal treffen, die hun hart verharden en niet naar de tucht horen. Men kan de volgende groepen onderscheiden; in vs. 1-7 worden verschillende vormen van hardnekkige ongerechtigheid, zo als onderdrukking, verkwisting, vleierij bestraft; in vs. 8-11, spotternij, twistgierigheid, bloeddorst, drift; in vs. 12-17 wordt vermaand tot ene rechtvaardige en milde regering en tot strenge tucht over kinderen; in vs. 18-23 worden wetteloosheid, losbandigheid, drift en hoogmoed bestraft, terwijl vs. 24-27 waarschuwen voor mensenvrees, mensen behagen en deelneming aan elke ongerechtigheid, waardoor de afscheiding en tegenstelling tussen gerechtigheid en goddeloosheid, rechtvaardigen en goddelozen, zo als die altijd bestaan hebben, nog altijd bestaan, en zich hoe langer hoe sterker zullen openbaren, nog eenmaal duidelijk in het licht worden gesteld.

1. Een man die, dikwijls bestraft zijnde, of gelijk er eigenlijk staat: een man der bestraffing, dien God door allerlei middelen gewaarschuwd en bestraft heeft, om hem terecht te brengen, en die ondanks dit alles den nek verhardt en de boete verwerpt, zal schielijk zonder vooraf nogmaals gewaarschuwd te zijn, door een gericht Gods verbroken worden en aan het verderf worden prijsgegeven, zodat er gene genezing aan zij

1) (Spreuken 15: 10; 13: 18; 6: 15).

1) Als de roede niet aan het einde voldoet, moet men den bijl verwachten. Zij zullen schielijk verbroken worden, in het midden hunner gerustheid en zekerheid zal het verderf hun als een wervelwind overkomen en hun breuk zal ijlings ontstaan. Ook zal er geen genezen aan zijn. De hel is een ongeneeslijk en onherstelbaar verderf. En wie onzer kan bestaan voor de verbrekende hand van den Almachtige, of wie de wonden genezen, welke God in Zijn toorn toeslaat?.

Duidelijk wordt het hier uitgesproken dat de deur der genade niet immer geopend blijft. God, de Heere, komt herhaaldelijk waarschuwen; maar is eenmaal de tijd der genade voorbij, dan wordt de deur onherroepelijk gesloten, en plotseling, onverwacht, ja altijd onverwacht gebeurt dit. Faraö was dikwijls gewaarschuwd en plotseling komt hij om in de wateren der Rode Zee.

2. a) Als de rechtvaardigen groot worden in het land, en hunnen invloed doen gevoelen, verblijdt zich het volk, dat den zegen daarvan ondervindt; maar als de goddeloze heerst, zucht het ganse volk van wege de onderdrukking en dwingelandij (Prediker 9: 18).

a) Spreuken 11: 10; 28: 21,28.

3. a) Een man, die de wijsheid, welke uit God is, als zijn hoogste goed bemint, verblijdt zijnen vader, want het zal hem in alles welgaan; b) maar de dwaas, die tot bevrediging van zijnen

lust een metgezel der hoeren is, brengt het goed, zijn vaderlijk erfdeel door, en zal in verderf en ondergang verzinken (Spreuken 6: 26)

a) Spreuken 10: 1; 15: 20. b) Spreuken 28: 7. Luk. 15: 13.

4. Een koning, die om zijne wijsheid dezen naam verdient, houdt het land staande, en behartigt deszelfs ware belangen door het recht¹⁾, dat hij jegens een ieder uitoefent, terwijl hij een ieder het zijn geeft en laat; maar een, die tot geschenken²⁾ genegen is, verstoort hetzelve; hij brengt niet alleen verderf over zijn land, maar hij doet daarin ook de zedeloosheid en ongerechtigheid toenemen, dewijl hij zijn onderdanen door zijn slecht voorbeeld tot hetzelfde kwaad verlokt (Jes. 32: 7,8. 1 Koningen 15: 4).

1) De Heere Jezus wordt door de ganse Heilige Schrift aangewezen als de Koning, wiens richten is in gerechtigheid, en die Zijn volk richten zal in rechtmatigheid..

1) Het is de vraag wat hier bedoeld wordt. Het woord in den grondtekst kan zowel vrijwillige geschenken bedoelen, als ook gedwongene in den zin van belasting, of beter nog in dien van brandschatting. In elk geval wordt hier iets in ongunstigen zin bedoeld, in den zin van knevelarij, waardoor de welstand der burgers te gronde gaat.

5. Een man, die zijnen naaste vleit, spreidt een net uit voor deszelfs gangen, en legt hem een valstrik, want door hem de waarheid te verzwijgen en hem door vleitaal in zijn kwaad te stijven, stort hij hem in het verderf, waarin hij zelf ook eenmaal, als zijne valsheid en huichelarij aan het licht komt, zal nederstorten (Spreuken 26: 27. Psalm 57: 7).

6. In de overtreding eens bozen mans is een strik¹⁾ verborgen, zodat hij hoe langer hoe meer in de zonde verward raakt, en eindelijk aan het oordeel wordt overgegeven; maar de rechtvaardige, die door het geloof leeft en den smallen weg bewandelt, ontgaat het oordeel en het verderf, hij juicht en is blijde, om het eeuwige heil, dat hem ten deel zal vallen (Spreuken 5: 22. Psalm 9: 17).

1) Het gevaar van den zondigen weg bestaat niet alleen daarin, dat de straf op het einde van dezelve te wachten is, maar dat er ook schrik op schrik in ligt, zijnde de ene zonde een verzoeking tot de andere; gelijk er ook droefenissen en kwellingen zijn, welke als strikken de bozen in het midden hunner overtredingen overvallen; ja hun overtredingen wikkelen hen dikwijls in vele onheilen, kwellingen en verdrietelijkheden in; want hun zonden zijn meermalen hun straffen en zij worden met koorden der ongerechtigheid aan het kwade als vastgehouden..

7. a) De rechtvaardige neemt kennis, in het bijzonder van de rechtszaak der armen, en beslecht ze met liefde, wijsheid en rechtvaardigheid; maar de goddeloze begrijpt de wetenschap niet; hij kan het recht niet verstaan en wil zich ook gene genoegzame moeite geven, de rechtzaak te onderzoeken, en dit wel het minst, waar het die eens armen betreft.

a) Job 29: 16.

De begeerte om in alles recht te doen verheldert den blik; het tegendeel verduistert hem. -Elk mens, bij wien deze begeerte leeft, krijgt daardoor in alle zaken dezes levens een juister inzicht, hij kan zich namelijk in den toestand van den onderdrukte en in het onrecht, dat hem aangedaan wordt, verplaatsen; terwijl zulks voor den goddeloze, die alles naar den uitwendigen schijn beoordeelt, verborgen blijft, waardoor hij er gemakkelijk toe komt, den arme te onderdrukken..

Hier heeft men de tegenstelling tussen het doen van den rechtvaardige en van den goddeloze, ten opzichte van het recht der armen en geringen. De rechtvaardige, zegt hier de Schrift, erkent het recht van den arme, maar de goddeloze heeft daarvoor geen oren, heeft er geen begrip van, dat de arme evenzeer een schepsel Gods is, dat God niet alleen den rijke, maar ook den arme heeft gemaakt, dat daarom de arme ook hierop recht heeft, als een schepsel Gods behandeld te worden. Een woord van veel gewicht voor alle eeuwen, en ook voor onzen tijd.

8. Spotdrijvende lieden ontsteken onder de mensen een vuur van toorn en tweedracht, zij blazen ene stad aan brand en storten haar daardoor op lichtvaardige en onbeschaamde wijze in het ongeluk; maar de wijzen, die de waarlijk vreedzamen zijn, keren den aldus ontstanen toorn af, en brengen de hartstochten tot bedaren (Spreuken 15: 1,18. Prediker 10: 4)

Lieden, die met heilige dingen den spot drijven, brengen Gods oordelen over een land, en doen overal verwarring ontstaan. Mensen, die den dienst van God bevorderen, hetwelk ware wijsheid is, keren den toorn Gods af en voorkomen de rampzalige gevolgen der verwarring en verdeeldheid..

9. Een wijs man, met een dwaas man in rechten zich begeven hebbende, hetgeen bij de tegenstrijdigheden hunner gezindheid en handelingen zo gemakkelijk kan plaatshebben; hetzij dat hij beroerd is, opbeurt, of lacht, 1) zo is er toch gene rust, want de tegenspraak en vijandschap van den dwaas zal nog slechts te groter worden.

1) Op wie is dit beroerd zijn, dit opbruisen, of lachen van toepassing? Op den wijze of op den dwaze? O.i. op den dwaze, die als een wijze met hem in strijd is, nu eens opbruist en dan weer schertst en zich niet stil houdt, niet rust met zich op alle mogelijke wijze te verzetten, naar geen rede wil luisteren en het niet gewonnen wil geven. Betere vertaling is dan ook: Wanneer een wijs man met een dwaas man zich in rechten begeeft, dan wordt deze òf boos òf lacht en rust niet, d.i. houdt zich niet stil. Salomo maant hier af, om met een dwaas te gaan strijden, dewijl het toch ten slotte niets geeft.

10. Bloedgierige lieden, in het bijzonder wrede dwingelanden, haten met volkomen eensgezindheid den vrome, die toch, zonder hen te benadelen, stil zijnen rechten weg bewandelt (Spreuken 12: 2), ten bloede toe; maar zij willen niet inzien en erkennen, dat de oprechten, of vromen naar de gerechtigheid, welke uit God is, trachten, en die zij daarom zo dodelijk haten, zoeken zijne ziel.

Ook de oprechten staan den hoogmoedigen verachter naar het leven, maar in den goeden zin; zij zoeken zijn leven en niet zijnen dood, namelijk het ware leven zijner ziel, zij willen zijne ziel doden, om ze levend te maken.

Het ganse zaad der oude slang, die een menschenmoordenaar was van den beginne, erft zijne vijandschap tegen het zaad der vrouw; zij zoeken den ondergang der goeden, omdat zij de boze wereld veroordelen en tegen haar getuigen. Christus zei tot zijne discipelen, dat zij door allen gehaat zouden worden. De rechtvaardigen, die door bloedgierigen gehaat worden zoeken hun zielen, bidden voor hun bekering, en zouden gaarne alles voor hun redding aanwenden..

Het woordje "zijne" wordt door sommigen toegepast op "den vrome" zodat dan de zin van het laatste gedeelte van het vers zou zijn: maar de oprechten zoeken zijne ziel, namelijk van den vrome, om die te behouden.

Anderen vertalen het laatste gedeelte, en de oprechten ook hun zielen zoeken zij, n.l. de bloedgierige lieden. Ook deze vertaling heeft veel voor. Iemands ziele zoeken wordt toch immer gebruikt, van iemand naar het leven staan. (Zie Exod 4: 19. 2 Samuel 4: 8 hier dus van de vromen gezegd, dan treden zij op als bloedwrekers, als degenen, die er op uit zijn, om de mannen des bloeds uit te roeien. Dit strijdt echter met de leer der Schrift. Een van beide, dus, of men moet hier tegen het gewone spraakgebruik in, zoeken zijne ziele opvatten in den zin van, zoeken die te behouden, of men moet dit zoeken der ziele ook toepassen op de mannen des bloeds.

11. a) Een zot laat zijn gansen geest, wanneer hij in lijden verkeert, uit, d.i. al zijne gedachten en gewaarwordingen (vs. 10); maar de wijze wederhoudt dien met verstandige bedachtzaamheid en zelfbeheersing achterwaarts, zodat hij zijne klachten niet den vrijen loop laat, en dat is zijn schoonste sieraad, zijne gewichtigste eigenschap, wanneer hij in geduld blijvende vrucht wil voortbrengen.

a) Spreuken 14: 33

12. Een machtige, invloedrijke heerser, wiens gunst door zo velen gezocht wordt (vs. 26 29.26), die, in plaats van gerechtigheid en wijsheid tot den grondslag zijner heerschappij te stellen, op leugentaal acht geeft, en zijn oor tot lastertaal leent, al zijne dienaars zijn of worden goddeloos, zo als hij zelf is.

Het voorbeeld van leraars en andere invloedrijke personen, met uitstekende talenten bedeed, kan, zowel ten goede als ten kwade, enen ontzaglijken invloed uitoefenen. Het snelst plant zich de pest van bozen laster voort, voornamelijk in den kring der huisgenoten en in de dagelijkse omgeving van zulke hooggeplaatste personen.

Uit de leugen komt goddeloosheid voort, en reeds is de enkele leugen een wortel der zonde en het begin van toenemende boosheid; daarom is bij den goddeloze ene macht om te beschadigen, te verderven en te verleiden.

13. De arme en de bedrieger 1) die zich door woeker en andere ongeoorloofde middelen ten koste van arme verrijkt heeft, ontmoeten elkaar in het leven en komen als zodanig veelvuldig in vijandige aanraking; maar de HEERE verlicht hun beider ogen. a)

a) Spreuken 22: 2.

1) In het Hebr. Isch thekanim. letterlijk, een man van kwellingen, d.i. een plager, een verdrukker, in het bijzonder der armen, o.a. door hun geld op woeker te lenen en zich ten hunnen koste op onrechtvaardige wijze te verrijken. Van hen wordt gezegd, dat God hun beider ogen verlicht. Dit wil zeggen, dat Hij van beiden de Schepper is en Onderhouder, dat zij Hem eenmaal rekenschap zullen hebben te geven van al hun daden.

14. a) Een koning. die de armen in trouw recht doet, 1) en daardoor voor onderdrukking, waaraan zij van zo velerlei zijden blootgesteld zijn, beveiligt diens troon, benevens zijne koninklijke macht en heerlijkheid, zal in eeuwigheid bevestigd worden, want hij is ene afschaduwing van den troon van den rechtvaardigen en barmhartigen God (Psalm 72).

a) Spreuken 20: 28; 25: 5

1) Dit zal en kan hen verzekeren van de gunste Gods, hen bevestigen in de genegenheden des volks, en hun zaken bevorderen, welke veel zal toebrengen tot vaststelling van hun macht en om deze in hun huisgenoten te doen beklijven, en van kind tot kind te doen overgaan..

15. a) De roede, en de bestraffing, de uitoefening der tucht door woord en daad ter bestrijding van alle ongoddelijkheid geeft, wanneer men zich gewillig aan haar onderwerpt, en van eigen wijsheid en welgevallen aan zelfgekozen wegen afstand doet, wijsheid; b) maar een kind, dat aan zich zelf, aan zijne eigene ingeschapen natuur met al hare dwaasheid en boosheid overgelaten is, zodat aan hetzelfde de zo noodzakelijke tucht onthouden, of dat deze door het kind verworpen wordt, beschaamt niet alleen zich zelf, maar ook zijne moeder, die bij haren groteren invloed en dikwijls groter onverstand, de grootste schuld heeft, en daarom ook de zwaarste straf draagt.

a) Spreuken 13: 24; 22: 15; 23: 13. b) Spreuken 10: 1; 17: 21,25.

Deze waarheid, dat op de aanneming of verwerping der tucht alles aankomt, waarin de grond ligt van het onderscheid tussen wijzen en dwazen, rechtvaardigen en goddelozen vormt het middelpunt van de wijsheid, die in al de Spreuken neergelegd is. Waar het dagelijks berouw, het dagelijkse afsterven van den ouden mens ontbreekt, daar kan wel een schijn geloof zijn, een geloof, dat uit boeken geleerd is en slechts in den mond leeft, maar nooit het ware leven uit God, het geloof, dat met geduld in goede werken tracht naar het eeuwige leven.

Moedertranen, het moederoog, en bovenal het gebed der moeder hebben den grootsten invloed op den zedelijken voorspoed van het kind. Onder honderd vrome kerkleraars zal men er nauwelijks één vinden, die niet ene godzalige moeder dankbaar te gedenken heeft. -Wat

hier van het kind gezegd wordt, is evenwel slechts bij wijze van voorbeeld, en geldt evenzeer van elken natuurlijken mens met een onverbroken hart..

16. Als de goddelozen vele worden, en in macht en aanzien toenemen, wordt de overtreding door de kracht der verleiding veel (vs. 2. Spreuken 28: 28); maar a) de rechtvaardigen zullen eenmaal hunnen plotselingen diepen valals gericht Gods aanzien, 1) en zich met heiligen dank verheugen over de verlossing, die hun door Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid genadig geschonken is.

a) Psalm 37: 36; 58: 11; 91: 8.

1) Deze Spreuk wil zeggen, dat wanneer onder een volk de partij der goddelozen in aantal en daardoor in macht sterker wordt, de overtreding, d.i. de zonde van afval in denkwijze en in handelingen en daarom ook de schuld der overtreding de overhand neemt. Wanneer zulk ene ongodsdienstigheid en zedenbederf om zich heen grijpen, bedroeven zich de rechtvaardigen, maar het regiment der goddelozen draagt het gericht in zich, en de rechtvaardigen zullen het met vreugde over Gods rechtvaardige vergelding beleven, dat de goddeloze machthebbers en volksmenners ten val komen..

17. a) Tuchtig uwen zoon, van jongs af met woord en daad (vs. 15), en hij zal u gerustheid aandoen, en hij zal in plaats van u met angst en kommer over hem te vervullen, uwe ziel gemakkelijkheden geven en u velerlei vreugde bereiden.

a) Spreuken 13: 24; 22: 15; 23: 13,14.

18. Als er gene profetie is, d.i. wanneer de wet Gods en in het algemeen Zijn Woord niet onderwezen wordt, en er dus evenmin sprake zijn kan van de toepassing daarvan op de harten der mensen en de toestanden van een volk, gelijk dit het geval was in de tijden, beschreven in 1 Samuel 3: 1. Hos. 3: 4 Amos 8: 12. 2 Kronieken 15: 2. Psalm 74: 9, dan, naarmate de lippen der trouwe wachters en leraars meer en meer verstommen, wordt ook het volk meer en meer ontbloot van allen godsdienstzin en het neemt toe in lichtzinnigheid en goddeloosheid; maar welgelukzalig is hij, of het volk die, of hetwelk de wet en in het algemeen Gods Woord bewaart.

1)

1) Zonder Gods Woord kan een mens niet anders doen dan afgoderij bedrijven en zijn eigen wil opvolgen.

De bovenstaande Spreuk geeft een merkwaardig getuigenis voor de noodwendigheid der profetie als levende bewaakster en bewaarster der wet; de gedachte in dit getuigenis vervat, waardoor zich deze afdeling ook hoofdzakelijk kenmerkt, is voor de dogmatiek en de geschiedenis des heils van de grootste betekenis; Ofschoon nu deze gedachte eerst in den loop der tijden tot bewustzijn komen kon, toen men de treurige gevolgen van het gehele of gedeeltelijke gemis der profetie ondervonden had, zo behoeft men hieruit nog volstrekt niet

de gevolgtrekking te maken, dat de voor ons liggende afdeling eerst na de tijden van Hizkia ontstaan zou zijn.

Waar de profetische openbaringen, welker taak het was de eenmaal in de wet gegeven hoofdopenbaringen levendig te houden en te ontwikkelen, afgebroken werd, daar was dit een teken van enen stilstand of ene verstopping van het theokratische leven, van ene ongeschiktheid, om voortdurend de stem Gods te vernemen, en een dergelijke toestand moest daarom ook noodzakelijk losbandigheid bij het volk veroorzaken. Want wanneer de wet naar den geest opgevat werd, moest zij noodzakelijk ene ontwikkeling in de profetie aanbrengen, omdat in haar zelf een streven naar ene hogere volmaking ligt, zodat de trouwe bewaring der wet met den bloei der profetie in het innigste verband stond.

Natuurlijk geldt onze Spreuk ook in vollen zin van de toestanden der Christenheid. -Waar in een land de prediking der wet en van het Evangelie verstoord wordt, waar aan de trouwe herders en profeten Gods door de dwingelandij de mond gesloten wordt, daar moeten zedelijk verderf en verval het volks- en familieleven treffen..

Ook dit laatste geldt van het volk en niet van den enkelen persoon. Is een volk diep te beklagen als het; ontbloot is van de profetie, als Gods Woord niet gehoord, niet betracht wordt, welgelukzalig is het, wanneer het als volk nog de Wet, het Woord Gods betracht en beleeft, en geregeerd wordt naar de ordinantiën Gods. De geschiedenis van alle eeuwen heeft dit bevestigd. Een volk dat Gods Woord en daarom God verlaat, moet zinken.

19. Een knecht met slaafsen zin, zo als alle mensen dien van nature hebben, zal door de woorden alleen niet getuchtigd worden, hij zal er zich niet door laten bewegen, zijn ongoddelijk leven te laten varen; hoewel hij u verstaat en zeer goed bemerkt, wat gij met uwe bestraffing van hem verlangt, nochtans zal hij niet antwoorden en door woord en daad te kennen geven, dat hij zich beteren wil, want de slaafse zin zit te diep bij hem, en heeft daarom zwaarder tuchtiging nodig.

20. Hebt gij enen man gezien, die haastig in zijne woorden is, die in vertrouwen op eigene wijsheid en deugd, spoedig gereed is een oordeel te vellen en zijne besluiten en meningen uit te spreken? a) van enen zot, wiens hart nog niet geheel voor de wijsheid Gods gesloten is, is meer verwachting, dat hij zich nog bekeren zal, dan van hem; 1) want hij is wijs en verstandig genoeg in eigene ogen en verwerpt alle tucht, vermaning en raad (Jak. 1: 19. Matth. 21: 31).

1) Zie hier, hoe luttel hope er is, om een haastigen en driftigen man, die zijne woorden onbedachtelijk uitwerpt, weer tot wijsheid en bedachtzaamheid te brengen, uit kracht namelijk van zijne voortvarendheid en gebrek aan overleg en nadere beschouwing. Hij is driftig in zijn begrip, en wil met één oogopslag terstond alles bevatten, doch ziet dikwijls de dingen maar ten halve, springt van het ene op het andere, overweegt niets behoorlijker wijze, denkt nooit bezadigd om zijn werk, en is dus van een wuften weifelachtigen, ongestadigen geest, van wien nooit iets goeds te maken is, gelijk men dus nog iets zou kunnen uitwerken met iemand, die zwaar van begrip en traag van bevatting is, en luttel vordert in het leren..

21. Als men zijnen knecht, in het algemeen ieder, die nog niet tot de vrijheid van den waarlijk wijze doorgedrongen is, in plaats van hem met de roede der wet Gods te tuchtigen, van jongs op weeldrig houdt, en alzo den hem aangeboren lust, om zijn eigen wil op te volgen, versterkt, hij zal in zijn laatste, zonder evenwel tot de innerlijke vrijheid gekomen te zijn, een zoon 1) en erfgenaam willen zijn, zodat hij een ware dwingeland voor zijnen heer wordt.

1) Het woord in den grondtekst komt slechts éénmaal in het O.Testament voor. Luther vertaalt het door jonker. Anderen door een ondankbare ziel In elk geval wordt hier door den wijzen koning Israëls gewaarschuwd tegen het uitwissen der standen en het niet uitoefenen van het gezag tegenover den dienstbare. Coccejus geeft het aldus terug: "Iemand, die zijn knecht al te zacht en te teder behandelt, die zal eindelijk zelf een kind worden of zich zo zeer onder zijn knecht vernederen, gelijk een kind onder een hofmeester of een opziener zijner jeugd."

22. a) Een toornig man, die gewoon is de ingevingen van zijn onverbroken, hartstochtelijk gemoed op te volgen, verwekt overal, waar hij komt gekijf, hij verwoest alzo, in plaats van te behouden en op te bouwen; en de grammoedige is veelvoudig in overtreding, en stort zich zelden in het verderf, dat Gods gerechtigheid over hem zal doen komen (Jak. 1: 20).

a) Spreuken 15: 18; 16: 21.

23. a) De hoogmoed des natuurlijken mensen, die de heilzame tucht verwerpt en zich tegenstelt en verheft boven al wat goddelijk is, zal hem vernederen, smaad en schande zullen over hem komen van Godswege, die den hovaardige wederstaat; maar de nederige van geest, die zijn hart gewillig onder de tucht van Gods woord buigt, en zijnen wandel daarnaar inricht, zal de eer niet alleen ontvangen, maar ook vasthouden; en God zal hem genade geven, en hem deelgenoot der eeuwige heerlijkheid maken.

a) Job 22: 29. Spreuken 15: 33; 18: 12. Jes. 66: 2. Matth. 23: 12. Luk. 14: 11; 18: 14. Jak. 4: 6,10. 1 Petr. 5: 5.

Deze waarheid vormt in vereniging met die, welke in vs. 15 uitgesproken is, ene grondstelling van de door Salomo verkondigde wijsheid, even als van de ganse openbaring

De Heere Jezus heeft meer dan eens gezegd, dat zij, die zich zelden verhogen, vernederd zullen worden. Zij, die menen de achting te winnen, door zich zelden te verheffen, stellen zich integendeel bloot aan minachting, en wekken Gods gramschap op. Zij, die zich zelden vernederen, zullen verhoogd en bevestigd worden..

24. Die met enen dief deelt, in het algemeen, die met grove, openbare zondaren en verachters van Gods geboden gemeenschap heeft, om des voordeels wille, of om andere redenen, haat zijne ziel; a) hij hoort enen vloek, 1) en hij geeft het toch niet te kennen, waardoor hij dien vloek van zich kon weren; daarom zal de vloek Gods hem zelden even als den dief treffen, en tijdelijke en eeuwige straf zal hij over zich brengen (Matth. 10: 39).

a) Leviticus 5: 1.

1) Hier wordt van den heler gesproken. Het een vloek horen heeft dan ook betrekking op de eedsvordering van den rechter, waarvan in Leviticus 5 wordt gesproken. Als de rechter hem met ede afvraagt, of hij er schuld aan heeft, of hij een heler is, en hij niet bekent, dan haat hij zich zelve, zijne ziele, dewijl hij door te ontkennen, zich ook feitelijk aan een meened schuldig maakt. Dezulken haken naar hun eigen ondergang en verderf.

25. De siddering des, of van de mensen, 1) de vrees voor het oordeel, den haat, de bedreiging en vervolging der grote massa, of van enkele machtigen, legt voor hem, die zich daardoor in zijne gedachten en handelingen laat besturen, enen strik, zodat hij van de ene zonde in de andere en eindelijk in het verderf zal vallen; maar die op den HEERE vertrouwt en met heiligen geloofsmoed, overeenkomstig Gods woord, spreekt en handelt, zal in een hoog vertrek gesteld worden, waar hij voor het gevaar der zonde en der verzoeking, voor het oordeel en het verderf beveiligd is. (Spreuken 18: 10).

1) Velen durven niet belijden, wat zij geloven, of hunnen plicht doen, waar zij dien kennen. Zij schamen zich den Heere te belijden voor de mensen, maar indien zij hierin volharden, zal Hij hen ook verloochen in den dag des oordeels. Zij echter, die op den Heere vertrouwen zullen aan dezen strik ontkomen, en op Gods genade vertrouwend, zullen zij moedig Zijne geboden bewaren, en daarin hun geluk en hun heiligheid vinden..

Siddering voor den mens, of mensenvrees brengt menigeen in ongelegenheid, legt menigeen strikken op zijn weg. Voor mensenvrees en het zoeken naar menschengunst bewaard te blijven en te worden is een grote genade Gods. Door mensenvrees zijn duizenden verslagen en teruggehouden van het pad des levens. Mensenvrees is in den grond der zaak wantrouwen jegens God. Daarom stelt de Schrift haar ook hier tegenover het vertrouwen op den Heere. Voert mensenvrees ten dode, het vertrouwen op den Heere ten leven.

26. a) Velen, ja de meeste mensen zoeken, door zulke mensenvrees gedreven, het aangezicht des heersers, in het algemeen eens machtigen, al ware hij ook een goddeloze, wiens macht en invloed hen zou kunnen schaden; zij dingen naar zijne gunst en regelen zich naar zijne gedachten en wensen; maar, wat baat het hun, een ieders recht, ook van den rijkste en machtigste, is van den HEERE 1) en hun lot is in Zijne handen; zo is het dan zeker beter en wijzer, geen mens, maar Hem alleen te vrezen, in wiens hand de harten der koningen zijn als waterbeken, en die ze neigt, tot al wat Hij wil.

a) Spreuken 19: 6.

1) De Heere God is de eerste oorzaak. Hij is de Fontein aan alle goeds, de Bron aan alle heil. Niet de machtigste hier op aarde, maar God alleen is het, die in waarheid gelukkig maakt, die recht doet aan de verdrukten en het recht der armen op geestelijk en tijdelijk gebied bestelt. Salomo zegt hier hetzelfde als wat de dichter in Psalm 146 uitspreekt.

27. Een ongerechtig man, die niet naar Gods gebod vraagt, maar zich overgeeft aan de lusten van zijn tot het kwade geneigd hart, is den rechtvaardige, die in de vreze Gods den weg Zijner geboden wandelt, een gruwel, hij gevoelt zich innerlijk van hem gescheiden; maar ook het omgekeerde is waar: want die recht is van weg, is den goddeloze een gruwel, en wordt dodelijk door hem gehaat. Even groot als de tegenstelling tussen beiden is, even verschillend zal ook hun beider oordeel (vs. 26) zijn.

Met deze duidelijke uiteenzetting van de nooit op te heffen tegenstelling, die sedert Adams val tussen de goddelozen en rechtvaardigen bestaan heeft, sluiten de mannen aan Hizkia hun verzameling.

Maar deze tegenstelling tussen goeden en bozen scherp te doen uitkomen en in een helder licht te stellen is ook de taak van de wereldgeschiedenis, het doel aan alle goddelijke onderwijzing en leiding in den loop der gebeurtenissen.

Er bestaat velerlei en grote verscheidenheid en tegenstelling onder de mensen, maar het sterkst openbaren die zich tussen goddelozen, ongelovigen, gewetenlozen en tussen vromen, gelovigen, wedergeborenen. De wereld tracht altijd gaarne dat onderscheid te verbloemen. Zij zou zo gaarne de weinige vromen voor goddeloos en de vele goddelozen, d.i. alle onbekeerden en ongelovigen vroom verklaren. En toch wil zij aan den anderen kant slechts geheel heiligen als vromen en grove misdadigers als goddeloos aanmerken. De ganse Heilige schrift ijvert en getuigt daartegen. Zij tracht even als hier, ons geweten wakker te schudden en sterker te doen spreken, opdat wij ons ernstig onderzoeken en ons in het licht van Gods woord afvragen: tot welke behoort gij?.

Daar is een onophoudelijke strijd tussen deugd en ondeugd, even als tussen licht en duisternis, vuur en water, maar dit is in het bijzonder waar, met betrekking tot de oude vijandschap tussen het Zaad der vrouw en het zaad der slang. Allen, die geheiligd zijn, stellen belang in het heil der zielen van anderen, maar zij haten de wegen en daden van hen, die God niet voor ogen houden, en de mensen tot het verderf brengen; zij verfoeien hun gedrag, maar bidden voor hun personen, die zij beklagen..

De rechtvaardige verfoeit de zonden der goddelozen, mijdt hun gezelschap en getuigt door woord en daad tegen hun ongerechtigheden. Zijn afkeer van dezelve is een deel van zijne gelijkvormigheid met Christus, die de huichelaars ten toon stelde, en tegen de goddeloosheid der mensen getuigde, die evenwel allen tot bekering riep, en voor de goddelozen bad, toen zij Hem kruisigden. Haat tegen de zonde in ons zelve en anderen is noodzakelijk in den Christus. Indien wij vrienden van Christus zijn, zullen wij vijanden zijn van hen, die Hem op het kruis brachten..

Allen, die ongeheiligd zijn, hebben een even diep gewortelden afkeer van godsvrucht en vromen. De goddeloosheid der goddelozen openbaart zich daarin, dat zij degenen haten, die God liefheeft, maar hun ellende bestaat daarin, dat zij hen haten, die zij eerlang eeuwige eer en zaligheid zullen zien genieten, en die eenmaal heerschappij over hen zullen voeren..

HOOFDSTUK 30.

SALOMO'S BELIJDENIS EN GEBED.

Even als op den kern der Spreuken van Salomo (Hoofdstuk 10: 1-22: 16) twee aanhangsels volgden, zo zijn ook aan de nalezing der Spreuken van Salomo door de mannen van Hizkia (Hoofdstuk 25: 1) drie kleine aanhangsels toegevoegd. Terwijl intussen eerstgenoemde beide aanhangsels in het algemeen door "wijzen" vervaardigd zijn, zo noemen laatstgenoemde nauwkeurig hun vervaardigers en wel het eerste (Hoofdstuk 30: 1) Agur den zoon van Jake; het tweede (Hoofdstuk 31: 1) den koning Lemuël. Wij kennen van deze beiden niet meer dan den naam, want wat men uit het overige gedeelte van de beide opschriften kan opmaken, berust slechts op ene meer of min waarschijnlijke gissing, omdat ene ontwijfelbaar zekere uitlegging tot heden nog niet gevonden is. Even raadselachtig als de opschriften, even eigenaardig schoon, diep en vol geest is de inhoud dezer aanhangsels. Wat den vorm der Spreuken betreft, zo heeft zich daarin de eenvoudige, misschien oorspronkelijke tweeregelige Spreuk tot een lied uitgebreid, zo als b.v. het lied van de ondoorgrondelijkheid Gods (Hoofdstuk 30: 1-4) of de lof der brave huisvrouw, waar hij de verzen alphabetisch gerangschikt zijn (Spreuken 30: 10 vv.). -De wijze welke de Hizkiaansche Spreukenverzameling voegde bij de reeds bestaande Spreuken, heeft ook waarschijnlijk de aanhangsels (Hoofdstuk 30 en 31) aan het geheel toegevoegd, om de tweede grote helft van het gehele Boek op dezelfde wijze te sluiten als de eerste, ten einde alzo een afgerond geheel te verkrijgen.

I. Vs. 1-33 De hoofdgedachte, waarop al de oorspronkelijke, zeldzaam gevormde Spreuken van Agur, niettegenstaande de schijnbaar ordeloze, bonte opeenhoping delen, is de waarachtigheid, zuiverheid en heilaanbrengende kracht van het woord Gods tegenover de nietigheid en ongenoegzaamheid aller menselijke wijsheid, en zij dringen allen zo ernstig mogelijk aan op ene opvolging daarvan door een godzalig leven. Alle Spreuken hebben een diepen zedelijken zin, ook die, welke schijnbaar slechts natuurbeschouwingen bevatten, zo als de Spreuken van de zeer kleine, maar wijze vier (vs. 24-28) en van de vier, die enen goeden gang hebben (vs. 29-31), waarin door voorbeelden uit de dierenwereld de hoofddeugden van het maatschappelijke leven en de heerlijkheid van het ware koningschap geschilderd worden. Ja er is geen gebod der wet, dat hij niet middellijk of onmiddellijk herhaalt en inscherpt. De volgende groepen vallen als van zelf in het oog: in vs. 2-6 wordt in nauwe aansluiting aan het raadselachtige opschrift de ondoorgrondelijkheid Gods voor het zich vermoeiende menselijke verstand beschouwd, en er wordt gewaarschuwd voor verminking van de openbaring Gods in Zijn Woord, welke alleen licht geeft en vrede aanbrengt en gene aanvulling of volmaking door mensen nodig heeft, vs. 7-10 bevatten een gebed om bewaring voor enen leugenachtigen zin, en om behoed te worden voor rijkdom of armoede, benevens ene waarschuwing tegen den laster; in vs. 11-14 wordt over het, om vierderlei goddeloosheid, vervloekte geslacht gesproken, in vs. 15 en 16 over vier onverzadelijke dingen; in vs. 17 over de straf, die den mens, die tegen zijne ouders overtreedt, zal treffen; in vs. 18-20) over vier onbegrijpelijke dingen; in vs. 21-24 over vier onverdragelijke dingen, om welke zich de aarde ontroert: in vs. 24-28 van de vier kleinen en toch wijzen, in vs. 29-31 van de vier, die enen goeden gang

maken, ten slotte wordt in vs. 32 en 33 gewaarschuwd voor hoogmoed, overmoed en twistgierigheid als hebbende een drievoudig slecht gevolg.

1. De woorden van Agur, zoon van Jake; een last. De man spreekt tot Ithiël, tot Ithiël en Uchal.

Deze woorden zijn reeds voor de oudste overzetters raadselachtig en ondoorgrondelijk geweest, en het is zeer wel mogelijk, dat de oude Joodse geleerden, die ongeveer in de 8ste eeuw n. C. in Mesopotamië den Hebreeuwsen kanon, waarin naar het eigenaardige van alle Semietische talen gene bijzondere tekens voor de klinkers voorkwamen, tot meerdere duurzaamheid van klanktekens voorzagen (Masora, Masorethen), dit vers zelf ook niet goed meer begrepen en verkeerde klinkers onder de medeklinkers plaatsden. Daar namelijk vs. 2 met "want" begint, door de onzen door "voorwaar" overgezet, zo moet een gedeelte van vs. 2 toegelicht worden. Daarbij komt, dat Jake en Uchal als eigennamen nergens elders voorkomen, en het dus waarschijnlijk ook niet zijn. Ithiël komt ook in Nehemia 11: 7 als persoonsnaam voor, terwijl het woord Agur en zijnen vorm doet vermoeden, dat het den naam van een persoon voorstelt. Verder is de verdubbeling van den naam Ithiël volstrekt niet overeenkomstig het Hebreeuwse spraakgebruik; eindelijk is ook de versterking van hamassa (= een last, liever een profetenwoord) door bijvoeging van ne'oem (= uitspraak, in onze overzetting "spreekt", het is echter een participium), zonder copulatief partikel in de gehele Schrift ongebruikelijk. Wanneer men nu het zeer overeenkomende opschrift vergelijkt boven Hoofdstuk 31: 1, waar hetzelfde massa ook staat, en men zich om de tegen alle grammatikale regels strijdende verbinding lemuel melech (Lemuël, koning; wanneer het zou moeten zijn lemuel hamelech) niet vele uitleggers van den nieuweren tijd genoodzaakt ziet, om melech met massa te verbinden, en het laatste als eigenaam van een land te nemen (Lemuël, koning van Massa), zo licht de mening dat Massa ook in Hoofdstuk 30: 1 een eigenaam zal zijn, zeer voor de hand. Wanneer men eindelijk de Hebr. woorden van de tweede helft van 't vers: le-Ithiël, le-Ithiël we-oechal om de boven aangevoerde redenen niet als namen van personen, tot wie de volgende Spreuken gericht zijn, maar als een zin en wel als een voorzin tot vs. 2 aanziet, zo ontstaat (door een kleine verandering van een vokaal: leithi in laïthi) de volgende zin, die zeer goed met het volgende overeenkomt:

De woorden van Agur, zoon van Jake, uit Massa, hamassa, of misschien oorspronkelijk: mimassa. De man spreekt: Ik heb mij vermoeid om God, namelijk om Zijn Wezen te doorgronden; Ik heb mij vermoeid om God en ben mat geworden, ten gevolge mijner vergeefse moeite.

Agur erkent alzo hier, dat hij in vroegere dagen wel van mening geweest is, dat Gods wezen door ingespannen denken, of door het philosopheren van het menselijke verstand doorgrond kon worden, maar hij had leren inzien, hoe dwaas zulk een weg, om tot God te komen, is; al zijne inspanning was te vergeefs geweest, en had hem tot de waarheden gebracht, die in de volgende verzen uitgedrukt zijn. -Wat verder Massa betreft, welks koning de vervaardiger van het volgende aanhangsel Hoofdstuk 31 (naar onze overzetting) genoemd wordt, en dat het vaderland van Agur geweest zou zijn, zo is de ouderstelling van de nieuwe uitleggers zeer waarschijnlijk, dat Massa het in Genesis 25: 14. 1 Kronieken 1: 30 genoemde

Noord-Arabische landschap is, hetwelk zuidoostelijk van Palestina aan gene zijde van het gebergte Seïr gelegen is. Daar moet men zich een Ismaëlitisch koninkrijk denken, waarin volgens latere berichten vele derwaarts verhuisde Joden woonden, en waar het rechte geloof aan den God Israëls zo heersend geweest is, dat het zelfs vruchten droeg, die waardig gekeurd werden in den kanon van het O.T. opgenomen te worden, op gelijke wijze als het boek Job, zonder dat deze tot het volk van Israël behoorde. Alzo waren dan Agur en Lemuël wijze leraars van Arabischen oorsprong, maar met het geloof van Israëlieten. Met deze onderstelling stemt ook het eigenaardige Hebreeuws der beide aanhangsels overeen. -De oudere uitleggers nemen ook de namen Agur, Lemuël en Jake zinnebeeldig op, en wel als bedekte namen voor Salomo zelf, die dan de vervaardiger der beide laatste hoofdstukken zou zijn (2 Samuel 12: 24, 1). Evenwel worden daardoor de moeilijkheden in Hoofdstuk 30: 1 en 31: 1 nog groter, en een bewijs voor deze onderstelling kan men volstrekt niet geven..

Wij behouden het woord, een last, in den zin van, een uitspraak, maar vertalen het tweede gedeelte: Ik heb mij vermoeid om God, ik heb mij vermoeid om God, en ik ben stomp geworden. Hij spreekt het hier dus uit, dat hij afgemat, stomp is geworden, wanneer hij het Wezen Gods wilde onderzoeken, wanneer hij zich afmatte, om tot de volmaakheden toe God te leren kennen, en hij komt hier door tot de uitspraak, dat het Wezen Gods ondoorgrondelijk is voor den kortzichtigen mens. Daardoor komt hij ook tot de ontboezeming, in de volgende verzen vervat, dat hij eigenlijk niets weet. En waar hij tot die erkenning en belijdenis kwam, daar zou hij juist ondervinden, dat hij vatbaar was gemaakt voor de hoogste Wijsheid, waar hij in eigen ogen dwaas werd, daar zou voor hem het licht der hoogste Wijsheid opgaan, daar zou hij recht wijs worden. Ook Agur zou het op dit terrein ervaren, dat de Heere God armen met goederen vervult.

2. Ja, geheel onmogelijk is het God recht te leren kennen door eigene wijsheid en kracht, want voorwaar, ik heb het na langdurige, vergeefse inspanning leren inzien, ik ben, zo als trouwens een ieder, die in zonden ontvangen en geboren is, met mijn verduisterd verstand onvernuftiger dan iemand, en ik heb geen menserverstand, zo als het den mens oorspronkelijk ingeschapen was, waardoor hij God in heilige liefde kende en meer en meer zou hebben leren kennen.

3. En ik heb, ondanks al mijne inspanning op den zelfgekozen weg gene wijsheid geleerd, en gene kennis verkregen van de wegen Gods met de wereld en met mijn eigen hart, noch de wetenschap der heiligen op dezen onheiligen weg gekend. (Spreuken 9: 10).

Wijze mensen erkennen, dat hun wijsheid niets is, dwazen weten alles en kunnen niet dwalen, naar hun mening althans.

Men kent God slechts in zoverre als men Hem liefheeft, zegt Bernhard van Clairvaux. Ieder kan slechts in zoverre de waarheid kennen, als hij zelf waar is, zegt Richard van St. Victor. In overeenstemming met deze mannen Gods uit de Middeleeuwen en met Agur weten wij, dat de mens in zijnen oorspronkelijken toestand God uit Zijne schepping kon leren kennen, omdat Hij zich daarin geopenbaard had. Maar deze onmiddellbare kennis Gods werd voor den mens gesloten door den zondeval, in het eerst gedeeltelijk, maar daarna meer en meer, naarmate de zonde zich meer ontwikkelde; en een terugkeer tot oorspronkelijke kennis Gods, door middel

van de geschiedenis, de wereld of het eigen nadenken is den mens volstrekt onmogelijk, en wanneer hij het evenwel beproeft, verwijderd hij zich slechts meer van God. Wie aanneemt, dat het menselijk verstand niet door de zonde aangetast en verdorven is, en daarom meent door het reine, afgetrokken denken, dat van elke openbaring afziet, de waarheid te kunnen vinden. en God in Zijn wezen en werken meent te kunnen begrijpen, die alzo uit zich zelven tot het Wezen Gods doordringen wil, voor dien verbergt zich God des te grijpelijker, zodat zulk een eindelijk tot het volstreckte ongelooft, tot het niets, tot wanhoop komt. (Vergelijk daarmee de sage van Faust, alsmede de ganse ontwikkeling der filosofie). God kan en wil door den mens gekend worden, maar slechts uit Zijne daden, Zijne weldaden, en zeker in de eerste plaats uit de grootste, Zijnen enigen Zoon Jezus Christus, d.i. uit de openbaring. De mens, die de zonde en de onvatbaarheid der gevallen menselijke natuur erkent, en in nederigheid en eenvoudigheid de door God aangeboden openbaring aanneemt en in zijn hart opneemt, die alleen keert terug tot de oorspronkelijke kennis Gods; want hij neemt den levenden Christus, den in het vlees geopenbaarden God zelf in zijn hart op. Wie daarentegen het menselijke denken en menen, de navorschingen van een enkel geslacht, de bespiegeling van ene afzonderlijke filosofische school, eindelijk zelfs het denken en de bespiegelingen van elken afzonderlijken denker met die grote geschiedkundige daadzaken, die de goddelijke openbaring uitmaken, of wat hetzelfde is, met het Woord God gelijk stelt, met zulk een valt niet te twisten, men scheide zich van hem; hij zal òf komen tot de bewaring, dat God onbegrijpelijk, onkenbaar, een wiskunstige X voor ons blijft (Rationalismus), òf dat met het eerste ontwaken van het menselijke bewustzijn ook reeds de kennis Gods gegeven wordt, omdat de mens op zich zelven één is met God (Pantheismus)..

4. Wie is ten hemel opgeklommen en nedergedaald; wie is nu eens hier op aarde zegenend en bestraffend, besturend en onderhoudend, dan boven in den hemel almachtig heersend op aarde, dan weer aan alle plaats met Zijn onzichtbaar Goddelijk bestuur tegenwoordig (Joh. 3: 13. Rom. 10: 6 vv.)? a) Wie heeft den wind in Zijne vuisten verzameld, zodat Hij naar Zijn wil nu den enen, dan den anderen laat waaïen of terughoudt? Wie heeft de wateren boven in de donkere wolken des hemels als in een kleed gebonden, zodat zij niet op de aarde verwoestend en verdelgend nederstromen (Job 26: 8,14. Psalm 104: 6. Spreuken 8: 28.)? Wie heeft al de einden der aarde vastgesteld, zodat de zee hare palen niet meer te buiten gaat, om de aarde te overdekken (Jer. 5: 22. Job 33: 10 vv). Gij ziet wel al deze grote wonderen der schepping, en weet dat zij geschied en aanwezig zijn; maar hoe is Zijn naam, de naam van den Machtige, die dit alles doet? Kunt gij door uw natuurlijk verstand, uw denken, Hem op volkomene wijze naar Zijne eeuwige kracht en Godheid kennen, zodat gij Zijn Wezen en Zijne eigenschappen in éénen naam zoudt kunnen zamenvatten, en hoe is de naam Zijns Zoons 1)? Kunt gij u van dezen eeuwigen God zulk ene kennis verschaffen, als van een mens, wiens afstamming, geslacht en leven gij nauwkeurig kunt onderzoeken; heeft Hij een Zoon, en wat is Zijn wezen, welke zijn Zijne eigenschappen, welke is Zijne betrekking tot de schepselen Gods, zo gij het weet? Nooit zal het u of enig ander mens gelukken, ook niet door de grootste inspanning van het rein menselijke, natuurlijke verstand, God in Zijn innerlijk Wezen en werken te begrijpen; het blijft voor u gesloten en duister.

a) Job 38: 4. Psalm 104: 3. Jes. 40: 12.

1) Dit erkennen wij met een dankbaar, gelovig hart, dat de Heilige Geest, die Agur zulke woorden deed uitspreken, zonder dat deze zich dit helder bewust was, ene diepte aanduidde, die eerst door de verschijning van den Zone Gods in het vlees voor ons ontsloten is. Het blijft alzo bij hetgeen in Hoofdstuk 8: 22 over de duidelijkheid der kennis van den persoon van Christus in de Spreuken van Salomo gezegd is.

Agur heeft ten doel Christus te verheerlijken en den Vader in Hem. God en Zijne werken zijn onvergelykelijk en onnaspeurlijk. Maar daar is klaarblijkelijk ene profetische heenwijzing naar Hem, die uit den Hemel kwam om onze Leermeester en Zaligmaker, en daarna in de hemelen oproer, om onze Voorspraak te zijn. Christus, de Zone Gods, want het is de naam des Zoons, zowel als des Vaders, waarnaar hier gevraagd wordt.

Dit 4de vers bergt, zo als uit het verband blijkt, ene duidelijke heenwijzing naar den eersten en tweeden Persoon in de Drieëenheid.).

De heiligen onder het Oude Verbond verwachtten den Messias als den Zoon des Gezegenden, en hier wordt van Hem gesproken als van een persoon onderscheiden van den Vader, maar wiens naam nog verborgen is. De grote Verlosser kan met niemand op aarde vergeleken, en daarom ook nimmer volkomen verstaan worden, want wie is ten hemel opgeklommen en nedergedaald? Wie is nevens Hem volmaakt bekend met beide werelden? Hij was in den hemel in den schoot Zijns Vaders (Joh. 1: 18); van daar is Hij nedergedaald, om onze natuur aan te nemen; waar werd ooit zulk ene nederbuigende liefde en genade gevonden! In die natuur is Hij ook opgevaren (Efeze 4: 9), om ere en heerlijkheid te ontvangen; en wie heeft dit naast Hem gedaan? (Rom. 10: 6,7). De heerlijkheid van het rijk Zijner Voorzienigheid is evenzeer onnaspeurlijk als onvergelykelijk. Dezulke, die hemel en aarde verzoent, was de Schepper van beide en regeert over alles. Indien Christus niet als Middelaar tussen beide getreden ware, de fundamenten der aarde zouden onder den last van den vloek over de zonde bezwijken zijn. Wie en wat is de Machtige, die alle deze dingen doet? Wij kunnen noch God, noch den Zone Gods volkomen verstaan en begrijpen. O diepte der kennis! Dat wij dan Zijne getuigenissen geloven, aan Zijne roepstemmen gehoor geven, op Zijne beloften pleiten, op Zijn bestuur acht geven en Zijne geboden houden..

Ontegenzeggelijk vraagt Agur hier naar Hem, die uit God en zelf God is, door Wien alle dingen zijn gemaakt, als de middelloorzaak der schepping; maar met den Naam vraagt hij naar zijn Wezen als Zoon. En evenmin als het eindige schepsel de diepten Gods kan verstaan en doorgronden, evenmin ook de diepten des Zoons. In Zijn Wezen is de Drieëenige God ondoorgrondelijk.

5. a) Alle rede Gods 1) daarentegen, waarin hij Zichzelf den gevallen mens geheel en al geopenbaard heeft, is doorlouterd; geheel rein en waar, vrij van elke dwaling, vol licht en troost; want Hij is een Schild dengen, die op Hem betrouwen, opdat zij bewaard blijven in hun gedachten voor de dwaalwegen der menselijke wijsheid en in hun leven voor zonde en schande.

a) Psalm 12: 7; 18: 31; 19: 9; 119: 140.

1) In vs. 5 gaat de Schrijver over van het Wezen Gods tot Zijne Openbaring. Is het Wezen Gods ondoorgrondelijk, Hij heeft Zich toch geopenbaard, en wat hij geopenbaard heeft is voldoende, om Hem te leren kennen als een Schild voor allen, die op Hem betrouwen. Bij het licht der natuur leert de mens God niet als zodanig kennen, maar enkel en alleen bij het licht Zijner Openbaring.

6. Maar neem ze ook onvervalst aan! a) Doe niet uit uw eigen denken tot Zijne woorden, want Zijne openbaring is genoegzaam, onverbeterlijk en heeft gene aanvulling of volmaking nodig, opdat Hij u nietvoor zulk ene vervalsing of verminking van het heiligste bestraffe, en gij leugenachtig bevonden wordt, als een, die menselijke wijsheid voor Gods woord uitgeeft, en derhalve een valse profeet zijt.

a) Deuteronomium 4: 2; 12: 32. Openb. 22: 18.

Ene voortzetting der Openbaring in dien zin, dat zij meer en meer in overeenstemming moet gebracht worden met den voortgang der beschaving, is in strijd met het begrip van openbaring en onderstelt in haar ene onvolkomenheid, die de mens zou moeten aanvullen. De noodzakelijkheid om tot de volmaaktheid te komen geldt veeleer den mens, aan de goddelijke geheimenissen heeft hij niets te veranderen, hij heeft te slechts op te nemen, zo als zij zijn..

Er valt met Gods woord niet te spotten of lichtvaardig om te gaan. Men mag en moet het wel uitleggen en toepassen, maar in zijnen geest, zodat het altijd hetzelfde Woord blijft; elk eigenlijk toedoen uit het onze, namelijk uit ons verdwaasd verstand zal het bederven, zijne gelouterde waarheid aantasten en te kort doen. Allermint mag men het wagen aan het Woord van den hoogsten Koning iets te veranderen, te verwringen of het vals uit te leggen.

Agur spreekt in de eerste plaats van zich zelve, als enen Zaligmaker nodig hebbende, en als niets zijnde zonder Hem. Hij spreekt van zich zelve, als van een, die rechtvaardiging van node heeft, en die zeer dwaas gehandeld heeft. Een ieder is onvernunftig geworden (Jes. 10: 14). Maar hij, die zijn eigen hart kent, weet meer kwaad van zich zelve dan van enig ander. Welke grote gedachten anderen ook van ons mogen hebben, het betaamt ons, laag van ons zelve te denken. Hij bekent het, dat hij ene openbaring nodig heeft, om hem op de wegen der waarheid en wijsheid te geleiden. De natuurlijke mens verstaat niet de dingen, die des Geestes Gods zijn. In overstemming met de ondervinding van Agur kan men de opmerking maken, dat hoe meer de mensen verlicht zijn, zij des te meer hun onkunde betreuren, hoe meer zij verlangen naar vooruitgang in de hemelse dingen, des te meer bidden zij om steeds duidelijker openbaring van den onbegrijpelijken God en Zijne uitnemend rijke genade in Christus Jezus.

Agur verzekert ons van de waarheid van Gods woord, en beveelt het ons aan, want het is een getrouw Woord, waarop wij ons veilig kunnen verlaten; het is volkomen en genoegzaam, zodat wij er niets moeten bijvoegen. Dit verbiedt ons aan woorden van mensen een gelijk gezag met dat van Gods woord toe te kennen, en waar zij mede in strijd zijn, moeten zij als schadelijk verworpen worden, opdat niet de weg tot menigerlei dwaling en verderf geopend worde..

Agur heeft hier op het oog, alles wat den zuiver geestelijken dienst van God zou kunnen bederven, alles wat het gebod en daarom ook het Woord Gods krachteloos zou kunnen maken. Het is derhalve een waarschuwing voor alle volgende geslachten. Al wat Jerobeam heeft verricht door zijne invoering van den kalverdienst onder Israël was een toedoen tot de woorden Gods.

7. Twee 2) dingen heb ik vurig van U begeerd, onthoud ze mij niet, maar laat ze ten allen tijde mijn deel zijn, eer ik sterve.

1) Hier beginnen de getallenspreuken, die in het gehele overblijvende gedeelte van het hoofdstuk voorkomen. Zie over te wijze van haar ontstaan. Hoofdstuk 6: 16

8. IJdelheid, die mijn hart van U en van het alleen ware en eeuwig blijvende goed zou kunnen aftrekken en leugentaal, valse, verleidelijke leer, die de eeuwige waarheid voor mij in duisternis zou hullen, zodat ik ze niet meer kennen kon, doe verre van mij uit mijn hart en uit mijn ganse leven, opdat ik tot den einde toe in Uwe vreze en de kennis Uws Naams volharde; armoede of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels, 1) met hetgeen Gij nodig, maar ook voldoende voor mij gekeurd hebt, om dat met dankzegging te genieten (Spreuken 31: 15. Genesis 47: 22. Matth. 6: 11);

1) Dit is een schoon gebed, waarin hij Gods woord en zijn dagelijks brood begeert.

Het gebed sluit twee begeerde dingen in: genoegzame genade en behoorlijk of voegzaam voedsel. Genoegzame genade voor de ziele, d.i. verlos mij van zonden, van alle bedorven beginselen, handelingen en neigingen, van dwalingen en wendingen van de liefde tot de wereld en al het wereldse, welke in enkel ijdelheid, leugen en bedrog besluit.

Gebeden hebben in de werking van Gods genade, meent hij, reden om de gunst der goddelijke Voorzienigheid, doch zulk ene, die strekken moge, niet ten nadele, maar ten beste van de ziele..

Agur bidt hier om de vervulling van alle geestelijke en lichamelijke nooddrift. Eerst om de vervulling der geestelijke, dan om die der tijdelijke. En in dit gebed geeft hij zich gans en al aan Gods genade over, erkent hij, dat God, de Heere, is de Gebieder en Gever van alles, wat waarlijk goed is.

Dit gebed verraad tevens een diepe kennis van het eigen hart, van het hoogmoedig en het zelfzuchtig bestaan van het harte. Hij weet, dat de overvloed van tijdelijke goederen zo licht tot hoogmoed en Godverzaking leidt en dat armoede zo licht de begeerte naar hetgeen eens anderen is doet ontvlammen. Voor beide smeekte hij bewaard te mogen worden.

Bovendien weet hij, dat hij in het laatste geval, in het openbaar den Naam des Heeren smaadheid zou aandoen.

9. Opdat ik rijk en daardoor zat, zijnde U dan niet verloochene, en met miskenning Uwer barmhartigheid en almacht zegge: Wie is de HEERE, wat heb ik met Hem te doen (Psalm 73: 11. Job 21: 14. Deuteronomium 32: 15)? of dat ik, verarmd zijnde, dan niet stele, en met overtreding ook van het derde gebod den naam mijns Gods aantaste 1) en smade (Jes. 8: 21).

1) Armoede en rijkdom sluiten beide grote gevaren en verzoekingën voor de ziel in, die slechts zelden doorgestaan worden. De middenstand, die zich in elk opzicht van Gods goedheid en Zijne gaven afhankelijk gevoelt, is voor een godzalig leven het gunstigst-"niet te veel en niet te weinig."

Er bestaat ene merkwaardige overeenkomst tussen het gebed van Agur en enige delen van het gebed, dat de Heere Zijnen discipelen in den mond legt, want ook hij bidt om zijn dagelijks brood en om niet in de verzoekingën geleid te worden, die armoede en rijkdom zo lichtelijk veroorzaken.

Hoezeer is het gebed aan Agur in strijd met de onverzadelijke begeerte der grote massa, om rijk te worden. Hieruit kunnen wij besluiten, dat de wijsheid der wereld en de wijsheid Gods lijnrecht tegenover elkaar staan, en ook dat er helaas onder de Christenen zo weinig van die goddelijke wijsheid gevonden wordt..

10. Achterklap niet van den knecht bij zijnen heer, belaster hem niet om allerlei beuzelingen, waardoor gij wantrouwen zoudt wekken, opdat hij u niet vloeke, en gij als een verstoorder van den vrede schuldig wordt.

11. Wacht u voor het overmoedige geslacht van de kinderen dezer wereld: want daar is een geslacht, dat in goddeloze tegenspraak met alle goddelijke tegenspraak, met alle goddelijke en menselijke tucht, zijnen vader vervloekt, en zelfs zijne moeder, die om hare liefde en haar geduld dankbaarheid moest opwekken, niet zegent 1), haar niet liefheeft en Gods zegen niet over haar afsmeekt (Spreuken 20: 20. Exodus 21: 17);

1) Achter de aardse ouders, met hun opvoedende liefde staat de Vaderliefde van den trouwen Schepper, die Zijne kinderen tuchtigt, opdat zij zich bekeren, en de moederliefde der hemelse wijsheid, waarop de Spreuk evenzeer betrekking heeft..

12. Een geslacht, dat rein in zijne ogen is, en van zijnen drek, zijne dagelijks meerder wordende zonden, waarin zij ook geboren waren, niet gewassen is: het heeft gene vergeving van zonden, gene heiliging gezocht of gevonden (Spreuken 20: 9. Job 31: 33. Spreuken 28: 13).

13. Een geslacht, a) welks ogen hoog zijn voor den Heere en de mensen, en welks oogleden verheven zijn, zodat hun ganse houding den hoogmoed huns harten kenbaar maakt, die hen tegen Gods gebod in, hoog van zich zelven doet denken en laag op anderen doet nederzien (Spreuken 21: 4. Psalm 18: 28; 101: 5. Jes 10: 12);

a) Spreuken 6: 17

14. a) Een geslacht, welks tanden, alsof zij verscheurende dieren waren, zwaarden, en welks baktanden messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de nooddruftigen van onder de mensen te verteren; mensen, die door hun onverzadelijke eigenbaat en hunnen hoogmoed, door krenkende, bijtende redenen, door leugen en laster, ja zelf door hebzuchtig bloeddorstig geweld het machteloze geslacht der vromen vervolgen en zich in hun lijden verlustigen (Spreuken 25: 18. Psalm 52: 4; 55: 22; 57: 5. Jer. 9: 8; 30: 16; 50: 17. Jes. 9: 12).

a) Spreuken 12: 18.

Viermaal herhaalt Agur de uitdrukking: Daar is een geslacht. -Hiermede bedoelt hij niet juist vierderlei uitbarsting van het kwaad, maar vierderlei karakter, soort, in zijne verschillende betrekkingen. Het boze geslacht doet zich in natuurlijke ontaarding als de ondankbaarsten kennen door verzet tegen de opvoedende liefde; dan volgt in drie graden de nadere beschrijving hiervan: in plaats van zich te laten reinigen, wanen zij zich reeds rein, alzo in plaats van zich zelve te kennen, maken zij zich aan de domste zelfinbeelding schuldig-zij spreken hunnen hoogmoed naar buiten uit, en doen zich alzo kennen als de onbeschaamdsten, zonder enige nederigheid, -eindelijk is schade toebrengen, verteren, verderven hun werk en zij openbaren zich alzo als de vijandelijksten en schadelijksten op aarde. Ook in het leven vindt deze tragsgewijze ontwikkeling plaats; van de boze kindsheid aan, door den hoogmoed der jeugd heen, tot aan den schadelijken mannelijken leeftijd toe; -evenwel grijpen deze vier karaktertrekken als een enkel karakter der boosheid steeds in elkaar. Wie zich in den spiegel der ene spreuk nog niet mocht kennen, zal zich misschien in den anderen leren kennen. Altijd en onder allerlei gedaante, ook bij de fijnste vormen, ja zelfs bij den schijn van weldoen, openbaart zich voor den opmerkzamen beschouwer het boze geslacht, dat slechts beschadigen kan in zijnen hoogmoed en bereidwilligheid..

God heeft het zo ingericht, dat de armen, die wij altijd bij ons moeten hebben, nooit uit het land zouden ophouden, doch men vindt zulke onbarmhartigen, die als zij konden, al hun best zouden doen, om hen van de aarde uit te roeien..

15. In nimmer voldane begeerlijkheid veracht dit goddeloze geslacht alle dankbaarheid jegens den Heere en de mensen. Volgens een oud spreekwoord zegt men: De bloedzuiger, (in het Hebreeuws "aluka" het verslindende monster der onverzadelijkheid) heeft twee dochters, die in hare vraatzucht onophoudelijk roepen: Geef, geef! Deze drie dingen worden ook niet verzadigd; ja vier zeggen niet, ook al heeft men ze nog zo gevoed: Het is genoeg!

1) Dit slechts op deze plaats voorkomende woord vertalen de Staten-overzetteren in overeenstemming met Luther en alle oude vertalers door "bloedzuiger"; het is dan ook uit het overige gedeelte van het vers duidelijk, dat de zich vastklemmende, nooit ophoudende, onbevredigd voortzuigende, voortetterende onverzadelijkheid verpersoonlijkt, of verzinnelijkt moet worden. Andere volken, zoals de Perzen en Arabieren, stellen zich voor, dat er een spookachtig gedrocht bestaat, dat met onverzadelijke vraatzucht alles dreigt te verslinden, een soort van vampier, die als een monsterachtige bloedzuiger aan alle levenden het bloed tracht uit te zuigen, of zoals de Indiërs zeggen, op de kerkhoven rondwaart en zich met het vlees en de beenderen der lijken voedt. Het zou niet onmogelijk zijn, dat de Hebreëen in een onder hen

bekend spreekwoord: "De aluka heeft twee dochters: Geef, geef (hebr. hah, hab)!" deze bij de naburige volken voorkomende spookvoorstelling overgenomen hadden, en dat nu Agur aan het bekende spreekwoord herinnerende, er een dieperen zin aan geeft, terwijl hij het vierhoofdige, schadelijke monster, dat de mensheid het levenbloed uitzuigt, schildert. Geheel overeenkomstig hiermede zegt een Indische spreuk: "Het vuur wordt niet van hout verzadigd, de grote zee niet van waterstromen, de god des doods niet van alle levenden, de schoonogige niet van mannen." Hoogst merkwaardig staat de aanvang van het menselijke leven tegenover deszelfs einde; want er bestaat, in de mensheid in het algemeen en in elk persoon in het bijzonder, een trek tot het voortbrengen van nieuw leven. Zolang de natuur noch kracht heeft, wil de baarmoeder ontvangen, baren, en wordt dit nimmer moede; wat des te meer in het oog loopt dewijl het daarbij de smarten niet schuwte. Het sterkst openbaart zich juist deze aandrift tot baren bij de onvruchtbaren, bij de door Gods bestel gesloten baarmoeder, waarom dan ook onze Spreuk, om de bedoeling goed te doen uitkomen, dit bijzondere geval noemt. De eerste woning der levenden wil steeds op nieuw zaad hebben, om daaruit het leven voort te brengen, de laatste woning voert even onverzadiglijk de geborenen weer tot den dood! Er is iets huiveringwekkends in deze tegenstrijdigheid in het menselijk wezen, hetwelk de kiem eens nieuwen levens en des doods in zich verenigt. De dood houdt niet op zijn slachtoffers te vragen, de baarmoeder houdt niet op het leven voort te brengen, zelfs de onvruchtbare verlangt er ten minste naar! Ook de beide laatste dingen, de aarde en het vuur zijn slechts natuurbeelden van de eerste. Zuigt niet het rijk der doden de levenden in gelijk de aarde het water? Is niet de aandrift der baarmoeder gelijk aan een vuur? Nauwkeurig beschouwd lossen zich de vier dingen op in dood en verderf; ook het dodenrijk is zelf ene baarmoeder, die onophoudelijk ontvangen wil en toch geen leven voortbrengen kan; daarin verzinken wij, gelijk het water in de aarde vervloeit (2 Samuel 14: 14) -daaronder brandt een vuur, dat onverzadiglijk alles in den eeuwigten dood verteert, wat niet door Gods ontferming uit de macht van dezen vierhoofdigen verlost en gered wordt. Alzo is deze aluka, dit hoofd karakter der vier bij elkaar behorende dingen, eigenlijk niets anders dan het niet door God geschapen monster des doods, der zonde, der lusten der ongehoorzaamheid, der eigenliefde, die de grond is van alle verderf, -dit alles staat met elkaar in nauw verband en is één.

16. Deze drie dingen zijn: Het alle vlees verslindende graf, het rijk der doden, hetwelk onophoudelijk ontvangt en ontvangen wil (Job 7: 9 Prediker 7: 2; 12: 5), de gesloten, onvruchtbare en toch altijd naar voortbrenging begerige baarmoeder (Genesis 3: 16; 30: 1) de aarde, die, hoeveel het ook regent, van water niet verzadigd wordt, en het vuur zegt niet: Het is genoeg! Het verslindt alles, wat het bereiken kan. Maar ginds goddeloos geslacht is nog onbeschaamder: Hoe zal het den Heilige, den oorsprong alles goeds erkennen? Het zal den alles verslindenden, onverzadiglijken dood ten prooi worden.

17. Want dit geslacht heeft reeds van den aanvang af door ongehoorzaamheid, het wederstreven van alle heilzame tucht, door ondankbaarheid en overmoedig verzet tegen de macht en liefde der ouders den grond gelegd tot zijne verharding en veroordeling: Het oog, 1) dat als de uitdrukking van het trotse hart den vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de op aas uitgaande raven der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten.

1) Dit ontaarde geslacht, dat naar de wet (Ez. 21: 15,17. Leviticus 20: 9) den dood des misdadigers gestorven is, wordt aan de openbare schande prijs gegeven, het blijft onbegraven liggen en wordt den roofvogels ten prooi, als een voorbeeld van den eeuwigen dood in het vuur, dat niet uitgeblust wordt, welken dood het tegemoet gaat, wanneer de Heere eenmaal Zijne boden des gerichtts tegen hetzelfde uitzenden zal. (Jes. 66: 24. Psalm 49: 15. Matth. 24: 28)..

Agur spreekt hier van het oog van zulke kinderen, dewijl men in de ogen kan lezen, hoe men jegens de ouders gezind is. De boosheid en de spotternij is uit de ogen te kennen. En nu weet men, dat de roofvogel allereerst het oog uitpikt van het slachtoffer, hetwelk hij verslinden wil.

18. Deze drie dingen zijn voor mij te wonderlijk en geheimzinnig, ja vier, die ik volstrekt niet weet:

19. De spoorloze weg eens stouten arends in den hemel, de hoogste luchtstreken; de weg ener listige slang op enen steenrots, waarop zij zonder het geringste gedruis te maken en zonder enig spoor achter te laten, voortkruipt; de weg van een zwaar beladen en daardoor diepgaand schip in het hart der zee, achter hetwelk de golven zich sluiten, zodat niets aantoon, dat het daarheen gezeild is; en in het bijzonder de weg eens mans bij ene maagd, 1) de geslachtsgemeenschap met ene maagd.

1) Op het vierde ligt de nadruk. Gelijk de arend in het ruime hemelruim geen spoor nalaat, evenmin een slang een spoor op een rotssteen, of een schip in het hart der zee, evenmin laat dikwijls de zonde van den vleselijken wellust een spoor na. Agur wijst daarmee op de verborgenheid der ongerechtigheid, welke behoort tot de diepten van Satan. Terecht merken de Engelse Godgeleerden aan, dat hier wordt gewezen op de moeilijkheid, die bestaat, om aan te wijzen, om te ontdekken of een maagd reeds is geschonden en of door een getrouwde vrouw haar bed is bevlekt.

20. Alzo verborgen en in het duister is de weg ener overspelige vrouw, het tegenbeeld van de kuise, gehuwde jonkvrouw; zij eet, geniet met wellust de zonde der ontrouw tegen haren man en wistna dezen zondemaaltijd haren mond, en zegt: Ik heb gene ongerechtigheid gewrocht!

1) Niemand is in staat haar hare schaamteloze leugen te bewijzen, totdat de Heere zelf openbaar maakt, wat in het verborgen geschied is.

1) Zij eet de verboden vrucht, gelijk de eerste ouders in den hof van Eden en veegt straks haren mond af, opdat zij zichzelf niet verrade, en dan zegt zij met een stout en schaamteloos gelaat: ik heb geen kwaad gedaan. Zij ontkent het feit voor de wereld en is gestaag gereed, om te zweren, dat zij zo kuis, eerbaar en rein is als enige vrouw ter wereld, en dat zij zich nimmer aan dat verdachte kwaad schuldig maakte. Deze werken der duisternis worden vlijtiglijk bedekt en verborgen gehouden. Zij loochent het stuk zelfs voor haar eigen geweten, indien zij nog enig gevoel in haar inwendige bezit..

21. Om drie dingen ontroert zich de aarde, en elk land 1) in het bijzonder, ja om vier, die zij niet dragen kan, en die in de menselijke zamenleving onduelbaar zijn:

De woorden "aarde en land", waarvoor in de grondtaal van het O.T. slechts één woord gebruikt wordt, stemmen dikwijls, wat hun betekenis betreft, overeen; want elk land (in het bijzonder het land van Israël) is in het klein het beeld van het geheel. Wanneer een land, een volk, een staat beroerd, of ten val gebracht wordt, dan heet het in de taal der profetie: de aarde beeft en ontroert zich-zodat dergelijke volksgerichten reeds het begin en tevens voorbeelden zijn van het grote wereldgericht en de omkering der dingen, als de aarde de kwaaddoeners volstrekt niet langer dragen kan, maar ze van zich af zal schudden.

De beide laatste voorbeelden hebben wel is waar in de eerste plaats slechts betrekking op het huiselijk leven; maar terwijl wij het verderf en den ondergang van een gezin zo gaarne tot dat enkele huis in ons oordeel beperken, ziet de wijze Agur, hoe de lotgevallen en toestanden van het gezin, den staat en der ganse aarde, zo als zij in Gods oog één zijn, ten nauwste en wederkerig op elkaar inwerken..

22. Om enen knecht, als hij regeert (Spreuken 5: 8; 28: 3); want hij zal zijnen slaafsen zin, dien hij niet zal kunnen afleggen, door geweldenarijen en ongerechtigheden van allerlei aard tonen; en enen dwaas, voor wien de kastijding past, en die, zo lang hij nog met de nooddrift zijns levens te kampen heeft, zoveel mogelijk onschadelijk is, maar wiens goddeloze overmoed des te sterker uitkomt, als hij eindelijk van brood verzadigd is (Spreuken 26: 3; 19: 10. Prediker 10: 6 vv.);

23. Om ene hatelijke, lang versmadede vrouw, als zij eindelijk getrouwd wordt, en dan ene overmoedige dwingelandes wordt voor hare huisgenoten, in het bijzonder voor hare ongehuwde gezellinnen; en ene dienstmaagd, als zij erfgenaam is, in de plaats treedt van hare vrouw¹⁾ hare meesteres en dan hare voormalige mededienstmaagden met hardheid behandelt.

1) Moet hier gedacht worden aan ene dienstmaagd als Hagar, die als vrouw van Abraham werd aangemerkt, en als het ware in de plaats van hare vrouw trad, of aan ene, die na den dood der vrouw haar als echtgenote van den man opvolgt? Beide kan, maar o.i. pleit alles meer voor het eerste. Het was daarom dan ook, dat straks Sara Hagar weer terugstelde in den staat van dienstmaagd, nadat zij zich overmoedig tegen haar had gedragen.

24. Deze vier zijn van de kleinste der aarde, doch deze zijn wijs, met wijsheid wel voorzien en daarom onze opmerkzaamheid zeer waardig:

25. De mieren zijn een onsterk volk, zodat vele te gelijk uit onachtzaamheid vertreden worden; evenwel a) bereiden zij met zorg en voortdurend gebruik harer geringe kracht, in den zomer al hare spijsvoor den winter, leer van haar hoe gij uw huis bereiden zult, opdat gij in den kwaden tijd geen gebrek zult behoeven te lijden.

a) Spreuken 6: 8.

26. De konijnen, of liever de marmotten, die met de konijnen veel overeenkomst hebben (Leviticus 11: 5), zijnevenzo een machteloos, vreesachtig volk; nochtans stellen zij met wijsheid en volharding hun huis in den rotssteen, waar zij veilig zijn;

Leer dan ook van deze weerloze dieren, dat gij, al zijt gij nog zo gering en machteloos in het land, zo namelijk Gods eeuwige wijsheid in u woont, door trouw een eeuwig huis, dat door gene boosheid vernietigd kan worden, voor u zelve kunt bouwen..

27. De sprinkhanen hebben wel is waar geen koning; nochtans gaan zij allen uit, zich verdelende in welgeordende hopen (Joël 2: 2 vv.).

Leer dan van hen, welk ene grote zaak de vereniging in den geest is, en scheid u niet af van hen, die nauw met u verbonden tegen de wereld en hare macht, in gesloten rijen, moeten strijden en pal staan, totdat zij eindelijk het veld behouden..

28. De spinnekop 1) (wellicht nauwkeuriger: de hagedis) tast, grijpt en houdt zich vast met de handen, kruipt zelfs tegen de muren op, sluipt listig door naden en spleten heen, en is eindelijk zelfs in de paleizen der koningen, waar het dier zich achter beschotten en in spleten verbergt en niet te verdrijven is. Zo leer dan van haar, hoe gij de voorzichtigheid der slang met eenvoudigheid moet paren, om door alle hinderpalen heen te dringen, tot in de zalen van den eeuwigen koning.

1) Schultens en Bochart verstaan er de hagedis onder en wel de ster-hagedis, die met hare beide voorste poten de vliegen, muggen en spinnen vangt, opdat ze haar tot voedsel dienen. Deze houdt zich meest op in de retsen der muren, en derhalve ook eerder in de paleizen, dan in de kleine, onbemuurde woningen van de armen.

Agur wijst op haar als voorbeeld tot aanmoediging en verheerlijkt in haar de wijsheid Gods.

29. Volgt gij de vermaningen op, die deze kleinen en toch wijzen geven, zo zult gij een wijze en een koning vol macht en hoogheid op het gebied des geestes zijn; want deze drie maken enen goeden tred, vol koninklijke waardigheid en gepastheid, ja vier zijn er, die enen goeden gang maken:

30. De oude leeuw geweldig, sterk, grootmoedig en toornig, ja, een koning onder de gedierten des wouds, die voor niemand zal wederkeren, maar zelfs den sterksten vijand moedigen tegenstand biedt, totdat hij gevallen is, of overwonnen heeft.

31. a) Een windhond van goede lenden, die al het wild voor zich henendrijft, of een bok, die voor zijne kudde uitgaat; enbovenal is er geen schoner aanblik, dan die van een koning, die niet tegen te staan is, maar die aan het hoofd van zijn gewillig volk over alle boosheid, en over al zijne vijanden zegepraalt.

a) Job 39: 22 enz.

32. Zo gij echter dwaselijk gehandeld hebt, hetzij gij tot dusverre als een goddeloze dwaas geleefd hebt, of op nieuw in de zonde vervallen zijt, met u te verheffen, en in den hoogmoed van uw natuurlijk hart uwen weg te bewandelen, en zo gij allerlei kwaad bedacht hebt, zodat gij in plaats van u tot God en Zijnen dienst te keren, den zondelust in u gevoed hebt, zo

verontschuldigt u niet, maar leg a) de hand op den mond, zwijg en verneder u, want ootmoed is de eerste schrede tot wijsheid.

a) Job 21: 5.

Wij moeten onze driften beteugelen, bedwingen, onderdrukken, en ons schamen en vernederen, wanneer ons met recht ene fout wordt ten laste gelegd, zonder alsdan op onze onschuld te pleiten. Indien we ons zelven verheven hebben, door te hoge, te grote en te voordelige gedachten van ons zelven te hebben; of door degenen, die over ons gesteld zijn, op ene kribbige en gemelijke wijze tegen te staan; of indien wij de wetten en regelen, aan welke wij in onzen toestand verbonden zijn, mochten overtreden hebben, zo hebben we zeker dwaselijk gehandeld. Zij, die zich de meerderheid over anderen aanmatigen, of tegen anderen zich trotselijk aankanten, en die hoogmoedig en vermetel zijn, doen zich zelven schande aan en verraden hun eigene zwakheid. Ja, als men maar kwaad gedacht, of een slinks oogmerk in zijnen zin gehad heeft, of hetzelfde door anderen ons mocht ingeboezemd zijn, zo moeten we de hand op den mond leggen; schuld bekennen en boetvaardiglijk zwijgen. Wij moeten ons vernederen, wegens hetgene verkeerdelijk is gedaan en ons in zak en asse, al treurende voor God vernederen, gelijk Job deed in Job. 39: 36; zie ook Psalm 39: 10: en met den overtuigten melaatse onze bovenlippen bedekken. Indien wij dwaselijk gedaan hebben, moeten we dit niet voor de mensen beweren, er in volharden, maar stille zwijgen, er berouw over tonen, het te herstellen zoeken, en ons dus weer bevredigen met degenen, die door ons beledigd of geërgerd geworden zijn. Wij moeten trachten de kwade gedachten, welke in ons opgekomen mochten zijn te bedwingen, te dempen en ze beletten om uit te breken in kwaadsprekendheid, of in slechte, dartele, nutteloze, ongezouten tale. Aldus hebben wij enen breidel, enen teugel voor den mond van node; en daartoe moet men desnoods een heilig geweld op zichzelf oefenen en zichzelf gelasten tot zwijgen; gelijk Christus aldus niet duldde, dat de boze geesten zouden spreken..

33. Want de drukking der melk brengt boter voort, en de drukking van den neus brengt bloed voort, en de drukking des toorns, het tegen elkaar aanhitsen van twee in vijandschap levende mensen, brengt twist voort; 1) daarom laat allen hoogmoed varen, die u tot onberaden, gewelddadige stappen zou voeren, waardoor gij niets goeds tot stand zoudt brengen, en wend u tot de nederigheid en zachtmoedigheid, opdat de wijsheid u met koninklijke ere krone.

Gelijk het sterk en geweldig schudden van den room door de karn al het goede uit de melk verzamelt, en gelijk het harde drukken der neus het bloed daaruit perst, zo doet dit voortdringen der gramschap ook 's mensen lichaam en geest aan, bederft ze beiden, en berooft deze van al het goede, wat er in is. Of gelijk bij het karnen der melk en het drukken der neus door geweld iets gedaan wordt, wat anders geen plaats zou hebben, zo wordt ook onze geest trapsgewijze door sterke driften zeer verhit en de ene toornige maakt een tweede, deze een derde en zo voorts, zodat er ten letste onverzoenlijke breuken en verwijderingen door in de maatschappij ontstaan, welke men toch behoorde te vermijden, door niets met geweld, maar alles met zachtmoedigheid, bedaardheid en vriendelijkheid ter uitvoering te willen brengen en daartoe vooral zijn best te doen..

HOOFDSTUK 31.

LOFSPRAAK OP ENE DEUGDZAME VROUW.

II. Vs. 1-9. Het tweede kleine aanhangsel van de Hizkiaansche verzameling van Spreuken is een korte samenvatting van die gulden lessen, welke ene moeder haren koninklijken zoon wellicht bij den aanvang zijner regering eenmaal gaf, over de wijze, waarop een godvruchtig koning het bewind moet voeren. Zo als wij reeds in Hoofdstuk 30: 1 zagen, was deze Lemuël, die deze gulden lessen zijner moeder nederschreef, waarschijnlijk niet een Israëliet, en wel is waar, evenals Agur, een Ismaëliet. De onderstelling der oudere uitleggers, dat ook Lemuël, even als Agur, slechts een bedekte betekenisvolle naam voor Salomo zou zijn, die alzo door zijne moeder Bathseba onderwezen zou zijn, heeft geen voldoende grond.

1. De woorden van den koning Lemuël, de last, 1) de onderwijzing (hebr. lemuël melech massa), waarmee zijne moeder hem onderwees, hoe hij als godvrezend koning het bewind moest voeren (Hoofdstuk 30: 1).

1) Anderen vertalen: De woorden van Lemuël, den koning van Massa. Wie deze Lemuël is geweest, is niet met zekerheid te zeggen. Sommigen houden hem voor dezelfde als Agur. De Oude Kerkvaders vereenzelvigden hem met Salomo.

2. Wat zal ik u zeggen, o mijn veelgeliefde zoon? en wat voor raad zal ik u geven, o zoon mijns buiks, dien ik met gebed en smekingen onder het hart gedragen en met smarten gebaad heb? ja, wat zal ik u antwoorden, o zoon mijner geloften, 1) dien ik van God afgebeden heb (1 Samuel 1: 11); zie hoe lief gij mij zijt, maar luister daarom ook des te beter naar de vermaningen uwer moeder.

1) De vraag, welke tegelijk een uitroep is, is als het diepe zuchten ener moeder, die bezorgd is over het heil van haar kind, die hem gaarne wil zeggen, wat hem nuttig is, in woorden, die het harte treffen en steek houden. Hij is toch haar lieve zoon, dien zij onder het hart heeft gedragen, de zoon, dien zij onder gelofte van dankbaarheid van God heeft afgebeden en als door Hem geschonken, aan Gods harte gelegd heeft..

3. Geef a) aan de vrouwen uw vermogen niet, verwoest niet door wellust de krachten van uwe ziel en uw lichaam, noch uwe wegen, om koningen te verdelgen, 1) bewandel niet de wegen van ontucht en dronkenschap, waardoor zelfs machtige koningen zich in tijdelijk en eeuwig verderf gestort hebben.

a) Deuteronomium 17: 17.

1) Dewijl het tweede gedeelte van dezelfde kracht is als het eerste, is het duidelijk, dat hier bedoeld wordt, niet op het vernietigen of verdelgen van koningen door Lemuël zelve, maar op de wellustige vrouwen, die door haar wellust ook de koningen verdelgen. Het is daarom dan ook, dat hij in het volgende vers waarschuwt tegen het overmatig gebruik van wijn en

sterken drank, dewijl zulk een gebruik den wellust opwekt. Schultens vertaalt: "geef uwe wegen niet aan de overmeesteressen der koningen."

4. Het komt den koningen niet toe, o Lemuël! d.i. gij godgewijde, het komt den koningen niet toe, wijn te drinken, en den prinsen sterken drank te begeren; want de wijn is een spotter, en hoererij, wijn en most nemen het hart weg (Hos. 4: 11).

Het spreekt van zelf, dat hier slechts van het onmatig gebruik van wijn sprake kan zijn, van dronkenschap en lust tot bedwelming, zo als wij in dien zin van wijndrinken en wijndrinkers spreken..

5. Opdat hij niet drinke en in zijne dronkenschap het gezette, hetgeen God in Zijne heilige wet heeft voorgeschreven, en waaraan ook hij gebonden is, vergete en de rechtzaak van alle verdrukten verandereen omkere.

Voor hen, die in dronkenschap en wellust leven, verandert de dag in nachtelijke duisternis, niet door uitdoving van het zonnelicht, maar door de verduistering van hun eigen geestelijk licht. De dronkenschap is ene omkering van het gezond verstand, ene waanzinnigheid, een verderf van de gezondheid der ziel..

Zij is een boze geest, die zich den toegang tot de ziel weet te verschaffen. Zij is de moeder der boosheid, ene verwoesting van alle deugd; van enen moedige maakt zij enen lafaard, van enen bescheidenen enen schaamteloze; den lust tot recht en gerechtigheid neemt zij weg, de wijsheid vernietigt zij. Want even als het water het vuur uitdooft, zo verstompt het onmatig gebruik van wijn den kalmen, helderen geest.

6. Geeft veeleer sterken drank dengenen, die verloren gaat, 1) die op het punt staat, onder den jammer en de ellende te bezwijken, en zachteren wijn dengenen, die bitterlijk bedroefd van ziel zijn, opdat zij moed en kracht verkrijgen, Psalm 104: 15. Matth. 27: 34.

1) Onder dengenen, die verloren gaan en bitterlijk bedroefd van ziele zijn, hebben wij, ongetwijfeld hen te verstaan, die ter dood veroordeeld waren. Vandaar dat we ook lezen van den gemirreden wijn, welke den Zaligmaker werd aangeboden op het kruis, maar die door Hem werd afgewezen. Wijn, matig genomen, heeft de door God gegeven kracht, om den moed te stalen, heeft de weldadige werking, om wat ingezonken was, weer te doen op leven. Maar een grote hoeveelheid zet voor een ogenblik helemaal over het lijden heen, doet de ellende vergeten, zolang de wijn of sterke drank werkt, om straks als de uitwerking voorbij is des te ellendiger te maken. Men gaf hem echter aan de ter dood veroordeelden, opdat deze de diepe ellende van hun toestand zou vergeten, of de schrikkelijke pijn niet zouden gevoelen.

7. Dat hij drinke, en daarbij zijne armoede vergete, en zijner moeite niet meer gedenke.

Onze gezegende Heere, die het ons vergunt en het zelfs van ons eist, dat wij hun, die op het punt zijn van te bezwijken, versterkingen toedienen, weigerde ze bij Zijn eigen verschrikkelijk lijden (Mark. 15: 23); integendeel weigerde Hij niet den bitteren beker Zijns

lijdens tot op den bodem toe te ledigen, maar wanneer Zijn eigen volk deelgenoot van Zijn lijden gemaakt wordt, schenkt Hij het den beker der vertroosting in, nodigt het uit, dien te drinken, en verblijdt also hen, die in de grootste ellende verkeren, door Zijne liefde en genade. Paulus zegt: "Want gelijk het lijden van Christus overvloedig is in ons, also is ook door Christus onze vertroosting overvloedig." 2 Kor. 1: 5).

8. In plaats van door deze zonden van vleselijken lust u zelven en uw volk in het ongeluk te storten, Open uwen mond voor den stomme, 1) die zelf zijn recht om allerlei oorzaak niet kan doen gelden, en die zonder uwe hulp onder onrechtvaardig geweld zou moeten bezwijken, voor de rechtzaak van allen, die omkomen zouden, 1) zo als weduwen en wezen.

1) Stomme moet hier in figuurlijken zin worden opgevat. Hetzij door dat hij nog te jong is, hetzij dat hij te onhandig is, hetzij dat hij te beschaamd is om zelf voor zijn zaak op te komen. Met de stommen worden verenigd, de onwetenden en de verdrukten en nooddruftigen. M.a.w. wordt Lemuël gewezen op de roeping der Overheid, om op te komen voor het recht der ellendigen, het recht van hen, die in zulk een positie zijn, dat indien de Overheid zich hun zaak niet aantrekt, zij gevaar lopen van geheel en al om te komen.

2) Hij moest vrijmoedig zijn mond openen en vrij uitspreken voor degenen, die verongelijkt waren, of onbeschoornd vonnis vellen over de schuldigen. Hij moest zich inzonderheid aanmerken als den patroon of voorstander der onderdrukte onnozelheid. Hij moest spreken voor verongelijkte burgers, voor valselijk beschuldigde lieden, op wier verderf men toeleidde, gelijk als Naboth zulk een onderdrukte was..

9. Open voor zulk een goed werk met blijdschap uwen mond, a) oordeel gerechtelijk en, doe den verdrukten en nooddruftigen recht, hun, die stil en nederig ook onder den last der droefenis hunnen weg gaan en van uwen machtigen bijstand verstoken, niet bestand zijn tegen de macht der goddelozen.

a) Leviticus 19: 15. Deuteronomium 1: 16.

Niet aan het prachtgewaad, niet aan den gordel, niet aan de stem van den heraut wordt de vorst herkend; maar daaraan, dat hij het zwakke steunt, zijne zaken met recht beschikt, op de onrechtvaardigen een waakzaam oog houdt, en het recht door de machtigen niet laat verkrachten..

10.

III. Vs. 10-31. Het tweede gedeelte van het tweede Aanhangsel van de Hizkiaansche Spreukenverzameling is het gouden ABC voor vrouwen, dat den lof behelst ener aan deugden rijke huisvrouw, die tevens een spiegel voor anderen is. In het Hebreeuws zijn de verzen van dit hoog dichtelijk lied alphabetisch gerangschikt, even als in Psalm 9, 10, 25, 34, 119 en Klaagl. 1-4. Vergelijk over de zinrijke betekenis van dezen dichtvorm Psalm 9: 1 Deze schilderij vergunt ons een diepen blik te slaan in den vreedzamen kring der godvruchtige Israëlietische families, en geeft ons te gelijk een maatstaf aan de hand, waarnaar wij ons eigen

familieleven kunnen afmeten, vooral wanneer wij daarbij de voortreffelijke uitlegging voegen, die Paul Gerhardt in zijne liederen: "Vol van wonderen enz. Hoe schoon is het toch, Heere Jezus Christus. Een vrouw, die God" enz. aanbiedt. Wellicht had ook Schiller, in zijn lied van de Klok, waarin hij ene moeder van kinderen bezingt, die haar huis bestuurt en verzorgt, deze afdeling voor de aandacht en tot voorbeeld. -De aard van de zaak brengt mede om ook dit tweede gedeelte aan Lemuël toe te kennen. Ook op inwendige bewijzen steunt dit gevoelen. -Het geheel kan in de volgende groepen verdeelt worden: In vs. 10-12 schildert de dichter de onschatbare waarde ener deugdzame huisvrouw voor den man; in vs. 13-24 hare vlijt en haar loon, haren arbeid en haar bestuur in het huis; in vs. 25-27 haren lieflijken, opgeruimden en heilzamen omgang met hare huisgenoten; eindelijk in vs. 28-31 den lof, dien zij in en buiten haar huis verwerft.

10. *Aleph*. Wie zal ene a) deugdelijke huisvrouw vinden? Een huisvrouw van geest en moed, die gebied voert over haren geest. Wien dit te beurt gevallen is, die heeft een kostbaren schat gevonden; want hare waardij is verre boven de robijnen, derhalve is zij hoogst zeldzaam en moeilijk te verkrijgen (Spreuken 3: 15; 8: 11; 18: 22).

a) Spreuken 12: 4.

Er is op aarde niets lieflijkers dan de liefde ener vrouw..

Ik ken op aarde niets, dat zulk een geluk en vreugde aanbrengt, dan wanneer ene vrouw hem met liefde aanhangt, die door zijn leven haar tot eer is. Daar ontbreekt het niet aan troost en vreugde; daar is een heil, dat alle andere aardse heil te boven gaat.

11. *Beth*. Het hart haars heren vertrouwt op haar en hare trouwe, zorgende liefde, zodat hem geen goed zal ontbreken, 1) integendeel zal hij door hare zorg overvloed van de noodwendigheden dezes levens in zijn huis vinden.

1) Met hart van haar man kan rustig zijn. Hij kan zich op haar, die hij liefheeft ook verlaten. Hij gaat zijn beroep na, wellicht een beroep, hetwelk wel eervol en gewichtig is, doch weinig of minder als niets aanbrengt, maar zijn vrouw houdt het familiegoed nauwgezet bij elkaar en vermeerdert het door arbeidzaamheid en schrander besturen, zodat het hem niet aan gewin ontbreekt, hetwelk hij niet door verwerven verkrijgt, maar enig en alleen door vertrouwen op haar, waardoor hij in dit vertrouwen op zijn vrouw bevestigd wordt; zij is voor hem een nooit uitdrogende bron van louter goed..

De Engelse vertaling heeft, zij zal hem niet noodzaken tot den roof. In elk geval wil de dichter zeggen dat hij zo veel heeft door haar beleid, dat hij naar geen ander goed verlangt.

12. *Gimel*. Zij doet hem goed en geen kwaad, al de dagen haars levens.

1)

1) Deze is haar zorg, dit is haar werk, niet nu en dan of als zij in een goede luim is, maar geduriglijk zodat zij niet moede wordt van de goede diensten, welke zij hem bewijst. Zelfs,

als zij hem mocht overleven, doet zij hem nog goed, in de zorgen die zij voor zijne kinderen, zijn goed en zijn goeden naam draagt en voor alles, wat hij aan haar heeft nagelaten.

13. *Daleth*. Zij zoekt wol en vlas, en werkt met lust harer handen, met ijver, om ook door eigenhandigen arbeid in de behoefte der kleding te voorzien.

14. *He*. Zij is als de schepen eens koopmans; zij doet haar brood van verre komen, 1) zij ontziet gene moeite om het zich te verschaffen, en weet ook door schrander overleg en door ijver uit de onbeduidendste zaken nut voor het huis te trekken.

1) In vs. 13 en 14 wordt nader gewezen op haar arbeid. Met wol en vlas wordt in het algemeen aangeduid, al wat er tot de huishouding nodig is, en waar zij vergeleken wordt bij de schepen van een koopman, die allerlei waar uit vreemde landen halen, daar wordt haar de eer gegeven, dat zij weet, waar zij het best alles kan bekomen, om hare huishouding te bevoordelen.

15. *Vau*. En zij staat op, zelfs als het nog nacht is, opdat het werk goed begonnen en onafgebroken zou kunnen voortgezet worden, en geeft haar huis spijs, en hare dienstmaagden het bescheiden deel, niet alleen wat het voedsel betreft, maar ook ten opzichte van het werk, dat een ieder van haar te verrichten heeft.

Zij legt zichzelve toe op het werk, dat voor haar past. -Zij speelt niet voor de geleerde vrouw, noch mengt zich in staatszaken, of dingen die hare man of zijn comptoir of andere bezigheden betreffen, maar enkel met vrouwelijk werk. Zij zoekt wolle en vlas van 't beste soort, uit de eerste hand, tot den naasten prijs, en hiervan een goeden voorraad verzameld hebbende, als ook van alles wat nodig is en vereist wordt, tot wollen en linnen handwerken. Zo stelt zij niet alleen daarmee ettelijke arme huisgezinnen aan 't werk, maar zet ook aan elk harer eigen huisgenoten, naar mate der bekwaamheden, een taak en gaat dezen daarin zelf voor; zij merkt zelfs met lust, met beleid en vermaak; hare handen zijn kundig en wakker en alles gaat haar behendig en vrolijk van de hand, want ze heeft er haar hart op gesteld, en is onverdroten in den arbeid, gelijk ze onvermoeid is in weldoen. Zij steekt hare handen uit naar de spille en hare handpalmen vatten den spinrok. Zij acht dit werken van 't spinnen gene vermoeiing harer wijsheid, gene ontering van hare waardigheid, noch als iets, dat met haar recht en gezag onbestaanbaar is. Neen, deze arbeid wordt hier ter harer ere gedacht, en zij mag er gerustelijk haren roem in stellen; terwijl de pronkende sieraden der dartele dochteren van Sion ter harer schande en onere, door den Profeet opgeteld zijn geworden. Jes. 3: 18..

16. *Zain*. Zij denkt om enen akker, en krijgt hem 1) voor het geld, dat zij door hare vlijt en spaarzaamheid overgewonnen heeft; van de vrucht harer handen plant zij enen wijngaard, en overlegt, hoe zij de welvaart van haar huis kan vermeerderen.

1) Volgens vs. 23 is zij een bewoonster van de stad, (haar man is toch bekend in de poorten) en niet van het platte land. Nu is haar streven om land in bezit te krijgen, om een wijngaard te kunnen hebben. Haar begeerte strekt zich uit niet naar praal en luister, niet ook naar baar geld

en opeenhoping van goud, maar naar landbezit en ten gevolge van haar vlijtig en nauwgezet beheer, van haar opstaan voordat de zon nog op is, gelukt haar dit evenzeer.

17. *Cheth.* Zij gordt hare lenden met kracht, en zij versterkt hare armen; wat hare hand vindt om te doen, dat doet zij met al hare macht.

18. *Teth.* Zij smaakt, bemerkt het duidelijk, dat haar koophandel goed is, en dat haar arbeid haar groot voordeel aanbrengt; hare lamp gaat daarom zelfs des nachts niet uit; maar ook dan, wanneer anderen zich aan de rust overgeven, werkt zij voor haar huis.

19. *Jod.* Want zij laat den arbeid niet uitsluitend aan hare dienstmaagden over, en acht het volstrekt niet beneden hare waardigheid, om zelf handen aan het werk te slaan; want zij steekt hare handen uit naar de spil, en hare handpalmen vatten den spinrok.

20. *Caph.* En terwijl zij zoveel goeds werkt met hare handen en den zegen Gods rijkelijk ondervindt, vergeet zij de armen en lijdenden niet; want zij breidt hare handpalmen helpend uit tot den ellendige; en zij steekt hare handen uit tot den nooddruftige, 1) om hem met spijs en drank te verkwikken en te troosten.

1) Hier wil de dichter haar tekenen, als een geenszins gierige, schraapzuchtige vrouw, die enkel en alleen voor zich zelf zorgt. Zij doet wat haar hand vindt, om te doen, zij treedt op als een echte degelijke huisvrouw, maar zij gunt daarom den arme en ellendige ook van het hare. Zij weet het, dat wie zich des armen ontfermt, den Heere leent, en daarom uit liefde gedrongen, deelt zij van het hare gaarne mede.

21. *Lamed.* Zij vreest voor haar huis niet van wege de sneeuw, die ook in het land Kanaän dikwijls overvloedig valt; want haar ganse huis, zowel kinderen als dienstboden, is met dubbele klederen gekleed, namelijk de gewone en de wollen overklederen ter bescherming tegen de koude.

22. *Mem.* Zij zorgt niet alleen voor het noodzakelijke, maar ook voor hetgeen kan bijdragen tot versiering van haar huis en tot veraangenaming van haar leven; want zij maakt voor zich met vlijtige hand op den weefstoel (1 Samuel 17: 7) tapijtsieraad; hare kleding is fijn linnen en purper, 1) hetgeen alleen door de aanzienlijken gedragen wordt.

1) Zij kleedt zich dus niet, om maar geld te winnen, beneden haar stand, neen, zij gebruikt de gave, door God haar verleend, op behoorlijke wijze. Zij is gekleed zo als het behoort, zoals het mag. Zij pronkt niet, maar evenmin vergeet zij het eerbaar en deftig optreden.

23. *Nun.* Haar man, rijk en aanzienlijk geworden door de voortreflijkheid van haren wandel, is bekend in de poorten, als hijten gericht zit met de oudsten des lands.

24. *Samech.* Zij maakt boven hetgeen zij voor haar huis nodig heeft, fijn lijnwaad op haren weefstoel en verkoopt het; en zij levert den Fenicischen koopman gunstig bewerkte gordelenen vergroot daardoor de welvaart van haar huis.

25. *Ain*. Sterkte en heerlijkheid zijn hare kleding, als hare beste sieraden, en de vrolijke moed, waarmee zij haren weg gaat en haren arbeid verricht, maakt, dat zij zich niet aan kwellende zorgen overgeeft endat zij licht, in vrolijke gezindheid denkt, over den nakomenden dag. 1)

1) Aanschouw haar geluk; zij kan ook onder kruis en te midden van de teleurstellingen dezes levens, die ook den wijze en deugdzame wachten, moedig het hoofd opbeuren. Wanneer zij oud wordt, zal het haar ene aangename, vertroostende gedachte zijn, dat zij hare jeugd niet lui en nutteloos doorgebracht heeft. In den dag des doods zal zij er met vreugde aan denken, dat zij voor iets goeds geleefd heeft; ja, zij zal zich verblijden in ene eeuwigheid, die aanstaande is..

Zij is vergenoegd met het kleed der zachtmoedigheid, met den mantel der gerechtigheid, en het fijn wit gewaad der heiligheid, waarin zij haren geest vrediglijk bezit, zich vrolijk van hare betrekkelijke plichten kwijt en haar zelf in de gunst van God aanprijst. Zij geniet hier benevens ene gelijkheid, eenparigheid en standvastigheid van geest, die haar in alle rampen en tegenheden bedaard en moedig doet zijn en in voorspoed bestendig en nederig maakt, en in dat gewaad is zij wel beschermd en wordt er zelfs in geëerbiedigd..

26. *Pe*. Dit lachen komt evenwel niet voort uit goddeloze dwaasheid, maar zij doet haren mond open met wijsheid, tot lering, vermaning en vertroosting van hare kinderen en dienstmaagden, en op hare tong is leer der goeddadigheid, die de harten betert.

Zij voedt hare kinderen en dienstboden op in de vreze en vermaning des Heeren.

27. *Tsade*. Want zij beschouwt met oplettendheid de gangen van haar huis en zij merkt aandachtig op, of alle dingen eerlijk en met orde en in de vreze des Heeren geschieden; en het brood der luiheid eet zij niet; 1) want zij heeft het alles door hare trouwe zorg en vlijt verkregen.

1) Haar oog is naar alle kanten gericht. Zij is nu hier dan daar, om overal met eigen ogen te zien, zij laat niet, terwijl zij zelf de hand in den schoot legt, de dagelijkse bezigheden verrichten naar eenmaal gegeven onderwijzing, maar werkt mede, op allen het toezicht houdend, eet also niet het brood der traagheid, maar het wel verdiende..

28. *Koph*. Daarom ontvangt zij ook het beste en waardigste aardse loon uit den mond van hen, wien zij hare zorg gewijd heeft: Hare kinderen staan op, en roemen haar welgelukzalig; ook haar man, en hij prijst haar, zeggende:

29. *Resch*. Vele dochteren in den lande hebbenwel is waar deugdelijk gehandeld; maar gij gaat die allen te boven.

30. *Schin*. De bevalligheid is bedrog, en de schoonheid ijdelheid, 1) zij verdienen daarom geen lof; maar ene vrouw, zoals gij, die den HEERE vreest, die zal geprezen worden, want alleen de vreze des Heeren geeft haar hare waardij en macht, dat zij doen kan, wat van haar in vs. 10-29 gezegd wordt.

1) Ene vrouw kan eerlijk en godzalig bij enen man wonen en met een goed geweten huisvrouw zijn, maar zij moet boven dat alles God vrezen, geloven en bidden.

Wie een vrouw neemt alleen om haar bevalligheid, komt bedrogen uit, en de schoonheid verdwijnt straks, krachtens de wet der vergankelijkheid, maar een vrouw, die waarlijk den Heere vreest, zal geprezen worden, ook al is hare schoonheid verwelkt. De Schrijver wijst hier op het blijvende, tegenover het vergankelijke, op den diepen achtergrond van alle ware huiselijk geluk.

31. *Thau*. Geef haar van de vrucht harer handen, 1) en laat hare werken haar prijzen in de poorten; zij heeft het niet nodig, dat iemand den mond open doe, om haren lof te vermelden; den arbeid, dien zij in de stilte van haar huis verricht, is haar beste lof, en zal in de openlijke vergaderingen van de burgers der stad voor haar spreken en getuigen.

1) 't Minste, dat men van de burens en metgezellinnen dezer godvrezende vrouw verwachten en vergen kon, was, dat ze toelaten wilden dat hare eigene werken haar prezen; en dat zij dezen lof niet verhinderen, noch haren arbeid niet voor de wereld verdonkeren mochten. Die goed doen, dragen hunnen eigen lof met zich; Rom. 13: 3. Men late dan geen nijd in ons binnenste sluipen, om iets te zeggen of te doen, tot vermindering van de ere, dat op zulk enen vromen, lofliken, stichtelijken en nuttigen wandel past, en laten degenen, die een goed gerucht nalaten, daarin door ons niet bezwakt worden. Aldus wordt het gordijn getrokken voor dezen spiegel der deugdelijke echtgenote, in welke alle gehuwde en ongehuwde dames, vrouwen en dochters zich billijk mogen spiegelen, ten einde zich naar deze beeltenis te leren vormen en versieren, opdat ze eens, na op gelijke wijze een zodanigen deugdenloop volbracht te hebben, ten dien dage bij de verschijning van den Zaligmaker, bevonden mogen worden te zijn tot prijs en ere en heerlijkheid van dezelfde onzen Heere Jezus Christus!.

Onder vrucht der handen is te verstaan het goede, wat zij gewrocht heeft, waardoor zij een blijvend genot voor zich zelf heeft bereid. De Schrift wijst ook hier op de beloning. (niet op het loon), welke zulk een deugdelijke huisvrouw ontvangt. Loon gaat naar verdienste, beloning is uit genade. Waar zij echter in alle godzaligheid en kinderlijke vreze handelt zoals hier beschreven wordt, daar zal als genadige beloning, haar ook van de vrucht der handen gegeven worden. De goede boom, welke uit hare vrucht blijkt goed te zijn, verdient en bekomt achting en ere.

SLOTWOORD OP HET BOEK DER SPREUKEN.

Wie het Boek der Spreuken legt naast de spreukenverzameling van andere volken, kan als met één oogopslag reeds opmerken, dat het onderscheid zeer groot is, al is het slechts hierin, dat de Spreuken in dit Boek der Heilige Schrifture allen een godsdienstigen grondslag hebben, wat van de spreuken of liever van de spreekwoorden der andere volken niet kan gezegd worden.

Het is dan ook ontegenzeggelijk waar, dat het een volstrekt noodzakelijk en onontbeerlijk lid is in het organisme van de Boeken der H. Schrift.

Wordt toch in de H. Schrift de weg aangewezen, waarop de mens kan komen tot waren vrede, tot het wandelen in het licht en het ontkomen aan de strikken des doods en der duisternis, in het Boek der Spreuken wordt juist de kennis en de wijsheid Gods toegepast op de verschillende toestanden van het leven van het volk in het algemeen en van den mens in het bijzonder.

Door den Heiligen Geest gedreven, heeft de wijze koning Israëls, van wien toch verreweg de meeste Spreuken zijn, en hebben de andere mannen Gods, van wie ons de overige zijn overgeleverd, wat de Heere God gesproken had in Zijn wet en geopenbaard in de geschiedenis van Zijn volk en de volken, in den vorm van Spreuken aan de Kerk overgeleverd en met kracht en klem tot beoefening aangedrongen, en de Heere God heeft er in den weg Zijner bijzondere Voorzienigheid voor gezorgd, dat zij met verloren zijn gegaan, wat meer zegt, dat zij onder de Geschriften des O.Verbonds zijn opgenomen.

Heeft Salomo zelf, of onder zijn leiding, van de duizende Spreuken, welke hij vervaardigd heeft, er velen in één Boek of geschrift bewaard, later, in de dagen van Hizkia, door den raad der wijzen hebben deze, op last van hun godvrezenden koning, er nog velen bijeengebracht, die evenzeer door den koning van Israël waren vervaardigd, terwijl zij er aan toevoegden de woorden van Agur en Lemuël, koningen, die eveneens met den Geest Gods waren bezielend en op aandrijving des Geestes deze woorden hebben uitgesproken.

Duidelijk is het uit alle Spreuken, die in dit Boek ons zijn overgeleverd, dat ieder berust op het innig geloof aan den onfeilbaren inhoud van "Mozes en de Profeten" voor zover deze reeds bestonden, d.w.z. van al wat God, de Heere, had geopenbaard en had laten schrijven ten behoeve van Zijn volk.

Vandaar dan ook dat de heilige Schrijver telkens terugkomt op het grote verschil, op de scherpe tegenstelling tussen de wijsheid en de dwaasheid, tussen het zoeken en dienen van God, naar en in overeenstemming met Zijne ordinantiën, en het den rug toekeren aan de inzettingen en instellingen Gods.

Wijsheid is van Boven, dwaasheid is van beneden.

De wijze is degene, bij wien de vreze Gods wordt gevonden, die zich laat besturen door die vreze en de tucht Gods; de dwaze is hij, die zich een vijand van die vreze en een hater van die tucht betoont.

Wie de wijsheid heeft en naar de wijsheid luistert, ontvangt hier en hiernamaals wat hem in waarheid gelukkig kan maken. Wie zich tegen de wijsheid keert en als een dwaas handelt, ontgaat noch hier noch hiernamaals ellende en verderf.

Zo verenigt zich alles om het woord van de Opperste Wijsheid: "Die Mij vindt, vindt het leven en trekt een welgevallen van den Heere."